

27. 27. 8

32

1943
 16
 343

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14

1
 13-343

BIRLA CORPORATION
 CALCUTTA

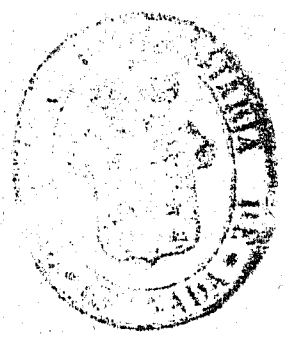
12-7194

APHTHO- NII SOPHISTAE

PROGYMNASMATA, PARTIM A
Rodolpho Agricola, partim A Ioanne Maria Ca-
tanæo Latinitate donata: Cum luculentis
& vtilibus in eadem Sholijs Rein-
hardi Lorichij Ha-
damarij.

AD RHETORICES CANDIDA-
tos, Tetrastichon eiusdem.

*Tradita bis septem praeludia Rhetoris, arte,
Quam dedit Aphthonius, vix potiore leges.
Quatibi si fuerint studio bene culta feraci.
Rhetorica fieri clarus in arte queas.*

COLONIÆ,
Apud heredes Arnoldi Birckmanni
Anno M. D. LXX.

AD PRAECLARVM
VIRVM, D. MAGISTRVM IOAN-
nem Hartungum, Græcæ linguæ celebra-
rimum in Academia Heydelbergenſi
profefſorem, Epigramma Rein-
hardi Lorichij Hada-
marij.

Dotibus ingenij varijs Hartunge refulgēs,
Heydelbergenſis gloria magna ſchola,
Mella iuuentuti, q̄ porrigis Artica, fructu
Reddendo Græcos uberiore libros,
Aphthonium claris attollere laudibus iſthic
Suetus, item ſcholys ſcripta notata meis.
Ille quidem ſummo celebrari dignus honore,
Plurima qui grandis commoda frugis habet.
At mea nil tituli, ſunt qualiacunq̄, merentur.
In pinguis nimis eſt cultor ineptus agro.
Scripta recognoui tamen, & quia digna favore
Confirmas, eadem mitto recocta tibi.
Non tua compenſent quamuis bene facta tuliſti
Quæ mihi, nec meritis equiparanda tuis.
Attamen accipies porrecta fronte Calabri
Hospitis, obſcuro dona proſecta lare.
Auguſtam peterem cum nuper, amore viuendi
Vindelice populos, & pia iuræ plage.
Tum peregrinanti viſus mihi gratior hoſpes.
Et ſtudy fautor candidior eras.

*Ambabus doctos amplectere quoslibet vlnis,
 Et Clario relinis dolia cuncta gregi.
 Affecla musarum quisquam si venerit istuc,
 Sunt tua cum toto regna reclusa penus.
 Tu multo Croesi, Pelopis tu dignior auro,
 Tu gazis Crassi, diuitijsq; Mide.
 Larga tibi fluitent profusis Massica labris,
 Mesibus accedant Gargara plena tuis.
 Scis opibus quoniam multo generosius uti,
 Diuidis haud ficos, nulla cymina secas.
 Est cordi virtus tibi munificentia, sordes
 Trygobij nunquam, Cradophagiq; placent:
 Vtibus afferuant nullis qui parva, sed abdunt,
 Mystica sacra velut, pluribus arcta seris.
 Nil nisi deberent vappam potare lutatam,
 Redere putentis rancida frustra cibi.
 Aut magis inter opes inopem traducere vitam,
 Vig₃ pati medo Tantalus amne sitim.
 Dispereat, qui se pascunt tantummodo ventres,
 Sponsi Pe₃lopes, Alcinaiq; greges.
 Fert homini que nam Patroclus comoda? recte
 Nil, nisi cum moritur, diues auarus agit,*

Hadamariae Idibus Martijs.
 Anno. 1566.

INDEX

INDEX PROGYMNAS- MATVM APH- THONII.

C	Hreia	24 a.	Εγκώμιον	10 a.
	Chria exempla	24 b. 26 a. b. 31 b.	Laudatiōis exēpla	111 a.
		33 a. 35 b. 37 b. 39 a.		112 b. 127 a. 128 a.
		41 b. 43 b. 46 a. 47 a.		229 b. 136 b. 145 b.
	Confirmatio,		Laudis dispositio	121 b.
	χρτασκούη	80 b.	Legislatio.	Νόμου είσ-
	Confirmationis exēpla.	81 a. 85 a. 87 b. 91 a.	φορά	220 a.
	Comparatio,	Σύγκρι-	confirmatio	225 a.
	σις	168 b.		226 b. 229 b.
	Comparisonis exempla	169 a. 173 b. 176 a.	Locus communis,	
			Κοινός τόπος	72 b.
	Descriptio,	Εκφρασις	Loci cōmunis exempla	
		191 b.	39 a. 68 b. 100 a.	
	Descriptionis exempla	192 b. 106. b. 199. a b.	102 a. 194 a. 106 b.	
		205. b.	108 b.	
	Ethopœia.	176. b.	Narratio,	Δίηγημα
			16 b.	
	Ethopœia exempla.	177.	Narrationis exempla	
		b. 183 a. 185 b. 186 a.	17 a. 19 b. 21 b. 22 a. 23 b.	
		187 a. b. 188 b. 189 b.	Refructio siue sub-	
	Fabula,	Μῦθος	1 a.	uerfio
			Ανασκουή	
	Fabula exempla	1 b. 7 a.	94 a.	
		b. 8 b. 9 a. b. 11 a. 14 b.	Refructiōnis exempla.	
	Fabularū tractatio	7 a.	64 b. 69 a. 71 a.	
	Laus,	110 a.	* 3	72 b.

INDEX.

74b. 78b.	<i>Aeacus</i>	169 b. 172 a.
Sententia, Γνωμη	<i>Aeëta</i>	190 b.
49 a.	<i>Aegina</i>	123 b.
Sententiae exempla ibid.	<i>Aeneas</i>	43 a.
b. 57 a. b. 60 a. 61 b.	<i>Aequalitas</i>	106 b.
62 b.	<i>Aesculapius</i>	173 a.
Thesis, Θεσις	<i>Aesopi fabula</i>	5 a.
Thesis exempla	<i>Agefilans</i>	28 b. 143 b.
213 b. 216 a. 218 a.		211 b.
Vituperatio, Ψόγος	<i>Agrigentum</i>	161 b.
156 a.	<i>Alcibiades</i>	179 b.
Vituperationis exempla	<i>Alcinoi sylva</i>	115 a.
156 a. 161 b. 162 b.	<i>Alexander</i>	197 b.
164 a.	<i>Alexād. Magnus</i>	27 a.
INDEX RERVM		41 b. 43 a. 62 b. 14 a.
& verborū in hoc libel- lo explicatorum.		204 a. 211 a.
A.	<i>Alexandria</i>	197 b.
	<i>Alexandriae arx</i>	192 b.
	<i>Chaia</i>	122 b. 197 b.
A	<i>Achilles</i>	169 a. 172 a. 131 a.
	<i>Ambracia</i>	123 a.
<i>Achillis mors</i>	<i>Amicis quid tribuens dum</i>	173 b. 106 b.
<i>Acropolis</i>	<i>Amicitia</i>	192 b. 198 a. 106 b.
<i>Actium</i>	<i>Amicitia ollaris</i>	196 a. 219 a.
<i>Adiuncta</i>	<i>Amilcar</i>	151 a. 165 a.
<i>Adonidis horti</i>	<i>Amor</i>	115 a. 42 b. 69 a.
<i>Adonis</i>	<i>Amor cecus</i>	19 a. 87 a.
<i>Adulatio</i>	<i>Amphion</i>	219 a. 129 b.
<i>Adulterij poena</i>	<i>Amphipolis</i>	220 b. 100 b.
223 a. 224.	<i>Amplificandi exempla</i>	149 b.

INDEX.

149 b. 152 b. 153 a.	<i>Artaxerxes</i>	62 a.
<i>Amplificatio</i>	97 a. <i>Asdrubal</i>	146 b.
ἀνασκευή	67 a. <i>Athens</i>	122 a. 127 b.
<i>Andromachè</i>	188 b. <i>Attica</i>	122 b.
189 b.	<i>Attilius Regulus</i>	164 b.
<i>Andromade</i>	198 a. <i>Auaritia</i>	108 b. 184 a.
<i>Annibal</i>	150 b. 153 a. 214 b. 218 b.	
164 a. 224 a.	<i>Auguria</i>	52 b.
ἀντιπελαρχεῖν	228 b. <i>Augustinus</i>	77 b.
227 a.		B.
<i>Antiope</i>	188 a. <i>Bacchanaliū ritus</i>	78 b.
<i>Antisthenes</i>	29 b. <i>Basilus</i>	77 b.
<i>S. Antony habitatio</i>	<i>Bellona</i>	124 b.
198 a.	<i>Bias</i>	291 a.
<i>Apollo</i>	68 a. <i>Bonomiensis Academia</i>	
<i>Appij Caci filia</i>	107 b. 152 a.	
<i>Aquila</i>	8 a. <i>Bos pulcher</i>	115 b.
<i>Arces quasi arctrices</i>	<i>Bucephalus</i>	115 b.
192 b.		C.
<i>Archefilaus</i>	59 a. <i>Aeneus</i>	184 a.
<i>Archidamus</i>	123 b. <i>Cesaris cōmetarij</i>	
ἀρετή unde dicta	40 a. <i>Caligula</i>	53 b. (151 b.)
<i>Argumentum</i>	180 b. <i>Cambyfes</i>	45 a.
<i>Argos</i>	159 a. <i>Capaneus</i>	43 a.
<i>Arion vetus à Delphi-</i>	<i>Tria cappa pessima</i>	4 b.
no	69 a. 87 b. <i>Carbunculus</i>	213 a.
<i>Aristides</i>	126 b. 179 b. <i>κατασκευή</i>	72 b. 83 a.
<i>Aristippus</i>	29 a. 203 a. <i>Catilina</i>	38 b.
<i>Aristoteles</i>	61 a. 86 b. <i>Cato</i>	217 a.
<i>Arneus</i>	56 b. <i>Cato Uticensis</i>	87 a.
	* 4 <i>κατόρ-</i>	

INDEX.

κατόρθωμα	31 a.	Confirmatio	82 b.
Causa	296 b. 210 a.	Confutatio	66 b.
Causarum locus	10 b.	Coniectura	97 a.
Cecropida	122 b.	Cōiecturalis causa	97 b.
Centauri	173 a.	Consuetudo	105 b.
Chimerion	196 b.	Consuetudo contagiosa	
Chiron	173 a.		54 a.
Chronographia	196 a.	Consultatio	206 b. 210 a.
Cicero	38 b. 174 a. 219 a.	Continentia	212 b.
Ciceronis mors	179 a.	Contumacia	106 b.
Ciceronis oratio pro Marcello	153 b.	Corcyra	123 b.
Ciconia	130 b. 228 a.	Coronae victorum	213 a.
Cilices	4 b.	Cortina	68 b.
Circe	71 a.	Cotys Rex Thracia	
Cleantes	61 a. 219 a.	Crassus	201 a.
Clementia	212 b.	Crates	59 b.
P. Clodius	22 a.	Cretenfes	44 a.
Clytemnestra	86 b.	M. Curtius	48 b.
Cocles	92 a.	Cyclops	126 a.
Cedrus	48 b.	Cyrrillus equus	115 b.
Caelestis iniuria	213 a.	Cypros	5 a.
Celibatus	214 b.	Cyrus Rex	21 b. 126 b.
Cocranus	90 a.	Cyffeis	187 a. (201 b.
κόλασις	30 b.		D.
Commiseratio	88 a.	D	Aphne 64 b.
Comparatio	170 b.		68 b. 81 a.
Conclusio	97 a.	Dardan ^o	169 b.
Concordia	29 b.	Decij	48 b. (172 a.
		Delphini	88 a.
		Del-	

INDEX.

Delphinorum amor eros	ἐλεγχος	180 b.	
ga homines	89 a.	Eloquentia	129 b.
Democratia	53 b.	Elpenor in porcum	71 a.
Democrit ^o	211 a. 225 b.		91 a.
Demosith.	56 a. 174 a.	Empedocles	162 a.
	219 b.	Encomion	114 b.
Demo. labores	21 a.	ἐπέργεα	194 b.
Demosith. laus	127 a.	Ennius	33 a.
Demosith. mors	175 b.	Enthusiasmus	83 a.
Deorū nomina	189 b.	Eobanus Hessus	33 a.
Descriptio	194 b.	ἐπαινος	114 b.
Desidia	39 b. 60 b.	Epaminundas	213 b.
Dicendi genera	181 b.	Ephesij	5 a.
	197 b.	Ephori	124 a.
Dido	85 a.	Epilepsia	103 b.
Dij	125 b.	Epimythium	7 a.
Diogen.	28 a. 29 b. 39 a.	Equestris fastus	28 b.
	28 b.	Ethnicorum librorum	
Dionysius	29 a.	lectio	72 b. 74 b.
Dimitia	109. 218 a.	Ethopœia	176 b. 168 a.
Dimitia vera	205 a.		181 b.
Dimitiarū affectatio	26 a.	ἥδος	181 a.
Dimitiarum mala	58 a.	Euclides	61 a.
Doctrina.	24 b.	Eupolis	179 b.
δύσκολος	106 b.	Euripides	219 b.
	E.	Eurystheus	178 b. 185 b.
	E	Entrapelus	57 b.
	Brietas	27 b. 100 b. 229 b.	F
Echetus	158 a 161 b	Fab. Maximus	38 b.
Ætion	188 b	Fabula unde dicta	2 a.
		* s	Fabu-

INDEX.

<i>Pabula Demostenis</i> 2 b	<i>cies</i>	1 a.
<i>Herodis, Attici</i> 3 a.	<i>Fabula Lybica</i>	4 b.
<i>Menenij Agrippæ</i> 2b.	<i>Fabule Sybaritica</i> 1 b. a.	
<i>Themistoclis</i> ibid.	<i>Fabularum inuentor</i>	2 b.
<i>Fabula de Accipitre et Fabularum usus</i>		2 a.
<i>luscinia</i>	14 b.	<i>Facta laudandi ratio</i>
<i>Agricola & ciconia</i>	149 b.	
	66.	<i>Factus</i> 29 b.
<i>Barbaro ruris colendi</i>	<i>Febris laus</i>	115 a
<i>ignaro</i>	3 a.	<i>C. Flaminius</i> 188 a.
<i>Cassita</i>	9 b.	<i>Fons Pisistratarum</i> 198 b.
<i>Formicis & cicadis</i>	<i>Forma</i>	84 a.
1 b. 11. a.	<i>Fortitudo</i>	12 a. 212 a.
<i>Fure</i>	6 a.	<i>Fortuna</i> 53 b. 98 a
<i>Iuvene desidiofo</i> 13 b.	<i>Frustro frustror</i>	159 a.
<i>Leone & vulpe</i> 6 b.		G.
<i>Lupis & onibus</i> 2 b.	<i>Erhardus No-</i>	
<i>Medico & agrote</i>	<i>Guomagus</i>	183 b.
6 a.	<i>Glauce</i>	191 a.
<i>Mēbris et vētre</i> 2 b.	<i>Gnatones</i>	186 b.
<i>Mure urbano & rus</i> γυῶμα		97 a.
<i>stico</i>	8 b.	<i>Grandines</i> 213 a.
<i>Simijs</i>	7 a.	<i>Gratitudo</i> 227 a.
<i>Venere & rosa</i> 17 a.	<i>Gyari</i>	108 b.
<i>Voluptate & dolore</i>		H.
7 b.	<i>Adamaria incē</i>	
<i>Vulpe hirudinibus</i>	<i>dium</i>	204 b.
<i>obsessa</i> 5 b.	<i>Hanno</i>	165 b.
<i>Vulpe muscis obsita</i> 1 b.	<i>Hector</i>	159 a. 153 b.
<i>Fabula definitio & spe-</i>	<i>Hecaba</i>	116 a. 193. 187 a
	<i>Helena</i>	

INDEX.

<i>Helena</i>	163 b.	<i>Ignauia</i>	12 a.
<i>Ἡρακλῆς</i>	178 b.	<i>Ilias Homeri</i>	2 b.
<i>Heraclitus philosophus Illyris</i>			160 a.
	26 b.	<i>Imitatio</i>	176 b
<i>Hercules</i>	41 a. 86 b.	<i>Improbatio</i>	66 b.
	173 a. 18 b. 1785 b.	<i>Incendiarij</i>	99 a.
<i>Hesiodus</i>	14 b. 37 a.	<i>Ioseph</i>	31 b.
<i>Hesperidum hortii</i>	15 a.	<i>Irus</i>	56 b.
<i>Hieronymus</i>	72 b. 74 b.	<i>Isocrates</i>	30 b.
<i>Historia</i>	18 a.	<i>Iulius Cæsar</i>	224 b.
<i>Homeri versus</i>	195 b.	<i>Iuno cur pronuba, &</i>	
<i>Hominis laus à bonis</i>	<i>Lucina</i>	124 b.	
<i>Fortuna</i>	116 a.	<i>Corpa-</i>	L.
<i>ris ibi. b. Animi</i>	118 a.	<i>Abor</i>	1 b.
<i>Mortem secutis</i>	120	<i>Lacedæmonij</i>	44 a.
<i>Hominum miseria</i>	54 b.	<i>Laconum conuiuia</i>	28 b.
	213 a.	<i>Lactantius</i>	77 a.
<i>Homo</i>	30 b.	<i>Ladon</i>	68 a.
<i>Homo bulla</i>	54 b. 84 b.	<i>Lanus</i>	133 a.
<i>Honesti partes</i>	212 b.	<i>Laomedon</i>	162 b. 171 b.
<i>Horatius Cocles</i>	92 a.	<i>Lapithæ</i>	104 a. 172 b.
<i>Hospitalitas</i>	51 b.	<i>Latona</i>	182 b
<i>Hymnus</i>	114 b.	<i>Laus</i>	118 a.
<i>Hypothesis</i>	210 a.	<i>Legislatio</i>	223 b.
<i>Hypotyposis</i>	125 b.	<i>Lesbos</i>	123 a.
	297 a.	<i>Lencosia</i>	13 a.
	1.	<i>Lex 101 b. 220 b.</i>	223. b.
<i>Iason</i>	190 b.	<i>Lex Aemilia</i>	225 b.
<i>Icon</i>	195 a.	<i>Cincia</i>	224 b.
<i>Idolopœia</i>	176 b. 178 b.	<i>Cornelia</i>	56 a.
		<i>Fusia</i>	

INDEX.		
<i>Fusia</i>	225 a.	<i>Encomio</i> 130 b.
<i>Heluetiorum de ebricitate</i>	224 b.	<i>Marpurgum</i> 132 b.
<i>Julia</i>	229 b.	<i>Mars</i> 124 b.
<i>Lucinia</i>	225 b.	<i>Matrimonij laus</i> 207 a.
<i>Oppia</i>	225 a.	213 b.
<i>Roscia</i>	224 b.	<i>Matrimonij mala</i> 112 b.
<i>Sumptuaria</i>	<i>ibidem</i>	<i>tio</i> 213 b.
<i>Talonia</i>	<i>ibi.</i>	<i>Mausolus</i> 144 a.
<i>Locania</i>	225 a.	<i>Medea</i> 190 a.
<i>Liberi parentes alant</i>	226 b.	<i>Memoria</i> 217 a.
<i>Lygia</i>	15 a.	<i>Menander</i> 180 b.
<i>Locus communis</i>	96 a. b.	<i>Metellus Numidicus.</i>
	114 b.	<i>Mezenetus.</i> 43. (213 b.
<i>Locus communis u</i>		<i>Mida</i> 11 b.
<i>si differt</i>	210 b.	<i>The Mimesis</i> 178 b.
<i>Lucretia</i>	87 a.	<i>Milesij</i> 5 a.
<i>Lycurgus</i>	12 a.	<i>Milo</i> 22 b.
<i>M.</i>		<i>Minerva</i> 124 b.
<i>Macaria</i>	48 b.	<i>Modestia</i> 212 b.
<i>Macedones</i>	156 b. 160 a.	<i>Monarchia</i> 53 b. 54 b.
<i>Macedonia</i>	159 a.	<i>Mori bonū</i> 47 b. 217 b.
<i>Magistratus officium</i>	61 b.	<i>Mors</i> 217 b.
		<i>Mors qualis optanda</i>
<i>Magnesia</i>	161 a.	<i>Moses</i> 95 b.
<i>Mali corui malum omni</i>	62 a.	<i>Mulier</i> 214 a. 215 b.
<i>Marpurgensis Acade.</i>		225 b.
		<i>Musa</i> 83 a.
		68 a.

INDEX.		
<i>N.</i>		<i>Pallas</i> 124 b.
N	<i>Arrationis poe</i>	<i>Pallene</i> 160 b.
	<i>ricia triagenera</i>	<i>παράδειγμα</i> 31 a.
	17 b.	<i>παράδεισις</i> 30 b.
<i>Naupactus</i>	122 b.	<i>Parētes honorādi</i> 227 a.
<i>Neptunus</i>	225 a.	<i>Paris</i> 162
<i>Nestor</i>	135 b.	<i>Parricidij pœna</i> 220 b.
<i>Niobe</i>	176 b. 182 a. 183 a.	<i>Parthenope</i> 12 b.
<i>Non omnia possumus</i>		<i>Pasiphae</i> 86 b.
<i>Omnes</i>	46 a.	<i>πᾶθος</i> 181 a.
<i>Numa Pompilius</i>	43 a.	<i>Parria amor</i> 52 b.
<i>Novdecia</i>	30 b.	<i>Patroclus</i> 180 b.
<i>Nyctais</i>	188 a.	<i>Paulus Apostolus</i> 77 b.
<i>O.</i>		<i>Paupertas</i> 59 a. 55 a.
O	<i>Bediendum Deo</i>	56 b. 186 a. b. 219 a.
	42 a.	220 a.
	<i>Obedientia</i>	107 a. <i>Paupertas laudata</i> 55 a.
<i>Obses</i>	160 a.	57 b. 58 a.
<i>Odysea Homeri</i>	2 b.	<i>Pecunia</i> 52
<i>Oenone</i>	163	<i>Pecunie corruptela</i> 55 b.
<i>Officium</i>	31 a.	<i>Pecunie obediunt om-</i>
<i>Olea</i>	115 b.	<i>nia</i> 35 b.
<i>Oligarchia</i>	54 a.	<i>Pelaspia</i> 122 b.
<i>M. Oppius</i>	225 a.	<i>Pelens</i> 169 b. 172 a.
<i>Oratores</i>	17 b.	173 a.
<i>Orpheus</i>	129 b.	<i>Pelias</i> 161 a.
		<i>P.</i> <i>Pella</i> 157 a. 159 b.
P	<i>Aedagogia</i>	30 a. <i>Peloponnesus</i> 122 b.
	<i>Pegasa</i>	621 a. <i>Peneus</i> 78 a.
	<i>Palamedes</i>	125 a. <i>Pericles</i> 123 b. 24 a.

INDEX.

περιήγησις	195 a	Portus descriptio	196 b.
Perseus	168 a.	Pesitio	210 a.
Phalaris	161 b.	Potidaea	160 b.
Phera	ibid. a.	Præexercitamenta quas	
Philippi dictum	164 a.	tuordecim	1 b.
Phlippimors	161 a.	Priamus	163 a. 172 a.
Philippus Macedonũ	Primitia		75 a.
Rex	56 a. 128 b. 156 a.	προβολος	173 a.
	158 b. 224 b.	Procuſtes	162 a.
Philippi Macedonũ Ro	Profopographia		195 a.
gis Genealogia	152 b.	Profopopœia	176 b. 179 b
Philosophia	76 b.	Providentia	212 a
Phœbades	68 a.	Prudentia	216 b.
Phœbus	69 a.	Ptolemæus Lagi	6 2 a.
Phormio	166 a	Pulchritudo triplex	
Phrygia	162 b		83 b.
Phœbia	171 b.	Punica fides	164 a.
Pietas in parētes	226 b.	Puniēdi causæ tres	30 b
	229 a.	Pylos	123 a.
Pisistratarũ fons	198 b.	Pyramides	198 b.
Plathea	122 b.	Pyramus et Thysbe	10 b
Plato	11 b. 29 a. 37 b.	Pythagoras	28 a.
	40 b. 62 a. 293 a.	Pythia	68 b.
Q. Plemmius	62 b	Pythius	ibid.
Peones	160 a.	Python.	ibid.
Pœta	83 a. 87 b	R.	
Pollio Romulus	228 a.	R Efutatio	67 a.
Pompeius	23 b. 197 b.	Reinhardi Hada-	
Porci Acarnaniy	92 a.	marij domus	199 b.
Portunus	125 a	Reip. status triplex	53 b.
		Rheto-	

INDEX.

Rhetores	17 b.	Somnoletia	60 a.
Romani ciues	122 a.	Somnus nimius	123 a.
Rubigo	213	Sophista	17 b.
	S.	Sophocles	527 b
S Acrilegus	104	σωφροσύνη	102 b.
Saguntini	166 b.	Sparta	133 a. 211 b. 218 a
Samij	44 a.	Sphaacteria	123 a.
Sapientia	37 b. 124 b.	Stadium	198 b.
	126 a.	Stilpo	40 b.
Sapientia laus	112 b.	Stoici	115 a.
Sarietas omnium rerũ	Stoicorum	Apatbia	3 a
	47 a.	Sybaris	3 b.
Saturnus	12 a.	Sybarita	ibid.
Scarabeus	8 a.	Sybaritas mollities per-	
Scilurus	29. b.	dit	4 a
Scipio	115 b.	T	
Senectus	229 b.	T Antalus	182 b.
Senectus laudabilis	216 a.	Targuij	63 b. 104 a
Sententia	51 a. 97 a.	Tarquinius	37 a.
Sententia cõposita	53 a.	Temeritas	127 a.
Sententia simplices	53 a	Temetum	91 b
Scripius	122 a.	Tempe	68 a.
Serpentum descriptio	Temperantia		212 b.
	205 b.	Tempus	142 b.
Sirenes	12 b.	Temulentia	10 a.
Sobrietas	102 a. 141 b.	Terentius Varro	38 b.
	230 a.	Tethys	172 b.
Socrates	29 b. 34 b.	Themistocles	123 a.
	40 a. b. 89 a.	Theodorus	35 b.
Solon	40 b. 213 a.	Theognis	55 a. 63 a.
		Theses	

INDEX.

<i>Theses civiles</i>	210 b.	<i>Valerius Publicola</i>	
<i>Theses contemplativa</i>	224 a.		
	211 a.	<i>Venus</i>	5 a.
<i>Thesis</i>	210 a.	<i>Vergilius</i>	46 a.
<i>Thetis</i>	172 b.	<i>Vigilantia</i>	52 a. 48 a.
<i>Thrasos</i>	35 a.	<i>Vinum</i>	141 a.
<i>Thracia</i>	160 a.	<i>Virginitas</i>	212 a.
<i>Thraso</i>	195 a.	<i>Virtus labore comparata</i>	
<i>Thucydides</i>	121 b. 196 a.	<i>tur</i>	82 a.
<i>Thucydidis laus</i>	111 a.	<i>Vita humana</i>	54 a.
<i>Tyberius Caesar</i>	61 b.	<i>Vituperium</i>	121 a. 156 a.
<i>Τυμωρία</i>	31 a.	<i>Ulysses</i>	13 a. 56 b.
<i>Tomiris regina</i>	21 b.	<i>Vnus vir nullus vir</i>	
	201 b.		46 b.
<i>Topographia</i>	169 b.	<i>Voluptas</i>	7 b. 12 b. 13 b.
<i>Tophothesia</i>	196 b.		92 a. 217 a.
<i>Triballi</i>	160 a.	<i>Vrbes laudandiratio</i>	
<i>Tripodes</i>	68 b.		145 b.
<i>Troia conditores</i>	171 b.	<i>Vredo</i>	213 a.
<i>Troianorum fata</i>	173 b.	<i>Vulcanus</i>	126 a.
<i>Tyrannidarum premia</i>	96 b. 98 a.	<i>Vulgi peruersitas</i>	28 b.
		<i>Vxor non ducenda</i>	213 b.
<i>Tyrannis</i>	62 a. 93 a.		Z.
	221 b.		Z.
<i>Tyrannus</i>	97 b.		Z. Eno 115 a.
	V.		
<i>M. Valerius Corvinus</i>	92 b.		

FINIS.

APHTHO-

APHTHONII DE
CLAMATORIS PRAE EXERCITAMENTA.

FABVLA, QVAE GRACE
Μῦθος.

FABVLA traxit à poëtis originem, qua Rhetores etiam communiter vtuntur, quòd admonitionibus sit idonea, & erudiendis imperitiobus apta. Est autem Fabula, sermo falsus, veritatem effingens.

Varias fortitur appellationes: Nam modò Sybaritica, modò Cilix, modò Cypria dicitur, receptis pro inuentorum varietate nominibus. Obtinuit tamè ac euicit, vt potius Aesopica vocaretur, quòd Aesopus omnium optimè fabulas conscripserit.

Sunt autem fabularum alia rationales, alia morales, alia mixtae. Rationales sunt, quibus fingimus hominem aliquid facere. Morales, quae ratione carentium morem imitantur. Mixtae, in quibus vtrunque rationale, & irrationale iunguntur. Quòd si admonitione, cuius causa fabula inuenta est, pra-

A posue-

APHTHONII

posueris, ἀπομύδιον, id est, ut ita dixerim, Præfabulare: Si verò postposueris, ἑπιμύδιον, hoc est, Adfabulationem appellabis.

EXEMPLVM, FABVLA FORMICARVM & CICADARVM, iuniores ad laborem adhortans.

Flagrans ætatis erat feruor, cum Cicadæ continuis indulgebant cantilenis, lætoq; inter arbutta strepabant carmine. At Formicæ laboribus intentæ, victum quærebant, colligebantq; fructus, quibus hyberno tempore vescerentur. Ingruente igitur hyeme, partis formicæ nutriebantur. Sed inertibus cicadis oblectans illa voluptas celsit in inopiam, atque famem. Sic qui laborem in iuuenta subterfugiunt, in senecta tabescunt egestate.

Morale:

SCHOLIA.

Quintilianus optimus eloquentiæ magister, præcepit, adulescētes in minoribus dicendi facultatis operibus ante exercendos esse, q̄ ad magnū illud Declamationum opus perducantur. Sunt autem opera minora quatuordecim:

Fabula, Narratio, Chreia, Sententia, Confutatio, Cōfirmatio, Locus communis, Laudatio, Vituperatio, Comparatio, Ethopœia. Descriptio, Thesis, Legislatio.

Quæ

PROGYMNASMATA.

2

Quæ, ut pueri memoria facilius tenere possint, versiculis hisce tribus sum complexus:

Fabula, Narratur, Chreia, Sententia, Futat, Confirmat, Locus haud priuus, Laus, Crimina, Confert.

Fictio, Descriptum, Thesis, ac inductio legum.

Deliberatiui,	{	Fabula,	}
		Narratio,	
		Chreia,	
Indicialis,	{	Sententia,	}
		Thesis,	
		Confirmatio,	
Quorum illa sunt generis	{	Confutatio,	}
		Locus cōmunis,	
		Laud,	
Demonstratiui,	{	Vituperatio,	}
		Imitatio,	
		Comparatio.	

Fabularum

Fabula aut, secundū Marcū Varronē, à verbo Fabri, nomē habent. Has primas tradere pueris solēt Oratores, quia animos eorū adhuc molles ad meliores facile vias, instituūt vitæ, ut ait Priscianus. Delectat aut vehemētius & efficacius persuadet. Delectat, quia morū faceta quadam imitatione capiunt imperitorū animos. Fidem faciunt, quia verum veluti ponunt ante oculos, ut Erasmus inquit in Copia. Non solum autem conducunt ad oblectandum, sed etiā vna

APHTHONII.

maximam habent ad permonendum atque persuadendum. Hinc Aristoteles. 2. Rhetoricorū eas ponit inter probationes Rhetoricas.

A Poëtis, &c. Hesiodus (authore Suida) primus omnium fabulas conscripsit. Qui annis centum atq; tribus superior Aesopo fuit. Quintilianus lib. 3. cap. 11. Fabularum, inquit, primus auctor Hesiodus videtur, At qui poëta figmentis quidem utuntur, sed ysdem altissimam continent philosophiam. Exemplo sit Homerus, cuius Ilias ostendit, quantum calamitatis afferat libido. Odyssea virtutis exempla expressit. Vide Horat. 1. Epistolarum. 2.

Qua etiam oratores, &c. Ut Menenius Agrippa qui plebem cum patribus in gratiam traditur reduxisse. Nota enim illa de membris humanis aduersus ventrē discordantibus fabula.

ITEM Themistocles, qui admoniturus Athenienses magistratus innouarent, fabulam de vulpe muscis obsita denarravit.

ITEM Demosthenes, aduersus Philippū, ab Atheniensibus decem Oratores postulantē: Lupi, inquit, suaserunt pastoribus, ut amicitia conuenirent. Cumq; hoc pastoribus placuisset, petierunt lupi, ut prima sibi vice securitatis canes traderent, in quibus videbatur occasio iurgiorū consistere. Quo factō, lupi, omni adempta formidine, omnem gregem non solum pro satietate, sed etiam

Ilias.
Odyssea.

Fabula Demosthenis.

PROGYMNASATA.

etiam pro libidine lacerauerunt. Sic, inquit, sublatis Oratoribus, in populo Atheniensium facturus est Philippus, qui populi oratores postulatit, ut facilius spoliatam custodibus urbem possit opprimere.

ITEM Herodes Atticus contra Stoicorū & ὠκείων. Thracius, inquit, homo, ex ultima Barbaria ruris colendi insolens, cum in terras cultiores, humanioris vita cupidine commigrasset, fundum mercatus est, olea atq; vite consitū: qui, quia nihil admodum super vite atq; arbore colenda sciret, videt fortē vicinum rubos latē, atque altē obortos excidentem fraxinos ad summum propē verticem deputantem, soboles vitii ē radicibus caudicum super terram fusas reuelentem, stolones in ponis aut oleis proceros atque decerptos amputantem. Acceditq; propē, & cur tantam ligni atq; frondium cadem faceret, percontatus est. Et vicinus ita respondit: ut ager, inquit, mundus purusq; fiat, eiusq; arbor, atque vitis fecundior. Discedit ille à vicino, gratias agens & letus, tanquam adeptus rei rusticae disciplinam. Tū falcem ibi atq; securim capit, atque ibi homo miser imperitus vites suas sibi omnes, & oleas detrunctat, comasq; arborum latissimas, uberrimosq; vitii palmites decidit, & fruteta, atq; virgulta simul omnia, pomis frugibusq; gignendis felicia cū sentibus & rubis. purificandi

Apathia Stoicorum.
Fabula Attici.

APHTHONII

ria, conuellit, mala mercede doctus audaciā, fiduciaque peccandi imitatione falsa eruditus. Sic, inquit, isti apathia sectatores, q̄ videri se esse tranquillos, et intrepidus, & immobiles volūt, dum nihil cupiunt, nihil docent, nihil irascūtur, nihil gaudent, omnibus vehementioribus animi officijs amputatis, in corpore ignaua, & quasi eneruata vita consenescent. Hęc Gellius libro 19. cap. 12.

Nec oratores tantum fabulis vtuntur, sed etiam philosophi, à quorum sacrario tamen in cunas nutricū eliminantur, quę solas aurium delicias p̄stentur. Admittuntur autem, quę legē & t̄is intellectum adhortantur ad virtutes. Vide Macrobiū de Som. lib. 1. cap. 2. Eiusmodi fabula exemplū habetur apud Platonem. lib. 2. de Repub. Et Ciceronem, Offic. 3. de Gygis annulo.

Sermo falsus, &c. Quamuis fabulosa sunt argumenta, & nullam veritatis vim continere videantur: tamen rationem habent, vt iuxta eā veritas possit manifestari, ficta quidem narratione, sed veraci significatione.

Sybaritica, &c. Sybaris oppidum fuit vicinū Cratoni, vt testis est Herodotus, lib. 5. Stephanus in Italia constituit, atq; post ea Theucrion appellatum. Vnde Sybaritica dicti, gens in voluptatum architectura operosissima. Nam, Suida teste, luxu, delitijsq; adeo notabilis, vt quicquid

Sybaris.

Sybaritæ.

PROGYMNASATA

4

effematum, quicquid molle, quicquid accurata atq; ambitiosa luxuria paratū esset, id vulgò Sybariticum diceretur. Hinc Sybaritica fabule, quales ferre apud Aesopū. At aniles, & parū pudica, vocātur à Suida, propter nimium luxū, ac libidinē Sybaritarum, apud quos nuxa ac voluptates in p̄tio, frugalitas odio fuit. Hos ex Aphricano Politianus Miscellaneorū. 15. narrat, eò deliciarum venisse, vt equos in cōiuiua introducerent, ita institutos, vt auditu tibia cātū, statim se tolleret arreptos, & pedibus ipsis prioribus vice manū gestus quosdā chironomie motusq; ederent ad numeros saltatorios. At enim tibicen, inquit, tibi quisspiā contumelia adfectus trāsfugit ad Crotoniatas hostes, paulo antè prelio superatos à Sybaritis: & quod è Repub. foret illorum, pollicetur (si fidem modo habeant) sua opera Sybaritarū cunctorū equites, in ipsorum venturos potestātē. Credita res, et belli dux creatus à Crotoniatas tibicen, cōnocat omneis, quotquot eiusdē forent in vrbe, artificium modulamentumq; eis indicat, atq; vt visum tēpus, p̄cedere in hostē iubet. Sed enim Sybaritæ fastu p̄urgidi, quod equitatu superabant, eunt contrā, prelium conserunt. Hic autē repente dato signo, tibicines uniuersi cōspirāt. Ecce tibi igitur cōfestim modulamine agnito, cātūq; illo vernaculo, tollūt erigūtq; semet in pedes equi Sybaritæ, sessoribus excussis,

Fabulæ Sybariticæ.

Sybaritas mollicies perdit.

A 4 & quod

APHTHONII

Tripudii
equorum,

et quod tripudium domi didicerant, etiam in a-
cie exhibent. Ita capti omnes equites, sed humi
iacentes omnes equi, sed tripudia representantes.
De Sybaritis plura apud Erasmus in Chilia-
dibus, Idem Apophthegmatum sexto refert ex
Athenaei lib. 12. Tantam Sybaritarum fuisse mola-
litiem, ut nullum opificium in ciuitatem admit-
terent, quod cum strepitu exerceretur, quod ge-
nus sunt, fabrorum ferrariorum, et lignariorum,
Atque adeo, ne gallum quidem gallinaceum in
ciuitate fas erat alere, ne quid esset, quod illis
somnia interrumperet.

Cilices,

Modo Cilix, &c. Cilix, à Cilicia, minoris
Asiae regione, Syria proxima, ut meminit Plini-
us lib. 5. cap. 27. Cilicum autem vanitas et mo-
res olim fuerunt notati. Hinc prouerbium: κίλιξ
ὄυ παδίως ἀληθεύει, Cilix haud facile verum di-
cit. Item, tria cappa pessima, quo notata gentes,
Cappadoces, Cretenses, Cilices. Priscianus in praef-
exercitamentis suis fabulas ponit Lybicas, à Ly-
bia, quae ut variarum ferarum, ac monstrorum
est ferax: ita gentis ingenia fuerunt ad fabulas
propensa. Et prouerbio, Lybicum feram appella-
bant hominem uasum, callidum, uersipellem
varijs moribus, ancipitiq; ingenio, ut ait Erasa-
mus. Et Lybicum Apologorum meminit A-
ristoteles in Rhetoricis.

Modo Cypria, &c. Dicta à Cypro. Quae
inter

PROGYMNASMATA.

5

inter Syriam, et Ciliciam in insula, in mari Carpa-
thio, famosa luxu. In qua sunt Cypros, Cythera, Cypros.
Paphos, Veneri consecrata: Unde Venus Κόωρις.
Cytheraea, et Paphia dicitur. Fuerunt et fabulae
dictae Milesiae, à Milesijs, Ioniae populis, qui luxu Milesij.
diffuebant, ex eoq; prouerbium Graece fertur:
δικοί τὰ μιλησια μὴ ᾤοντάδε, hoc est domi, non
hic Milesia. Recenset Politianus Miscellaneorum
cap. 16. Vide Erasmus in prouerbio: Domi Mi-
lesia. Apuleius in principio Metamorphoseos to-
tius: At ego, inquit, tibi sermone isto Milesio uar-
ias fabulas conseram, hoc est, iuxta Beroaldi in-
terpretationem, fabuloso, lepido, iocoso, delibato,
ludicro à Milesijs, qui delitijs, et ut dixi, luxu
fuerunt notabiles. Quorum est illud memoratissi-
mum: Nemo nostrum frugi esto, alioqui cum a- Ephesij.
lijs eiciatur. Simile Ephesiorum dictum. Qui
cum Principem Hermodorum ciuitate expelle-
rent, ita locuti sunt: Nemo de nobis vnus excelsa-
lat, sed si quis extiterit, alio in loco, et apud alios
sit. Auctor Cicero Tusculanarum quinto.

Aesopicae, &c. Apollonius Tyaneus apud
Philostatum lib. 5. ait: Ego uero fabulas Aeso-
pi ad sapientiam accommodatiores, quam caetero-
rorum esse censeo. Quas à Mercurio docet acce-
ptas, Aesopumq; in numero sapientum habitum.
Unde eius fabulae in tanto fuerunt usu, ut quae eas
non legisset, indoctior reputaretur. Vide Erasmus

Aesopi fa-
bulae.

A 5 in pro-

in proverbio: *Ne Aesopum quidem triviisti.* Quintilianus loco supra citato: *Fabulae, quae etiam si ab Aesopo originem non acceperunt, nomine tamen Aesopi maxime celebrantur, ducere animos solent, praecipue rusticorum, & imperitorum, qui & simplicius quae dicta sunt, audiunt, & capiti voluptate, facile his, quibus delectantur, consentiunt.* Cuius rei meminit Lancelotus libro sexto cap. 14.

SUNT autem Apoligi maxime compositi ad popularitatem, atque vim persuasionis, cuius generis ille, qui fertur ab Aesopo compositus, in ea oratione, in qua Sami primarium quendam capitis postulatum, iudicio defendebat. Vulpes, inquit, fluvium transitura, in foveam cecidit, inde cum egredi non posset, longo tempore afflictata est, atque hirundinibus obsessa. Errabat illac forte fortuna erinaceus, de spexit, misertus est: tum interrogat, nunquid se vellet: opera, atque operam suam pollicetur, pessimus animalibus. euellendis Negante illa sciscitatus est causam. Quia, inquit, hirundines haec, quae me habent, iam expletae sunt sanguine, atque depacta, parumque amplius hauriunt: quod si abegeris, inanes aliae, et famelicae irruent, quae reliquum mihi sanguinem ebibent. Idem vobis, viri Sami, censeo cogitandum esse. His, quae vos morte multandum putatis, nihil vobis officit amplius, iam locupletatus est, iam
satur

Apolo-
gus Aeso-
pi.

satur est. *Quod si è medio illud sustuleritis, inuadent alij pauperes, qui rem vestram publicam depopulabuntur.* Cuius meminit Aristoteles 2. Rhetoricorum cap. 38

Rationales, &c. *Quibus homines finguntur aliquid operari, cuius generis illa: Medicus agrotum curabat, agrotus mortuo ille efferentibus dicebat: Homo hic si vino abstinuisset, & clysteribus fuisset usus, non interuisset.* Ad ea respondit quidam. *Non oportet haec te nunc dicere cum nulla est utilitas, sed tunc admonere, cum agrotus his uti poterat.* Fabula significat, oportere amicos tempore necessitatis succurrere, & auxilia praebere.

ITEM, Puer è ludo litterario condiscipuli librum furatus domum tulit. Mater non corripuit filium, sed exosculata laudauit. Puer etate prouectus, maiora coepit furari. Furto deprehensus recta ducebatur ad mortem. At sequente ac lugente matre, carnificem orabat ille, ut in aure matris quiddam narraret. Cum mater ori filij se ad mouisset, ille aurem detibus demorsam abscidit. Matre & alijs accusantibus, quod non solum fur, sed etiam impius haberetur, Respondit ille: Mater mea causa perditionis est. Na si, cum olim furatus eram librum, me corripuisset, non ad haec flagitiosa discrimina venissem. Qua significat, ea qua non in principio puniuntur, in manus augeri malum.

Apologus de
Fure.

Mera-

APHTHONII

Fabula de Leone.

Morales, &c. Cuius generalis illa: Leo senio confectus, cum vires non suppetent ad victum parandum, callidum cepit cōsiliū. Itaque in antro, quasi periculoso morbo curreptus, decumbens, quod ad ipsum visendum passim animantes reliqua aduenirent, prehensas illas deuorabat. Atq; ita magna bestiarū multitudine à Leone absumpta, accedit tandem & vulpecula ad antrum, & ante illud subsistit, haesit abundè & circum spectans: Tum Leo, qd esset, cur non adeat ad se, rogat. At illa, id qd in Epistolis Horatius retulit, respondisse fertur:

Quia me vestigia terrent:

Omnia te aduersū spectātia, nulla retrorsum.

Fabula docet, prudentes ante pericula cauere sibi, & ea signa, quibus mala portendatur, notare, & hac effugere.

Agricolæ & Ciconiæ fabula.

Mixta, &c. Qualis illa de agricola & Ciconia:

INTE Rgrues coepit Agricola & Ciconiā. Hac deprecata ab illo vitam, non solum innocentem, sed etiam piā se, & hominibus prodesse cōmemorat. Nam & nostrum genus, inquit, venenatas bestias venatur ac deglubit, & effoetos senectū parentes gestat atque subleuat. Huic respōdit Agricola: Credere se vera esse omnia, que recensuerit, sed inter nocenteis captam, eandem oportere pœnam sufferre, quam illi. Fabula significat,

PROGYMNASMATA 7

ficat similem quemq; haberi ijs, cum quibus con sociatus & inter quos deprehensus fuerit.

Ἐπιμῦδιον, &c. Ceterū, quod ἐπιμῦδιον, id est, Apologi interpretationem appellant, nō admodum refert, initio ponas, an in fine. Quāquā & hinc incipere licebit, & in hāc desinere, modò sermonis accedat varietas. Sunt qui velint, eiusmodi fabularum expositiones in fine ponendas, ab ijs, qui fuerint earundum inuētores. Ab alijs in principio, vel in fine.

DE TRACTATIONE

fabularum.

Breuius fabule tractantur, si narratione simplici proferantur: fusius autem si personis indutus sermo fungatur, quemadmodū Priscianus ait. Exempli causa: Simia conuenerunt, & consiliū habuerunt de vrbe condenda, & quia placuit illis, paratæ erant incipere edificationē. Sed vetus inter eas prohibuit ab incepto, eas docens, quod facile capiantur, si intra muros cōcludantur. Fusius autem sic Simia conuenerunt, et cōsiliabātur de vrbe condenda, quarum una in medium veniens concionata est: Quia oportet ipsas quoq; ciuitatem habere. Videtis enim, aiebat, qd ciuitates habendo homines, habent etiam domos singuli, & concionem vniuersi, & in theatrum ascendentes delectant animos spectationibus, & auditionibus varijs. Et sic proferens orationē, dāgens

cens, quod & plebiscitum scriptum est. Et finges etiam orationem veteris Sumia.

ALIUD EXEMPLVM FABULAE breuius tractata.

Voluptatem aiunt, atq; dolorem quodā tempore corā Ioue se mutuū accusauisse. Cumq; ille nihil non tentaret, atq; experiretur, quo in gratiam litigātes redigeret, frustra omnia conatū, ipsos tandem adamantina quadam catena inter sese copulasse atq; deuinxisse. itaq; durante nihilominus dissidio, & contraria voluntate, necessario coniuncti & societati manserunt.

IAM, qui latius hanc fabulā tractare volet, ab initio proemion excogitabit, q; rei laudē contineat, ut, quod non vanum sit anicularum deliramentū, sed nobile philosophorū, non modo futurum oblectamento, sed etiam vsui magno documentū. Deinde voluptatis orationem, qua dolorem accusat, & contrario doloris, qua criminatur voluptatem, effinget: atq; viri usq; rationes alijs vel fabulis vel exemplis illustrabit. Dicit dolorem maximū malū. Quod si res tristis, aspera, amara, & mimica natura. quemadmodum ait Ci. 2. Tuscula. questionū. Contra. Voluptatem escā malorū, pestemq; capitalē, quod Circes atq; Syrenum fabula confirmet. Huc ea referri poterunt, quae sunt apud Sillium Italicū. lib. 15. contra voluptatem. Postremo, Iouis excipabit

plicabit iudicium, quo voluit, inhonesta voluptatis inseparabilem esse comitē dolorem, atq; poenitentia, ac mœrorem aeternum. At doloris & honesti laboris gloriam. Etenim ex paululo incommodi, atq; molestia, summum maximumq; bonum colligi. Vide proverbium: Exiguum malum, ingens bonum.

PORRO, qui in hoc scribendi genere volūt stylū exercere, duo potissimū vitabunt. Primo, ne orationem faciant omnino aridam, sed temporum, locorum, aliarūq; circumstantiarū, velut succo plenā reddant. Deinde, ne dum hoc vitant, vitium in contrarium incurrāt, & immodico descriptionum ambitu fastidium ingerāt, ut ait Petrus Mosellanus. Principio aut dilatabunt praefatione comodationis Comendabunt aut cōiuxta Erasmi sententiā, cum auctorem ipsum, tū Apologorum genus. Deinde si describendis animantium, aut rerum formis ac naturis, quas inducent, longius immorabuntur. Quandoquidē hoc ita ipsum, & cum voluptate accipitur, & ad eruditionē liberalem p̄tinet: Veluti, si scarabai formā, deinde, quemadmodū ē stercoreibus nascatur, & quo pacto posterioribus pedibus erexit stercorea prurdat, atq; id genus alia describent. Ad eundem modū, Aquilā regnum in animi genus obtinere, armigerā esse Iouis, non offendi fulmine, non conuere ad ardentissimos Solis

APHTHONII

Solis radios punitiosissimo volatu ultra nubes ferri. Deniq³, quacung³, vel ad scarabeorū humilitatem exag gerādam, vel aquila generositatem attolledampertineant. Atq³, hac in re non praetermittendū, si quid animanti cupiam fabulis poëtarum est attributū. Quod genus è Lycaone natos lupos: Ex adoleſcente perdicem: Cygnum Apollini sacrū esse, sub fatalem horā suauissimè canere; Coruū eiusdem fuisse nuncium, et ob cessationē ex albo nigrū factum. Aut si quid pdictum est historijs insigniter ab his factū, Velut de aquila, quæ virginem adamauit apud Plinium lib. 10. ca. 5. De delphino Apud Gellium lib. 7. ca. 8. Apud Plinium Epistolarum. 9. de Bucephalo Alexandri Magni equo. apud Gellium lib. 4. ca. 2. Atq³, ut de ceteris. Deinde cū ad ipsum Apologū fuerit vētum, fusiū, ac latius enarrare licebit. Id fiet citra tediū, si faceta quadā imitatione, quod est in hominū vita, ad fabula mores accommodabunt. Præterea, si ad eādem rationem sermones, sententias, dictaq³, adſingamus. Exemplum aptissimum est dilatati Apologi, apud Apuleium, de coruo & vulpe.

EXEMPLVM APOLOGI
breuiter expositi.

Mus rusticus urbanum hospitio excepit, & amicū, quibus potuit cibus exquisitis refecit. Urbanus aggressiua fastidians obſonia, rusticum in urbem

PROGYMNASMATA.

urbem secum duxit. Ineunt, quod opiparè fuit instructum conuiuium, Inter epulandum auditur strepitus in fera, & latratus canum. Ambo trepidare, & fugitare, rusticus maximè, qui viarum ignarus agrè se tueri. Sed ad se seruer sus, ait: Malo cum securitate meam inopiam, quam istam cum tali anxietate copiam.

EXEMPLVM EIVSDEM
dilatati: apud Horatium.

Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cauo, veterem vetus hospes amicū,
Asper, & attentus, quasitis, ut tamen arctum
Solueret hospitij animum, quid multa? neq³, ille
Sepositi ciceris, nec longa inuidit auena:
Aridum & ore ferens acinum, seme saque lardi
Fruſta dedit, cupiens varia fastidia cura
Vincere, tangentis malè singula dente superbo.
Cum pater ipse domus palea porrectus in horna
Esset ador, loliumq³, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc: Quid te inuat, inquit, amice,
Prærupti memoris patientem viuere dorso?
Vis tu homines, urbemq³, feris praponere syluis?
Carpe viā (mibi crede) comes, terrestria quādo
Mortales animas viuunt, sortita, neq³, vlla est
Aut magno aut paruo leti fuga, quo, bone, circa
Dum licet, in rebus incundis viuere beatus:
Vive memor, quāmsis aui breuis: Hac ubi dicta

Agrestem pepulere, domo leuis exilit inde,
 Ambo propositum peragunt iter, urbis auentes
 Moenia nocturni subreperere, iamq; tenebat
 Nox medium caeli spatium, cum ponit uterq;
 In locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
 Tincta super lectos canderet vestis eburnos:
 Multaq; de magna superessent fercula coena.
 Qua procul extructis inerat besterna canistris,
 Ergo ubi purpurea porrectum veste locauit
 Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,
 Continuatq; dapes, nec non vernaliter ipse
 Fungitur officijs, praelambens, omne quod affert.
 Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisq;
 Rebus agit letum conuiuiam, cum subito ingens
 Valuarum strepitus lectis excussit utrunq;
 Currere per totum pauidi conclauae, magisq;
 Exanimis trepidare, simul domus alta molossis
 Personnit canibus, tu rusticus: haud mihi vita
 Est opus hac, ait, & Valeas, me sylua cauisq;
 Tutus ab insidijs tenui solabitur aruo.

ALIVD DILATATAE FABV
 la exemplum, ex Gellij
 lib. 2. cap. 27.

Aesopus ille e Phrygia fabulator haud imme-
 ritò sapiens estimatus est: quò quae vilia monitu
 sua usq; erant, non seuerè, nò imperiosè præcepit
 & censuit, ut philosophis mos est: sed festiuos, de-
 lecta-

lectabilesq; apologos, còmentus, res salubriter ac
 prospicienter animaduersas, in mentes, animosq;
 hominũ, cū audiēdi quadā illecebra induit: vel,
 ut hac eius fabula de auicula nidulo lepidè atq;
 iucundè p̄monet, sp̄e fiduciaq; rerum, quas effice-
 re quis possit haud vnq̄ in alijs, sed in semetipso
 habendam. Auicula, inquit, est parua, nomē est
 cassita: habitat, nidulaturq; in segetibus id fer-
 mē tēporis, ut appetat messis pullis tamiā plu-
 mantibus. Ea cassita in sementes fortè cōcesse-
 rat tēpestiuiores, propter eā à frumētis flauescen-
 tibus pulli etiā tūc inuolucres erant. Cū igitur
 ipsa iret cubũ pullis quasitum, monet eos, ut si qd
 ibi noua rei fieret, diceretũrue, animaduertēret:
 idq; sibi, ubi redisset, renūciarent. Dominus po-
 stea segetũ illarũ filiũ adolescentē vocans vidēs-
 ne, inquit, hac ematuruisse, & manus iā postula-
 re? Idcirco die crastino, ubi primũ diluculabit,
 fac amicos adeas, & roges veniāt, operāq; mu-
 tuā dent, & messem nobis hanc adiuent. Atq;
 ubi rediit Cassita, puelli trepiduli circumstrepe-
 re, orareq; matrem, ut statim im properet, atq;
 alium in locum sese asportet: Nam dominus in-
 quiunt, misit, qui amicos rogaret, uti luce oriente
 veniant, & metāt. Mater iubet eos à meru ocio-
 sos esse. Si enim dominus, inquit, messem ad ami-
 cos reicit, crastinò seges nò metetur: neq; neces-
 se est hodiè, vti vos auferam. Die igitur postero,

mater in pabulum volat: dominus, quos rogauerat operitur. sol feruet, & fit nihil, & amici nulli erant. Tum ille rursum ad filium: Amici isti, inquit, magnam in partem cessatores sunt, quin potius imus, & cognatos, ad finesq; nostros oramus, ut adsint cràs temporì ad metendum. Itidē hoc pulli pauefacti, matri nuntiant. Mater hortatur, ut tum quoq; sine metu, ac sine cura sint. Cognatos ad finesq; nullos fermè tā obsequibiles esse ait, ut laborem capeffendum nihil conentur, & statim dicto obediant. Vos modo, inquit, aduerti te, si modo quid denuò dicetur. Alia luce orta auis in pastum profecta est, cognati & ad fines operam, quā dare rogati sunt, super se derunt. Ad postremū igitur dominus filio: valeant, inquit, amici cum propinquis. Adferes prima luce falces duas, unam egomet mihi, & tu capies alterā, & frumentum nosmetipsi manibus nostris cràs metemus. Id ubi ex pullis dixisse dominū mater audiuit: Tempus, inquit, est cedendi, & abeūdi, fiet nunc dubio procul, quod futurum dixit. In ipso enim iam vertitur, cuius est res, non in alio, unde peritur. Atq; ita cassita nidum migravit, & seges à domino demessa est.

Hec quidem est Aesopi fabula, de amicorum & propinquorum leui plerunq; inani fiducia. Sed quid aliud sanctiores libri Philosophorū monēt, quàm ut in nobis tantum ipsi nitamur: alia autē omnia,

omnia, quae extra nos, extraq; nostrum animum sunt, neq; pro nostris, neque pro nobis ducamus. Hūc Aesopi Apologū. Q. Ennius, scitè admodū, & venuste versibus quadratis cōposuit. Quorū duo postremi isti sunt, quos habere cordi & memoriae operae pretium esse herclè puto: Hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm. Ne quid expectes amicos, quod tu per te egere possis.

FABULA DE FORMICIS

atque Cicadis breuiter
narrata.

Appetente hyeme frumentum in arculam, ad Solem traherat formica: videns id cicada, accurrit, rogitat granum. At formica, cur non, inquit, & tu meo exemplo etate trabis, quodcumque potes, atq; addis aceruo? Respondit illa, sibi id temporis cantando transactam fuisse. Ridens formica: Si, ait, estate cantitare soles, meritò nūc esuris.

Monet fabula, ut dum adhuc robur corporis adest, queramus ea, quibus imbecilla sustentetur senectus. Per hyemem senectutem intellige: Per estatem, adolescentiam, & florem illum etatis.

E ADEM PAULO FV-

sus tractata.

Quotusquisque Philosophorum ratione sua quantumuis arguta bonarum ad literarū studia

inuentutē potentius adhortatur, q̄ Aesōpus hoc
 lepidissimo, de formicis atq; cicadis, figmento:
 Etenim nullo tā efficaci, ad labores honestos ca-
 pessendos pellici posset, q̄ argumento formicarū,
 Quae laboris exēpla, trahunt ore, quodcunq; pos-
 sunt atq; addunt acervo, quem struunt haud is-
 gnari, ac nō incauta futuri: Quae, simul inuersū
 contristat Aquarius annum, non prorepunt, &
 illis vtuntur ante quaesitis potientes. Nec mirū,
 cūm homines olim fuerint agrorum cultores, &
 in formicas transformati, nihil praeter corporis
 figurā amiserint: antiquos enim mores obtinent,
 veterem naturam seruant, Reipublice rationē
 habent atq; curam, rura frequentant, prata per-
 rant, arbores conscendunt, frumenta colligunt
 atq; recondunt. Nam in ijs (vt dixi) mens pra-
 sago futuri. Unde olim e Mida, cuius imperio
 Phrygia fuit subiecta, puero dormienti in os gra-
 natrici congesisse leguntur: vt apes Platonis dor-
 mientis in cunis paruuli labellis mel inseruisse,
 atq; ita magne foelicitatis iudices extitisse nō fu-
 tiles. Hyemis igitur ventura memores, adeo per-
 tinaciter laborant, vt earum itinere silices attri-
 tos videamus, & in opere semitam factam: ne
 quis dubitet, qualibet in re, quid possit quantula-
 cunq; sedulitas: Ad eas igitur tanquā vitae ma-
 gistras Rex Solomon iubet abire pigrum, earūq;
 mores contemplari, vt sapientior fiat. Illi tametsi

nec

nec Principem, nec praefectum, nec ducem ha-
 beant: tamen aestate cibum pro veteri consuetu-
 dine parant, & in messe colligunt alimenta. At
 dissimilem natura ignaue referunt cicada, quas
 Socrates apud Platonem dicit procreatas ex ho-
 minibus. Qui natis ab initio Musis cantūq; mō-
 strato, vsq; adeo delinuti fuerunt voluptate can-
 tus, vt canentes cibū, potūq; negligerent. Et ad-
 huc hodierno die messis tepore cantillantes, hye-
 mis tabescunt egestate. Harū stulti sunt imitato-
 res, qui iuuenes a labore p̄cliuēs ad libidinē, in
 aestate florida veterno torpēt, in senectā premū-
 tur rerum penuria. At prudētes collaudantur,
 q̄ formicarum exēpla secuti, laboribus honestis
 querūt viatica miseris canis ante oculos assiduō
 ponentes, ignaue comitem esse paupertatem, vt
 voluptatis dolorem. Atqui desidiosos non solū ab
 hominibus habitos odio, sed etiā a Dijs immorta-
 libus, qui industrios adiuuant, ac spectant ma-
 gnos viros colluctātes cū aliqua calamitate. Vn-
 derecētē Demetrius ille dixit: Nihil infelicius
 eo, cui nihil vnq; aliqd euenit aduersū. Cuius rei
 meminit Seneca, in libro de diuina prouidētia.
 Hinc est, q̄ Saturnus olim folijs stillantia mella
 decusserit, ignē remouerit, & passim riuīs cur-
 rentia vina represserit, non torpore graui passus
 sua regna veterno. Et Lycurgus pueros non in

Paupertas i-
 gnauie co-
 mes.

B 4

forum.

forum, atq; delitijs affluētia loca, sed in agrum duci iussit, ut primos annos non in voluptatibus, more cicadarum, sed in omni opere & labore agerēt, formicas imitati. Quippe negotia sunt horrida nomine, sed Reipub. mores in statu prospera cōtinent. Contrā, blāda appellationis quies pluribus vitijs & periculis respergit. Exemplo sit Roma, cuius prepotens imperium, agitatio rerū excitabat ad virtutem capeSSendā, nimia quies in desidiā resoluit, ac interitū. Hinc Appianus ille Claudius crebro solitus fuit dicere: Negotiū populo Romano melius comiti, quā oriū Blanda quie & facilis initu voluptatis est via. Virtutis autem, quam formica videtur ingredi, nimis laboriosa et aspera. Sed ut huius ultima meta iucunda simul ac beata est, sic illius miserabilis & infestus exitus.

Nam qui desidiā luxumq; sequetur inertem,
Dum fugit oppositos incauta mente labores,
Turpis inopsq; simul miserabile trāfiget animum.
At quisquis duros casus, virtutis amore
Vicerit, ille sibi laudemq; decusq; parabit.

Res quidem blanda nimis est, mellitus canor
atq; voluptatis ille cibra, sed quos prestigijs suis
cœperunt, disperdunt. Ovidius. ij. de arte.

Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora

Quaslibet admissas detinuerat rates.

Harum una Parthenope, humana voce: Alia,

cui

cui Leucosia nomen, Tibijs: Tertia Ligya canebat lyra, atque tanta carminis dulcedine transeunt es nautas adficebant, ut alto somno premerentur, et cum sopitos persentiscerent, submergebant, atque deuorabant. Quare cum iuxta illas transiurus esset prudēs Vlysses, cera sociorum aures obturauit, & ipse se ad nauis malum alligari iussit, ut ea ratione saluus euaderet. Unde Marcial. libro ij.

Sirenas hilarem nauigantium pœnam,
Blandasq; mortes gaudiumq; crudele,
Quas nemo quondam deferebat auditas,
Fallax Vlysses dicitur reliquisse.

Et Horatius:

Sirenium voces & Circes pocula nosti,
Quasi cum socys stultus, cupidusq; bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis & excors.

Quid aliud sapientissimi viri per amœnas Sirenium voces intelligi voluerunt, quā blanda voluptatis prestigias, quibus inescati homines submergi soleant, atq; fenditū interire. Et qd aliud Aesopus per molles cicadarum cantus significare voluit, quā Peponū turpitudinē, miseriam, infelicitatem: et breuiter corporū atq; animarum interitum, quæ pestifera secum trahit voluptas, Proinde studiosa iuuentus, vile propositum virtutis exēplar Vlysses imitabitur, ut tāta pericula declinet, atq; fugiat perniciosam voluptatem.

Voluptas

tem, quod ipsissimum melle litum venenum est. Quo nihil damnosius, cum virtutes atterat, animique pariter & corporis vires expugnet, ut luxuria Capana, que inuictum Annibalem illecebris suis complexa vincendum militi Romano tribuit. Vide Liviū de bello Punico. Valeriū lib. 9. ca. 1. Imitabitur item P. Scipionem: Qui iuuenis plenus monitis ingentia corde Molitus visa caluit virtutis amore, Spreuit voluptatem Acheminium spirantem vertice odorem, Ambrosias diffusa comas, ut Silius Italicus inquit.

Iuuenis
desidiosus

Non imitabitur illum, cum cicadis otia sectam iuuenem. Quem dormientem in medios semper dies obiurgabant sui, & quidnam faceret in lecto tam diu, querebant. Quidnam igitur confectis? (ille inquit,) dicere iussus: Quoties, inquit, mane euigilo, adsunt ad lectulum meum puellae duae, quarum altera ad surgendum, et operis aliquid faciendum me hortatur, & ostendit, quam turpe sit iuueni optimam diei partem in lectulo conterere: atque interdū Graecum versiculum accinit semisomni, cuius ut opinor sententia est: Auroram tertiam operis partem perficere. Ibi tum altera, Nugari hanc ait, et turbatricem esse quietis, qua nihil sit neque melius, neque dulcius, & vitia hominū carere nequeat. Bonum si adipiscendum sit, quouis tempore recte surgit: Malum si impen-

impendeat, nimis cito surrexeris, inquit, quāuis sero reliqueris lectum. Hac ego inquit adolescēs, inter conuitia mutua & altercationes grauissimas disceptantes has audiens, cum dubitem utri assentiar diutius soleo in lectulo immorari. Nec imitabitur illū, qui sacris in puerbijs ita loquitur: Paulum dormiam, paululum modo dormitabo, paululum modo somnō vacabo, paululum modo manus conseram, & componam me ad recumbendum. Neque illos, qui in libro sapientiae sic proclamant: Venite, fruamur bonis quae sunt, & utamur creatura tanquam in iuuentute, celeriter vino pretioso, & unguentis nos impleamus, & nō praeceat nos flos temporis. Coronemus nos ros, antequam marcescant: nullum partum sit, quō non pertranseat luxuria nostra, ubique relinquamus signa lititiae nostrae? Non, inquam imitabitur, ne interea ceu viator veniat inopia, atque obruat paupertas ac miseria ceu viator. Quicumque ergo ad veras opes, & aeternam, quae virtutem non aliter atque corpus umbra comitari solet, gloriam aspirant, formicas magis Aesopicas studebunt imitari, quā cicadas, hoc est, virtutem potius, quā voluptatem conabuntur amplecti.

FABVLA HESIODI, DE ACCIPITRE & LUSCINIA, BREVISSIME PROLATA.

Acci-

Accipiter Lusciniam vario cantu argutam, in sublimi nubium summitate captam ferebat. Hæc unguibus trāsfixa, miserè plorabat, ad hæc raptor horrenda voce, sic inquit: Quid exclamas misera, à multo quā tu sis fortiore detenta? Huc ad sis, quo ego te pertrahā. Suave licet usque canas: cena tamen mihi futura es, ubi voluero.

Desipit, qui potentioribus repugnat.

E ADEM DILATATA, AB
Auctoris laude.

Tanta sapientia & præclaris animi dotibus excelluit antiquissimus poetarum Hesiodus, ut etiam vita defunctum, honore summo prosecuti sint viri sapientes, ac veluti numen aliquod certum venerati. Quemadmodum enim Homeri natiuitatem vrbes permulta sibi vendicabant: ita sepulchrum Hesiodi Diuinum asserabant sibi Nemei simul & Orchemenij. Dignissimus autem honore tanto tantus Poeta, qui pretiosa Diuini ingenij multa ad omnium hominum utilitatem spectata reliquit monimēta: in quibus ut gemma nobilissima relucet, quam de accipitre, atque luscinia protulit, Fabula.

A PRAEFABULARI.

Qua sapienter docuit, eos stultè facere qui potentioribus reluctantur, certantque cum ijs, quos tyrannos nequeant vincere. Quod ipsum est contra torrentem niti, contra stimulos calcare, & iuxta

iuxta prouerbum, θεομαχεν hoc est, cum Dijs pugnare.

A NATURA ACCIPITRIS

Non iniuria scripsit Ouidius. Odimus accipitrè, quia semper viuit in armis: Etenim Harpiis omnibus rapacior, aduoco rostro, & unguibus incuruis, ad vim inferendā natus. Cui tātā est infira atque à parentibus ingenita rapiendi ac dilaniandi fames, ut nulli auium generi parcat, nec ab ullis etiā cognatis ianguinolentos abstineat ungues. Qui alitū senissimus, amicalas infontes aërum volātes, aut circa arbores in sublimi sedētes persegrapere, & discerpere solet. Nec in minores solū crudelis, ac iniuriosus, sed etiam populator impius bellum internectit cum Aquila, cū cunctarum auium Rege, nō expauescat gerere, ut coherentes sæpè deprehenduntur. Quo genitæ rabiei propulsus instinctus crudelissimus hostis, sanguine, quē assiduò sitit, se satiaturus, innoxiam adoritur lusciniam, atque comprehendit. Capta imbellis & insons auicula victorem, dulci, qua plurimum pollet voce, rogare coepit, & obsecrare, ut innocētī parceret, inquiens:

A SERSMOCINATIONE PER
profopopœiam.

Fer mansuete fortunā. Noli extinctā extinguere. Parce mihi p ea, quæ tibi dulcissima sunt in vita. Miserere infelicit. Respice innocentiam,
meam

meam. Neminem unquam violavi, nunquam rapti vixi, ut iam par pari debeat referri. Quod si nulla mei te misericordia commoverit, eximia qua nobilitor, permoveat virtus mea: noli perfectum missiles organum disperdere. Te permolliat, flectatque vox tam dulcis, atque magna tam parvo in corpusculo meo regnans, & tam pertinax spiritus iram tuam frangat in tam absoluta musica scientia modulatus sonus, quæ sapiens audisti continuo spiritu trahi, nunc variè inflexo, nunc distingui conciso, copulari intorto, promitti, renovari, infuscari ex inopinato: Interdum plenum, gravem, acutem, crebrum, extentum, summum, mediū, imum. Breuiter, omnia tam parvulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibi arum tormentis ars hominum excogitavit: Quorum ex interitu maiorem tibi & invidiam & infamiam conflare, quam utilitatem perceperis. At ille, quin tu, inquit, auribus meis opplorare desinis. Quid tu rere clamoris tui gratia te omissum iri? Nihil gemitus, nihil lacrimas tuas moror, aut curo. Qui vitatio tua nisi forsitan animo placuerit, te meis de unguibus nunquam eripiet, ac conservabit. Exple meas inimicitias, & iracundiam sanguine tuo satura. Et statim eo dicto miserã discerpit

A COLLATIONE.

Quid hoc facti poterit immanis esse? Captivus alijs tempus relinquitur, quo crimen obiectum dilue-

diluere, aut aliquam causam in excusationem queant adducere. Sed huic infelici omnis excelsa fuit misericordia, omnisque negata purgandi facultas. Et quis tyrannorum tam fuit impius, ut aliquem occiderit, nisi vel levi aliqua ratione permotus? Sed alia nulla causa propulsus accipiter tantum facinus designavit, nisi sola nocendi libidine. Animalium ferocissimus Leo traditur. Huic tamen ex feris tanta est supplices clementia, ut in prostratos non seniat: est enim nobilioris animi parcere subiectis, & debellare superbos. At Tyranni verso pollice vulgi quemlibet occidunt populariter, omnibus sanguinolentas manus iniiciunt, nihil homines, nihil Deos ipsas curanda.

A CONTRARIO.

Quemadmodum igitur prada insolenti victori visa gloriosa fuit, ac suavis, sic ærūosa miseræ calamitatis acerbissima, ut pœna, quæ venerat indignè, magis esse dolenda videatur.

CONCLUSIO.

Quæ credulitas accipitris ostendit, ipsam innocentiam apud maleficos Tyrannorum greges nunquam fore tuam. Nobis igitur ante omnia curandū, ne in Melampygos (iuxta Prouerbiū) incidamus. Et impendete malo patienter feramus, quod non poterimus mutare, vel effugere.

APHTHONII
NARRATIO.
ΔΙΗΓΗΜΑ.

Narratio est expositio rei factæ, vel tantumquam factæ. Diuiditur autem in poeticam, historicam, & civilem: Poëtica est, quæ habet expositionem fictam. Historica, quæ vetustam rerum commemorationem continet, atque veterum gesta narrat. Civilis, quæ in controuersijs oratoris vtuntur.

Narrationi accidunt sex,	}	Personæ faciēs.
		Res gesta.
		Tempus, circa quod.
		Locus, in quo transacta.
		Modus, quo pacto.
Virtutes eius qua- tuor.	}	Causa, propter quam.
		Claritas seu perspicuitas.
		Breuitas.
		Probabilitas, quæ <i>πυθανότης</i> dicitur.
		Electorum verborum proprie- tas.

EXEMPLVM NARRATIO-
nis, ab Angelo Politiano trans-
lata.

Qui

PROGYMNASMATA.

17

Qui rosæ pulchritudinem demiratur, plagam Veneris consideret. Amabat Adonij Dea: Mars ipsam, Quodq; Daforet Adonidi, Veneri Mars erat. Deus Deam adamabat, Deaq; hominem sequebatur. Par cupido, tametsi genus dispar. Perimere Adonin Mars zelotypus tendebat, finem putans amoris Adonidis necem. Ferit Adonin Mars: Accurrit auxilio Venus, festinans in rosas incidit, ac se spinis implicuit, plantamq; pedis perstrinxit. Qui vulnere manarat cruor, de se rosam colorauit. Sic rosâ, quæ prius cædida, rubrum in colorem, qui nunc cernitur, est controuersa.

SCHOLIA.

Primo Rhetoricorum libro Trapezontius tria ponit Narrationum genera, Civile Digressorium, Remotum. Hoc pueris utilissimum, ita vocatur: quod à causa civili remotum sit, in quo conueniat inueniunt exerceri, quò commodius illas superiores narrationes in veris causis possit aliquando tractare. Eius duo sunt, iuxta Ciceronem genera, alterum est positum in negotijs, quod habet partes.

C Fabulam,

Tres { Fabulam, quae neque veras, neque veris-
miles continet res, ut ea, quae tragoe-
dys tradita sunt.
Historiam, quae est res gesta, sed ab aeta-
tis nostrae memoria remota.
Argumentum, quae est res ficta, quae ta-
men fieri potuit, veluti argumenta
comœdiarum.

Alterum in personis, quod habere debet ser-
monis festiuitatem, animorum dissimilitudinē,
leuitatem, spem, metum, suspitionem, desiderium,
dissimulationem, misericordiam, rerum varie-
tates, fortuna commutationem, insperatum in-
commodam, subitam letitiam, incundum exitū
rerum, ut in Comœdys videre licet.

Diuiditur in Poeticam. &c. Quintilianus
libro 2. cap. 4. Narrationes poëticas Gramma-
ticis attribuit, Rhetoribus historicas. Erant autē
(auctore Fabio Victorino) rhetores, qui literas
docebant, atque artes tradebant eloquentiae. Quē-
admodum Sophistae, apud quos dicendi disceba-
tur exercitium. Et oratores, qui in causis priva-
tis & publicis plena & perfecta utebantur elo-
quentia. Porro narrationis poëticae faciunt tria
genera. Aut enim aëtiuum, vel imitatum,
quod Graeci δραματικόν vel μιμητικόν appellat.
Aut enarratum, vel enunciatum, quod
Graeci

Rhetores
Sophistae

Oratores.

Graeci ἱστορικόν vel ἀπολογητικόν, Aut com-
mune vel mixtum, quod Graeci κοινόν μίχτον.

Historicam, &c. Quae rei gesta continent ex-
positionem. Est autem Historia, res gesta, ab a-
tatis nostrae memoria remota. Quam earum
propriè rerum esse volunt, quibus rebus gerendis
interfuerit, is describit, auctore Gellio libro 5. ca.
18. Historiam Cicero de Oratore secundo ele-
ganter vocat testem temporum, lucem verita-
tis, vitam memoria, magistram vitae, & vetusta
tis nunciam.

Historia.

Ciuilem, &c. Quae ab oratoribus in exponen-
dis sumitur causis, ut ait Priscianus: Qui fabu-
larem adiicit narrationem, ad fabulas supradic-
tas pertinentem.

Narrationi accidunt sex, &c. Narratio cō-
sumitur circumstantiis, quae hoc versiculo com-
prehenduntur: Quis, quid, ubi, quibus auxiliis,
cur, quomodo, quando. Fit enim copiosa, si circū-
stantiis amplifices, atque dilates, & quo tempo-
re, quoque loco, quomodo, quo instrumento qua
denique causa factum aliquid sit, diligenter per-
sequaris.

Claritas, &c. Huius virtutis narrationem
alibi Cicero vocat lucidam, alibi apertam. Nec
refert, an pro lucida perspicuam, pro verisimile
probabilem credibilemque dixeris, ut ait Quinti-
lianus libro 4. cap. 2. Eodem auctore, aperte vel

dilucida erit narratio, si fuerit primum exposita
 verbis proprijs & significantibus; non sordidis,
 & ab usu remotis: tum distincta rebus, perso-
 nis, temporibus, locis, causis. Item, si ut quicquam
 primum gestum erit, ita fuerit primum exposi-
 tum, non ab ultimo repetitum.

Breuitas, &c. Narratio breuis erit, si nihil
 extra rem dixerimus. Si reciderimus omnia su-
 peruacanea, si non ab ultimo initio repetueri-
 mus, nec ad extremum fuerimus profecuti.

Probabilitas, &c. Hanc Cicero verisimile
 narrationem, Quintilianus appellat credibile.
 Erit autem credibilis ante omnia, si prius consu-
 luerimus nostrum animum, ne quid natura dica-
 mus aduersum. Si causas ac rationes factis, de
 quibus agitur, preposuerimus. Si personas conue-
 nientes, his que facta credi volumus, constitueri-
 mus: pretereà loca, tempora & similia.

Electorum verborum proprietas, &c.
 Hic considerandum erit, ne quid contortè, ne
 quid ambiguè, ne quid nouè dicamus, sed uti-
 mur usitatis verbis, & proprijs. Usitata sunt ea,
 que versantur in sermone, & in optimorum au-
 ctorum consuetudine recepta. Propria sunt,
 que eius rei verba sunt, aut esse possunt, quae lo-
 quemur: ut ait Cicero.

Qui Rosæ, &c. Narrat, quo pacto lacteus
 rosa candor, mutatus sit in colorem purpureum.

Adonis

Adonin Dea, &c. Adonis auctore Tortel-
 lio filius fuit Cynara Cypriorum Regis, ex Myro-
 rha, eius filia, pastor pulcherrimus. Vergilius in
 Gallo.

Et formosus oues ad flumina panit Adonis.
 Hunc auidentissime Venus amavit. Ouidius in
 Phœdra.

Sepè sub ilicibus Venerem, Cynaraq; creati
 Sustinuit positos qualibet hora duos.

Plura apud Erasmum in prouerbio: Adoni-
 dis horti, qui Veneri sacri, propter Adonidem
 eius Amasum.

Mars ipsam, &c. Martis ac Veneris amo-
 res Metamorphoseos 4. refert Ouidius.

Idem secundo de arte.

Mars pater insano Veneris turbatus amore,
 De duce terribili factus amator erat.

Ferit Adonin Mars, &c. Ouidius decimo
 Metamorph. scribit: Adonin ab apro interfe-
 ctum eiusq; sanguinem mutatum in florem, idè
 asserit. Macrobius libro, Saturnalium primo, ca-
 pite 21. Adonin, inquit, Solem esse non dubita-
 tur. Ab apro aut tradunt interemptum, hyemis
 imaginem in hoc animali fingentes, quod aper
 hispidus, & asper gaudet locis humidis & luto-
 sis, priuaq; contectis, propriaq; hyemali fructu
 pascitur glande. Ergo hyems veluti vulnus est
 Solis, quæ & lucè ei in nobis minuit, & calorem.

Plantam pedis perstrinxit, &c. Vnde Clau-
dianus lib. 2. de raptu Proserpine scribit de Ve-
nere, inquisiens: Sic fata doloris Carpit signa sui,
id est rosas purpureas Veneris cruore tinctas.
Huius meminit Politianus Miscell. 11.

EXEMPLVM NARRATIONIS
pœticae, copiosius apud Ouidium Meta-
morphos. 4. tractatum.

Docet autem ea fabula, nimis infelice[m] exi-
tum habituros, qui parentibus immorigeri fœ-
dis amoribus sese contaminârunt.

Pyramus & Thysbe, inuenû pulcherrimus alter
Altera, quas oriens habuit prelata puellis,
Contiguas habuere domos ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.
Notitiam, primosq[ue] gradus vicinia fecit:

Tempore creuit amor, tade quoq[ue] iure coissent:
Sed vetuere patres, quod non potuere vetare,

Ex aequo captis ardebant mentibus ambo.
Consciis omnis abest, nutu, signisq[ue] loquuntur,
Quoq[ue] magis tegitur, tanto magis estuat ignis.

Fissus erat tenuissima, quam duxerat olim
Cum fieret paries, domui communis utriq[ue].
Id vitium nulli per secula longa notatum.

Quid non sentit amor? primi vidistis amantes,
Et vocis fecistis iter, tutaq[ue] per illud
Murmure blanditæ minimo transire solebant.

Sæpe ubi cõstiterat hinc Thysbe, Pyramus illinc,
Inq[ue]

Inq[ue] vices fuerat captatus anhelitus oris:
Inuide, dicebant, paries, quid amantibus obstas?
Quantum erat, ut siner es toto nos corpori iungi.
Aut hoc si nimium est, vel ad oscula danda pate-
Nec sumus ingrati, tibi nos debere fatemur. (res.
Quod datus est verbis ad amicas trāsitus aures.
Talia diuersa nequicquam sede locuti,
Sub noctem dixere Vale, partiq[ue] dedere
Oscula quisq[ue] sua, non peruenientia contra.
Postera nocturnos aurora remouerat ignes,
Solq[ue] pruinosas radijs siccauerat herbas:

Ad solitum coiere locum, tum murmure paruo
Multa prius questi, statuunt sub nocte silenti
Fallere custodes, foribus excedere tentent.

Cumq[ue] domo exierint, urbis quoq[ue] tecta relinquat
Nene sit errandum, lato spatiantibus aruo,
Conueniat ad busta Nini, lateantq[ue] sub umbra-

Arboris: arbor ubi niueis uberrima pomis,
Ardua morus erat, gelido contermina fonti:
Pacta placent, & lux tarde discedere visa

Precipitatur aquis, & aquis nox exit ab ipsâ,
Callida per tenebras versato cardine Thysbe,
Egreditur, fallitq[ue] suos, adopertaq[ue] vultum

Peruenit ad tumulum, dictaq[ue] sub arbore sedit,
Audacem faciebat amor, venit ecce recenti
Cede leana bouum spumantes oblita rictus,

Depositura sitim, vicini fontis in vnda.
Qua procul ad Luna radios Babylonia Thysbe

Vidit, & obscurum timido pede fugit in antrū.
 Dumq; fugit tergo velamina lapsa reliquit.
 Vt leo seua sitim multa compefcuit vnda,
 Dum redit in syluas, inuentos fortē sine ipsa
 Ore cruentato, tenues lanianit amictus.
 Serius egressus vestigia vidit in alto
 Puluere certa fere, totoq; expalluit ore
 Pyramus: ut verò veste quoq; sanguine tinctā
 Repperit, vna duos, inquit, nox perdet amātes,
 E quibus illa fuit longa dignissima vita.
 Nostra nocēs anima est: ego te miserāda peremi,
 In loca plena metus, qui iussi nocte venires,
 Nec prior huc veni; nostrum diuellite corpus,
 Et scelerata fero consumite viscera morsu,
 O quicumq; sub hac habitatis rupe leones.
 Sed timidi est optare necem: velamina Thysbes
 Tollit & ad pacta secum fert arboris umbrā.
 Vig; dedit nota lachrymas, dedit oscula vesti,
 Accipe nunc, inquit, nostri quoque sanguinis
 haustus,
 Quoq; erat accinctus, dimisit in ilia ferrum.
 Nec mora feruenti moriens ē vulnere traxit:
 Et iacuit resupinus humo, cruor emicat altē,
 Non aliter, quā cum vniato fistula plumbo
 Scinditur, & tenui stridente foramine, longas
 Eiaculatur aquas, atq; iētibus aēra rumpit.
 Arborei foetus aspergine cadis, in atram
 Vertuntur faciem, madefactaq; sanguine radix
 Purpu-

Purpureo tingit pendentia mora colore.
 Ecce metu nondum posito, ne fallat amantem,
 Illa redit, inuenēque oculis animoque requirit,
 Quantaque vitarit, narrare pericula gestit,
 Vique locū, et visam cognoscit in arbore formā.
 Sic facit incertam pomi color, haeret an hac sit,
 Dū dubitat, tremebunda videt pulsare crueniū
 Membra solum, retroq; pedem tulit, oraq; buxo
 Pallidiora gerens, exhorruit equoris instar.
 Quod frenit, exigua, cū summū stringitur aura.
 Sed postquam remorata, suos cognouit amores,
 Percutit indignos claro plangore lacertos,
 Et laniata comas, amplexaq; corpus amatum,
 Vulnera suppleuit lachrymis, fletumq; cruore
 Miscuit, & gelidis in vultibus oscula figens,
 Pyrame, clamauit, quis te mihi casus ademit?
 Pyrame, respondi, tua te charissima Thysbe
 Nominat, exaudi, vultusque attolle iacentes.
 Ad nomen Thysbes, oculos in morte grauatos
 Pyramus erexit, visaque recondidit illa:
 Que postquam vestemque suā cognouit, & ense
 Vidit ebur vacuū: Tua te manus, inqt, amorq;
 Perdidit infelix, est & mihi fortis in unum
 Hac manus, est & amor, dabit hic in vulnere
 vires:
 Persequar extinctum, letique miserrime dicar
 Causa comēque tui, quique à me morte reuelli,
 Heu sola poteras, poteris nec morte reuelli.

*His tamen amborum verbis estote rogati,
O multum meseriq₃ mei illiusq₃ parentes.
Ut quos certus amor, quos hora novissima iūxit,
Componi tumulo non inuideatis eodem.
At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus
Nunc regis unius, mox es tectura duorum,
Signa tene cadis, pullosq₃ et luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumenta cruoris.
Dixit, & aptato pectus mucrone sub inuam
Incubuit ferro, quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes,
Nam color in pomo est ubi permaturuit, ater,
Quodq₃ rogis super est una requiescit in urna.*

EXEMPLVM NARRATIONIS

historica, ex Orosij libro

2. cap. 8.

Cyrus Persarum Rex Scythis bellum intulit, quem Tomyris Regina, qui tunc genti præerat, cum prohibere transitum Araxis fluminis posset, transire permisit, primum propter fiduciam sui, dehinc propter oportunitatem ex obiectu fluminis, hostis inclusit. Cyrus itaq₃ Scythiam ingressus, procul à transmissio flumine castra metatus, in super astu eadē instructa vino epulisq₃ deseruit, quasi territus fugisset. Hoc comperta Regina tertiam partem copiarum, & filium adolescentulum, ad persequendum Cyrum mittit. Barbari
veluti

Tempus.
Tomyris.
regina:

veluti ad epulas inuitati, primum ebrietate vincuntur, mox reuertente Cyro uniuersi cum adolescente obrucantur. Tomyris exercitu ac filio amisso, vel matris, vel Regina dolorem sanguine hostium diluere præoptius, quàm lachrymis parat. Simulat diffidentiam desperatione cladis illata, paulatimq₃ cedendo superbum hostem in insidias vocat. Ibi quoq₃ compositis inter montes insidijs, CC. M. Persarum, cum ipso Rege deleuit, adiecta super omnia illius rei admiratione, quod nec nuntius quidem tante cladis superfuit. Regina caput Cyri amputari, atq₃ inuiterè, humano sanguine oppletum, conyici iubet, non muliebriter increpitans: Satia te sanguine, quæ sitiisti, cuius per annos triginta insatiabilis perseuerasti.

Cyri mons-

EXEMPLVM NARRATIONIS

Ciuilis, ex Miloniana

P. Clodius cum statuisset omni scelere in Prætura vexare Rempu. videretq₃ ita tractata esse comitia anno superiore, ut non multos menses Præturam gerere posset, qui non honoris gradum spectaret, ut ceteri, sed & L. Paulum collegam effugere vellet, singulari virtute ciuem, & annum integrum ad dilacerandam Rempub. quæreret, subito reliquit annum suum, seq₃ in annum proximum transtulit, non religione aliqua, sed ut haberet, quod ipse dicebat, ad Præturam gerendam, hoc est, ad euertendam Rempub. plenum annum atq₃ integrum,

P. Clodij historia.

integrum. Occurrebat, mācam ac debilem praetura suam futuram Consule Milone: cum porro summo consensu populi Romani Consulem fieri videbat: contulit se ad eius competitors, sed ita, totā ut petitionē ipse solus etiam inuitis illis gubernaret, tota ut comitia suis, ut dictabat, humeris sustineret: cōuocabat tribus: se interponebat: coloniā nouā, delectū perditissimorum scribebat ciuiū, quātō ille plura miscebat, tantō hic magis indies cōualescebat. Vbi videt homo ad omne facinus paratissimus, certissimū cōsulem, idq; intelligit non solum sermonibus, sed etiā suffragijs populi Romani saepe esse declaratum: palam agere cōepit, & aperte dicere, occidendū Milonē, seruos agrestes, ac barbaros, quibus syluas publicas depopulatus erat, Hetruriamq; vexarat, ex Apēnino deduxerat, quos videbatis: res erat minimē obscura, etenim palam dictabat Consulātū Miloni eripi nō posse, vitā posse, Significauit hoc saepe in Senatu: dixit in cōcione. Quin etiā Faunio fortissimo viro querenti ex eo, quā spe fureret Milone viuo: respondit triduo illū, ad summū quatrduo periturū: quā vocem eius ad hūc M. Catonē statim Faunio detulit. Interim cū scriret Clodius, (neque enim erat difficile scire) iter solenne, legitimū, necessariū, ante diem XIII. Calēdas Februarij Miloni esse Lanuuium ad Flaminē prodēdum, q̄ erat dictator Lanuuij

Milo:

Milo: Roma subito ipse profectus est, ut concionem turbulētā, in qua eius furor desideratus est, qua in illo ipso die habita est, relinqueret, quam nisi obire facinoris locum, tempus quē voluisset, nūquam reliquisset: Milo autem, cū in Senatu fuisset eo die, quoad, Senatus dimissus est, domū venit, calceos & vestimenta mutauit, paulisper dum se vxor (ut fit) comparat, commoratus est: deinde profectus est id temporis, cū iam Clodius (siquidem eo die Romā venturus erat) redire potuisset: abuiā fit ei Clodius expeditus in equo, nulla rheda, nullis impedimētis, nullis Gracis comitibus, (ut solebat,) sine vxore, ut nunquā ferē, cum hic insidiator, qui inter illud ad cadē faciendam apparasset, cū vxore veheretur in rheda penulatus vulgiq; magno impedimēto, ac muliebri, & delicato ancillarum, pueorumq; comitatu: fit obuiam Clodio ante fundū eius, hora ferē undecima, aut non multo secus: statim complures cum telis in hunc faciunt de loco superiore impetum, aduersi rhedarium occidunt. Cū autem hic de rheda reiecta penula desiluisset, seq; acri animo defenderet, illi, qui erat cum Clodio, gladijs eductis partim recurrere ad rhedā, ut a tergo Milonē adorirētur, partim, quōd hunc iam interfectum pūtarent, cadere incipiūt eius seruos, qui post erat, ex quibus qui animo fideli in dominum erūt, et praesentes fuerāt, partim occisi sunt,

partim,

APHTHONII

partim cū ad rhedā pugnari viderent, et Domino succurrere prohiberentur, Milonē occisum, esse, etiam ex ipso Clodio audirent, fecerunt id serui Milonis (dicam enim non deriuandi criminis causa, sed ut factū est) neque imperante, neque sciēte, neq; presente Domino, quos suos quisque seruos in talire facere voluisset.

ALIUD EXEMPLVM NARRATIONIS, breuis, dilucida & verisimilis:

ex oratione Ciceronis Pompeiana.

Atq; ut inde mea proficiat oratio, unde hac omnis causa ducitur: bellū graue, & periculosum vestris vectigalibus, atque socijs, a duobus potentissimis Regibus infertur, Mithridate & Tigraue, quorum alter relictus, alter lacisitus occasione sibi ad occupandam Asiam oblatam, esse arbitratur. Equitibus Romanis honestissimis viris afferuntur ex Asia quotidie literae, quorum magna res agitur, in vestris vectigalibus exercēdis occupata. Qui ad me pro necessitudine, quae mihi est cū illo ordine, causam Reipub. periculaq; rerum suarum detulerunt: Bithynia, quae nunc vestra prouincia est, vicis exustos esse complures, regnū Ariobarzani, quod finitimum est vestris vectigalibus, totū esse in hostiū potestate: Lucullū magnis rebus gestis ab bello discedere: hinc

PROGYMNASMATA.

24.

re: hinc qui succurrerit, non satis esse paratū ad tantū bellum administrandum: Vnum ab omnibus socijs & ciuibus ad id bellum Imperatorem deposci, atque expeti, eundē hunc vnum ab hostibus metui: prater eā neminem.

CHREIA

X P A E I A.

CHREIA est commemoratio breuis, alicuius personae factum, vel dictum apte referens. dicta autem est, quo fit utilis. Et Chreiarum aliae verbales sunt, aliae actiuae, aliae Mixtae. Verbales sunt, quae utilitatem oratione demonstrant. Ut Plato dixit: Virtutis ramos ē laboribus atque sudoribus produci. Actiuae sunt, quae, actionem aut factum solum recensent, ut Pythagoras interrogatus quanta nam esset hominum vita cum per temporis breuius spatium se conspiciendum exhibuisset latebras petijt, humanae vitae mensuram ex nomenaneo conspectu designans: Mixtae, quae ex utrisque constatae sunt, oratione & actione, ut Diogenes, cum vidisset adolescentulum lasciuientem ac indecorē se gerentem, paedagogum illius baculo percussit: superaddens, quid talem doces, aut sic instruis: Chreiam verō conficiens hisce capitibus: atque tractabis à.

Lauda-

APHTHONII

Laudatiuo. Parabola,
Paraphrastico Exemplo.
Causa. Testimonio veterum
Contrario. Breui Epilogo.

EXEMPLVM VERBALIS

Chreia.

Argumentum.

Isoocrates doctrinæ radicem amaram esse dicebat, fructus verò dulces.

ENCOMIASTICON.

MERITO laudāus est Isoocrates, propter eximiam dicendi facultatem, quæ sibi nomen clarissimum comparauit, & quanta vis eloquentiæ esset, ipsam exercendo demonstrauit, eamque illustrem fecit, non ipse ab illa illustratus. Quibus autem vel Reges admonēs, vel instituēs priuatos, bene de hominum vita meruit, longum esset recensere. Verum, quod de eruditione protulit, haud abs re fuerit commemorare.

PARAPHRASTICON.

Amator, inquit, eruditionis, à laboribus auspiciatur. sed laboribus desinentibus in vtilitatem, quod quam Philosophicè dictum ab eo sit, hinc licet perspicere.

TO

PROGYMNASMATA.

25

ΤΟΤΗΣΑΙΤΙΑΣ.

Qui enim bonarum artium amore capiuntur, hi sanè cum professoribus, ac ducibus studiorum conuersantur, ad quos accedere vt formidulosum est, ita relinquere fructissimum. Et pueri quidem nunquam metu vacant, & cum adsunt præceptores, & cum venturos expectant. Succedunt præceptoribus pædagogi, visu terribiles, sed cum verberibus sæuiunt, formidabiliores. Qui etiam prius quàm verberent, timentur. Metum punitio subsequitur, dum omnia puerorum errata vindicantur, & rectè facta, opera virtutis, tanquam ad ea nati sint, exactissimè requiruntur. Iam verò pædagogis ipsis sunt molestiores asperioresque partes, in deambulationes, atque vias inquirentes, & vetantes in publicum egredi: forum ipsum habentes suspectum. Quod si opus fuerit in filios animaduertere, ita excandescunt, vt naturæ obliuiscantur, nec se parètes esse meminerint, verum huiusmodi rebus exercitatus puer, cum in virum euaserit, merita coronatur virtute.

A causa.

EΚ ΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΥ.

At, qui veritus ista, fugerit magistros, deuitarit parentes, & pædagogos fuerit auer-

A contrario.

D satus,

fatus, prorsus eruditionis expertus, scientia priuabitur. Nam metum declinans, simul cū ipso doctrinam relinquet. Hæc igitur omnia Isocratem sentire persuaferunt: Eruditionis radicem amaram esse.

PARABOLA.

A simili.

Nam quemadmodum agricolæ summe cum labore terræ semina mandant, fructus verò maiore cum voluptate colligunt: ita qui ad studia accinguntur, sibi laboris multa comitem gloriam comparant.

PARADEIGMA.

Ab exemplo.

Respice Demosthenis vitam, qui ut oratorum omnium laboriosissimus. ita clarissimus euasit, qui fuit aded studijs intentus, ut comam natiuum capitis ornamentum, exeundi potestatem sibi præripiendo detonderet, ratus id pulcherrimum decus, quod à virtute prouenisset. Quæ igitur alij profundunt ad voluptates ille continuis lucubrationibus impendit.

A testimonio veterū.

μαρτύρια παλαιῶν.

Idcirco præclare hoc (ut omnia) Hesiodus, Asperam esse ad virtutem viam cacumē verò molle. Nam idem quod Isocrates, protulit. Hesiodus enim viam: Isocrates autē radi-

radicem appellauit, diuersis verbis eandem vterque sententiam demonstrantes.

Ἐπίλογος

Epilogus.

Quæ si rectè considerabimus meritis laudibus euehemus Isocratem, ut qui sapienter de eruditione conscripserit optima.

SCHOLIA.

Chreia, &c. *Quæ ab alijs utilitas, à Prisciano vocatur usus. Et est, eodem auctore commemoratio orationis alicuius, vel facti vel utriusque celerem habens demonstrationem, quæ utilitatis alicuius plerumq; causa profertur.*

Verbales, &c. *Orationales eas appellat, Priscianus, quibus oratio sola inest, ut, Plato dicebat, Musas in animis esse ingeniosorum.*

ITEM, *Diogenes Cynicus ait: Nihil omnino in vita absq; exercitatione perfici: Eam omnia exuperare posse. Laërtius lib. 6.*

ITEM, *Seneca dixit Nulli sunt tam feri, suiq; iuris affectus ut non disciplina perdomentur. Vide Erasmus in proverbio, Exercitatio potest omnia.*

ITEM, *Xenocrates: Dixisse me pœnituit aliquando, tacuisse nunquam. Valerius libro. 7. cap. 2. Est silentij tutum premium. Vide Erasmus proverbum.*

ITEM *Anacharsis dixit: Leges Aranearum telis similes esse, Valerius libro 7. ca. 2.*

I D E M protulit: vitem vnas tres ferre, primam voluptatis, secundam ebrietatis, tertiam mororis, ut ait Diogenes Laertius lib. 3.

Virtutis ramos, &c. Hoc est, ad bonarum litterarum, atque virtutis fructum esse viam ardua atque aspera. De de qua re carmen extat elegans Virgilij, de litera Phytagorica. Ostendit non cessantibus ac inertibus, sed industrijs parata esse gloriam, cum Diu (iuxta proverbum) facientes adiuvant, atque labore sua munera vendant. Etenim qui vitat molam vitat farinam. Neque mel, neque apes. Vide Cbiliades Erasimicas.

Actiuæ, &c. Sunt auctore Prisciano, in quibus actus est solus. Ut Cotys Thracia Rex, ei, qui dono miserat τῶν δῶδων, vicissim dono misit Leonem, nihil addens. Sed molam bestiam male pensando, prudenter ostendit, par pari (iuxta proverbium) referendum esse. Meminit Plutarchus in Apophthegmatibus.

I T E M Heraclitus Philosophus Σχοτεινὸς dictus, in seditione rogatus, ut apud populum sententiam diceret, quo pacto civitas redipi posset in concordiam, consensu suggestu, poposcit calicem aque frigide, & paululum farina insperxit, mox de glechone admiscuit, id est, vel pulegij sylvestris, vel leguminis genus. Deinde epoto calice discessit, nec verbum addidit. Hoc facto innuens, ita demum civitatem carituram seditionibus, si re-

puclia-

pucliat delitijs, assuescerent parvo contenti esse. Refert Erasmus 8. Apophthegmatum.

I T E M Lacones, si quando stratagemate superassent hostem. Marti bouem immolabant, sua aperto praelio, gallum. Quo pacto innuebant, praclarissimum esse hostem ingenio, citra sanguinem deijcere, & pugna, utrinque plerumque cruenta.

I T E M Apud Gymnosophistas olim magna fuerat unius aestimationis: Hinc Taxiteles persuasit, uti ad Alexandrum se conferret, gentibus exteris iam bellum illaturum. Veniens proinde ad regem, bubulam pellem aridam in medium coniecit, obambulansque eius extrema pedibus premebat: Pellis cum ad unam tantum in partem calcaretur, reliquis in altum attollebatur. Eo facto, media deinceps firmius instat, atque ita pelvis undique immota conquirit. Tali exemplo Alexandrum ille commovit, ne in longinquis locis tempus terreret, sed imperij medium tueretur: ita enim in eius sinibus quietura omnia: Ut referre Diodorus Siculus in Alexandri vita.

I T E M Exemplum est Actiuae Chreie, sed Tyrannicum, de Tarquinio papauerum summa decutiente, quod describit Livius libro primo. Et carminibus hinc Ovidius secundo Fastorum: Ultima Tarquinius Romana gentis habebat Regna, vir iniustus, fortis ad arma tamen: Ceperat hic alias, alias euerterat vrbes,

APHTHONII

Et Gabios turpi fecerat arte suos.
 Nanq̄ trium minimus, proles manifesta Supbe
 In medios hostes nocte silente venit.
 Nudarunt gladios, occidite dixit inermem,
 Hoc cupiunt fratres, Tarquiniusq̄ Pater.
 Qui mea crudeli laceravit verbera terga,
 Dicere ut hoc posset, verbera passus erat.
 Luna fuit, spectat inuenem gladiosq̄ recōdunt,
 Tergaq̄ deducta veste notata vident.
 Flent quoq̄ & ut secum tueatur bella, p̄cantur,
 Callidus ignaris annuit ille viris.
 Jamq̄ potens, misso genitorem appellat amico,
 Perdendi Gabios quod sibi monstret iter.
 Hortus odoratis suberat pulcherrimus herbis,
 Septus humum riuo lene sonantis aqua:
 Illic Tarquinius mandata latentia nati
 Accipit, & virga lilia summa metit.
 Nuncius ut redijt, decussaq̄ lilia dixit,
 Filius, agnosco iussa parentis, ait.
 Nec mora, principibus caesis ex vrbe Sabina,
 Traduntur Ducibus moenia nuda suis.
 Extat amabilius exemplum, quo pueris La
 cones ostendebant, seruos, qui vino essent temulē
 ti, quō magis abominarentur ebrietatem, viden
 tes, q̄ deforme spectaculum esset homo immo di
 co madens vino, quāmq̄ dementi similis. Imo co
 gebāt Helotas, hoc est, agrestes homines, q̄ plura
 nū bibere. Deinde inurgitatos mero, saltatio

nes

Ebrietas.

PROGYMNASMATA.

28

nes ineptas saltare, & carmina quadam ridicula
 canere. Ita quod alij prolixo sermone vix per
 suadent. Sobrietatem esse rem honestissimam,
 ebrietate nihil esse homine indignius, illi cōpen
 dio ponebant ob oculos, sed in mancipijs, ad quo
 rum mores degenerare ingenuis turpissimū est.
 Refertur à Plutarcho in Demetrii vita. Me
 minit item Erasmus 3. Apophthegmat.

Pythagoras

Pythagoras interrogatus, &c. Pythagorā
 idcirco appellatum asserit Diogenes Laërtius
 lib. 8. quod veritatem perinde atq̄ Pythius ipse
 loqueretur. Hic est, qui vitam quoq̄ humanam
 similem esse dixit Panegyri, hoc est, solenni ho
 minum conuentui.

IDEM fertur discipulos admonere solitus,
 ut ista quotidie, cum domum ingrederentur, dis
 cerent.

Πῦ παρὲβην, τὶδ' ἐπέξα: τί μοι δεόν οὐκ ἐτε
 λείδῃ.

Hoc est, Quò prætergressus? quid gestum in
 tempore, quid non?

Mixta, &c. Vt, Diogenes die quodam cum
 populus theatrum egrederetur, aduersus popu
 lum ingredi nitens, dixit: Hoc in omni vita face
 re studeo. Sētiabat Philosophorū à populo disti
 dere, cū Philosophus ratione, populus agatur cu
 piditatibus, rapiaturq̄ varijs p̄suasionibus. Hinc
 ab Horatio vocatur, Belua multorū capitum.

Vulgi per
 ueritas.

D 4 ITEM

ITEM Rex Agesilaus aliquando arundine pro equo conscensa, unà cum filiolis colludens, ait amico intervenienti: ne cui dicas, priusquam ipse quoque liberorum parens sis factus. Festive subindicans, eum lusum non esse lenitatis, sed pietatis. Nec hoc, quod agebat, videri posse ineptum ei, qui modo expertus esset, quam insons sit affectus charitatis parentum erga filios. Auctor Plutarchus in vitis. Refert Eras. Apophtheg.

Equestris fastus.

ITEM: Quam aliquando conscendisset equum Plato, mox descendit, dicens se vereri ne in πτορυία ληφθῆναι, id est, ne equestri fastu corripere eitur, Superbum animal est equus, & equitare quiddam habet magnificum, parumque philosopho dignum.

ITEM Lacedemonijs ad publica convivia ingredientibus, qui natus erat maximus singulis ostendebat fores, dicens: Per has nullus egredietur sermo: admonens nihil effutendum, si quid liberius dictum esset in convivia. Hunc morem instituit Lycurgus.

ITEM: Laconem hospes, quem pridie declinauerat, postridie stragulis commodato sumptis splendide excepit, at ille stragulis concubans, dixit, propter has heri nestorjs quidem indormire licuit. Lepide risit illorum morem, qui cum sint tennes, tamen affectat videri divites, corrogata aut conducta suppellectile. Quod maxime solent in exci-

in excipiendis hospitibus, in nuptijs, aut alioqui solennibus epulis. Porro cum ineptum sit, tuas ostentare divitias, quanto magis ridiculum est, ostentare suppellectilem alienam, ab usurarijs sumptam?

Alius Lacon quidam, noctu prateriens monumentum, cum sibi visus esset videre spectrum, accurrit lancea traiecturus, & in hoc nitens. Quò me fugis, inquit, anima bis moritura? Mentem autem dis verè liberam omni formidine, que nec larvarum ac lemurum occursum terreri potuerit.

ITEM. Cum Dionysius in convivio inisset, ut singuli in veste purpurea saltarent. Purpura verò tum Regum erat gestamen, nunc sutoribus etiam communis: Id Plato facere recusavit hic trimetris è fabula quapiam:

Οὐκ ἐν δυνάμειν δῆλω ἐνδύσαι σολῆν

Ἀρρῆν πεφυχὼς καὶ γένος Ἰεῶρρενος.

Id est,

Muliebri ego haud quaquam indui queam stola,

Vir natus ipse, & ex virili germine.

Aristippus verò non recusavit, sed indutus purpura saltaturus, hos versus recitavit:

καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν ὀνοῦς ὁ σῶφρωνος διαφραήσεται.

Refert Diogenes Laertius libro, secundo de vita philosophorum.

ITEM, Plato frugalis erat, sed tamè amas

Plato frugalis.

μισ.

APHTHONII

Diogenes
fordidus.
Fastus.

munditiei. Contra Diogenes fordidus, Itaq; calcant Platonis culcitram, presentibus aliquot Dionysii amicis, quos Plato inuitarat ad conuiuium, dixit: Calco fastum Platonis. Calcas, inquit Plato, sed alio fastu. Nam hoc ipsum fastus erat, quod iactabat munditiei contemptum. Et qui sordidibus gloriantur, non minus ambitiosi sunt, quam qui splendide vestiuntur, sed aliter. Turpior est autem ambitio, ex fucio virtutis laudem captas. Unde. Socrates animaduertens Antisthenem ambitiosius ostentare vestem laceram & detritam, facetè hominè increpauit, ὅν τι βούλῃ inquit, ἔρχεσθαι τῷ ζῳμεινός ἡμῖν, id est, non desines te nobis comere? Significans eiusdem esse ambitionis vilitatem amictus ostentare, & delicato cultu se vèdere, ut refert Erasmus tertio & octauo Apophthegmatum.

Scilurus

Concordia.

ITEM, Scilurus Scythia liberos octoginta masculos habens, cum esset moriturus fasciculū baculorum singulis porrexit, iussit querumpere, Id cum singulari recusassent, eò quod videretur impossibile, ipse singula exemit, atq; ita facile confregit omnia. Quo facto filios admonens: Si concordetis, inquit, eritis, validi inuicè tunc mane bitis: contra, si dissidijs & seditione distrahemini, imbelles eritis, expugnati faciles. Recenset Plutarchus in Apophthegmatis.

ITEM, Cum Diogenes Cynicus aliquando vi-

PROGYMNASMATA

do vidisset puerum concava manu bibentè, Hic puer, inquit me frugalitate superat, qui suppellectilem superfluam mecum circumferam, & ductum è per apoculum ligneum abiecit. Nesciebam inquit, & in hoc nobis prouidisse naturam. Quum alterum puerum vidisset, vasculo fracto, cano panis excipere lenticulam, abiecit & catinum ligneum ut supercaneum, ut scribit Diogenes Laertius lib. 6. de vitis Philosophorum.

Baculo percussit, &c. Idem refert Priscianus, & Erasmus Apophthegmatum tertio, & Quintilianus libro 1. cap. 14. Idè vel simile Crateri attribuit, ubi sic ait: Chreiarum plura genera traduntur. Vnum simile sententiae, quod est positum in voce simplice, dixit ille, aut dicere solebat. Alterum, quod est respondendo, Interrogauit ille, vel cum edictum esset, respondit. Tertium huic non dissimile, cum quis non dixisset, sed fecisset, ut Crates, cum indoctum puerum vidisset, pedagogum eius percussit. Sentiens primæ ætatis formatoribus potissimum imputendum esse, si adolescentes euadant male morati, aut indocti.

Pedagogia.

ITEM Diogenes in foro quindam stans, clamabat: Adeste homines, veluti concionaturus ad populum. Cumq; iam frequentes conuenissent, nec ille desineret clamare: Adeste homines, quidem indignati: En adsumus, dic aliquid. Tum Diogenes baculo illos abigens: Homines, inquit adeste inquit,

Homine.

ius sit, non sterquilina. Non putavit homines cognomentum in eos competere, qui non viverent iuxta rationem, sed brutorum in morem agerentur affectibus.

IDE M adhibita interdum lucerna rogatus quid nam vellet, respondit: ἀνδρωτων ζυγῶ: hoc est, hominem quero, quemadmodum testatur Dioge. Laert.

Isocrates, &c. Hunc Cice, de Oratore secundo, vocat eloquentia patrem, & Rhetorum, ferè omnium magistrum. Cuius è ludo, tanquã ex equo Troiano eloquentia principes exierint innumeri.

Radicem, &c. Hanc sententiam Diomedes libro primo, in exercitatione Chreiarum ascribit Catoni, inquiens, M. Portius Cato dixit, Litterarũ radices amaras esse, fructus incundiores.

Reges admonens, &c. In quorum numero fuit Nicocles, ad quem de regno scripsit Isocrates Orationem admonitoriam. Similiter ad Demonicum: λόγον παρανετικόν.

Punitio, &c. Apud Aphthonium habetur κόλασις. Sunt autem tres puniendi causa, una est, quæ νειδεια, vel παρανεισις, vel κόλασις dicitur, id est, animadversio, cum poena adhibetur, castigandi atq; emendandi gratia, ut is, qui fortuito deliquit, attentior fiat correctus. Altera τιμωρία, cum dignitas, auctoritasq; eius, in quem est pec-

peccatum, tuenda est, ne prætermissa poena contemptum pariat. Tertia vindicandi ratio, τωραδειγμα, cum punitio propter exemplum necessaria, ut reliqui meiù cognita poene deterreantur à peccando. Hæc Gell. libro. 6. cap. 14.

Opera virtutis, &c. Aphthonius habet κατορθώματα. Quemadmodum Græci rectã effectionem κατορθώσιν appellant, sic recta, aut rectè facta κατορθώματα vocant auctore Cicero- ne de finibus quarto. Idem officiorum primo: Perfectum officium, inquit, rectum (opinor) vocamus, quod Græci κατορθώματα appellant.

Demosthenis vitam, &c. Qui per maximos labores ad eloquentia culmen conscendit.

Hic, ut Plutarchus scribit, sub terrancum locũ sibi construxit, in quem per dies singulos descendens, corpus & ingenium exercitabat. Sæpè etiam duos vel tres menses continuos domi inclusus non cessabat, abrasa parte capitis, ut exeundi facultatem sibi ipsi præriperet. Hic idem vadolis littoribus insistens, declamationes fluctuum fragoribus obluçantibus edebat, ut ad fremitus concitatarum concionum patientia, duratis auribus in actionibus uteremur. Fertur quoque ore insertis calculis multum ac diu loqui solius, quo vacuum promptius esset, ac solatius, ut ait Valerius lib. 8. cap. 7.

Hesiodus, &c. Hesiodi locus extans primo Georgicón, hic est:

APHTHONII

Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτα θεοὶ προπαράδειον ἐθνηται
 ἀδάναδοι, μακρὸς καὶ ὄρθιος ὀμιος ἐπ' αὐτῆν
 καὶ ψυχὸς τὸ πρότον, ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἰχίαν,
 ῥῆι δὲ δ' ἡσεται πῆλει, χαλεπῶν περὶ ἔσσα.

CHREIAE ACTIVAE EXEM

plum, iuxta praescriptos Aphthonij
 Locos tractatum, studio
 exercendi.

Argumentum.

Cum patrem videret mortuum Ioseph, flens
 ruit super faciem eius, & deosculatus est eum,
 Genesis 50.

AB ENCOMIO FACIEN

tis, exordium.
 Quis non laudibus condignis euehere stude-
 at, factum hoc egregium viri sanctissimi Ioseph,
 quo praeclarum eximia pietatis specimen exhi-
 buit, atque virtutis exemplum, non oretenus,
 sed pleno charitatis opere defunctum parentem
 profecutus est?

AB EXPOSITIONE.

Cum benedixisset nepotibus suis Iacob, agro-
 tus, ac imposuisset finem mandatis, quibus filios
 instruat, colligit pedes suos super lectulum, di-
 emque suam obicit. Quod cernes Ioseph, corrui
 super

PROGYMNASATA.

super defuncti parentis charissimae vultum, ac
 mortuum defleuit. Quo facto vir piissimus ad-
 monuit nos, ut nobis charos, vita defunctos luge-
 amus, non tamen ut Ethnici, nullam spem ha-
 bentes.

A CAUSA

Quippe hanc vim non solum hominibus, sed
 etiam feris indidit, ac ingenitae divinae potestas,
 ut dissolutionem natura per horrescant, ac ipsae re-
 linguenda luce moueantur, & discessu a suis an-
 gantur. Quis igitur tam ferreus, quem non acer-
 ba charissimorum suorum funera prouocent ad
 luctum?

A CONTRARIO.

Quod si corda prauorum hominum tangit lue-
 ritus, hoc est, egritudo ex eorum, qui chari fue-
 runt, interitu acerbo: quis iniquum duxerit, si bo-
 ni viri, qui iuxta prouerbiū, lachrymabiles sunt,
 charissimorum suorum funera fleuerint? Et si po-
 pulus olim in decerto nimis luxit impias, qui mura-
 murauerant, & insurrexerant contra Dominū
 Deum, cur fuerit a pijs alienum, piorum funera
 lachrymis prosequi?

A SIMILI.

Quemadmodum corpora nostra doloribus
 adficiuntur, si membrum aliquod fuerit refectū,
 ita non iniuriā morore conficiuntur atque luctus,
 dul-

APHTHONII

dulcissimam aliquam familia sua, atque generis partem amisērunt, hoc est patrem, aut amicum, qui fuerit alter ipse, ab Eadem (ut Pythagoras inquit) anima.

AB EXEMPO.

Quis Prophetae Samueli vitio vertit, quod mortuum Saul Regem defleuerit? Quis Regem Davidem reprehēdit, quod planxerit filiū Ammō, et eiularit in morte filij Absolon? Quis denique uniuerso Iudaico & Israelitico populo succensuit, q̄ in duro Iosia casu fuerit lamentatus?

A TESTIMONIO

veterum.

Et diuinarum literarum monumenta nos instituūt & adhortantur, ne desimus plorantibus, sed cum lugentibus ambulemus. Et docent longē meliūs esse, in domum luctus ire, quā ad domū conuiuij, quod in illa finis cunctorum admoneat hominū, & viuens cogitet, quid futurum sit. Vnde cum Abner à Ioab esset interceptus, dixit Rex David ad omnem populum: Scindite vestimenta vestra, & accingamini sacco, & plangite ante exequias Abner, in Hebron.

AB EPILOGO BREVI.

Rectē igitur Ioseph supra defuncti parentis faciem ruens, planxit eum: & quod imitemur, nobis omnibus proposuit egregium vera pietatis exemplum.

CHREIAE.

PRO GYMNASMATA.

CHREIAE VERBALIS EXEM-

plum, quo eadem sententia contrarijs locis est variata,

ARGUMENTVM.

Helius Eobannus Hessus poëta, Marpurgē ^{Eobannus} Academiae professor, moriturus, hoc Ennii ^{Hessus.} carmen protulit:

Nemo me lachrymis coret, neq; funera fletus Faxit, cur voluto docta per ora virum

EXORDIVM, AB ENCO-

mio praeclara sententia.

Dignissima profecto memoratu, ac laudatu sententia, quam duo poëta, Q. Ennius, & Eobannus Hessus celeberrimam reddiderūt: ille, quia fuit auctor, hic, quoniam semper usurpauit. Vterq; maximus ingenio: Ille patriā Rudias nobis litauit, creditus habuisse tria corda, quod Graecè, Oscè, & Latine sciret loqui. Unde non immerito charus fuit Scipioni Africano, & Q. Nobiliori, viris clarissimis. Hic eruditione sua variaq; rerum cognitione patriam suam Hessiam, & imbi ciuitatem, ubi natus erat, Francobergiam fecit illustrem, id studio suo consecutus, ut innumeros heroas atq; principes illustrissimos sibi pararet amicos, eternamq; nominis gloriam fuerit adeptus.

AB EXPOSITIONE.

Cuius ut multa praeclare scripta sunt, ita nō
E pauca

pauca grauiter dicta, cuius generis illud Ennium, quod supremo tempore, veluti catarator Cygnus funeris ipse sui, suauiter emisit. Quo vates excimia sapientia præditus, noluit deseri hominū doctorum atq; piorum mortem, quā a malis abducentem, via beata esset consecutura.

A C A V S A.

Sciebat, pias animas corporeis vinculis, atq; omnibus humanis incommodis exutas, perpetuò victuras. Nouerat animos hominum esse diuinos, usq; cum è corpore excessissent, reditum ad cælum patere, optimoq; & iustissimo cuique expeditissimum, ut ait Cicero de Amicitia. Videbat, res mundanas tot casibus atq; periculis innumeris obnoxias. Animaduvertebat, nullas domos esse, in quibus non multi ludus olim fuerint, hodieq; versentur. Videbat omnes vrbes nihil aliud esse, quā miseranda (ut Solon apud Valerium inquit) cladum humanarum circūsepta, ut multi extiterint, qui non nasci optimū censuerint, aut quā ocysimè aboleri.

A C O N T R A R I O.

Quod si lacrymis indulgendum est, ij solūm flendi fuerint, quibus mors terribilis est, hoc est ijs, quorum cum vita omnia extinguuntur: non, aut deflendi, quorum virtutis gloria nunq; est interitura, sed post mortem speciosior futura.

Hinc, ut ait Cicero, Sapiētissimus quisq; aquis-

simo

imo animo moritur, stultissimus iniquissimo. Hic enim, cui ceca mens, qui nihil aliud considerat, quā externa mortis opera, lugeat miser abiles sibi visos hominum casus, at ille metu mortis nō exhorrescit, nec lamentatur, qui secum reuoluit, nobis ex hac vita discedendum, tanq; ex hospitio, non domo, cum nobis natura diuersorium cōmorandi, non habitandi dederit. Deinde perpendit internam mortis utilitatem, qua dicitur ultima linea rerum, malorum requies, & æternæ vitæ simul ac salutis origo. Sapienter rex Ecclesiastes inquit: Laudau magis mortuos, q̄ uiuentes, & feliciorē viroq; iudicau, qui nō natus est nec vidit mala, quæ sub sole sunt in hoc ipsum, qui defixos oculos habet, alacrior audet dicere:

Cum volet illa dies, quæ nil, nisi corporis huius Ius habet, incerti spatium mihi finiat æui,
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar.

Quid enim habet vita commodi, quid nō potius laboris? O præclarum diem, cum ad illud animorum concilium, cœtumq; pficiscar, & cū ex hac turba & colluione discedam. Prō Dijs immortales, quā optabiliter iter illud inueniam? quo cōfeto, nulla reliqua cura, nulla solitudo futura. Hac Cicero in Catone maiore, & primo Tusculanarum questionum.

E 2

Quem-

APHTHONII.
A SIMILI.

Quemadmodū illorum vicem non dolemus, sed leti gratulamur, qui reduces è gravissimis praeliorum crudelium periculis in patriam ad charissimos amicos cum triumpho reuertuntur: ita bono iure debemus (ne meliorem fortunam inuidere videamur) in illorū discessu gaudere, qui ex hac lachrymarum vallē atq; vita, qua su per terram perpetua (ut S. Iob ait) militia est, demigravit in cœlestem patriam, ubi vera charitas, & pax aeterna regnat.

AB EXEMPLO.

Quae iam omnia dicta non solū sancti patres, sed etiam Ethnicorū philosophi animis reputantes, confirmarunt mortem non modo flendā nō esse, sed voluptatis etiam loco ducendam, aut fortiter cōtemnendā. Exemplo sunt tot hominū piorum millia, qui per vincula, verbera, flāmas, atque per atroces diuersorum generū cruciatus interempti, cum gaudio concesserunt ad cœlorū regna. Sed ijs omisissis, quid de Socrate loquar? cui mera fuit hilaritas in morte. Qui post sumptam cicutam, cum frigerent mēbra: Debemus, inquit, gallum Aesculapio persolvere: iocās perinde, quasi sumpta portione medica cōualuisset.

Socrates.

Theodorus.

Quid de Cyrenaeo illo Theodoro philosopho? cui cū Lysimachus Rex crudelia minaretur: Istis, quæso, inquit, ista horribilia mimitare purpuratis

PROGYMNASMATA.

37

tis tuis, Theodore quidem nihil interest, hūmine, an Sublime putrescam. Quo dicto genus omne mortis contempsit, post hanc vitam longè meliorem expectando.

A TESTIMONIO

veterum.

Diuina litera non mœroris plenam, sed potius pretiosam esse mortem sanctorum in cōspectu domini, prædicant. Et eos, qui docti fuerint, post hanc miserabile vitā fulsuros, ut cœli firmamentū. Quod licet non cognouerint Thraces: ^{Thraces.} tam men exequias, & funera cū hilaritate celebrabant. Qui sine ullis doctorum præceptis humane conditionis (ut Valerius inquit) habitū præsiderunt nempe mortem homini optimam, & ut omnium malorum finem optandum esse, vitā autem deflendam, tot erumnis refertam. Considerarunt nihil in terris homine miserabilius esse, quem natura tantū nudum, et in nuda humo natali die abicit ad vagitus statim & ploratū, nullūq; tot animalium ad lachrymas, & has primus vite principio. Ab hoc lucis rudimento, quod ne feras quidē inter nos genitas, vincula excipiūt, & omnium mēbrorum nexus, atq; infeliciter natum iacet manibus pedibusq; deuictis flens: Animal ceteris imperaturum, & à supplicijs vitam auspiciatur, unam tantū ob culpam, quia natum est, ut ait Plinius.

E 3

AB

AB EPILOGO BREVI.

Recte igitur Eobanus Marpurgiam moriturus, Enny versiculos proferendos censuit, ut nullius boni viri mortem, ita suam non esse deplorandam: quae tot à malis eripiat, ac à miserrima seruitutis captiuitate bonos asserens, in vitam aeternam perducatur.

ALIUD CHREIAE VERBALIS ARGUMENTVM.

Ecclesiastes capite decimo dixit: Pecuniae obediunt omnia.

Pecuniae obediunt omnia.

EXORDIUM A LAUDE.

Rex Israël Ecclesiastes ex intimis diuinae sapientiae penetralibus depròpta multa dixit, ad rerum omnium optimarum cognitionem pertinentia, maxime veritatis, cuius est tanta vis, ut contra hominum ingenia, fiet atque omnium insidias, facile seipsam poterit defendere.

AB EXPOSITIONE.

Opibus, inquit, vniuersa simul obediunt. Quo dicto, quid verius esse poterit, non video. Etenim pecuniã, quae genus et formam donare poterit, reginam facimus omnes: Huic seruiamus omnes, huic palmam tribuimus omnes, quia omnia expensa: huic omnia feruntur accepta: et in ratione mortalium sola utraq; paginam facit.

A CAUSA.

Nec immerito: Nam quicquid eximium, quic-

quicquid splendidum, quicquid venustum, quicquid deum, gloriosum hominibus contingit, id a solius pecuniae beneficio proficiscitur. Huic libenter omnes obtemperamus, vincti lucro, nec iniuria, cum quicquid rerum vel bonarum vel malarum geratur inter mortales id pecuniarum sit gratia. Qua ratione per motus apud Euripidem Bellerophon, inquit:

Sine me vocari pessimum, ut diues vocer.
Nemo an bonus, an diues, omnes quarimus,
Non quare et unde: quid habeas, tantum rogant.
Vbiq; tanti quisq; quantum habuit, fuit.
Quid habere nobis turpe sit, quæris? nihil.
Aut diues opto viuere, aut pauper mori. (facie.)
Bene moritur, quisquis moritur, dum lucrum
Pecunia ingens generis humani bonum,
Cui non voluptas matris, aut blande potest
Par esse prolis, non sacer meritis parens.
Tam dulce, si quid venerit, in vultu micat.
Merito illa mores calitum, atq; hominum mouet.

A CONTRARIO.

Respice pauperem inopis viri culinam, videbis omnia frigere. Contemplaberis paucissimos, et eosdem paucos, sentos, squalidos inibi delitescere ministros, neminem ibi regnandi palmam obtinere, quam famem strigosam, cum canibus mures inedia consumentem. Considerabis loca cuncta squalentia situ, catilla cariota, patellas scabrosas, cibaria rancida, suppellectilia rubiginosa, parietes

fuligine, atq; araneis oppletos, stragula pediculo
sa & breuiter omnia, qua procul inuenti pote-
rūt horrorem incutere, & ab accessu inauspica-
to detertere. At ubi fueris ingressus aulam,
pecunia, videbis omnia luolenta, omnia ferueo
re opera, greges hominū innumeros in officio esse,
nec eos sordidos, sed argento atq; auro coruscos.
Admiraberis apparatus magnificentiā, gem-
mis pavimenta, tapetibus pretiosis muros, sedi-
lia cocco, purpureis angulos omneis anlais, opifi-
tio deniq; citreo, lacunaria refulgentia. Præter-
eā coquinam, genere ferinarum atq; lautitiarū
omni renidentem, ubi suppetat abundē Iouis ce-
rebrum, Attica bellaria: & breuiter Deorum
(ut Prouerbia dicitur) cibus. Etenim ubi regi-
na pecunia regnat, ibi rerum omnium uberrima
copia redundat: inopia protinūs expellitur, quē-
admodum olim apud Græcos fames, quā virgīs
ex adibus solebat eycere, dicentes: ἔξω βούλιμον
ἔσω πλεστον κ' υγιείαν. Id est, foras famem, intrō
diuitias atq; sanitatem.

A SIMILI.

Quemadmodum in magnas, opulentasq; bea-
torum Principū aulas recipi certatim homines
allaborant, ut dominorū gratia, ad honores atq;
diuitias euehi possint: Sic quō potentior pecunia,
tantō feruentius adfectant omnes sub eius im-
perio esse, cuius beneficio non difficulter & opes
et

& honores maximos poterunt consequi. Porro
Prima ferē vota, & cunctis notissima templis,
Diuitie, ut crescant, ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro, ut Iuuenalis ait.

AB EXEMPO.

Quem autem puduerit in pecunia castris mi-
litare, in quibus non modo primatorum innume-
rabilis, sed etiam magnorum Principū, atq; Cæ-
sarum multitudo stipendia fecerit? Exemplo sit,
ut alios innumeros præteream, ille, cuius vox in
prouerbiū abiit: Lucri bonus est odor ex re qua-
libet.

A TESTIMONIO

veterum.

Verū enim uerō, non iniuria seruiunt om-
nes Pecunia, cum ea vis, at que anima sit morta-
lium, multusq; amicos vulgō cōciliet. Vnde Hea-
siodus.

Χρήματα γὰρ ψυχὴν πείλειται θελοῖσι βρο-
τοῖσι. Et Menander.

Δύναμις πείσκει τοῖς βροτοῖς τὰ χρήματα.

Quæ perpendens Horatius, ex vulgi senten-
tia dixit:

O ciues, ciues, querenda pecunia primū,
Virtus post nummos: hæc Ianus summus ab imo
Perdocet, hæc recinunt iuuenes dilata senesq;

A CONCLVSIONE.

Ergo verissima est, quā Ecclesiastes, protulit:
sententia

*sententia, qua tam nationibus omnibus in ore,
quam nunc etiã omnibus pecunie seruis in usu.*

ALIUD CHREIAE VERBALIS

Argumentum.

sapientia,

Plato Philosophus dixit: Tum demum beatum terrarum orbem futurum, cum aut sapientes regnare, aut Reges sapere cœpissent.

APLATONIS LAVDE,

exordium.

Valerius maximus prodidit memoria, Formicas Platonis dormientis in cunis paruulitabellis mel inferuisse. Quare audita, prodigiorum interpretes singularem eloquij suauitatem ore eius emanaturam dixisse. Indices illanequaquam vana, nec coniectores hi futiles existerunt: Nam tantas non solum eloquentia, sed etiam philosophiae facultates affectus Plato fuit, ut eius sermone Iouem si Graece loqui velit, usurum praedicarent: te Platonem alij Philosophorum Homerum, alij Philosophorum Deum appellarent. Scripsit autem omnium & elegantissime & grauisissime compluria, inter qua relucet, quod de Reipublici felicitate protulit.

AB EXPOSITIONE.

Ingenij ac doctrina princeps tum demum fore beatas Respub. putauit, si aut docti aut sapientes

tes

tes homines eas regere cœpissent: ait qui regeret, omne studium in doctrina & sapientia collocassent. Animaduertit nulla fortunata regna fore, quibus stulti fuerint predominanti non eruditione, atq; virtutibus praecellentes viri.

A CAUSA.

Etenim feliciter omnia succedunt in Reipublici. quã gubernant viri sapientes, imbuti preceptis philosophiae. Hac est vita dux, virtutis indagatrix, vitiorum expultrix, sine qua hominum vita nihil poterit esse. Illa peperit vrbes, dissipatos homines in societatem vite conuocauit, illa eas inter se primo domicilijs, deinde coniugijs, tũ literarum & vocum communione iunxit, illa inuentrix legum, illa morum & disciplinae magistra, ut ait Cicero Tusculanarum. 5.

A CONTRARIO.

Quis igitur ciuitates eas nõ fortunatas praedicet, quae sapientum reguntur imperijs? Contra, quae non infelices arguat, quas caca stultorum temeritas administrat, cum è doctrinis sapientum plurima cõmoda prosument? è stultorum autem ignorantia calamitates infinitae? Etenim stulti stulta (iuxta proverbum) loquuntur, ac faciunt. Sapientes autem sapienter omnia. Et viribus melior sapientia, & vir prudens, quam fortis. Sapient. 5.

A simili.

Quemadmodum naues, que à naucleris excellentibus reguntur, sibortis tempestatibus extra pericula sunt ac fortunatè uehūtur: Sic ubi Resp. à uiris eruditione simul ac sapientia pradiis administratur, beata florēt uel pacis uel belli tēporibus. Porro, ut quilibet nauarū uectorūq, tràqullo mari gubernare potest: At ubi sana siborta tempestas est, ac turbato mari rapitur uento nauis, tum uiro & gubernatore opus est: Ita quilibet in tranquilla Republ. utcunque potest negotijs præesse, sed in perturbato rerum statu, summa cura prouidendum ac præcauendum est, quis ad gubernacula sedeat, ut ait Linius. lib. 4. secundi belli Punici.

AB EXEMPLE.

Respice duos animorum diuersissimorū Imperatores. Q. Fabium Maximum, & C. Terentium Varronem, illum prudentem, hunc stolidum: illum sapientia conspicuum, cunctando res afflictas restituisse: huius temeritate perdidisse ad Cannas. Et Rempub. in auspiciata nobilitas Catalinaria contudisset, si non prudētissimus Consul Cicero asseruisset in libertatem. Unde Iuuenia. Satyra. 8.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit
A TESTIMONIO VETERUM.

Rectè

Rectè Phocylides:

Ἀγρῶν καὶ πολλῆς σοφίας καὶ νῆα κυβερνῆ.

Hoc est, Sapientia gubernat agros, naues, atque ciuitates: quo præclaro dicto significat omnia feliciter administrari, que sapientia prædio reguntur.

EPILOGVS.

Dignis igitur laudibus euehenda Platonis est sententia, qua Respub. eas fortunatas prædicat, quarum rectores Philosophia studijs fuerint exculti.

ALIA CHREIARUM EX-
empla, ex Stephano
Nigro.

CHREIA PRIMA.

Hesiodus inter Poetas eminentissimus cuius in dicendo, ἰνδοῦν, hoc est, suauitatem, nullus est, candidissimi auditores, qui uehementer admiretur. Qui plurima quidem ad humana uite institutionem spectantia, diuino quodā instinctu cecidisse uidetur. Nam et agrorū culiū, sub fratris titulo humanum genus edocuit, & quo pacto optimè, ac modestissimè sit uiuendum, oppido quam prudēter admonuit. Sed & illud in primis non magis decorum monitu, quam longo etiam rerum usu ab eo prolatum contenderim: Quo nobis significare haud quaquam dubitauit: deos scilicet uirtutem pposuisse sudore parandū. Ait enim.

Τῆς

Fabius.
Max.

Cicero.

Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτα θεοὶ προπάροισεν ἔθνη καὶ
ἀθάνατοι, μακρὸς καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτῆν
καὶ ψυχὸς τὸ πρῶτον, ἐπὼν δὲ εἰς ἀκρον ἰκίαι,
ῥηὶ δὲ δίηδ' ἠπείτα πέλα, χαλεπὴν περὶ οὔσα.

Quibus, me herculè verbis omnium prudendè
iisimus Poeta innuere voluit, socordiam, ac se-
gnitiam à vobis penitus reiiciendam, nihilq; esse,
à quo immortales Di magis abhorreāt, quam
cūm desidia pariter, ac negligentia torpescimus.
Quod enim ex ipsa desidia, prater ignorantiam
consequi possumus? Quæ, si fortè inani sapientiæ
opinione inflata, robur ac vires sibi comparauerit,
ingentium, ac turpissimorum scelerum causam
suggerit. At virtus, ex qua omnes honestæ volun-
tates, actiones, sententiæq; proficiscuntur, labor è
requirit, diligentiam desiderat, vigilantiam exi-
git. Somnus enim multus, ut philosophorum sapi-
entissimus Plato refert, nec corporibus huma-
nis, nec animis, nec rebus agendis natura cōducit.
Nemo enim, quādiu dormit, à defunctis differt.
Hinc est, quod Plinius ait: Profectò vita vigi-
lia est, Quod est illa Græcorum sententia, quæ
iam vulgò in omnium ore versatur, optimè indi-
catum est.

Υπνος θανάτου προμελέτησις πέλαι.

Vnde illud originem traxisse iure videri potest:
Stulte, quid est somnus, gelida nisi mortis
imago?

Cūm

Cūm Socrates apud Comicum Aristophanem, Strepsidem senem ad Philosophiam exhortaretur, quæ summam diligentiam, curamq; desiderat, hoc præcipuè senario usus est.

Υπνος ἀπέσω γλυκύδουμος ὀμμάτων.

Hoc est, Oculis abesto leniens animum sopor,
Quod si dormitando, ac desidendo, virtutem cō-
sequi valeremus, nūquā ipsū apud Deos, ac mor-
tales tāti fieret. Apollo, cui ceteri Di diuinitatem
concessere, propterea à Socratem à Cherephō Socrates,
te interrogatus, omnium sapientissimum respon-
dit, quod eum virtute præditum nouerat. Quā
Græci (ut Platoni placet) id circò ἀρετῶν appel-
larunt: quod omnium sit maximè diligenda. Nam quafi
generis nobilitas pulchrum quidem est, sed à ma-
ioribus por successione acceptum bonū. Diuini-
tæ in maximo semper fuere pretio, sed fortuna
temeritati atque inconstantiæ subiectæ. Gloria ho-
nestatis quidem speciem præ se fert, at infirmam
atq; instabilem. Pulchritudo plurimi faciēda, ve-
rū handquā diuturna. Bona valetudo optabile
quod, sed mutatur facili. Corporis robur magnū est
quod, sed morbis senoue tandē cūficitur. Virtus ver-
rò clara, æternaq; habetur, ut pote, quæ diuina sit
atq; immortalis, omnisq; fortuna incurfus facili
cōtemnat atq; despiciat. Stilpo Megarēsis philo-
sophus à Demetrio, q; eius patriā solo equauerat,
inter-

Desidia.

Somnus.
nimius.

Stilpp.

inter-

interrogatus, nunquid amisisset, nihil, statim re-
 respondit: Πόλεμος γὰρ οὐ λαφύρα γαυγείαρε-
 τήν. *Quae utique verba significant animi bona,*
nullo bellorum impetu diripi unquam posse, soli-
damq; in ipsa virtute consistere felicitatē. Quod
ita se habere philosophorum parēs Socrates eni-
dentissimè indicavit. Rogatus enim à Leontino
Gorgia, quid de magno Rege sentiret, utrū eum
felicē existimaret? οὐκ οἶδα, ἔφησα, πῶς ἀρετῆς
καὶ παιδείας ἔχῃ. Quo utique responso prudentissi-
mus Philosophus innuere voluit, se de maximi
atq; opulētissimi Regis felicitate eò ad amissim
indicare haud quaquam valuisse, quòd ut erga
virtutem, ac disciplinas affectus esset, penitus i-
gnoraret: ut pote qui felicitatē ipsam, non in for-
tuna, sed animi potius bonis positam esse existi-
maret, unicāmq; virtutem ceteris esse rebus pro-
ponendum arbitratus Ἀπίας γὰρ ὑπὲρ γῆς καὶ
ὑπὸ γῆν χρυσος οὐκ ἀντάξιός ἀρετῆς, κατὰ Πλά-
τωνα. Solon præterea de diuitibus locutus dicere
consueverat. Ἀλλ' ἡμῆς αὐτοῖς οὐ διαμετρήμε-
θα τῆς ἀρετῆς πλεόν. Cuius quidem virtutis ro-
bore, parta atque amplificata imperia, perquam
facilè retinētur. Hinc est, quòd historicorū prin-
ceps Salust. ait: Quòd si Regem, atque Imperato-
rum animi virtus, in pace ita, ut in bello valeret,
equabilius atque cōstantius sese res humana ha-
berēt, neque aliud aliò ferri, nec mutari, ac misce-
ri om-

Socrate

Plato.

Solon.

omnia cerneret. Itaq; minimè mirū est, si ad eā
 cōparandam assiduo ac maximo opus est labo-
 re. Χαλεπὰ γὰρ τὰ κτλὰ. Hoc est, q̄ bona sunt,
 nō sine maxima acq̄ri possunt difficultate. Quòd
 si mercatores modo lucelli spes aliqua arrideat,
 ingentia, procellisq; exagitata, maximo cū vite
 discrimine, transeunt maria: si agricola fodien-
 dis ac profcindendis aruis assiduè incūbunt, ut
 in brevissimum tēpus fructus, ni calamitatibus
 fuerint intercepti, tandem metant: cur non &
 nos omnem inertiam, desidiam, ac dilationē p-
 pellamus, quo virtutis perpetuos, nulliq; obnoxio-
 sos calamitati, fructus cōsequamur? Herculem
 ferunt, cū adolescentulus esset, virtutis ac volu-
 ptatis oblati vix: utram caperet, diu secū mul-
 tumq; dubitasse, duas aut, dū in dubio erat ani-
 mus, ad ipsum accessisse matronas: Virtutem sci-
 licet, & Malitiam, illarumq; etiam, dū silentiū
 continebant, notam fuisse exemplo diuersitatē.
 Videri enim alteram accuratissimè comptam
 atq; exornatam, delitijs affluentem, & omnium
 voluptatum examen post se trahentem. Hanc
 itaq; multa ostentantem, longeq; etiam pollicen-
 tem, Herculem secum ducere tentauisse. Alte-
 ram verò asperam, ac duram, seuerēq; intuen-
 tem, huiusmodi verba cōtrā fecisse: Polliceri, se
 nec voluptatem aliquam, nec quietē, sed labo-
 res, pericula, sudoresq; infinitos, terra mariq; to-
 lerandos

Hercules.

Alexander
Magnus.

lerandos. Præmium autem illorum immortalitatem fore. Quare omni sublata dilatione, huic Herculem adhaesisse memorant. Alexander ille Magnus interrogatus, quo consilio usus, tot, ac tanta, tam brevi gessisset, Μυδὲν ἀναβαλόμενος, respondit. Quæ verba significant, moram ac dilationem, ipsamq; desidiam, rebus esse gerendis longè perniciosissimam: quippe quæ maximam sæpe rerum prætermittant occasiones. Vetus est adagium: Διὶ facientes adiuvant. Quod significat, divinam operam non cessantibus sed industrijs, et pro virili conantibus, auxilio esse solere. Aristoteles nunquam tantum sibi inter Philosophos nomen comparasset, nisi sapientia studio divitijs in se insudasset. Cyrus Medorum imperium animi virtute ac solertia ad Persas transtulit. Lycurgus, Solon, Darius, immortales habuit. Quare cum cætera ferè omnia incerta sint ac caduca: virtus verò ipsa altissimis defixa radicibus, nulla unquam vi labefactari possit: omneis subire labores, omnia perpeti incommoda equo animo debemus, ut eam pro virili consequamur. Estq; poeta hic eminentissimus, diligentissimè lectitandus atq; in primis observandus, quod certum nobis minimeq; ancipitem, ad comparandam virtutem, tramitem indicaverit.

CHREIA SECUNDA.

Cum intermissis negotijs familiaribus ad literarum

rarum studium me tandem revocasset, effectq; in animo tam Græcos, quam Latinos poetas percurrere, Homerum statim, q; inter vates, omnium eruditorum testimonio principatum facile obtineat, aggressus sum, extemploq; Ἰλιάδος primo huic divino occurrimus carmini:

ὄσχε θεοῖς ἐπιπέδεται μάλα τ' ἔκλυον αὐτῶ. Obediendū Deo.

Quæ verba significant, Deo Optimo Maximo imprimis esse obtemperandum, si ab eo in adversis rebus exaudiri concupisimus. Quæ quidem sententia quanto perè sit ab omnibus probanda, nemini esse dubium censeo. Quis enim usque adeo mente alienatus est, quin sibi persuadeat, Deo omnium moderatori omnium præmium obtemperandum, quò facilius eiusdem præsens rebus angustijs auxilium consequamur, cum præsertim divinis morem gerere mandatis volenti, quam facillimum sit, idq; præter omnia faciendum videatur. Nam si potentioribus imbecilliores sedulo parere conantur, assiduamq; ac diligentem eorum in mandatis exequendis propterea operam exhibent, ut longis ac frequentibus obsequijs boni tandem aliquid adipiscantur, quanta uti diligentia debemus, ne quid præter eius voluntatem faciamus, cuius nutu tam cœlestia, quam terrestria gubernantur, cuiusque munera non modo non reiicienda, verum etiam, summo perè exoptanda sunt:

quippe, quae (ut Troianus Alexander apud eundem Homerum testatur) nullus unquam Diis ipsi non presentibus sponte sua sumere posset. Nam quod vulgo dici solet: Deus undecumque adiuuat, si modo sit propitius, quid sibi aliud vult, quam ut omni pietate, omnibus obsequiis, pura denique ac sincera mente Deum nobis concilemus, cuius Natura non eiusmodi est, ut muneribus perinde atque improbus foenerator capiatur, sed sola vita integritate, piensissimisque placetur precibus, nec ullo pacto iniquorum ac flagitiosorum muneribus corrumpatur. Hinc est quod Porphyrius ait: Θεός δε ἀρίστη μὲν ἀπαρχὴ νόστος καὶ δαρός, καὶ ψυφὴ ἀπαδὴς. Quae verba significant, nullas Deo optimo Maximo gratiores offerri posse primitias, quam puram mentem, & affectibus ac perturbationibus liberum animum. Nam quod Orvidius ait:

Muner cræde mihi placat, hominesque Deosque

Placatur donis Iupiter ipse datis.

Et Eurip. in Medea: Γεῖδειν δῶρα καὶ θεῶς λόγος, Id est, donis vel ipsos dicuntur flecti Deos ad bonorum virorum dona referendum esse videri potest. Quod si quis fieri posse nonnunquam crederet, ut Deus scelerorum hominum donis veneretur, is profecto canibus pecudum custodibus Deum ipsum assimularet, quibus lupi rapina parvicula concedant, ut his muneribus placati atque

allecti

allecti, diripi greges patiatur: sed longe secus res habet, solos namque bonos respicit Deus, usqueque libentissimè opitulatur. Nec fieri potest, ut viro bonitate praedito mali quicquam accidat, nec vitam degit, nec post mortem eius res à Deo optimo maximo unquam negliguntur. Aesopus interrogatus: Quid dii faciunt? respondit τὰ μὲν δικόδομειν, τὰ δὲ κατὰ βέλλιν. Quod significat, Eum ipsum alios quidem extollere, ac celebrare, alios verò pro meritis obscurare ac deprimere. Unde haud immeritò Aristoteles de Magno Alexandro ad Antipatrum scribens, ait: dicere ipsum non propterea magis sibi placere, quam multis imperaret, quam quod de alijs optimè sentiret. Nam qui bonam habent de dijs opinionem, illisque quam libentissimè obsequuntur, piensissimi ab omnibus existimantur, & numinum vice coluntur. Aeneam, quod in Deos piensissimus fuisset, inter numina recensuit vetustas. Numa Popilius cum omnium maxime, ac religiosissime Deos coleret, ac veneraretur, tutissimam finitimum patrem, diuinumque Egeriae Nymphae comertium meruit: At Deorum contemptor Mezentius, in proelio impie commisso, foedissime trucidatus est. Capaneus Hipponii filius, cum Thebana moenia, dijs etiam iniuris, se conscensurum, iactante gloriatus esset, fulmine ictus, delapsus est. Quare, uni esse Deo omnium maxime parendum censeamus, sum

Alexander Magnus.

Aeneas.
Numa.
Pompilius.

Mezentius.
Capaneus.

APHTHONIL.

misq; egregium hunc poetam laudibus afficiendum arbitramur, qui diuino afflatus spiritu, v. nico versu nos, quomodo Optimus Maximus sit placandus Iupiter, admonuit.

CHREIA

Tertia.

Magna est profectio Latinorum poetarum cohortis, candidissimi auditores, multiq; nominis, sed longe maior ac praestantior haberetur, ni obliuionis situ, rerumq; edaci tempore, q̄ plurima ve rerum poetarum monumeta intercepta fuisset. Quorum iacturam ne ppetuo lugeamus, eorumq; desiderio maceremur, diuinus poeta Vergilius causam praebet: quippe qui multorum instar habeatur: Cuius eximia opera, licet innumeris sint referta sententijs, quae prouerbiorum vice in omnium ore fungantur, haec tamen imprimis memoratu digna visa est: Omnia vincit amor.

Amor.

Quae usq; ad eum omnium consensu iam probata est, ut nullus sit tam literarum ignarus, quin eam et memoria teneat, et quam sapientissime, praedicet, cum praesertim non modo cuncti mortales, sed et bruti ipsa immania, amoris violentiae cedant, eiusq; imperium etiam inuita patiuntur cuius me Hercule rei nulla adduci admiratione debemus. Magnus est enim Deus Amor, nec minus apud Deos, q̄ apud homines mirandus, cum multis alijs de causis, tum vel maxime ob eius vetustissimam

origi-

PROGYMNASMAT.

44

originem: nam inter antiquissimos Deos recensetur. Hesiodus omnium (inquit) primum natus est chaos, inde terra, tartara, et amor. Parmenides ante Deos omnis natus Amorem autem mat. Acusilius Hesiodo astipulatur: Euripides Tragicorum praestantissimus omnium Deorum supremum esse Amorem, his trimetris indicat:
 ἔρωτα δ' οἷσις μὴ θεὸν κρίνει μέγαν,
 καὶ τὸν ἀπαίτων δαμόνων ὑπέριταλον.
 ἢ σκαπὸς ἔστιν, ἢ χαλῶν ἀμοιβος ὢν.
 οὐκ ἴδιδε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις θεόν.

Ouidius quoq; de amore locutus, addit:

Regnat, et in dominos ius habet ille Deus. Lacedaemone.
 Quid de Lacedaemonijs ac Cretensibus dicam? nij.
 Nonne et ipsi, quantam inesse Amori vim arbitrarentur, euidentissime indicarunt, quorum alteri prius quam cum hostibus manus, consererent.
 Amori ante structas acies sacra faciebat perire de atq; in structuram cohortium amicitia ipsa Cretenses.
 esset victoria collocata? Cretenses vero formosissimos in acie pueros exornantes. Amori per eos sacra faciebant, ut Socrates scriptum reliquit.
 Samij (ut Erxias auctor) Amori gymnasium Samij.
 consecrarunt, cuius festum Eleutheria propterea cognominabant, quod per ipsum Deum Athenienses libertatem consecuti fuissent. Apud Thebanos (ut Athenaeus testatur) ὁ νεῶς λόγος appellatus: ex amoribus atque amatis constabat,

F 4

τιν

τὴν οὐδὲ θεῶν σεμνότητα ἐμφάνων. *Alexis Cupi-*
dinem ipsum, nec foeminam, nec mare, nō Deū,
non hominem, sed multas in unam formam cō-
praetas species esse indicans, eosq; qui amoris si-
mulachrū effingere conantur, maximè arguēs:
de Amore in Phœdro hæc scribit: ἔστι γὰρ οὔτε
θεὸς, οὔτ' ἀρρην, πάλιν οὔτε θεός, οὔτ' ἀνδρωπος,
οὔτ' ἀβέλτερος, οὔτ' αὐτίς ἐμφρων, ἀλλὰ συνενη-
γμένος πάντα χόδεν, ἐνὶ τύτῳ πῶλλ' ἔδιφρέ-
ρων, ἢ τόλμα μὲν γὰρ ἀνδρός, ἢ δειλία γυναικός, ἢ
δ' ανοια μαλίστα, ὁ δὲ λόγος φρονούντος, ἢ σφοδρό-
της δὲ δῆρός ὁ δὲ πόνος, φιλοτιμία δὲ δαίμονος.
Plato igitur omnium philosophorum præstan-
tissimus, maximam Amoris vim ac sapientiā
cupiēs indicare in cōiunio hæc dicit: Amor poë-
ta est adeò sapiens, ut alios quoq; poëtas efficere
possit. Quilibet enim, licet antè rudis, in poëtam
euadit egregium, cum primum Amor afflaue-
rit. Ex quo perspicuè coniectare licet, Amorē
peritum esse poëtam, omnisq; musicos poësis nu-
meros continere. Idem de eodem: Sagittandi,
medendi, diuinandi peritiam, dicit e Amore, in-
uenit e Apollo, qui e Amoris est discipulus. Mu-
sicen similiter Musa, fabricam arariam Vulca-
nus, texendi artificium Minerua, Iupiter Deo-
rum, hominumq; gubernationem. Quare,
cum Deorū vetustissimus ac maximus sit A-
mor, non immeritò equè in ceteros Deos, atq; in
omneis

omneis homines suum semper exercuit imperiū-
Nam Iouem ipsum modo in cygnū, modo in tau-
rum transformauit, quandoq; in aurū conflat.
Neptunum equi, Mercuriū hirci formā indue-
re cōegit. Appollinem, ut Admeti pasceret ar-
mētā, cōpulit. Venerē, ut ad Ida mōtis radices
Anchisen quæreret, quā sapissimè adegit.
Quātoperè autem miseros sit ludificatus mortaa-
leis, veterum scriptorū monumēta euidentissi-
mè indicant. Undè colligere licet, nunq; ferè hu-
manū genus in extremas tā publicè, quā priua-
tim incidisse calamitates, quin Amor ipse cau-
sam ac materiā sugoesserit. Nam ut à publicis,
ac pernitiōsis bellis exordiamur, Iliacū incendiū
mutuus atq; incestus Alexandri & Helenes a-
mor excitauit. Græcorum exercitum illa exitio-
sa pestis propter Chryseida grauiter inuasit. A-
chilles ad iram plurimis Græcorum pernitiōsissi-
mam Briseidis desiderio cōmotus est. Belli inter
Thebanos ac Phocenses, per decennium conflati,
quod ἱερὸν, hoc est, sacrum appellatum est, The-
bano Thebana mulier, à Phocense quodam amo-
ris raptā, causam præbuit. Chrysaicum quoque
bellum nuncupatum, quod inter Chyrreos &
Phocenses, ut Callistenes scriptum reliquit, de-
cennium tenuit: propter Magistro, Pelaguntis
Phocensis filiam, à Cirrheis raptam, imprimis
contractum prohibetur. Cambyses Persarū Rex. Cambyses,
mulieris

mulieris impulsu (ut Ctesias tradit) in Aegyptum expeditionem fecit. Nam cum Aegyptias mulieres in nocturnis congressibus à ceteris mirum in modum differre intellexisset, Amasis Aegyptiorum regis gnata, uxorem petiit. At Amasis veritus, ne filia pro pellice vteretur, eius loco Hitetim Apria filiam misit, qui à Cyrensisibus superatus, Aegyptiorum regno exciderat, et ab Amaside fuerat occisus. Quare cognita Cäbytes, puella etiam exhortatione, qua patris ultionem expetebat, Aegyptijs bellum intulit. Quid fuit in causa, ut Philippi Macedonia Regis domus euerteretur? Nempe Cleopatra importuna nuptia. At Herculis familia dissiparetur, Iola Euryti filia causam praebuit. Theseus domus propter Phadrā ad nihilum redacta est, Athamātia propter Themisto, Hypseo genita. Iasonis, Glaucon, Creontis filiam. Agamemnon, post consecutam apud Ilium victoriam, cum in patriam, sospes reuersus esset, à Clytemnestra uxore, quae Cassandrā miserè deperiret, interfectus est. Nōne nostris quoque temporibus maxima hominum pars, quotidie a moris suavis digladiatur, ac passim trucidatur? Quare, cum multis iam periculis copertus sit, Amorem ipsum, tam apud Deos, quam inter homines plurimum valere, illi omnino, quam commodissime fieri potest, oedendum est. Vergilio, poetarum principi, per quam

assidui

assidue studendum, quod huiusmodi undecunquam scateat sententijs.

CHREIA QUARTA.

Quanto sapius ac frequentius Mantuani Vergilij volumina repeto, tanto illum magis et suspirio et admiror. Vnus enim Vergilius characterum diuersitate, ea complexus est, quae viri tres, Graecorum praestantissimi, vix consequi potuerunt. Nam Bucolico carmine Theocritum equauit, Georgico Hesiodum antecessit, Heroico diuinum illum Homerum adamussum expressit. Quae quidem omnia cunctis fuisse Graecis praestantiores Vergilium eo indicant, quod Graecorum nullus triplicem hanc discendi materiam ausus adhuc fuerit, sed unusquisque intra suum scribendi genus sese continuerit. Est praeterea in Vergilio dicendi facilitas, et in rebus enarrandis candor, ut nemo sit tam rudis, et à re litaria alienus, quin Vergiliana lectione mirum in modum oblectetur: cum praesertim aureis ac diuinis inter legendum quam sapissime occurratur sententijs, quae legentium animis usque adeo blandiuntur, ut vix dum perlecta memoria inhaereant, nec unquam amplius excendant, qualis est: Non omnia possumus omnes.

Quae verba significant mortaliū neminem tanto esse ingenio praeditum, ut solus omnia sapiat ac quae intelligat, nihilque eum penitus lateat: cuncta enim

enim scire diuinum esse potius quam humanum nouerat poeta: Nam quandoq; bonus dormitat Homerus. Hinc celebratum est apud Græcos prouerbium: Εἷς ἀνὴρ οὐδ' εἷς ἀνὴρ, Hoc est, unus vir, nullus vir; quæsi uelit innuere, nihil egregium ab uno homine præstari posse, si aliorum auxilio fuerit destitutus. Quod autem legitur apud Euripidē: Εἷς ἀνὴρ οὐ τῶ ἀὐθ' ὄρα, Id est, unus vir haud uidet omnia. Id sanè significat, neminem unum, ne maximo quidem rerum usu atque experientia tantam unquam consequi posse peritiam ac solertiam, ut omnia per se dispiciat, nec ulla in re hallucinetur atque decipiatur, Socrates, qui Apollinis oraculo sua ætatis sapientissimus iudicatus est, se nihil omnino præter exiguam quandam amandi disciplinam scire ingenue fatebatur. Hercules Ioue genitus, quæ Marathonij (ut Pausanias ait) omnium primi Deorum numerum propterea recensuere, quod non minus animi quam corporis uirtutibus excelleret, eodẽ tempore, & aduersus Hydram, sophisticam mulierẽ certare nõ ualuit, cui (ut Plato refert) propter sapientiam p uno sermonis capite amputato, repullulabant. Et aduersus Cancrũ, sophisticã quandã ex mari aduentantem, a quo, cum ad sinistram urgeretur, uerbisq; acriter moderetur, nepotis sui Iolai auxilium implorauit. Cuius ope ualentiẽter adiutus, uictoriam uix tandẽ consecu-

tus

tus est. Quare, cum i quoque quibus ne calli qui dẽ negatum est, per se omnia non potuerint, poetarum præstantissimo procul dubio credendum est, Vergilianaq; lectioni est omnium maxime inseruiendum, undẽ huiusmodi sententias haurire quàm sapientissimè licet.

CHREIA QUINTA

Nihil est profecto, quod hominum quispiam tam ppenso ac libenti agat animo, quin quandoq; fastidiũ pariat, si modo nulla adhibita intermissione, diutissimè in eodem versatus fuerit. Hinc factum est, ut Aristophanis illud iam diu apud uulgum Prouerbij uicem obtineat: ἄτῶ ἀντῶν τῶ λησμονῆ, Hoc est omnium satietas. Quod ita esse cũ saepe alias, tum uel maxime nudius tertius supra modum expertus sum. Nam cum in prædio nostro, quod haud multũ ab urbe distat, unã cum amicis Diane studijs, quæ teneris unguiculis mihi semper plurimum placuere, toto animo incumberem caterarumq; rerum oblitus, ueni uenationi operã impendere, tanta me uenationum exẽplo cepit facietas ac fastidiũ, ut relaxandi animi causa, ad Minervæ studia me statim cõtulerim, Vergiliũq; quẽ fortè mecum, attuleram, aggressus sim, in quo quidẽ lectuando, multa mihi memoratu digna passim occurrerũt sententia, inter quas hæc maxime, & quàm sapientissimè memoranda uisa est:

Satietus' omnium rerum.

Uſque

Vsq̄ue ad eóns mori miserum est?

Qua poëtarum prudentissimus nos admonuit, mortem etiam ipsam minimè forti viro recusandam: quippe, quæ modo honesta sit vitam quoque turpem quandoq̄, soleat exornare: cum contra, vita turpis, ne morti quæ honeste locū relinquat.

Quis, nisi penitus mente captus, honesta mortis turpem præferat vitam, cū præfertur in tota tantis humana vite procellis ac tēpestatibus turpissimus nobis portus appellanda sit? Hinc est, q̄

Ajax ille Telamonius apud Sophoclem ait:

*Οὐκ ἂν παρὶσάμην ὀυδενὸς λόγῳ θροτόν,
ὄσις κενῶσιν ἐλπίσιν δερμαίνεται,
ἀλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκένα
τὸν εὐγενῆ χρεῖ.*

Quid enim in morte est, quod sit iure formidandum? quàm, si Euripidem diuinum poëtã sequi voluerimus, animi pariter ac corporis interitum existimabimus, cuius hæc verba sunt:

*ἄκουσον ὡς σοι τέρψιν ἐμβαλῶ φρεσὶ,
τὸ μὴ γενέσθαι θανάων ἴσον λέγω.*

Mori bonū.

Quod si fas est credere, non magis esset post mortem metiendū, quàm priusquam nasceremur, unquam timuimus. Sin autem in morte ipsa non interitus, sed animi à corpore migratio est, cur nõ potius meliora, bonis præsertim viris speranda, quam deteriora verenda sunt? Neq̄, enim fieri potest, vs viro bono mali quicquã accidat, nec vi-

no, nec

no, nec mortuo, nec eius res à Dijs immortalibus negliguntur. Plato in Socratis Apologia: Mortem (inquit) timere nihil aliud est, quàm sapientem, videri eum, qui nõ sit sapiens, quippe, cū id sit scire videri, quæ nescias. Nemo enim scit, utrum mors omnium bonorum summum homini contingat: Metuunt autem perinde, ac si eam malorū esse maximum non ignorarent. Cui verò dubium esse debet, quin hæc ipsa inscitia sit maximè vituperanda, per quã aliquis se putat scire, quæ nesciat?

Stultum est igitur, id temerè formidare, quod & quale sit omnino nescias, & nullis precibus ac muneribus, nullisue maximis quidem viribus declinari unquã potest. Omnibus enim ex equo moriendum est, quod Horatianum facile illud indicat:

Pallida mors equo pulsat pede pauperum tabernas,

Regumque turres, ò beate Sesti.

Et Homerus hoc carmine non inficiatur:

οὐδὲ γὰρ οὐδὲ εἰς ἠραλκῆος φύγε κῆρα.

Id est:

Nec vis Herculeæ fatum euitavit acerbum.

Quod autem horrida mors muneribus nõ capiatur, senarius hic indicio est:

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος, οὐ δώρων ἐργῶ.

Itaque forti ac libenti est animo obeunda, & ut gradus acceleret, nec ultimam atque imbecillam ex-

lam ex-

expetlet senectutem, summis est precibus optan-
dum.

ὄν γὰρ φιλεῖ, θεὸς ἀποθνήσκει νέος. id est, quem
enim De⁹ diligit, in iuuenili moritur aetate, Quae
utique verba significant, optimè atque pulcher-
rimè cum illo actum esse, qui huiusce miserae
atque infelicissimae vitae calamitatibus quàm ce-
lerrimè ereptus fuerit, & ad sempiternam illam
foelicitatem, qua animi post mortem fruuntur,
quamprimum migraverit. Quod cygni, utpotè,
qui ab Apolline, cui dicati sunt, diuinationem
accepere, planè providentes, tunc dulcissimos, ac
suavissimos edunt cantus, cum se citò sentiunt mo-
rituros. Codrus ille Atheniensium Rex, & Maca-
ria: Hercules ac Deianira filia, non ppter ea tã-
tum voluntarie se morti diuersis bellis obtulere,
ut ciuibus suis aduersus Lacedaemonios pugnan-
tibus victoriam relinqueret, famamque apud po-
steros assequeretur, sed quòd in morte non modò
nihil mali, verum etiã summam esse mortalibus
foelicitatem arbitrarentur, quod apud Romanos
& M. Curtius, iuuenis bello egregius, qui se ar-
matum in altissimam illam voraginè immisit: &
tres illi Decij, qui se pro legionibus Romanis de-
uouerunt, mihi pculdubio sensisse videntur. Neque
enim tã alacri animo se perinde ac victimas Re-
publica praeuissent, si quid mali post mortem sibi
futurum sperassent. Quare & mortem suam minime
miseram

Codrus,
Macaria.

M. Curtius.

Decij.

vam esse, credendum est, & Virgilius non modò
assidue in manibus habendus, sed & memoriae
thesauro commendandus: quippe, qui sui studio-
sos tam bellè instituat.

SENTENTIA.

ΓΝΩΜΗ.

Sententia, est oratio, breui complexua
liquid, quod ad hortandum, dehortan-
dumue pertinet, explicans. Sententiarum
verò alia exhortans, alias dehortans, alia e-
nuncians. Est item alia simplex, alia compo-
sita. praeterea, alia probabilis est: alia vera,
superlata alia.

EXHORTANS SENTEN-
tia est, ut:

Oportet amicum praesentem amare, nolè
tem verò, mittere.

DEHORTANS, Ut:

Turpe quiete ducem totas deperdere ne-
ces.

ENUNCIANS, Ut:

Pecunijs opus est, sine quibus nihil eorū,
quae necessaria sunt, rectè fiet.

SIMPLEX, Ut:

Optimum id augurium est patriam tuta-
tier armis.

G

COM.

APHTHONII
COMPOSITA, VT:

Multos esse, malum; Reges, Rex vnicus
esto.

PROBABILIS, VT:

Quales amicos quisque habet, talem scias.

VERA, VT:

Expers malorum vita nulli contingit.

SUPERLATA, VT,

Infirmitus nihil homine.

Hoc ergo pacto sententia diuiditur. Tra-
ctabis verò ipsam eisdem capitibus, quæ in
Vsu explicatione diximus. Laudabis pri-
mum, deinde explicabis, tum confirmabis,
ex causa, Contrario, Similitudine, Exemplo,
Testimonio veterum. Demum breui Epilo-
go concludes. Differt autem sententia ab
Vsu, eò, quòd Vsu persæpè actiuus est: Sen-
tentia verò semper in oratione consistit. De-
inde quòd Vsu semper habet additam per-
sonam: Sententia & sine persona effertur.

EXEMPLVM SENTEN-

tiæ Exhortatiuæ, Theo-
gnidis.

In mare certiferum, ne te premat aspera
egetas.

Desili, & à celsis coruæ Cyrnæ iugis.

ἰγκωμιαστικόν.

Indi-

PROGYMNASMATA. 56

Indignum Theognidi visum est, Poeticã
velut rem ineptam accusari. Itaque reli- A laudabil i.
ctis fabularum commentis; ipse ad formati-
dos mores, vitamque instituendam, ipsam
traduxit. Quum videret enim Poetas com-
positis fabulis, veluti præclaro aliquo inuē-
to gaudentes, ipse fatuus duxit, quomodo
rectè viuatur, carmine cõplecti. Laudandus
certè ob vtrunque, & quòd metri gratiam
obseruauit, & quòd meliorum admonens,
institutionis attulit fructum. Sed huius, va-
lia omnia, ita hoc in primis meritò quis lau-
dauerit, quod de paupertate dixit.

παραφραστικόν.

Quidnam igitur dixit? Qui vitam in mi-
seria ducit, mori potius amet. Multò enim
melius à vita discedere, quàm Solem sui de- expositio.
decoris testem habere. Hæc sunt, quæ ex Phi-
losophorum dogmate protulit. Licet autem
cõsiderare, qua ratione motus, ista tam pru-
denter ædiderit.

τὸ τῆς ἀτίας.

Degens em̄ in paupertate, cum ad huc mi-
nor natu est, nequit exerceri ad virtutem: vt
verò ad virilem peruenerit ætatem, im- A causa.
probatissima faciet. Legatus enim pro pa-
tria, pecunia corrumpetur: concionaturus,
quò

G 2

APHTHONII

quod spes lucri duxerit, eò flectet orationem.
Ius verò dicturus, pro largiente pronuncia-
bit, suscipietq; pro suffragijs dona.

ἐκ τῆς ἐναντίας.

A contrario.

Vacui autem paupertatis curis, & puri ad
spem protinus honestissimam Virtutis at-
tolluntur, & viri sancti, cuncta splendide ad-
ministrant: iam in pace sumptum edendis
publicè muneribus, faciendisq; ludis præ-
bentes, iam in bello impensas in toleranda
militiæ onera conferentes.

A simili.

Παραβολή.

At verò, quemadmodum grauibus, astri-
cti vinculis, quo minus liberum ipsis fit, qd
velint agere, vinculis prohibetur: sic in pau-
pertate degentibus obstat, quò minus exer-
cere libertatem possint, ipsa paupertas &
inopiarerum.

Ab exēplo.

Παράδειγμα.

Irum vides, qui cum Ithacensium vnus
esset, non tamen id iuris sibi, quod reliquis
ciuibus, erat. Cui tā molesta paupertas fuit,
vt nomen quoq; inopia permutaret. Arneus
enim primò vocatus est, postea Irus appella-
tus, id ab administratione cognomētum
affecutus, Er quid opus est Irum dicere? Ipse
qui Ithaca quoque potiebatur Vlysses, post-
quam

PROGYMNASMATA.

57

quàm domum rediens paupertatem simu-
labat, ipsius etiam sensit mala, domi suæ à
remulentis ministris percussus, & iniuria
adfectus, adeò paupertas meo iudicio dura
res est.

Μαρτυρία πωλεσῶν.

Præclare ergo, rectèq; Euripides inquit, A testimo-
nio veterum.
Malum esse nihil habere, neq; paupertatem
nobilitate leuari posse.

Επίλογος.

Quomodo ergo quis satis & pro dignita Epilogus.
te laudabit Theognidem, talia tanq; graui-
ter de paupertate monentem?

SCHOLIA.

Sententiā, auctore Quintiliano, veteres, quod
animo sensissent, vocauerunt, Nos autem hoc lo-
co dicimus orationem, que ad mores & commu-
nem hominum vitam pertinet, ostenditq; quid
aut fiat in ea plerunq; aut fieri oporteat, Vt:

Feras, non culpes, quod vitari non potest.

Comes facundus in via pro vehiculo est.

Furor fit læsa sæpius patientia.

Nimum altercando veritas emittitur.

Harum Publij sententiarum meminit Gel-
lius libro 17. cap. 14.

*Aliquando refertur ad re m. Cicero p Li-
gario: Nihil est tam populare, quam bonitas. A-
liquando ad personā, ut illa Afri Domitij: Prin-
ceps, qui vult omnia scire, necesse habet multa i-
gnoscere. Quintilianus lib. 8. cap. 5.*

*Oportet amicum, &c. Locus desumptus est
ex Homeri 15. Odysea: ubi Menelaus ad Telea-
machum ita loquitur:*

Χρὴ ξείνονα παρέοντα φιλεῖν, ἐδέλοντα δὲ περι-
πέειν

*Non ego te longius, inquit, hic morabor redire
cupientem.*

*Aegre utrunq, ferā, si me nimis hospes amabit,
Oderis aut nimis: at medium servantia laudo,
Nā semel exceptū ut nolentē impellere, durū:*

Hospitalitas Sic retinere, malum fuerit, properare volentem.

*Oportet igitur & hospitē presentem amare,
& volentem dimittere: ut interpretatur Rapha-
ël Volaterranus. Admonet autem Menelaus, in-
civilem eum esse, qui non sit hospitalis. Incivilem
item, qui nimium hospitalis, abire contendenti
penulam (ut aiunt) sciderit, atq, nolentem perti-
naciū retinuerit. Inuitum servare nec est men-
tis puto sana. Ut ait Erasmus in expostulatione
Iesu.*

*Turpe quiete, &c. Locus habetur in Iliados
lib. 2.*

ὅυ χρεῖ παυρόχιον εἶδεν βελήφορον ἄνδρα·

Id

Id est.

*Haud dignum duce id est, noctem dormire per
omnem.*

*Ut reddidit Erasmus in proverbio: Nō de-
Vigilantiis
cet principem solidam dormire noctē. Docet vi-
gilantiam ac sollicitudinem maximē consentire
principibus, ut qui tantā negotiorum sarcinā sus-
stineant humeris. Sapienter ille iudicij subtilis
Rex, qui traditum sibi diadema, priusquam ca-
piti imponeret, retentum diu consideravit, inquis-
ens: O nobilem magis, quam foelicem pannum,
quem si quis penitus cognoscat, quam multis sol-
licitudinibus, & periculis & miserijs sit refer-
tus, ne humi quidem iacentem tollere vellet. Hac
Valexius libro 7. cap. 2.*

*Pecunijs opus est, &c. Locus ex prima De-
memosthenis Olynthiaca, quem in proverbio:
Pecunia obediunt omnia, sic vertit Erasmus:
Brevis opus est pecunijs, neq, citra has quicq,
eorum, que facienda sunt, confici potest. Quippe Pecunia.
mortalibus nihil est charius pecunia. Hac una in-
ter mortales plurimum valet. Vnde prima Epi-
stolarum Horat.*

*Scilicet uxorem cum dote, fidemq, & amicos,
Et genus & formam Regina pecunia donat.*

*Ac bene nummatum decorat Suadela Venusq,
Bellerophon apud Euripidem inquit, pecu-
niam usum contemplatus:*

Sine me vacari pessimum, ut diues vocer.

Nemo an bonus, an diues, omnes querimus.

Non quare & unde, quid habeas tantū rogant.

Vbiq₃ tanti quisq₃ quantum habuit, fuit.

Quid habere nobis turpe sit, queris? nihil.

Sine quibus, &c. Fuerunt enim qui, dixerunt: Impossibile pecunijs indigentem bene principari, studioq₃ vacare posse. Atqui ubi non honoratur virtus, ibi non est possibile, firmum opti morum esse in Repub. statum. Cuius rei meminit Aristo. 2, Politicorum, cap. 9.

Optimum id augurium, &c.

Εἰς ὁμῶν δὲ ἀριστῶν, ἀμύνησται περὶ τῶν αἰτησῶν.

Sūptus est ex Homeri Iliados duodecimo, v. bi Hector auguria reliqua negligens loquitur (Erasmo interprete) ad hunc modum:

Aligeris ambus tu me parere iubes nunc,

Quarū nulla mihi cura aut respectus, utrumne

Ad dextram Eoi veniant mihi Solis ad ortū,

An laenam Solem occiduum, noctisq₃ tenebras.

Verū nos Iouis arbitrio parere necessum est.

Altitonantis, hic imperiū tenet vnus in omnes:

Quotquot mortales, quotquot sunt morte carentes.

Vna avis optima, pro patria pugnare tuenda,

*Et Q. Fabius Maximus, cū augur esset, dice-
re ausus est: Optimis auspicijs egeri, que pro
Reipub. salute fierent, que contra Remp. ferrē-*

tur,

*tur, contra auspicia fieri, ut ait Cicero in Cato-
ne Maiore.*

CAETERUM olim apud gentes augura vel auspicia summis studijs obseruabantur, ac maior illis adhibita fides, propter miraculum Decij Actij Nauij. Quo tantus honor accessit, ut nihil belli domiq₃ postea, nisi auspiciatō gereretur ut ait Linius lib. 1. Hinc dānatus fuit L. Iunius, q₃ auspicijs neglectis, classem tēpestate amisit. Et P. Claudius, quod cū auspicia more maiorumpetenti pullarius non exire pullos cauea nūciasset, eos in mare iusserit abijci, dicens. Quia esse nolunt, bibant. Valerius lib. 1. cap. 4.

SUNT autem sententia simplices, que simpliciter sine rationis subiectione proferuntur, ut Liber est is astamādu, q₃ nulli turpitudini seruit

*Simplices
Sententia,*

Item: Egens aequē est, qui non satis habet, & is, cui nihil satis potest esse.

ITEM: Optima viuendi ratio est eligenda, eā iucundam consuetudo reddet. Quae sententia non sunt improbanda, propterea, quod habet brevis expositio, si rationis nullius indiget, magnam delectationem. Sed illud quoque probandum est genus sententiae, quod confirmatur subiunctione rationis, hoc modo. Omnes bene viuendi rationes in vertute sunt collocanda, propterea, quod sola virtus in sua potestate est, omnia prater eam subiecta sunt fortune dominationi. Vide Cice-

ronem

Auguria. I

ceronem quarto ad Herennium.

Compositae
sententiae.
Fortuna.

Composita, &c. Sunt sententiae, quae dupli-
ces efferruntur, hoc modo, Sine ratione: Errant
qui in prosperis rebus omnibus impetus fortuna se-
putant fugisse: Sapienter cogitant, qui temporibus
secundis casus aduersos formidant. Cum ratione,
hoc pacto: Qui adolescentium peccatis ignosci putant
oportere, falluntur: propterea quod aetas illa non
est impedimento bonis studiis: At hi sapienter
faciunt, qui adolentes maxime castigant, ut
quibus virtutibus omnem vitam, tueri possunt,
eas in aetate maturissima velint comparare.

Monarchia.

Multos esse malum, &c. Ulysses Iliados se-
cundo loquitur ad Therfiten:

ὄυκ ἀγαθὸν πολικοιρανίη, εἰς κοίρανος ἔσω.

Quod Erasmus (in proverbio: Imperatorum mul-
titudine Cariamperdidit) ita vertit:
Multos imperitare malum est: Rex unicuique esto.
C. Caesar Caligula, cum audiret forte Reges, qui offi-
cij causa in urbem aduenerant, concertantes a-
pud se super cenam de nobilitate generis, exclama-
uit: εἰς κοίρανος ἔσω, εἰς βασιλεὺς ut ait Sue-
tونیus. Unus Dominus sit, unus Rex. Est autem
triplex Reip. status, Δημοκρατία, id est, principa-
tus populi, μοναρχία, id est, unius principatus: &
ὀλιγαρχία, id est, status Reip. a paucis admini-
strata. Aequi nihil est peius licentia multitudi-
nis,

nis, qua nulli paretur, sed pro sua quisque libidi-
ne rem gerit. Hanc Graeci vocant ἀναρχίαν malum
ferme tyrannide peius. Per malum πολυαρχία.

Probabilis, &c. Priscianus verisimilem ap-
pellat. Ut: Si quis cum multis conuersatur liben-
ter, nunquam de hoc bene interrogauit viro, sciens,
quoniam talis est, quales illi, cum quibus con-
uersatur.

Cōsuetudo
contragiola.

Quales amicos, &c. Vnde Psalm. 17. Cum
sancto sanctus eris, & cum viro innocente inno-
cens eris. Et cum electo electus eris, & cum per-
uerso peruerseris. Celebratur & hic Senarius
à Graecis:

Κακίς ὁμιλῶν κ' αὐτὸς ἐκθήσῃ κακός, id est, Ma-
lus ipse fiet, si malis conuixeris.

Corrumpunt enim mores bonos colloquia praua.
Et si iuxta claudum habites, subclaudicare disces.
Vide Erasmi proverbia. Plutarchus in commenta-
rio de ratione dignoscendi verum amicum ab adu-
latore, scribit tantam habere vim assiduam con-
suetudinem, ut imprudentes etiam imitemur vi-
tia eorum, quibus cum viuimus. Sic Platonis fa-
miliares, eius gibbum imitabantur.

Expers malorum, &c. Aphthonius
Ἀλοπονβίον, habet. Vitam, inquit, sine tristitia
nulli licet inuenire. Recte Hesiodus.

Ἄλλωτε μητρὸν πῆλθ' ἢ μέρη ἄλλωτε μήτηρ.
Ipsa dies quandoque parens, quandoque puerca
est

APHTHONII

est. Proinde Plinius se dubitare dicet, utrum natura sapius nouerca sit, an mater: ut quae tot uenena, tot item remedia progignat. Vide Chilides Erasmi. Nemo est, qui semper in tranquillitatis portu nauiget. Quotusquisque est hominū, quos non teneat aliud atque aliud, tanquam in Panegyre malorum, infortunium. Ut sapienter Solon protulerit: Si in unum locum cuncti mala sua cōtulissent, futurum, ut propria deportare domum, quam ex omni miseriarum aceruo portionem suam ferre, mallerent, ut ait Valerius libro septimo, capite secundo.

Superlata, &c. Priscianus superlatinas sententias vocat: Ut:

Fama malum, quo non aliud uelocius ullum, Mobilitate uiget, &c.

Infirmius nihil, &c. Versus Homericus est:

Ἰδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνδρώποιο

Quem Erasmus in prouerbio, Homo bulla est, ita transfudit:

Nil homine enutrit tellus infirmius alma.

Cataneus:

Debilis nil terra facit mortalibus ipsis. Glaucius Illaidos sexto uerè loquitur, in hanc sententiam: Tale genus est hominum, quale foliorum, &c.

In dignum Theognidi, &c. Nomen est Poëta Graeci, cuius (ut Tertullianus ait) saepe memi-

nit

PROGYMNASMATA.

55

nit in legibus Plato. Et Erasmus in prouerbio:

Optimum non nasci, carmen hoc eius citat:

Ἀρχὴν μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον.

Idem prouerbiali figura dixit:

οὐτὶ γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φέρεται, οὐδ' ἐκ ἀκίαν-
δος.

Qui vitam in miseria, &c. Hoc argumentum & styli, & ingenij exercendi causa tractari solet.

Non ut pauperati (quae iuxta prouerbum sapientiam sortita est) suspendio sit arbor deligenda, aut desiliendum à quinque scabopulis, uel rupibus in undam. Verius, est, quod D. Chrysostomus in Epistola ad Hebraeos scriptum, reliquit: Paupertas est manu ductrix in uia, quae ducit ad caelum. Sed hoc malum influxit humanis mentibus, ut honori sit pecunia, & nemo, nisi diues honore dignus, ut ait S. Ambrosius. 2. Officiorum cap. 21.

Ne quid exercitia ad uertutem, &c. Pauper-

Etenim, ut Iuuenalis Saty. 3. inquit:

Haud facile emergunt, quorum uirtutibus obstat Res angusta domi. Satyra. 7.

Neque enim cantare sub antro

Pierio, Thyrsumue potest contingere sana Paupertas, atque aris inops, quo nocte dieque Corpus eget.

Quippe ut Aristoteles primo Ethicorum inquit: fieri non potest, aut non facile fit, ut is agat

res

Pauper-
tas lauda-
ta.

homo
bulla.

res præclaras, cui facultates desunt Multa nan- que per amicos, per diuitias, per civilem potentiam tanquam per instrumenta aguntur. Et in deci- mo scribit, & sapientem et iustum rebus his indi- gere, quæ necessaria sunt ad vitam. Idem (ut Laer- tius Diogenes scribit lib. de vita philosophorum quinto) dixit: Virtutem ad beatam vitam sibi minimè sufficere, quippe corporis bonis exteriori- busquæ indigere.

Improbissima faciet, &c. Vnde Horatius in odis lib. 3. Od. 24.

Magnum pauperies opprobrium, iubet
Quiduis & facere & pati.

Virtutisque viam deserit ardua.

Mantuanus in Bucolicis:

Pauperies inimica bonis est moribus, omne
Labitur in vitium, culpa scelerumque ministra est.
Pecunia corrumpetur, &c. Sed hæc sunt ex-
ercitii gratia dicta, cum è contrario diuitia ma-
lorum irritamenta, stimulos maiores subdant, æ-
que fenestram aperiant criminibus, ut præstite-
rit honesta paupertate laborare, quam iniustis
diuitiis affluere. Hinc Menander:

Καλῶς τῶνευσδα μᾶλλον, ἢ πλουτὴν κακῶς.

‘Duo sunt (ut inquit in nouis Rhetoricis Cice-
ro) quæ possunt ad turpe componendum permo-
uere, inopia & auaritia. Vnde fit ut legati atq;
causidici pecunijs saepe corrupti, causam deteriore
soneant, ac tueantur: Ergo lex erat apud Corinthi

ne legatione fungentes acciperent munera. Et le-
ge Cornelia cautum: ne quis legatis exterarum
nationum pecuniã expensam ferret, ut ait Pam-
ponius Latus. Inter cetera fuit obiectum Aeschi-
ni, quod munera legat^o acceperit, ut ait Quintil.
lib. 4. ca. 4. Et Demosthenes ipse, accepta pecu-
nia contra Mulesios loqui noluit, arguet angustiam passus.
Vide Gellium. lib. 11. cap. 9. Erasmi in puerbijs.
‘Porro nihil est tam sanctum, quod non violari, ni-
hilitam minuitum, quod non expugnari pecunia
possit. Vnde Philippus Macedonum Rex, an præ-
sidium tam esset difficile accessum, rogauit, & asi-
nus auro onustus accedere non posset?

Non tamen idiure, &c. In Repub. diuites
plus & honoris & auctoritatis habent, quam pau-
peres: dat enim census honores, pauper ubiq;
iacet. Quippe quemadmodum timiditatem atque
contemptum, paupertas adfert, sic opulencia
παρρησία, hoc est loquendi confidentiam addu-
cit, & ornamentum populare. Vulgus diuitum
dulci, ut ait Horatius, fortuna ebrum, hoc putat
suis diuitijs debere, ut quicquid dixerint, id pri-
mus quasi Apollinis oraculum omnes suspiciant &
approbent, ut ait Erasmus in prouerbio Αργύρε
κρήνη λαλούσιν.

Argæus, &c. Homerus odyssea. 12. loquitur in Iruis,
hanc sententiam. Prodit pauper publicus & per
urbem Ithacam manducabat, cuius erat insigne,
vacuum

Pecuniæ cor-
ruptela.

APHTHONII

vacuū continuo ventrē cibo potuq̄, explerē: vis aliās ei nulla, seu virtus. Aspectu fuit procerus, cui nomen Arneo, ex ipsa genesi mater indidit. Iunio res verò cuncti Irum vocabant: quoniam si quis vellet nuncium, ferebat more Iridis. Ad id respiciens Ovidius in Ibin, inquit:

Vlysses:

Qualis erat nec non fortuna binominis Iri. Paupertatis sensit mala, &c. Vlysses mendicū visus multa patiebatur. Contumelijs adfectus à Melanthio, qui calce quoque eum percussit. Antonius scabello petijt, Odyssæ 17. Et cum procibus vinoque essent obruti, in Vlyssem debacchati sunt. Etenim Minerva ut Vlyssis animum ad huc magis iniurijs excerceret, procos ab iniuria nō permisit abstinere. Vnde Cissippus pedem bubulum è canistro corripies iecit in Vlyssem, ut habetur Odyssea. 20.

Paupertatem nobilitate, &c. Extat et Mandrisenarius.

*Πενία δὲ ἀτιμοκὰν τὸν εὐγενῆ ποιεῖ
Id est, paupertas autem inhonoratum & nobilem facit. Vel clarum reddit paupertas inglorium, id est, claro loco natos obscuros atque contemptos facit. Illustre genus sine diuitijs magis deprimatur, quàm exaltatur.*

EXEMPLUM SENTENTIAE,

desumptum ex Prisciano.

ARGVMENTVM.

Non

PROGYMNASMATA.

57

Non oportet per totam noctem dormire virum multis consulentem. Vigilantia.

Laudabis igitur eum, qui dixit breuiter.

Deinde simplici expositione explicabis sententiam, ut: Non decet virum, in summa potestate multis presidentem, ab occasu Solis usq̄ ad ortū opprimi somno, aut veter no torpescere.

A CAUSA.

Debet enim praeses semper vigilare, & subditorum suscipere curam, quam somnus aufert, & officij reddit immemorem.

A CONTRARIO.

Contrarium est enim Rex & priuatus, & somnus & vigilia. Quomodo ergo molestum non est, si priuatus homo per totam dormiat nocte: sic intolerabile, si Rex non vigilet, consulatq̄ sibi parentium salutem?

A COMPARATIONE.

Quemadmodum nauium gubernatores, si caeteri dormiant, soli pro communi vigilant salute: sic oportet imperatores pro suis esse sollicitos.

AB EXEMPLO.

Hector noctu vigilans, & Reipub. prouidēs, speculatore ad naues Graecorum mittebat Dolonem. Scipionis vigilantia Syphacis dormitantis

H. castra

APHTHONII

castra expugnauit, Linius lib. 10. belli pūnici.

Quod Salustius in quo q̄ cōprobat, dicēs, Multi mortales dediti ventri, atq; somno indocti incul-
tiq; vitam, sicuti peregrinantes transigunt.

CONCLUSIO.

Hac habet exhortationem plerunq; Vt: oportet ē nos necessarias res suscipientes, nimia cura vigilijsq; eis consulere, quibus præfecti sumus.

ALIUD EXEMPLVM.

meum.

ARGVMENTVM.

Est melius tumido mergatur ut aequore Cymus,
Quam leuium studijs sollicitetur opum.

EXORDIUM A LAUDE.

Que sapienter dicta mores expoliunt, & ingenia formant, laudem suā merentur, quale carmen illius, qui longè melius esse confirmabat, fluitibus obrui, quā honesta paupertate reiecta, diuitijs congregandis iugiter insudare.

AB EXPOSITIONE.

Que sibi, quid velint, consideremus. Vtā pauperis cum honestate coniunctam, longè præstantiorem innuit esse, quam que perpetua contrahendarum opum libidine diuexatur, imò longè consultius in mare precipitem dari quam peruersis opum coaceruandarum studijs distorqueri.

A CON-

Paupertas honesta.

PROGYMNASMATA.

A CONFIRMATIONE

causa.

Longè enim melius est, parū cum timore Domini, quā Theauri magni, & insatiabiles. Et quid in se mali habet paupertas sacra, quid non potius boni? Hec à Deo pfecta, manu ductrix quædam est in via, quæ ducit ad cælum, vñtio atletica, exercitatio quadam magna & admirabilis, portus tranquillus. Et nihil opulentius eo, qui paupertatem spontè diligit, & alacritate suscipit, vñ ait Ioannes Chrysostomus, sermone. 18. super Epistolam ad Hebræos. Diuitijs igitur paupertas anteponenda, quæ securitatis asyllum est, vñiorū expultrix, & ingenij repertrix: vñ Græci rectè dixerint: Πενία τὴν σοφίαν ἐλάττει. Cicero quinto Tusculanarum: Dies me deficiet, si velim paupertatis causam defendere. Aperta res est, & quotidie nos ipsa natura admonet, quā paruis rebus egeat, quā vilibus. Quia diuitiarum gloria fluxa & fragilis: Fœlices autem pauperes, si sua bona norint.

A CONTRARIO.

Quantum hominibus diuitie incommodent, vel caco manifestum est. Plene sunt curarum, atq; sollicitudinum.

Pauca licet portes argenti vascula puri:
Nocte iter ingressus gladium conturq; timebis,
Et nocte ad Lunā trepidabis arundinis umbrā,

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Et nulla aconita bibuntur

Fictilibus: tunc illa time, cum pocula sumes.

Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.

Præterea stultitiam patiuntur opes: tollit animos opulencia, Satietas (ut proverbio dicunt) ferocitatem parit. Diuitie superbos ac insolentes reddunt, vim inferunt, libidini fomenta subministrant, largitionibus iura subuertunt, tyrannidem augent ac tutantur. Breuiter, vitijs omnibus fenestram aperiunt.

Nullū crimen abest, facinusq; libidinis, ex quo

Paupertas antiqua perit, hinc fluxit ad Istros

Et Sybaris colles: hinc & Rhodos & Miletos,

Atq; coronatum petulans, madidumq; Tarētū.

Prima peregrinos obscena pecunia mores

Intulit, & turpi fregerunt secula luxu,

Diuitie molles. Ut ait Iuuenalis Saty. 6. Cōtrā,

paupertas est tuta securitatis mater, omnis virtutis atq; sapientie productrix, omnium ciuitatum conditrix, omnium artium reperitrix, omnium peccatorum inops, omnis gloriæ munifica:

Cūctis laudibus apud omnes nationes perfuncta. Eadē enim apud Græcos in Aristide, iusta:

in Platone, benigna in Epaminūda strenua, in

Socrate, sapiens, in Homero, diserta. Eadēq; pau-

peritas populo Romano imperiū primordio fundauit, proq; eo Dys immortalibus Simpulo &

canti-

*satino sacrificabant, ut ait Apuleius, oratione prima. Augustinus super Psal. 76. Omnis philo-
sophia magistra nobis est inopia.*

A SIMILI.

*Quemadmodum vinum (ut proverbio dicitur) senē vel nolentem saltare compellit: ita nihil tam ineptum, nihil tam à virtutibus omnibus alienum est, ad quod non incitet atq; pelliciat diuitiarum affluentia atq; luxus: Et quemadmodum diuitiarum frons hilaris, multis intus amaritudinibus est referta: Sic paupertatis horridior aspectus, solidis & certis bonis abundat, ut ait Valerius Maximus. Et quemadmodum Cāpana luxuria inuidtum armis Annibalem illecebris suis cōplexa, vincendum Romano militi tribuit: Ita Romana paupertatis frugalitas peperit victoriam. Archesilaus paupertatem comprobabat Ithaca, patriæ Ulyssis, quod, iuxta Homerum, aspera quidem esset, sed bona ἄγορῶ-
φος, id est iuuenum alitrix, dum eos consuefacit frugaliter & continenter viuere, & ad omnem virtutis functionem exercens.*

AB EXEMPLO.

Respice diuitē illum in Euangelio, qui pretiosis quotidie vestibus induebatur, splendideq; viuens genio indulgebat. Cui quid aliud perniciē attulit, quàm diuitie? Et quid aliud perditio illi filio peccati præbuit occasionem? Quid Inde

H 3

Chri-

Christum prodendi, ni vis pecunie atq; iniquita-
tis mammona?

Eurapelus. Hinc illud Eurapelus, cuiusq; nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim iam
Cum pulchris tunicis sumet noua cōsilia, & spes.
Dormiet in lucem, scorto post ponit honestum
Officium, ut ait Horatius. i. Epist.

Cratus. Recte Crates ille Thebanus, qui cum ad phi-
losophandum Athenas proficisceretur, magnam
auri pondus in mare proiecit, inquiens, se nō pos-
se virtutes & diuitias simul possidere. Hinc Mo-
ses natu grandior, noluit vocari filius filia Pha-
raonis, potius eligens paupertatem pati, & simul
affici malis cum populo Dei, quam temporarijs
peccati commodis frui: maiores arbitratus diui-
tias probrum Christi, quam Aegyptiorum the-
sauros. Hebr. undecimo.

A TESTIMONIO VE-
terum.

Sapienter in Epistola Seneca. Aude inquit,
hospes contemnere opes, & te quoq; dignum finge
Deo: non alius Deo dignus est, quam qui opes co-
tempserit. Et in Euāgelio Christus ipse testatur,
Camelū facilius trāsire per foramen acus, q̄ di-
uitem intrare in regnum caelorum. Proinde S.
Bernhardus in sermone de omnibus sanctis: Vis,
inquit obtinere caelum, paupertatis utilitatem,
complectere: Regnum caelorum est pauperum,
beatus

beatus qui post illa non abijt, qua possessa onerat,
amissa cruciant.

EPILOGVS.

Quapropter cum paupertas multorum causa
sit bonorum, diuitie autem complurium fons &
origo malorum: quid aliud restabit quam ut il-
lam laudibus euehendo amplexemur: Has autē
eleuando flocci faciamus?

ALIUD SENTENTIAE EXEM-
plum.

Κοιμῶ μῦθος οὐδέ τις οὐδένος ἀξιός. Hoc est, Nemo
dormiens ulla re dignus.

EXORDIUM A LAVDE.

Diuinis ingenij frugibus abundans Plato, eō
usq; fuit eloquentia progressus, ut si ipse Iupiter
caelo descendisset, nec elegantiore, nec beatorum fa-
cundia fuisset usus. Tantā enim vim, tantāq;
copiam undiq; collegerat, ut inuicem per totum
terrarum orbem dispergit atq; dilatarī possit, ut
ait Valerius lib. 8. cap. 7. Multa autē praecleara p-
tulit, e quibus illud, quod in legibus scriptū reli-
quit: Nemo dormiens ulla dignus.

AB EXPOSITIONE.

Quo somnolentos reprehendebat, & ad virtu-
tis fructum nunquam peruenturos adfirmabat Sōnolentia,
eos qui non per studia atq; labores, dextrum il-
lum virtutis arduum & difficile callē ingressi
fuisse,

fuiſſent, ſed in lato atq; molli voluptatis haren-
tes, vitam deſidioſam exegiffent.

A CAUſA.

Etenim ὁ φεύγων μύλην, ἔλφεται φεύγῃ. Qui
fugit molam, fugit farinam. Qui refugit indu-
ſtria, non fruetur emolumentis. Nullus tibi con-
tinget honor, niſi tuam adiunxeris induſtream.
Bonarū literarum ſtudia ſequitur gloria: Ign-
uam autem contemptus & inopia. Cum igitur,
que pulchra ſunt, difficilia: qui nucleū (ut aiūt)
eſſe vult, nucem frangat, oportet.

A CONTRARIO.

Optimū aiunt obſonium ſenectuti laborem,
eſſe: Laborandum enim eſt in iuuenta, quo ſen-
ectuti ſuppetat commodius viuendi facultas. Por-
rò non iniquè comparatum eſt, ut deſides & ve-
ternos iuuenes in ſummam ignominiam, atque
paupertatem incurrant. Honeſtis autem ſtudijs
intenti, & induſtrey conſequantur auctoritatē,
gloriam, atq; diuitias. Hæc virtutis ſunt premia:
Illa deteſtabilis ignauiæ ſtipendia.

A SIMILI.

Quemadmodū, qui certaminibus in Olympi-
cis nō pugnaſſent fortiter, nullis afficiebantur ho-
noribus: Et agricola otio torpentes, & arua relin-
quentes inculta, nihil præter zizania conſequun-
tur: Ita deſides adoleſcentes ad gloriam nullam
euecti, bonis omnibus deſtituuntur. Etenim ſi
quis

quis apes, quòd ſint aculeata, nolit perpetuè nec
melle quidem, quod optat, fruetur.

AB EXEMPO.

Aristotelem considera, Qui ſitorpuiſſet otio,
ad excelſum illud eruditionis honoris culmen nō
fuiſſet euectus. Contemplare Phanijs filium Cle-
anthem, qui ſumma preſſus inopia, noctu hauriſt
in hortis aquam, ut interdū ſtudijs liberalibus
operam impenderet. Vnde φρεσύντης appellatus,
hoc eſt, puteos exhauriens, ſecundum Diogenem
Lærtiū lib. 7. Item Euclidem reſpice: Qui ſum-
mo literarum amore flagrans, nullos ſubterfugie-
bat labores, imò graue priculum ſubibat, ut tem-
pore nocturno Socratem audiret. Vide Gellium,
lib. 6. cap. 10.

Aristoteles.
Cleantes.

Euclides.

A TESTIMONIO

veterum.

Sapienter Græci dicunt: Θεοὶ τ' ἀγὰρ δὲ πῶ-
νοῖς πωλῶνται, id eſt, Dijs ſua munera laboribus
vendunt. Quo docent, ſudore peruenendum eſſe
ad gloriam.

Quiſquis enim duros caſus, virtutis amore,
Vicerit, ille ſibi laudemq; decusque parabit.
At qui deſidiam, luxumque ſequetur inertem,
Dum fugit oppoſitos incauta mente labores,
Turpis inopſq; ſimul miſerabile tranſiget æuam.

EPILOGVS.

Rectè igitur Plato cenſuit: Nulla munera deſi-
dioſis

diosis deberi. Gloriam autem atq; virtutis premia studiosis esse parata.

ALIUD SENTENTIAE exemplum.

ARGUMENTVM.

Boni pastoris est tondere pecus, non deglubere.

A LAUDE.

Tiberius Caesar merita laude celebrandus est, si quam bene cepit vitam, bene transegerit. Qui Diogene Grammatico, ac Theodoro Gadareo Rhetore preceptoribus usus, in doctum virum evasit. Unde principatus sui initio miram prudentiam pra se ferebat. Et procul dubio feliciter regnasset, si non eum vinendi licentia, nec que hominum terribilissima pestis est, voluptas transuersum egisset. Ad quem scopulum priusquam fecisset naufragium, principe dignissimam protulit sententiam.

AB EXPOSITIONE.

Qua monuit pecunias à subditis ita exigendas esse, ut relinquatur fors, unde res possit crescere. Damnat ἀμφοτέρως, qui purpurati omnia convertunt in fiscum suum, et quocumq; se conferunt, abradunt ita, atq; spoliant, ut cum carne pellem detractam dicas.

A CAUSA.

Etenim boni pastores ita tudent, ut lana detonsa possit

Tiberius
Caesar.

sa possit renasci. At qui deglubunt, nihil reliqu faciunt. Quos expilatores crudelissimos, non iniuria homicidas vocare possis, iuxta illud Ecclesiasti. 34. Panis egètiū vita pauperis est, qui defraudat illum, homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum.

A CONTRARIO.

Pauperibus omnes facultates eripere, facinus est omnium terribilissimum: At subditorum fortunas augere, praclarissimum. Unde Artaxerxes, Xerxis filius, solitus fuit dicere: Regalius esse addere, quam adimere. Sentiens principe dignus, honorem, opes eorum, quibus imperant, exaugere, quam minuere. Et Ptolomeus Lagi filius, regalius esse dicebat ditare, quam diuitem esse.

A SIMILI.

Ut arbores frugiferae, quarum radices euulsae sunt agriculae, nullos poterunt amplius producere fructus: sic crescere non possunt populi, qui ditatum pascua vocantur, quorum oppressorū facultatis Tyranni funditus exhaurerunt, abstulerunt.

A EXEMPLO.

Exemplo sint miserabiles Christianorum populi, quos in suam potestate redigit Turca, quos expilat et funestat ita, ut omnis recuperandarum viriū spes sit ablata. Et Locrensium opes sic

Q. Plecomi-
nius.

APHTHONII

astriuerat olim Q. Flamminius, ut de omnibus
eorum facultatibus penè actum fuisset, nisi imma-
niter adfluctis Romana succurrisset iustitia.

A TESTIMONIO

Veterum.

Eandem Tiberij sententiam, alijs verbis A-
lexander ille Marcedonum Rex, cognomento
Magnus, proferens, inquit: Κητώροδὸν μισῶ, τῶν
ἐχρῆζόντων ἐκτέμνοντα τὰ λαχάνα hoc est, Oditorem
odi, q. radicitus excidit herbas, ac arbores ab is-
ma stirpe reuellit. Qua tyrānidis arguit eos, q. lon-
gè plus vectigalium, quam subditorum fortuna
queat ferre, solent à ciuitatibus inclementer ex-
torquere: Quam impiā rapiendi cupiditatē, Di-
genes appellat omnium malorum arcem, μῆδ' ὀ-
πολύ.

EPILOGVS.

Meritis igitur laudibus, dignam principe Ti-
berij sententiam celebrandam esse confirmabit,
qui perpēderint, iniquissimas exactiones esse, qui-
bus ita plebis vires exhauriuntur, ut ad se redire
non possint.

ALIUD SENTENTIAE TRA-

Etate exemplum.

ARGVMENTVM.

Esquilla non nascitur, rosa, nec hyacinthus.

AB AV

PROGYMNASMATA

AB AVCTORIS LAUDE.

Tanta semper fuit Theognidis & doctrina &
auctoritas, ut eius scripta velut oraculi vicem ob-
sinuerint apud omnes, Cū nihil protulerit, nisi q.
splendidissimum ac verissimum esset.

AB EXPLICATIONE.

Eius imprimis sententia preclara circumfer-
tur, qua prudenter docuit, è squilla rosam minus
enasci, è tribulus ficum, è sententibus vnam, Ab
ancillis filios liberos, ex improbis parentibus pro-
bos filios, è preceptoribus indoctis eruditos disci-
pulos non productum iri.

A CONFIRMATIONE

causa.

Etenim quod in se nihil prorsus habet, nisi sora-
didū ac ignominiosum, nihil dignitatis vel honestatis
proferre potest. Quippe κακοῦ κόρακος, κακῶν ὠόν.
Mali corui malum ouum.

A CONTRARIO.

Constat ab herbis salubribus salubria germi-
na, ab arboribus bonis bonos fructus expectari. Mali corui
Item à virtute preclatis maioribus honestam so-
bolem. At nunquam ex arboribus malis bonos
fructus, & nunquam ex malo patre (iuxta pro-
uerbium) bonum filium procreari.

A SIMILI.

Ut aquam ex pumice frustra postulaueris, es-
ficus è zizanijs, ita probos à vitiosis parentibus li-
beros

APHTHONII

liberos incassum expectaueris, quippe, ut nihil aridius pumice, nihilq; ad fructus meliores producendos ineptius zizanijs: ita malitiosi parentes minus idonei sunt ad conferendam liberis virtutem, qua carent ipsi. Serpente ciconia pullos, Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta, Illi eadem sumptis quarunt alimonia pennis. Vt ait Iuuenalis.

Tarquiniij.

AB EXEMPO.

Respice Lucium Tarquinium Lucomonem. Qui urbe Tarquinij profugus, Romam petijt, ubi pecunijs dignitatem, & industria scelerata Regis Anci familiaritatē cōsecutus erat, à quo tutor liberis relictus, regnum iniquis rationibus interceptit, omnes finitimos miseris modis affluxit, & potentes duodecim Tusciae populos innumeris cladibus attriuit. Cuius pessimi Regis pessimus filius erat, ut moribus Superbi cognomē meruit. Qui Seruium Tulum socerum suū in curiam properantem, gradibus deiecit, ac domum refugientem interfecit. Mox regnum, patris exemplis imitatus, scelestē occupauit: huius itē filius, Sextus Tarquinius, ut corpore patrem iniquum, ita pectore vitijs omnibus corruptissimum, retulit. Qui Gabios prodidit, & iure propinquitatis in Collatim domū receptus, in cubiculum Lucretia irrupit ac pudicitia expugnauit. Breuiter Tarquiorū progenies, per malitiam, à maioribus velut per ma-

PROGYMNASMATA

64

per manus traditam eō processit, ut profugata fuerit & velut aurum (quod aiunt) Tolosanum habuerit, funditus interierit. De qua re vide Augustinum. lib. 3. de Ciuitate, cap. 12.

A TESTIMONIO.

veterum.

Quibus rationibus commotus Euripides ait. Φεδ φεδ, παλαιός αἶνος ὡς καλῶς ἐχά. οὐκ ἂν γένοιο χρηστος ἐκκακῶς παῖς, id est.

Heus heus, ut illud didicant reſtē, probum Patre ab improbo non posse nasci filium.

Et Horatius quarto Odarum, quarta:

Fortes creantur fortibus & bonis:
Est in iuencis, est in equis patrum,
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquila columbam.

EPILOGVS.

Bono igitur iure laudandus est Theognis, qui protulit eam sententiam, qua ut nihil elegatius, ita nihil verius queat inueniri.

RESTRVCTIO,

sive subuersio.

Ανασκευή.

Restruccio vel Subuersio, est proposita alicuius rei reprehensio. Subuertent-

APHTHONII

vertenda verò neque manifesta valde, neque prorsus incredibilia, sed ea, quæ velur mediæ sunt conditionis.

Oportet autem, subnectere aliquid, si voles primum eos reprehendere, qui dixerunt. Deinde subijcere rei expositionem, postea ipsam subvertere capitibus hisce:

Oscuro.

Incredibili.

Impossibili.

Non cohærente,

Indecoro.

Inutili.

Hoc autem præexercitamentum, omnem propemodum artis vim in se complectitur.

EXEMPLVM.

Cuius argumentum est, non verisimilia esse, quæ de Daphne dicuntur à poëtis.

Poëmatarum coarguere ineptiam, absurdum mihi videtur, quum vel ipsi fidem sibi detrahant, his maxime præter alia, quæ de Dijs tam imprudenter fabulatur. Prorsus enim superuacuum videtur, poëtarum ullam nos habere rationem, qui Deorum, quorum cura omnia gubernantur, nullam ipsi habeant curam. Et graue quidem videretur, quisquis ab ipsis Deorum in fabulam missus esset,

Apol.

PROGYMNASMATA.

65

Apollinem verò, quem artis suæ ducem videri volunt impudentiæ materiam esse, quis esset, qui æquo animo perpeti possit? Libet ergo audire qualia de Apolline & Daphne cõsingant.

Ex Θεοῖς.

Expositio.

Daphne, inquit, ex terra Ladoneque fluuio procreata est. Hanc egregiam speciẽ eximiumque oris decorem, Phœbus adamauit: cupiensque Deus restinguere desiderium suum, aspernantem, fugientemque secutus est, sed comprehendere nequit. Verum Terra mater, assumpta filia, florem, eo quo puella nomine, ipsa exhibuit, ipsam verò in arbutum vertit, cuius rami propter desiderium puellæ, in coronam Pytho tripodi dicati sunt. Flos verò in mercedem cessit diuinationis. Huiusmodi quidem sunt, quæ illi fabulantur, quæ quam sit in promptu cõfutare hinc facile liquebit.

ἐκ τοῦ ἀσάφους καὶ ἀπι-
σάνου

Daphne ex Ladone & Terra procreata est. Quis oro tam demens, ut ex his quæquam nasci posse credat? ipsa homo fuit, illi autem diuersam, & suam vterque habebant naturam. Quomodo verò Ladon terre coniunctus est? an, quod aquis ipsam inundat? Quin omnes ergo fluuij terre mari dicantur, quum nullus
I ipsam

Ab obscuro
& non probabili.

APHTHONII

ipsam non aquis suis irriget. Quod si ex flu-
 uio homo nata est, quid ni ex homine fluuiū
 quoque nasci posse credimus? Qui minus e-
 nim tales ex filiis poterūt gigni, quā ex qua-
 libus ipsi prodierunt? Iam, quo pacto nupti-
 as fluuij terræque nominat? Sentientiū enim
 coniugium. Terra autem, fluuiusque sensus
 sunt prorsus expertes. Ipsa verò Daphne utrū
 paternum sequuta genus, inter fluuios nu-
 meranda est, an pater filix homo putandus?

ἐκ τοῦ ἀδυνάτου.

A difficil.

Verum esto, concedatur Poëtis: nasci Da-
 phnen ex terra & Ladone. Nata ergo puella
 apud vterum educata est? Vt demus enim,
 nasci ita potuisse, vt educaretur fieri tamen
 non potuit. Vbi enim versata est puella?
 Hercule apud eum, qui genuit, ecquis ergo
 hominum vitam in fluuiio ducit? Obluiscer-
 tur enim naturæ suæ pater, citiusque submer-
 get fluctibus, quam alet. Verum sub terra
 apud matrem habitauit. Latebat ergo, nul-
 liusque aspectui in occulto posita patebat:
 cuius autem latebat decor, nullius animus
 mouere desiderio potuit.

ἐκ τοῦ ἀπρέπου.

Vis

PROGYMNASMATA.

66

Vis & hoc assentiamur poëtis? Quomo-
 do tandem amauit Deus, & impotenti adfe-
 ctu à natura sua degenerauit? Amor enim o-
 mnium rerum, quæ humanas sollicitant mē-
 tes, est pessima. Impium autem videtur, gra-
 uissima naturæ nostræ Dijs quoque attribu-
 re. Nam si omni ex parte nostris teneantur
 incommodis, qua in re mortalibus presta-
 bunt? Nihil autem malorum esse, quod non
 experiantur, certum erit, si amore (quod o-
 mnium pessimum est) torqueantur. Sed ne-
 que diuina natura hanc egritudinem capit,
 neque credibile est, Phœbum adamasse.

ἐκ τοῦ ἀνακολούθη.

Insequens verò puellam Phœbus, quo-
 modo ab ea victus est cursu? Deus ab homi-
 ne? Viri enim mulieribus præstant, & Deum
 fœmina superauit? Et quæ reliquis homini-
 bus par esse non potest, ei Deus cessisse cre-
 ditur? Quamobrem autem fugientem puellam
 mater excepit? An quia malas nuptias
 putauit? Quomodo ergo ipsa facta est mater?
 An verò bonas credit? Cur ergo id bonum
 filix inuidit? Aut ergo mater non fuit, aut
 malam fuisse matrem constabit.

ἐκ τοῦ ἀσυμφοροῦ.

I 2

Quid

Ab inutili.

Quid ita verò terra secum suis ipsa operibus sensit? offenditque Phœbum filiam auferens rursumque reddita eiusdem nominis arbore ipsum oblectans? Non debebat gratificari illi, si offendere ipsum volebat. Quare demùm arbore illa tripodas coronauit? Arbor enim voluptatis, fuit merces, diuinatio verò virtutis est indicium. Quomodo ergo Deus coniunxit ea, quæ natura repugnant? Cur mortalis quidē amica, immortalis, verò amator.

Επίλογος.

Peroratio.

Sed finis sit: neque plura de Poëtis dicam, sic ipsorum ineptiam longius insectando, in eadem, quam in illis reprehendo, vanitatem videar incidisse.

SCHOLIA.

Restitutio, &c. *Quam alij nuncupant Improbationem, alij confutationem. Quintilianus libro. 2. cap. 4. vocat opus destruendi. Idem lib. 5. cap. 13. Refutationem. Græci ἀνασκευάων. Quibus σκευάων, est condere, compore, struere, ἀνασκευάων destruere, labefactare.*

Subuertenda verò, &c. *Hoc est, oportet refutationes de illis rebus fieri, quæ ancipiunt adhibent opinionem, Priscianus. Non enim, quæ planissimè falsa sunt vel vera, refutanda sunt.*
Qua-

Quales sunt Aesopice fabula, vel historiae indubitabiles. Vi: si volueris refutare bruta animalia, atque bestias more hominum aliquando fuisse locutas. Vel anno preterito flammis absumpta Hadamariam.

Mediæ conditionis, &c. Hoc est, quæ medium seruant ordinem, de quibus in vitæ parte oratio poterit institui. Vi: si confutes Antipodas esse. Arionem Delphino vectum Annibalis exercitum humanas carnes edisse.

Obscuro, &c. Ab incerto, Priscianus ait. Vi: incertum erat tempus, in quo Narcissum esse dicunt. Non manifestum est, quot annulos post cladē Cannensem Annibal Carthaginem miserrit. Non constat, ubi cerui abiciant cornua.

Incredibili, &c. Vi. Incredibile est Arionem malis adfectum voluisse canere. Supra fidē est, Daphnen à flumine Ladone procreatā, aut Nioben in saxa conuersam.

Impossibili, &c. Vi: impossibile erat Arionem à Delphino seruari, Impossibile erat Stenotora quinquaginta alios sermone aquasse, sonog.

Non cohærente, &c. Ab inconsequente secundum Priscianum. Quod est contrarium appellat. Vi: contrarium erat, voluisse perdere libertatem eum, qui eam seruasset.

Indecoro, &c. Hoc est, ab indecente. Vi: Indecēs erat Apollinē, cum sit Deus, libidinosum

voluisse virgini vim inferre. Non decuisset imperatoriam Scipionis dignitatē, pulcherrimis (quas expugnata noua Carthagine cepit) virginibus stuprum inferre. Honestus erat iniuriæ muliebri obnoxias, intactas custodire.

Inutili, &c. Hunc locum Priscianus ab incōmodo vocat, cūm dicimus, rem ineptissimā esse, quia nulli vel honori futura, ut: monachatus abrogandus est, unde nulla commoditas, vel laus vera promanat.

Artis vim, &c. Etenim instrumentis omnibus Rhetoricis opus habet: cūm tota spes vincendi, ratioq; persuadendi posita sit in confirmatione, atq; confutatione. Nam si adiumenta nostra exposuerimus, contraria autem dissoluerimus, absolute nimirum munus oratorium confecerimus, ut ait Cicero.

Coarguere ineptiam, &c. Duplicem huius declamationis formulam nobis proponit, Prioris est sententia: Absurdum esset, ineptias poetarū reprehendere, aut Vatibus contradicere, nisi ipsi in causa essent, falsaq; confingendo, nos aduersum se concutarent. Alterius: Stultum esset Poëtis parcere, cūm ipsi Dijs immortalibus non parcat, sed in Deos omnes, maximeq; artis suæ poëticae presidem Apollinem, debacchentur.

Apollinem &c. Hic Musarum princeps, & dux est. Unde μούσηγορος appellant auctore Macro-

Microbio, lib. 1. de Somnio Scip. cap. 3. Idem primo Satur. cap. 17. vocatū ait, ἀπὸ τῆς πάλαι τὰς ἀκτίνας, id est, à iactu radiorum. Eundem Phœbum, ἀπὸ τοῦ φοιτᾶν βία, quod vi feratur. Tortellius derivat à lupine vel nitore, ἀπὸ τοῦ φωτός.

Daphne, &c. Hanc Apthonius ait filiā esse Ladon. Ladonis, qui fluvius lauris circumseptus est in Arcadia. Ovidius autem primo Metamorphoseon tradit filiam Penēi. Unde Penēiam ac Peneus. nēida vocat. Est autem Peneus Thessaliae fluvius, inter Ossam & Olympum decurrens, apud quem est locus amoenissimus, qui Tempe dicitur. Unde Vergilius ait. 4. Georgicorum: fugiens Penēia Tempe. Ovidius 1. Metamorph.

Est nemus Aemonia, prærupta quod undiq; claudit.

Sylva, vocant: Tēpe, per qua Penēus, &c. Fertur aut duas habuisse filias, Cyrenem, & Daphnen. Vide Bocatium lib. 7. cap. 29. Porro poeta finxerunt, Daphnen è Ladone procreatam, quod lauri, & arbores proueniant nascanturq; de fluvialibus undis.

Item auctore Fulgentio, laurum Apollini vocatam amicam. Quoniam, si eam dormientibus ad caput posueris, vera somnia esse visuros.

Pythio, &c. Phytion vel Pythion, horrenda magnitudinis, è terra calefcente post Deucalio-

Pythion.

nis diluuium procreatus serpens: Quem Phœbus interemit, unde Pythius est appellatus, Et in honorem eius ludi instituti, Pythia dicti, Ouid. 1. Metamorphos.

Instituunt sacros celebri certamine ludos, Pythia perdomita serpentis nomine dictos.

Sunt qui sic dictum asserant, ἀπὸ τῆς πυθιά. *ved. 24.* At Macrob. 1. Satur. cap. 17. ἀπὸ πυθιά, hoc est, σὺ τῷ τραχίτι, quod nunquam sine vi caloris efficitur.

Tripodes,

Tripodi, &c. Tripodes, à tribus pedibus dicti fuerunt, auctore Servio super. 4. Aeneid. mensa in Apollinis Delphici templo. Quibus superposita Phœbades vaticinabatur, vel, ex quibus respōsa dabatur. Dicebatur etiā Cortina. Vergil. in 6. Neg. te Phœbi Cortina fefellit. Ferunt autē duo summa fidei oracula, Delphica & Pythia. Vide Erasmus in proverbio: Ex tripode.

Iam quo pacto, &c. Non probabile est, inquit, nuptias factas esse inter res inanimatas, cū Hymeneus eorū sit, qui sensus habeant. Præterea cū in dubio sit, an inter flumines filia Daphne, an Ladon pater inter homines recensendus.

Amor.

Amor res pessima, &c. Unde Euripides: Βροτοῖς ἔρωτες ὄς κακὸν μέγα. Mortalibus amores quàm magnum malum. Qui bonis hominibus, non conueniunt, nedum Apollini Deo. Rectè apud Diogenem Laërtium Zeno, Amor est, inquit,

quit, concupiscentia quadam, in præstanti ingenio viros non cadens.

Viri mulieribus præstant, &c. ὑπερέχουσιν. viri superant, vincunt fœminas. Etenim fœminæ debiliores sunt maribus, quia frigidioris naturæ, ut de animalibus ait Aristoteles.

REFUTATIONIS
exemplum.

ARGUMENTVM.

Falsum esse, quod Herodotus. lib. 1. scripsit super Arione Fidicine. De quo vide Gellium. lib. 15. cap. 19 Ouidium. 2. Fast.

EXORDIVM A RE-
prehensione.

Primum historie legem Cicero tradit esse, ut vera sit, nec admisceat aliquid falsi. Quam Græci non seruando, sed creditu indigna turpiter cōfingendo fecerunt, ut fidem amiserunt, et Gracia mēdax credatur, & Herodoti scripta vana, atque mendacis consuta, maxime ea quæ super Arione prodita circumferuntur.

AB EXPOSITIONE.

Arion, inquit, Citharædus grandi pecunia, & re bona multa copiosus, Corinthum ex Sicilia

Sicilia & Italia constituit redire. Nautas igitur Corinthios delegit, qui prada pecuniæque cupidi ceperunt consilium, de necando Arione. Hic pernicie intellecta pecuniâ insidiatores haberent, vitam darent, orauit. Atqui nautæ imperârunt, ut iam statim coram desiliret præcepit in mare. Homo ibi territus, spe omni vita perditâ, id unum rogauit, ut prius quam mortem oppeteret, induere permitterent sua sibi vestimenta & fides capere, & canere carmen casus illius sibi consolabile. Quod orauerat, impetrat, atque ibi mox de more cinctus, amictis ornatus, stansque in summa puppis foro, carmen, quod ἄρσιον dicunt, voce sublimissima cecinit. Ad quod delphinum inter undas adnauisse, & dorso super fluctus edito Arionem uectauisse, incolumique eum corpore cum cythara atque vestimentis illâs Tanarum in terram Laconicam deuexisse confirmat Herodotus.

AB OBSCURO.

Ecquis asserat conspicuum atque planum esse, Arionem in mare præcipitatum fidibus cecinisse, ipsum fluctibus non obrutum, nec cytharâ humoris impatientem aspergine marina corruptam, neque vestes à procellis absorptas, sed omnia integra, ipsumque cytharæ dum saluam euasisse beneficio marinae beluæ?

AB

AB INCREDIBILI.

Ab Arione fidicine magnâ pecunie vim collectâ admitto, licet id ipsum multis difficillimum creditum, cum iuxta proverbium, bonus cantor, bonus cupediarius, promusque magis quam cœdus. At quis, oro, tam demens, ut persuasum habeat, fidicinem in tanta calamitate, & in tantis vitæ periculis constitutum se ornare, & canere potuisse? Porro quemadmodum nemini fidem feceris, Priamum in filiorum funeribus plausisse, Et Nioben in tanto uatorum luctu saluasse: sic nemo crediderit, hominem extrema necessitate, capitisque periculo fidibus delectatum cecinisse carmen non vulgare, rebus scilicet requirentibus habitum potius lugubrem, aut Musam, quam vocant Caricam.

AB IMPOSSIBILI.

Verum esto, concedatur illum potuisse canere, & Delphinum musica demulsum: sed cum sit omnium non solum marinorum animalium velocissimus Delphinus, ocior volucre, & telo acrior, iuxta Plinij sententiam, quomodo eiusdem dorso potuit Arion pendere, ubi si commoda etiam fuissent retinacula, ips tamen fidibus intentæ manus utinon potuissent? Sed esto non sit excussus, at

quomodo

quomodo vortices perfere potuit, & semper ea stuantis, furentisque maris impetus, equoreosq; turbines atque procellas, quaremos frangere, proras auertere, & maximas naues deuorare solent atque submergere?

AB INDECORO.

Quid ab historico magis alienum, quàm ista mendacia confingere? Quid minus conuenit hu mane nature, quàm in summo rerum asperrimarum periculo canere? Quid in iruculentarum, belluarum, à bellis gerendis vacatarum, naturam minus quadrauerit, quàm eas natua rabie deposita mansuescere, placidorumque equorum officijs fungi, mariaque perequitantem hominem dorso portare?

AB INCONSEQUENTE
vel contrario.

Calamitatis dolor est comes, atque luctus, prosperioris fortune cantus & letitia: sed quomodo in summum vite discrimen adductus Arion, letitiae vestimenta potuit induere, musicisq; cantilenis indulgere? At idem in mare precipitatus quomodo emerfit, quomodo marinis humoribus per fusus, & horrore percussus, fides, quas inutiles aqua reddit, tractauit? quomodo societatis humane atque rationis expertus delphinus, equum domitum imitatus, citharæ dum veluti equitè vexit, & monstrator itineris in partem, quem optauit homo, deduxit.

AB

AB INUTILI.

Quor sum ista tam absurda commenta? & inutilia vel auditu, vel relatu figmenta, unde nulla morum cultura, nulla item ingeniorum comoditas promanat.

EPILOGVS.

Finem modo faciam, ne in Herodotum inuentus, calumniari videar, & prolixis verborum ambagibus vsus, molestiis afficiam eos, qui creditatis vitio non laborantes, nouerunt mera deliramenta esse, quae de Arionis fabula memoriae sunt prodita.

ALIVD REFVTATIONIS EX-
emplum.

ARGVMENTVM.

Vanum esse Elpenora mutatum fuisse in porcum.

EXORDIVM.

Vt fabula Poëtarum honeste delectandi gratia vel docendi causa conscripta laudem meretur: sic absurda, quorum nullus est vsus, mendacia carbone notanda, minimeq; sunt ferenda, cuius farinae sunt ea, quae, finxerunt de Elpenore.

AB EXPOSITIONE.

Quem sociorum Vlysis unum fuisse perhibent à venefica Circe, solis ac Perse filia, mutatum in porcum, & ex homine, per pocula bestiam quadrupedem

Elpenor,
in porcū.

APHTHONII

pedem factum, iuxta illud Iuuenalis, Saty. 14.
Cum remigibus grunnisse Elpenora porcis. Circes (inquit Horatius) pocula nosti.

Qua si (Ulysses) cū socijs stultus, cupidusq; bibisset,
Sub domina meretrice, fuisset turpis et excors,
Vixisset canis immundus vel amica Iulo Suis.

AB OBSCURO.

Quod figmentum nemo praeclatus etiam Attica eloquentia perspicuum, aut planum fecerit homini rationis compoti. Obscurior enim res, est quam ut vlla dicendi facultate queat illustrari, et intellectu tam difficilis, ut ne Apollo quidem (ut proverbio dicunt) intelligat.

AB INCREDIBILI.

Quis tanto crudelitatis vitio laboravit, cui verum esse videatur, hominem in porcum transformari potuisse, idq; per foeminam, quae ut viris infirmior est, ac ineptior: ita minus idonea ad capescendas atque sibi vendicandas divinae virtutis artes, quibus tanta miraculorum spectacula solent exhiberi, et virgula, ut aiunt, divina suppeditari.

AB IMPOSSIBILI.

Ecqua ratione vel efficacia fieri potuit, ut humana facies in setosum porci caput transformaretur, manus cum digitis in pedes bisulcos transfirent, et breuiter in animal deforme, terram semper spectans ac fodiens, conuerteretur homo?

Cui

PROGYMNASMATA.

78

Cui Deus os sublime dedit, caelumq; videre Iussit, et erectos ad sidera tollere vultus.

AB INDECENTI.

Non decuisset Circe id attentare, vel sibi potenter arrogare, quod solius diuinae virtutis est opificium. Ab hac indecens admodum fuisset, humani corporis figuram, ad Dei similitudinē factam, porcina membra conuertere, naturamque ratione diuina praeditam, sordidissima pecoris carne dehoneſtare.

AB INCOHAERENTI.

Veneficijs potes Circe fuerit, esto. Sed quomodo à irruenefica porrectum, quod haustum in stomachum irruici, deinde in visceribus absorbi, atque confici solet, poculum, potuit totum Elpenoris corpus immutare? Quis unquam audiuit, sumpta pocula secutas fuisse corporum transeuntium in alia transformationes, et non potius pristina membrorum figura permanente, sanitatem vel aduersam valetudinem concomitam?

AB INUTILI.

Quae male feriatorum hominum deliramenta, cum nihil bonae frugis adferant, miror, quid Herodotum iuenerit ista confingere. Quid ita mirares impulerit scriptis suis rata facere, atq; committere, ut verum periret proverbium: πολλὰ ψεύδοι τοῦ ἀοιδοῦ: Multa mentiuntur Poetae

Quibus

Quibus quidlibet audendi semper fuit aqua potestas, ut Horat. ait.

CONCLUSIO.

Desinam plura de rebus vanissimis verba facere, ne diutius ijs immorari, mihi aliqua vaniloquentia nota possit inuri.

ALIVD REFVTATIONIS EXEMPLVM.

Argumentum. Quod vanum sit, quod iactēs barbari, de Hieronymo ob libros ethnicorum, in primis Ciceronis, lectos, flagris caso.

EXORDIVM A DICENTIVM
reprehensione.

Politiarum literarum hostes Cerite, quod a- iunt, cera digni sunt, quod lapidem moueant omnem, ut studiosos à bonis literis retrahant.

Etenim multa comminiscuntur, ut bonos in erroris tenebras secum abducant. Sed videamus, que nam inter cetera, quorum infinitus est numerus, phantasmata confingant, ac immensa canispirent mendacia folles.

AB EXPOSITIONE.

Diuus Hieronymus, inquit, cum singulari disciplinarum studio flagrans, Ethnicos scriptores, imprimis Ciceronem lectaret, nec prophani studij finem faceret, per somnium ad Dei tribunal raptus est, ubi accusatus ad flagra danatus fuit, ut
docuo

documento esset, libros Ethnicorum non esse legendos.

AB OBSCVRO.

Quod hominum à Musis alienorum figmentum, à veritate remotissimum, Cimmerijsq; (ut aiunt) tenebris obuolutum est. Etenim cui poterit apertum atq; clarum videri, hominem mortalem non modo somno, sed etiã carne & ossibus grauatum, in cœlos rapi? in Dei cõspectum produci, atque ibi ad maiestatis summe tribunal virgis obiurgari, propter lectos cum indicio libros Ethnicorum? A quorum studijs, nemo bonus unquam, nemoq; vius abhorreere solitus, sed potius omnia probare, quod bonum est tenere. Quomodo manifestum ergo fuerit, virum sanctum vapulasse, quod velut è luto gemmas, hoc est, quod in Ethnicorum libris optimum erat, colligeret, ac inde libris suis plurimum conciliaret leporis, atq; dignitatis?

AB INCREDIBILI.

Ultra fidem est, singulari sanctimonia virum conspicuum, è lectulo suo raptum in cœlos, ut flagris caderetur. Deinde virgis percussum, in terras relatum fuisse. Quod si verè contigisset, proculdubio semper à poëtarum lectiõibus, post datam tergo poenã abstinuisset. At id ipsum minimè factum eius scripta restantur. Sed per somnium, fuit accusatus, per somnium damnatus atq; casus.

Per somnium igitur res debet credi, qua mera verborum umbra sunt.

AB IMPOSSIBILI.

Quomodo carnalis homo super athera ferri: Quomodo imbecillitas humana præfulgidos celestis splendoris atque flammaram radios percepti, fulguranteisq; terribilis iudicis vultus sustinere potuit? Sed esto, potuerit id tolerare. Quomodo autem dormiens, nihilque sentiens verbera potuit sentire? Quomodo se tanta formidine percussus, & in pericula coniectum fuisse recordans ad Ethnicorum libros redire?

AB INDECORO.

Omniū ineptissimi sunt homines qui nobis fingunt. Deum illorum tortorem esse, quos è libris Ethnicorum, q; habetur, imbi salutare, non piget excerpere, & in utilitatem piorum memoriae prode, illis interim parcentem, qui segnes et ignari bonas omnes disciplinas, que Dei optimi, Max. sunt munera contemnunt, prauaq; sua & viuendi consuetudine, & ratione bonos offendunt, atque secum trahunt in perniciem. Et viro sancto parum conuenerat, auctorum prophano, rum scripta legere, si cognouerat, ea sacris literis incommodare, aut legentibus nihil utilitatis suppeditare. Esto, sint in ijs nonnulla praua dogmata: magis tamen docuerit mala præterire, & aures obturare, quam omnia ex æquo damnare.

A RE-

A REPVGNANTI.

Scriptit quidem D. Hieronymus ob lectos Ciceronis libros se flagra passum: sed puella teneriori, quam à nimio poëtices studio volebat retrahere, scripsit per somnium accidisse. Quis inde, precor colligendum iurauerit, eloquentissimos Ethnicorum libros non esse legendos? Quod per somnium, quo rem actam intelligunt, pij credituri sunt, vel ut Græci dicunt οὐ δ' ἔβαρε. Quo antiquo pruerbio significarunt id, quod nulla ratione nullo tempore audeas sperare.

AB INUTILI.

Sed que suis hisce mendacijs turpissimis commendo nobis adferunt bonarum literarum hostes? Commoda non vidamus, experimur autem incommoda. Etenim dum omnes sui similes, hoc est indoctissimos cupiunt habere, talibus terriculis iuuentutem, à literis syncerioribus auocant, ut similes habent labra lactucas. Ita grandiores hi facti, nulli vel rebus priuatis, vel publicis vsui poterunt esse.

CONCLUSIO.

Facebant igitur elegantiorum literarū ofores, ac desinant peruanissimas de diuo Hieronymo confictas nugas, iuuentutem ab Ethnicorum inutilissimis & mores, & ingenia formantibus scriptis deterrere.

K a Idem

APHTHONII
IDEM ARGUMENTVM.

Petrus Mosellanus & copiosius & elegātius
tractauit, cuius verba non piguit adscribere.

Si unquam hoc dubium fuit, hoc viti mortali-
um mentibus natura insitum esse, ut quantum
quisq; vel ipse iam sit assequutus, vel post se asse-
qui posse speret, tantum probet, & nihil nisi quod
ipse facit, rectum putet: nunc certè dubium esse
desinet, posteaquam existunt, qui quoniam ipsi
optimos quosq; scriptores, aut non legunt, aut si le-
gunt, non intelligunt, alios quoq; ab eorum lectio-
ne deterrent, & quia errorem suum veris ratio-
nibus persuadere nequeunt, muliercularum mor-
re, efficitas superstitionum exemplorum minas
constringunt. Nam quis desidiosissimis istis desi-
die patronis credet, propterea Diuum Hierony-
mum, ut diuinarum, ita humanarum literarum
peritissimum, quod Ethnicorum scripta legerit,
coelestis iudicij sententia condemnatum, de ter-
go satis fecisse? Operapretium autem est, quibus ver-
bis bellam hanc suam scilicet historiam narrent,
exponere. Nam si veri quid haberet res, longè a-
liam faciè narratio ipsa haberet. Nam qui benè
natos adolescentes hac fabula ab honestissimarum
rerum studijs abducere conantur, quanquam
mendacia veritatis rectorio abducere se posse pa-
ficientur (sophista enim et sunt & appellantur)
tamè infelici adèd sunt ingenio, ut cautè mentiri
& ficti-

PROGYMNASMATA. 77

& fictionem celare non possint. Sic enim aiunt:
S. Hieronymus cum singulari quodam liberaliū
disciplinarum omnium studio flagraret, non satis
habuit philosophiam, & theologiam didicisse, in-
super curiositate quadam prouectus, ethnicos
scriptores, & in primis Ciceronem subindè legit.
Placebant enim ei pulchra verba, quibus paga-
nus iste in suo libro frequenter est usus. Coniue-
bat ad hac aliquandiu Deus: sed cū finem nō fa-
ceret inutilis studij, per somniū ad Dei tribunal
accerditus, de Ciceroniana lectione accusatur.
Quid multis? Dānatus est ad flagra. Quib. mul-
tum diuq; casus, satis docuit, non esse legendos li-
bros ethnicorum, precipuè Ciceronis. Hec est illa
terrifica historia, quam ubiq; aduersum bonarū
literarum studiosos decantant. Nam ut indocti
medici vno collyrio omnium oculos sanant: ita mi-
seri isti vnum hoc habent, quo inscitie sue patro-
cinantur, sed nunc quantum efficiant, videamus.
Sanctus Hieronymus, inquiunt, singulari quodā
liberalium artium studio flagrauit. Quid ego au-
dio? Sanctus erat Hieronymus, & tamen libera-
lium artium studio flagrabat? Sancti sanctè om-
nia & faciunt, & dicunt. Vos verò hoc nomine
in ius vocatum iactatis, quod liberales discipli-
nas avidius legendo sit sectatus: aut ergo sanctus
nō erit, Hieronymus, & disciplina liberales erūt
fugienda: aut si sanctus est Hieronymus, sanctū

erit, et liberales artes tractare. At quis est tam impudens, ut Hieronymo sanctitatis gloriam detrahat? Nisi fortasse dicitis, tum eum sanctum non fuisse cum prophanos auctores legeret. Dicite ergo mihi ullum tempus, quo à prophanis literis in totum abhorruit. An est aliquis liber, aliqua epistola, aliquis commentarius eius scriptoris, in quo non prophana sacra iniunxerit? Quod si in scribendo ad prophanos auctores sapere respexit, quanto magis in legendo idem hoc fecisse eum putabimus? Aut ergo sanctitatis opinionem, quam ille sibi summa eruditione, summaque pietate comparavit, ei detrahetis aut si hoc non audetis, mendacium vestrum ipsi prodetis. Deinde, si aries ab ethnicis potissimum et inuenta, et nobis tradita, liberales sunt, flagitium erit eas didicisse. Vix me contineo, quin hic sophistis istis insultem. Hoc cene vester vos docuit Aristoteles, liberale quod sit, hoc idem et flagitium esse posse? Non virtus est liberalitas? Non novum acumen. Nam cum quod liberale appellant, hoc idem vitiosum esse dicant, nonne ex virtute faciunt vitium? Ut cum vitium omne sit fugiendum, idem sit istis et liberale et illiberale, fugiendum pariter et expetendum. Vide, quam belle cobereant, quamque formalis sit, ut Gothi isti loquuntur, hac narratio? Sed philosophia ac theologia contemptus esse debebat sicut Doctor Sanctus, et Doctor subtilis, qui non curaverunt

istas

istas novitates. Quam tu hic philosophiam multas somnias, egregie Philosophia magister. Neque enim credibile est vigilare eos, qui vllam artem liberalem à philosophia separant. Miseri homines non didicere philosophiam, non esse dictata quadam nuper à quibus nescio, que postea et in scholis alij velut per manus tradidere, de inventionibus, de formalitatibus, de obligationibus, et similibus nugis, sed latius patere augustissima huius discipline fructum. Nam cum totum philosophia corpus ex tribus velut primarys membris constet, sermonis facultate: Naturalium rerum cognitione: et vite instituende ratione: singula hæc deinceps plurimas in se complectuntur partes. Etenim in sermone desideramus, vel ut cum recte loquentium exemplo contentiat, id quod pollicetur grammatica: vel, ut naturam cuiusque rei explicet, nunc qua obscura sunt, definiendo, nunc que multa et confusa, diuidendo nunc quid cuique vel consequens vel repugnans sit, colligendo, quam vim dialecticam vocant: vel ut proprie, distincte, copiose, ornate, de quavis re proposita cum quadam audientium admiratione dicamus, que facultas proprie est oratorum. Sed natura cognitio latius etiam fines suos porrigit, cum cælum pariter, elementa, atque adeo, que in elementis sunt omnia, ambitu suo circumscribat. Vita

Philosophia.

φυσικῆ.

λογικῆ.

verò humana moderatio non in hoc est tota, ut quis suos ipsius mores ad virtutis præscriptū formet, sed maius etiam quiddam præstat, nimirum, ut primum nos ipsi vitamq; nostrā, deinde domus familiaq; curam, postremo civitatis ac Reip. administrationem, recta ratione instituamus. Et cū ex uno philosophiæ velut fonte innumerabiles disciplinarū humanarū rivus promanarint, & nullus scriptor quantūvis Ethnicus, tā sit inanis, ut non scriptioe sua in aliquam philosophiæ partem incurrat: qua (malū) insania est, eum, qui Ciceronē in omni philosophiæ parte summa cum laude versatum, diligenter legat, perinde criminari, ac si philosophiæ terminos sit egressus? Quod si philosophiæ pars est Cicero, & qui philosophiæ student, vel vestro iudicio non flagra, sed præmia merentur, qua, queso, fronte singitis vobis Hieronymum, cui præmium debebatur, casum flagris? Neq; verò libet hic quicquā exprobrare vel Thomæ Aquinati, vel Ioanni Scoto, quos tantoperè venerari cuique per me sanè licet: illud tantū dico, me nec sanctitatē detrachere Thomæ, nec Scoto subtilitates invidere. Sed quod additis, non curæ fuisse ijs novitates, videlicet per novitates, Ciceronis lectionem intelligentes, agnosco Atticam istam vestram eloquentiā, & acumen miror, q; que annis supra mille sexcentis in eruditorum manibus fuerunt, ea prænu-

gis

gi vestris nuper natis existimetis nova, Atque vicinam vobis, quibus tantū displicent nova, nunquam novus contingat cucullus, nunq; novæ crepida, sed semper pannis annisq; obsiis, putridi pisces, & antiquata ova sint cibus. At suavius etiam est, quòd, quò probabilius esset mendaciū, causam lecti Ciceronis adiungunt: Quia, inquiunt, placebant ei pulchra verba. Ecce verò alterum sermonis sophisticæ florem. Quid autem peccatum est, malle pulchra, quàm spurca? Video quorsum tendatis, Hieronymum vestri similem optatis, hoc est, infantem, ut ne eloquentissimi viri exemplū vestra infantia obstaret. Deinde, vultūne verbū p se est pulchrū, an potius, ut quodque rei vel pulchra vel turpi inditum est, ita vel pulchrum turpe habetur? Quòd si pulchra sunt verba, que pulchras res velut vestiunt & ornāt, nōne in contrariū res vobis exit, ut quod pro vobis adduxistis, hoc maxime vos oppugnet? Iam, ut demus, causam hanc aliquid valere, illud quo modo consistet, quod, qua in alijs laudat Hieronymus, eorū culpa ipse plectatur? An non idē in Epistola ad Magnum oratorem, fatetur se prophana legere, sacrisq; intertexere, & qui hoc ante se fecerant, suone etiānum tempore facerent, eorum exempla non modo non reprehendit, verū etiam imitanda proponit? Nōne Lactantium Lactantius hoc nomine miratur, quod Ciceronis eloquentiā cateris

Basilius,

ceteris propius aspiraverit? Non Basilius, summus mea sententia Theologus, nepotibus suis adulescentibus, quos ad divinam sapientiam perfectione erudiebat, omne genus prophanorum scriptorum prudenter legendum suavit? Imo no Augustinus

Augustinus,

in futuro Theologo omnium pene humanarum literarum cognitionem desiderat? Nonne idem Ciceronis Hortensio (sic enim inscriptus est liber) velut duce, ad sapientiam Deo dignè studium primum se peruenisse palam testatur? Et Hieronymum lecti Ciceronis poenas graves adeo dedisse, credi vobis adhuc postulatis? Illi laudibus attulerunt industriam eorum, qui ad aeternae sapientiae templum ornandum, populi Israelitici exemplo, perigrinas conferunt opes: vobis non satis est vos ipsos velut fucos quosdam, in Deo alvearium nihil importare, insuper alijs in hoc genere laborantibus obstrepitis, & ficti exempli horrorem opponitis? Sed quid ego horum exempla commemoro?

Paulus,

Ipsè adeo Paulus, qui Christi suo ore loquentis periculum minatur, ethnicorum Poëtarum versibus in Evangelij gloriam abusus est. Quod autem, si ostendat, quod vos impudèter adeo asseueratis, hoc ne fieri quidè potuisse? Quid si hoc ex vestris ipsorum verbis conuincam? Quid si hoc vestrum, commentum ab ipso adeo Hieronymo palam rideri alicubi comprobè, deinceps ne tale aliqd studiosis hominibus obgannire audebitis? Per somnium vobis

his Hieronymus accusatur, per somnium damnatur, per somnium caditur. O nouum iudicium. In Areopago olim iudicia noctu habebantur, sed vigilantibus iudicibus, vigilantibus reis: hic reus cum alium adeo dormiat, ut etiam somniet, ad tribunal protrahitur, accusatur, damnatur, caditur: & qui fieri potest, ut dormiens causam dicat? ut omni sentiendi facultate destitutus, flagrorum iectus sentiat? Nonne ipsa somni vox totum hoc quod iactatis, somnium, aut si quid somnio vanius est, esse ostendit? Atqui venit in mentem, quò potissimum nitatur fabule illius decantatores. Hieronymus, inquit, ipse scribit tale quid accidisse. Fateor sed scripsit iuuenis, calentibus adhuc in Rhetorum studijs, quorum professio est, fictis etiam narrationibus ad suum negotium abuti.

Scripsit puella, cuius ingenium parum firmum, talibus terriculis ab immodica ethnica lectionis studio absterrere prudens erat. Scripsit aptis verbis, aptis figuris, ea praefatione somni pariter & febricula, ut cauto, firmoq; lectori commentum ne posset quidè imponere. Scripsit in familiari priuataque epistola, stylo ad puellarum infirmitatè accommodato. Alioqui ter periurum facietis Hieronymum, Primum, qui post iudicium illud vestrum, quo lectionem ethnicorum abiuravit, ad libros prophanos toties redierit. Deinde, qui alijs eius generis libros non modò legendos permittat,

verum

verum etiā suadeat: Postremo, qui in defensione sua multis annis, posteaquam ad Eustochium de somnio hoc scripserat, exactis, Rufino, lectionem Ethnicorum pro crimine obycienti, responderit: somnium esse, quod Eustochio scripsisset: Somni autem scripturarum auctoritate fidem non habendam. Quid expectatis amplius? Ipse Hieronymus iam non minus eruditione vitāq; sanctimoniam, quā etate perfectus, quod inueni sibi ad Eustochium scribenti exciderit, merum fuisse somnium confitetur. Sed vereor planē, ne sint, quibus prolixa hac de somnio disputatio, quendam tēdy somnum adduxerit: tantum abest, ut, ne cui fabulam hanc persuadeant, metuam.

ELEGANTISSIMA M. PORCII

Catonis Consulis ad populum oratio, qua foedum Bacchanalium ritum reprehendit.

EX T. LIVIO.

Nulli unquam concioni, Quirites, tam non solum apta, sed etiam necessaria haec solennis cōprecatio Deorū fuit, qua vos admoneret, hos esse Deos, quos colere, venerari, p̄cariq; maiores vestri instituisent, non illos, qui prauis & externis religionibus captas mētes, velut furialibus stimulis ad omne scelus & ad omnem libidinē agerēt.

Equi-

Equidem nec quid taceam, nec quatenus proloquar, inuenio: si aliquid ignorabitis, ne locum negligentiae dem: si omnia nudauero, ne nimium terroris offundam vobis, vereor. Quicquid dixerō, minus, quā pro atrocitate & magnitudine rei dictum scitote esse. Ne ad cauendū sit, dabitur opera à nobis Bacchanalia tota iam pridem Italia, & nunc per urbē etiam multis locis esse non famam modo accepisse vos, sed crepitibus etiam, ululatusq; nocturnis, qui per sonant tota urbe, certum habeo. Caterumq; eares sit ignorare: alios Deorū aliquem cultum, alios concessū ludum & lasciuā credere esse: & qualecunque sit, ad paucos pertinere. Quod ad multitudinem eorum attinet, si dixerō multa millia hominum esse, illud necesse est exterre animi, nisi adiūxero, q̄ qualesq; sint. Primū igitur mulierū magna pars est, & is fons mali huiusce fuit: deinde simillimi sceminis mares stuprati, & constupratores, fanatici vigiles, vino strepitibus, clamoribusq; nocturnis attoniti. Nullus adhuc vires coniuratio, ceterum incrementū ingens viriū habet, quod indies plures fiunt. Maiores vestri ne vos quidem, nisi quum aut vexillo in arce posito comitiorum causa exercitus edictus esset, aut plebi conciliū tribuni edixissent, aliquis ex magistratibus ad cōcionem vocasset, forte temerē coire voluerūt: aut vbiq; multitudo esset, ibi & legitimū rectorē

multi-

Bacchanalium ritus.

multitudinis censebant debere esse Quales pri-
 mum noctur nos coetus, deinde, p̄miscue vos mu-
 lierum ac virorum esse creditis? Si quibus atati-
 bus intuentur mares, sciatis, non misereat vos eo-
 rum solum, sed etiam pudeat. Hoc sacramento
 initiatos iuvenes, milites faciendos cēsetis, Quiri-
 tes? ex obsceno sacrario eductis arma cōmittē-
 da? hi cooperi stupris suis alienisq; p̄ pudicitia
 cōiugū ac librorū vestrorū ferro decernerēt: Mi-
 nus tamē esset, si flagitijs tā effœminati forēt (ipa-
 sorū id magna ex parte dedecus erat) à facinora-
 bus manus, mētē a fraudib; abstinuisent. Nunq̄
 tantum malum in Repub. fuit, nec ad plures, nec
 ad plura pertinens. Quicquid hic annis libidine,
 quicquid fraude, quicquid scelere peccatū est ex
 vno illō sacrario scitote ortū esse. Nec omnia, inq̄
 cōiurauerūt, adita facinora habēt, adhuc priva-
 tis noxijs, quia nondū ad Rempub. opprimendā
 satis viriū est coniuratio sese impia tenet. Crescit
 & serpit quotidie malum: iam maius est, quā
 capere id priuata fortuna possit: ad summā Re-
 publice spectat nisi precaueris Quirites. Tā huius
 diuina legitima ab Consule votata par nocturni
 concio esse poterit: Nunc illi vos singulis vniuersos
 cōcionantes timent: iam, ubi vos dilapsi domos et
 in rura vestra eritis, illi coierint, consultabunt de
 sua salute, simul ac vestra pernicie: tum singulis
 vobis vniuersi timendi erunt. Optare igitur
 vnus-

vnusquisque vestrum debet, ut bona mens suis
 omnibus fuerit: si quem libido si furor in illum
 gurgitem abripuit, illorum, eum cum quibus in
 omne flagitiū & facinus coniurauit, non suum in-
 dicit esse, Ne quis etiam errore labatur, vestrum
 quidem nō suum securus. Nihil enim in speciem
 fallacius est, quā praua religio. Vbi Deorū numē
 pratenditur, celerius subit animum timor, ne
 fraudibus humanis vindicandis diuini iuris ali-
 quid mixtum volemus. Hac vos religione in-
 numerabilia decreta Pontificū, Senatus consul-
 ta, aruspicum denique responsa liberant. Quoties
 hoc patrum auroꝝque atate negotium est ma-
 gistratibus datum, ut sacra externa fieri veta-
 rent? sacrificulos, vatesq; foro, circo, vrbe probi-
 berent? vaticinos libros conquirerent, combure-
 rēntque? omnem disciplinam sacrificandi, præ-
 terquā in more Romano, abolerent? Iudicabant
 enim prudentissimi viri, omnis diuini humani-
 quē iuris, nihil aqua dissoluenda religionis esse,
 quā ubi non patrio, sed externo ritu sacrificare
 iur. Hac vobis predicanda ratus sum, ne qua su-
 perstitio ageat et ammos vestros, quū demolien-
 tes nos Bacchanalia, discutiētesq; nefarios coetus
 cerneretis. Omnia Dys propitijs, volentib; q; ea
 faciemus: qui quia suum numen sceleribus libidi-
 nibusq; contaminari indignè ferebant, ex oc-
 cultis ea tenebris in lucem extraxerunt: nec
 pate-

APHTHONII.

patere ut impunita essent, sed ut vindicarentur, ut opprimerentur, voluerunt. Senatus questionem extra ordinem de ea re mihi collega que meo mandavit: nos ipsi, que nobis agenda sunt, impigre exequemur: vigiliarum nocturnarum curam per urbem minoribus magistratibus mandavimus. Vos quoque equum est, que vestra munia sunt, quo quis loco positus erit, quod imperabitur, impigre prestare, & dare operam, ne quid fraude noxiorum periculi, aut tumultus oriatur.

CONFIRMATIO
SIVE ASSEVERATIO,

*Quæ Græcis κατασκευὴ
dicitur.*

Confirmatio, vel Assseveratio, est propositæ rei comprobatio. Confirmanda verò sunt, quæ neq; prorsus manifesta sunt, neque omninò fidem, ut fieri possint, habent: sed quæ medium ordinem servant. Qui autem confirmare intendunt, omnibus capitibus confutationi contrarijs utentur. Primum enim laudent eum, qui dixit, quod confirmandum est. Deinde rem exponant. Postea contrarijs eorum, quæ diximus, comprobent ipsum.

Pro

PROGYMNASMATA.

Pro	}	quidem	}	Obscuro	}	Manifesto,	
				Incredibili		Probabili,	
				Impossibili		Possibili,	
	}			Repugnante		Cohærente,	
				Indecoro			Decente,
				Inutili			Côferente.

Sanè hæc quoque exercitatio, omnem vim artis intra se complexa est.

CONFIRMATIONIS.

exemplum.

ARGUMENTVM.

Verisimilia esse, quæ de Daphne referuntur.

EXORDIVM A LAVDE

dicentium.

Poëtas quisquis vituperat, ipsas mihi vituperare Musas videtur. Si enim quæcumq; canunt Poëtae, Musis instincti profundunt, quidni planè Musis bellum indicit, qui poëtarum reprehendere conatur inventa? Ego quidem omnium poëtarum sententiam comprobo. Illius autem maximè, qui Daphnen ab Apolline esse amatam, sapienter protulit. Sed quænam sunt, quibus fidem non adhibent? Daphne, inquit, è terra nata est, & Ladone.

L EX=

APHTHONII.
EXPOSITIO REI, A
manifesto.

Cur hoc apud Deos incredibile? Nónne rebus omnibus, & aqua & terra sunt origo? Nónne femina rerum omnium elementa præbent? Si verò quicquid gignitur, procedit ex terra, & aqua, nimirum Daphne eisdem orta est, quibus omnia, principijs, Ladone & terra, genita scilicet inde, vnde cuncta procreantur. Superabat autem Daphne facie reliquas omnes: Rectè quidem. Quæcunque enim primò è terra emittuntur, cum naturæ pulchritudine producuntur, & primò velut natio proprioque conspicua decore, pulcherrima videntur: Multæ autem mutationes corporibus speciosissimis tempore accidunt. Quæ verò recens nata primùm apparuerunt, ea formosissima, veluti, quæ nullum adhuc sui decoris damnum passa, blandissimè oculos nostros morantur. Rectè igitur Daphne forma præstabat, primùm ex terra procreata.

A PROBABILI.

Ob cuius admirandam pulchritudinem Pythius amore captus est non iniuria. Quicquid enim in terris est, quo res vllæ sunt cõ-
spi-

PROGYMNASMATA. 82

spiciuæ, atque admirandæ, id omne à Dijs ipsis tributum est. Si verò bonorum omnium amabilis in primis est pulchritudo, quid mirum, iucundissimum Deorum munus Deum quoque habuit amatorem? Quæ enim Dij donant, ea omnes amore prosequuntur.

A POSSIBILI.

Conabatur autem amans Deus suo desiderio mederi. Sic enim tres haber: Virtutes non sine labore comparantur, & opus est sudore, quisquis eas assequi velit. Hinc ergo laborabat amator, nec tamen desiderans amicam comprehendit. Ingens enim est virtus, nec ad extremam ipsius metam quisquam potest peruenire. Aiunt igitur amare Phœbum, non terram scilicet, nec Deorum maiestatem: vanis commentis dehonestantes: sed virtutis ostendentes naturam, vt Apollo fit, qui virtutem quærit, ipsa verò virtus, Daphne.

A COHAERENTE.

Fugientem puellam mater excepit. Cuncta enim, quæcunque sunt mortalem sortita naturam, ad ea vnde orta sunt, festinant reuerti. Idcirco in terram cecidit Daphne, ex terra prognata.

APHTHONII
A DECENTI.

Accipiens autem puellam mater, pro ipsa reddidit arbutum. Vtrunque opus terræ proprium, ut in hanc homines cadant, & arbores ab ea nascantur.

A CONFERENTI.

Procreatum autem arbutum, Apollinis honori dicatum est. Dii enim extra prouidentia suæ complexum, ne arbuta quidem reliquerunt. Sed coronantur enatis, & primitiæ prodeuntium è terris, ipsis sacrantur. Sed & arbor diuinationis facta est merces atq; symbolum. Hoc autem conueniens puto. Daphn enim poëtarum multi σωφρόνη, id est, temperatam appellant, & oracula dare à temperantia, prouenit.

CONCLUSIO.

Itaque quoniam puella voluptatum expers fuit, virtutibus consecratur. Neque enim posset futurorum esse capax, qui laborat intemperantia, contaminatum habens foeda libidine pectus, quas ob res poëtas admiror, & laudo, ipsum veneror carmen.

SCHOLIA.

Confirmationem Græci vocant, κατασκευὴν quod est parare, fabricari, quo utitur Apostolus ad Hebra.

PROGYMNASMATA. 83

ad Hebraeos 9. Σκηνὴ ἤρα κατασκευασθῆναι πρῶτην ἢ ἡτελευχία, &c, id est, tabernaculum factum fuit primum, in quo lucerna. Est & probare, & confirmare. Unde κατασκευὴ, probatio, astructio, demonstratio, item structura vocatur ab Halicarnassæo, hoc est, opificium Rhetoricum, et artifex compositio.

Quisquis vituperat, &c. In Aphthonio habetur, ποιητῶν ἀντιθέτων, αὐτῶν ἀντιθέτων δοκεῖ τοῖς μούσους, unde locum hunc alij sic vertunt: Quisquis uatibus contradicit, ipsis Musis videtur contradicere.

Musis instincti, &c. Socrates apud Platonē de reeta nominum ratione, dicit, Μουσῶν & musica nomen deductum ab eo, quod μῶσαι, id est, inquirere, indagare, & studio sapientia. Etenim, qui ad musas aspirant, opus habent non parua inquisitione atque labore. Unde Propertius libro tertio.

Non datur ad musas currere lata via.

Musis autem instinctos ait, hoc est, diuino furore concitatos, & impulsos. Diuinum enim poëtarū genus est, atq; dys agitur, ut ait Plato de legibus 3. Idem de furore poëtico: Non arte inquit, sed diuino afflatu mente capti, omnia præclara poemata canunt: Quem furorem ἐνδύσιασµὸν appellant, numinis adflationem, quam Budæus de asse primo, interpretatur vim dicendi & scri-

bendi diuinitus inferuefactam. Hanc libro primo de raptu Proserp. Claudianus intelligens, inquit.

Raptoris thalamos audaci promere cantu
Mens congesta iubet, gressus remouete prophanu.
Iam furor humanos nostro de pectore sensus
Expulit, & totum spirant præcordia Phœbum.

Hac item Quid. sexto Fastorum respiciēs, ait:
Est Deus in nobis, agitante calesemus illo,
Impetus hic sacra semina mentis habet.

Idem, libro de arte tertio:

Est Deus in nobis, sunt & commertia coeli,
Sedibus æthereis spiritus ille venit.

Cur hoc apud Deos, &c. Gracismus est,
πρὸς τῶν, θεῶν, πρὸς τοῦ διός. Hoc est, per Deos per Iouem.

Superabat facie, &c. Quoniam Daphne omnium pulcherrima fuit, non dubium est, quin Apollinem potuerit in amorē sui sollicitare. Certe pulchritudinem Aristoteles dicebat quauis epistola efficaciorē ad cōmendandā. Theophrastus silentem fraudē appellabat: Plato prerogatiuā naturæ, quæ paucis soleat cōtingere. Carneades dicebat, ἀδορυφόρον βασιλείαν regnū absq; satellitio. Meminit Eras. Apophthe. sexto. Sunt qui pulchritudinē in tria distinguūt. aliā referūt laudabilem esse, ut formosam faciem: aliā vsui deservire, ut instrumentum, et domū quæ præter-

quam, quòd speciosa sunt, vsibus nostris cōmoda etiam sunt: tertiam legibus studijsq; cōstare eāq; humane vite cōmodis maxime cōsulere. Cuius meminit Diogenes Laerti⁹, li. 3. de vitis Philosophorū. Hæc in eternū perdurans omnium est p̄tio sissima. Vnde Ouid. tertio Tristium, eleganter ait: Nēpe dat, et quodcūq; libet fortuna, rapitq;. Irus & est subito, qui modo Cræsus erat. Singula quid referam? nil non mortale tenemus, Pectoris exceptis, inq; bonis.

Multæ mutationes, &c. Hoc est, pulchritudo recens producta peramabilis est, temporis autem cursu vitatur, hinc pulcherrimè Ouidius Forma de arte amandi ait: (nos

Forma bonū fragile est, quantūq; accedit ad an-
Fit minor, & spatio carpitur illa suo.

Nec semper viola, nec semper lilia florent,
Et riget amissa spina relicta rosa.

Et tibi iam venient cani formose, capilli,

Iam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.

Iam molire animum, qui duret: et astrue formā,
Solutus ad extremos permanet ille rogos.

Idem tertio Tristium, ad filiā Perbillæ

Ista decens facies longis vitabitur annis,

Rugaq; in antiqua fronte senilis erit.

Inycistq; manus formæ damnosa senectus,

Quæ strepitum passu non faciente venit.

Notabis obiter Aphthoniū iuxta suas præce-

priones, non ea confirmare, quæ omnino fidem, ut fieri possint, non habent. Et Quintilianus lib. 3. cap. 6. Illud frequens est: inquit, ut ea quibus minus confidimus, omittamus. Hinc silentio præterit, ac transit, Daphnen in undis educari, aut in medijs terra matris visceribus vitam exigere potuisse. Tractari tamen exercitationis gratia possunt, cum confirmatio atque refutatio sint veluti quadam imagines rerum illarum, quæ in veras & iustas causas incidunt, hic seorsim, quasi per lusum, tractata; ut in his iuventus exercitata, possit ad veras ac graues causas agendas accommodatior reddi.

Quæ Dij donant, &c. Sic argumentatur:

Qui amat pulchritudinem, non hominum, sed deorum munus amplectitur.

Pythius amat pulchritudinem:

Ergo non hominum, sed deorum munus amplectitur.

Virtutes labore comparantur, &c.

Transit ad eam fabula partem confirmandam, qua poëta dicunt Daphnen ab insequente Phœbo, teneramque puellam à Deo non fuisse comprehensam. Quod difficile confirmatum visum relinquit, & allegoriam transit. Per Daphnen, inquit, virtutem intelliges, per Apollinem virtutis sectatorem. Quemadmodum is, qui virtutem sequitur, non facile comprehendit eam; ita Daphne capere

diffi-

difficilis erat Apollini. Etenim difficilia, quæ pulchra.

Et via virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemque aditum primò spectantibus offert,
Sed requiem præbet fessis in vertice summo.

Mater excepit, &c. Etenim terra propter merita indiderunt venerationem materni nominis, nascentes excipit, sustinet, postremò complectitur gremio, ut Plinius ait libro secundo, capite sexagesimo quinto.

Apollinis honori, &c. Triplicem, inquit, potissimum utilitatem adfert Daphne in laurum, conuersa, Honorem & decus Apollini, Dijs reliquis coronas quibus exornantur, & diuinandi artis iudicium insigne.

Primitiæ, &c. Nove fruges. Quas olim veteres non degustabant, nisi prius τὰς ἀρχαῖς διὸς sacerdotes immolassent. Vide Erasmus in pro-
uerbio, Μηδὲ ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιρρέκτων ἀνε-
λόντα ἔσθαι, μηδὲ λόεσθαι.

CONFIRMATIONIS EXEM-
plum, paulò copiosius à Petro
Mosellano tractatum.

Argumentum. Quòd verum sit, quòd Vergilius scriptum reliquerit, Didonem amoris impatientia mortem sibi cōscisse: confirmationis exemplum.

L 5 Quanta

Quanta fuerit priscorum hominū industria in comparendis sapientia monumētis, qua posteris suis relinquerent, cum alijs rebus multis constat, tū vel maximè per hoc indicatur, quod qua eximie cuiusdam philosophia documenta existimabāt, ea non temerè literis mandabāt, sed Musica numerorum suauitate condita posteris legenda tradidēre. Cuius laudis ab Hebraeis ad Gracos deriuata, ut Latini quoque homines participes fierent, si quisq; alius, Vergilius certè effecit. Nam is cum humanarū rerum magnam in Aenea suo mortalibus proponere, ac per hūc, quicquid, vel sequendum vel fugiendum esset, docere statuisset, non satis habuit, fictis interim personis veros affectus representare, id quod alioqui poetæ spectare solent, verū etiam vera pleraq; admiscuit, inter qua verissima esse censenda sunt, qua ut ab insano amore adolescentes deterreat, de Didone Carthaginensium Regina amoris impatientia mortē sibi consciscente commemorat, grauius ne an iucundiūs, nec dū statuo. Narrat enim, Aeneā parte classis naufragio amissa, Carthaginē in Africā delatū. Vbi cum hospitio Didonis uteretur, Reginā pulcherrimi viri primū admiratione, deinde et amore captam. Postremò, amorē consuetudine mutua adeò confirmatū, ut cum Aeneā alio vocantibus rebus, persequi non liceret, amoris impatientia furere inciperet,

peret, seq; ipsa interimeret. Quid obsecro aperitū, probabiliusq; narrari posset? Quid omnino est in toto hoc narrationis contextu tale in fictis argumētis esse solet? Coherēt omnia, usitata sunt omnia, & iam multis consimilibus exemplis probabilia. Nec ullum est verbum quod mendacij suspicionem facere posset. Constat enim, Troia capta Aenea una cum socijs domo profugi classem mari sursū ac deorsū iactatam. Constat Didonē fratris iram fugiētē, in Africā venisse: Carthaginem condidisse, regnum nouū instituisse. Et quid noui, si regina similibus casib. iactata profugū Aenea hospitio excepit? Si tanti herois virtutes tum ex ipsius forma dignitate, tum verborum grauitate mirata est? Si, quē admirabatur, eius etiā amore paulatim ardere cœpit? primum mulier annis pariter & corpore virēs. De inde regalis luxus, strepitu lasciuia, & cui, quod libuit, etiam licuit? Postremò gustata quondam genialis dulcedinis desiderio iam dudum estuās, ac maritum sibi destinans? ipse muliebris sexus per se infirmus, natura sua lubricus est, & cum alijs affectibus, tum verò maximè amoribus est obnoxius. Nam y, quanquam tristē ferè exitum habet, tamē cum ad se homines incautos inuitat, prima specie, mirum quantū suauitatis, quātum deliciarum, quantū mellis pollicentur. Et quid attinet hic exempla commorare multarum, qua non ut Dido ignoscendo, sed illiberali planè & pudendo

Pasiphaen.
Clytemne-
stra.
*pu-
 dendo amore superata sunt? Quis nescit Pasiphaen Creten-
 Regis filiam tauri amore corre-
 ptam insanivisse? Quis ignorat Clytemnestram
 Aegypti adulteri amore pollui, quā Agamemnonis
 mariti laudatissimi principis triumphale re-
 dictum expectare maluisse? Et credibile non erit,
 Didonem ab omni parentū, ac maritali iure libe-
 ram Reginam, luxu barbarico diffluentē, Aenea
 regij hospitii amore tactā fuisse? Sed datis Ae-
 nea Carthaginem appulisse, hospitio Didonis va-
 sum, Didonem hospitii amore inflammatū. At
 flamma eius tantam vim non fuisse, ut cum Ae-
 nea suo potiri illa amplius nō posset tūm vim ip-
 sa sibi attulerit, hoc verò incredibile vobis vide-
 tur? Quasi verò non sit tantus amoris furor, ut
 ad moriendum viros etiam compellat, ne dū fo-
 minas. An nō audistis Herculem ipsum fortissi-
 mum heroem, quo nomine in Deorum numerū
 à superstuitiosa antiquitate positus, est amoris im-
 patientia incendiū sibi ipsum struxisse? Et qui
 affectus fortissimū viri pectus expugnauit, foemi-
 nam ad suā ipsius necē adigere non poterit? Va-
 num autē sit hoc exemplū, nisi minores etiā affe-
 ctus hoc à viris sapientia opinione clarissimis im-
 petrārūt. Quis inter philosophos laudatior Ari-
 stotele At is cū, quamobrem toties se reciproca-
 ret Euripus inuenire desperasset, ipso desperatio-
 nis mœrore scribitur extinctus. Quot autem no-
 biles*

*biles Romani glorie studio mortē voluntariam
 suscepere? Non Cato Vicensis superatarum par-
 tium ignominia ad suam ipsius cadem impulsus
 est? Nō Lucretia erepta pudicitia dolore ferrum
 in se ipsa defixit? Quid autem, q̄ & leuissimi as-
 fectus nempe gaudij immoderatus sensus matro-
 nas aliquot Romanas extinxit? Credendum est
 enim incorruptis. T. Liviij grauisissimi rerū huma-
 narum scriptoris monumentis. Quod ergo viris
 fortitudinis, & sapientiae glorie spectatissimis le-
 uiores animorum motus extorserūt, hoc vehemē-
 tissimus omniū affectuū amor non efficiet? Quis
 ita desipiet, ut hoc credat? Quis non audit vulgō
 iactari prouerbum, Amanti nihil esse difficile?
 Quis non videt hac causa cecum pingi Cupidi-
 nem, quod qui huius sagittis sunt sauci, sine sen-
 su vel mortui viuāt. nihil reuerentur, neque pa-
 rentes, neq; amicos, nihil exhorreant, neq; infam-
 iae probra, neq; vitæ pericula, sed cacorum mo-
 re ipsi se ita precipitēt. Sed enim poëta fuit Vir-
 gilius, & vulgare est poëtas fingere omnia, Ridi-
 culum verò, nō quid, sed à quo quid dicatur, at-
 tendere, perinde, ac si dictorū factorumq; veri-
 tas à dicentium scribētiumue persona pendeat.
 Poëtā esse Virgilium nō negamus: sed nihil veri
 ab eo scriptū esse, hoc verò contēdere magna est
 impudentia. Quid enim eorū, quae in Aenea sui
 clypeo de Romanis exp̄sit vanū est. Neq; si ali-
 quo*

Cato vi-
 censis.
 Lucretia.

Amor cec̄

quoties fictis imaginibus veritatem adumbrant
poëtae, propterea & quicquid versu scribitur, pro
ficto habendum est. Alioqui si versuum mensu-
ra non nisi mendacijs adhibetur, quid faciemus
Empedocli? quid Lucretio? qui rerum naturas
versibus sunt prosequuti? quid Lucano belli civi-
lis historiam hexametris numeris canenti? imò
quid Davidi & quibusdam alijs, qui diuino spiri-
tu afflati, diuinæ sapientiæ arcana, vario carmi-
num genere contexuere? Eant ergò, qui veri-
dem poëtis detrahunt, in primis Vergilio, ut quæ
cum alia multa, tum quæ de Didonis amore com-
memorat, verissimè tradidisse, posthac non nisi
impudentissimus negare potest quisquam.

ALIVD CONFIRMATIONIS

Exemplum.

ARGVMENTVM.

Verum esse, quod Herodotus scripsit, Ario-
nem Fdicinè à Delphino Tenarum deuectum.

EXORDIVM AB AVTO-
ris laude.

Iniquus rerum aestimator, & ad faciendam
iniuriã natus videri potest, qui mendacy coargue-
re audeat Herodotum. Cuius historia magna sem-
per cum voluptate atq; cōmodo sunt lectæ. Quem
dulcem & candidum, acerrimi viri iudicij Quin-
tilianus pradicat. Huius vel unius censuram, lō-
gè pluris quàm iniqua multorum Zoilorum indi-
cia fa-

cia facere meritò debent omnes studiosi, & cre-
dere omnia, quæ memoria p̄diderit Herodotus,
ut candidissima, sic verissima esse, maximè, quæ
super Arione conscripserit,

AB EXPOSITIONE.

Cytharædum Arionem multas arte Musi-
ca diuitias contraxisse memorat, eumq; ab inhi-
antibus præda nautis Corinthijs in mare desili-
re compulsus, cecinisse. Præcipitem autem da-
tum, à Delphino exceptum, & eum pretiosis ve-
stimentis, atque cythara saluum in terram Laco-
nicam deuectum.

A MANIFESTO.

Satis admirari non queo, iã obtusi quempiã
ingenij esse, cui subobscurum videatur, Cytharæ-
dum ditari, maximè eum, qui in summo pretio,
habitus, ob singularem artis musicæ cognitionem,
oculos omnium in se conuerterit, qui non dilitijs
diffluens, nec prodigus, sed virtutis studiosus,
amans patriæ, & amicorum, ad quos redire ut
copia sua illorum inopiam subleuaret, decreue-
rat. Et electro pellucetius est, nautas hominum
eiusmodi sententiam esse, qui lucri gratia omni-
um facinorum genera, patrare non exhorrescât.
Delphinos autem placidissimos, hominum amore
capi, atque gestores per amico vehendi studio pa-
tienter hominem ascensorem ferre, non est nouum,
nec obscurum. Nam & Athenæus refert, dilectum
à Delphi-

Delphino puerum, qui ubi cum ex alijs palestra ad mare processisset, natabat, natanti autem ex pelago delphinus occurrebat, & dorso susceptum in altum ferebat, deinde continenti restituebat. Et Pausanias libro primo memorat, Melicerum in mare cadentem, susceptum à Delphino, & vectum usque ad Corintiachum Isthmum. Hæc si cui nondum aperta satis videbuntur, paulo post adyciam, quibus intelliget longè pleniora facta.

A CREDIBILI.

Atqui non verisimile est, inquiunt, hominem supremo capitis periculo, summoque luctu canere potuisse. Sed ignorant stolidi, virum (qualis sine controuersia fuit Arion) sapientem, nullis aduersis casibus succumbere, nec animum despondere, sed omnia fortune truculentioris ludibria, velut iocos meros, ac ludos æstimare solitum, ut non immeritò Horatius dixerit:

Ad summum sapiens uno minor est Ioue, diues,
Liber honoratus, pulcher, Rex denique regum,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent.

Fortis, & in seipso totus teres, atque rotundus.

Cur igitur à fide alienum videatur, aduersitatis tempore talem Arionem apparuisse, qualis fuerit in prospero? Cur non verisimile sit, in mortis contemptu, se, velut ad nuptiales epulas iterum, vestimento exornasse, cecinisse item voce lata,

quò

quò viri fortioris intrepidum animum declararet. Imbutus philosophico studio didicit mortem non fore timendam, nec malam putandam, quam bona vita præcessisset. Arridebat exemplum Socratis, qui moriens etiam iocatus sit. Nam cum frigerent ei præcordia, Debemus, inquit ò Cræo, Gallum Aesculapio: perinde quasi sumpta potionem medica conualuisset.

Socrates.

A POSSIBILI.

Sed quo pacto fieri potuit, inquiunt, ut à belua & eadem velocissima potuerit per fluctuum procellas deportari? Memorabilem cunctarum rerum expertes viri, nimis ignorat dorsum delphini repandum esse, quo veluti receptaculo Arionem à procellarum impetu atque impulsu tutum concedisse. Ignorant delphinum non tantum hominis amicum animal, verum et Musica arte mulceri, symphonia cantus, & præcipue hydraulisono capi. Hominem non expauescit ut alienum, pro voce gemitus humano similis, obuia nauigij venit, alludit exultans certat etiam, & quauis plena præterit vela. Diuo Augusto principe Lucrinum lacum inuectus pauperis cuiusdam puerum ex Batano Puteolos in ludum literarium itantem: cum meridiano immorans appellatum eum Simonis nomine sepius fragmetis panis, quem ob id ferebat, allexisset, miro amore dilexit, quocumque diei tempore in clamatus à puero (quauis occultus, atque

Delphinorum
amor erga
homines.

M abditus

abditus ex imo aduolabat, pastusq; è manu praebat ascensuro dorsum, penne aculeos velut vagina condens, receptumq; Puteolos per magnum aquor in ludum ferebat. Simili modo reuebens pluribus annis, donec morbo extincto puero, subinde ad consuetum locū ventitans tristis, & morēri similis, ipse quoq; (quod nemo dubitaret) desiderio expirauit. Alius in Africo litore Hipponis Diarrhyti simili modo ex hominum manibus uescens, ferensq; se tractandū, & alludens natatibus, impositosq; portans, unguento perunctus à Famiāno Proconsule Africa. Et sopitus (ut apparuit) oderis nouitate, fluctuatusq; similis exanimi, caruit hominum conuersatione, ut iniuria fugatus per aliquot menses. Mox reuersus, in eodem miraculo fuit. Similia de puero in Iasso urbe Caria memorantur, cuius amore spectatus longè tempore, dum abeuntem in littus auide sequitur, in arenam inuectus expirauit. Puerum Alexander Magnus Babilone Neptuni sacerdotio praefecit, amorem illum numinis propitiū fuisse interpretatus. In eadem urbe Iasso Egesidmū scribit & alium puerum Hermiā nomine similiter maria perequitantem, cum repentina procella fluctibus exanimatus esset, relatiū, delphinum q̄ causam leti fatentem, non reuersum in maria, atq; in sicco expirasset. Hoc idem & Naupaeti accidisse, Theophrastus tradit. Nec modus exemplorum.

Eadē

Eadē Amphilochoy & Tarenti de pueris delphis nisq; narrat. Quae faciunt, ut credatur esse possibile, Arionē cytharadica artis, interficere nautis mari parantibus, ad intercipiendos eius questus eblanditum, ut prius caneret cythara, congregatis cantu delphinis cū se iecisset in mare, exceptū ab uno Tenarum in littus peruectum, ut ait Plinius lib. 9. ca. 8. Plura apud Pliniū, lib. Epistolarū. 9. ad Caninū. Eadē habet Gell. lib. 7. ca. 8.

A CONSEQUENTI.

Quare non hiulca, nec dissoluta videatur Herodoti scripta, veluti puluerē (ut aiunt) oculis offundētia, quibus asserit infracti pectoris Arionē in summo discrimine rerū cecinisse, praclarumq; virtutis suae specimen atq; documentū dedit. Amusices item amatore delphino, cytharcedū per maria uectum, incolumemq; conseruatum.

A DECORO.

Iam inter uehendum, quid magis Arionē decere potuisset, quàm grati animi specimen exhibere, atq; animalium amicissimū homini uectore dulcedine cātus oblectare? Et quid delphino reuigis cōuenire, quā quod cū hominibus habere gaudet amicitia fœdus, ipsis rebus cōprobare, officioq; uehendi gratiā, quā optimè nouit atq; potuit, referre? Testimonio sit Coëranus ille Milesius, qui delphinū à piscatoribus captū iā interficiendū p-

Coëranus

M 2 Coëra

Coëranus erat, submersa, & omnibus necatis, ab eodem delphino conseruatus fuit. Deinde, illo in patria Mileto mortuo ac in littus elato, delphinarum agmen apparuit non procul, tanquam funeri præsens, & opem laturum, ut scripsit Athenæus.

AB UTILI.

Quod si præsentis historia memoratu dignissime nullus alius esset usus, aut commoditas: tamè magna satis illa, quod non solum minimarum, verum etiam maximarum bestiarum naturas scrutatos, disceremus ipsum rerum conditorè Deum Opt. Max. in suis operibus admirari atque in mirabilibus eius exercitijs glorificari. Etenim, cui tam Bœotica (quod aiunt) auris est, vel ingenium, qui contemplatus formicarum, aut apium naturas, non admiretur ipsum creatorem? Et qui considerant docilitatem, clementiam, & intellectum in elephantis atque delphinis, non rapiatur ad Dei omnium productoris obseruantiam? Deinde iudicij sanioris adolescens, cum perpenderit tantam in bestijs mansuetudinem, statim colliget, se, cum homo sit, humanitate singulari præditum, hominem non homini lupum esse debere, secum reptando, cetera animantia rationis expertia, non tantum in suo genere probè viuere: sed etiam dissimili tantam beneuolentiam exhibere. At (quod turperelatu) nulla rabies maior quam homini.

Bruta

Bruta congregari videmus aliquando, & stare contra dissimilia. Leonum feritas inter se non dimicat. Serpentum morsus non petit serpentem. At Hercule plurima homini sunt ex homine mala, ut Plinius ait, lib. 7.

CONCLUSIO,

Finem dicendi faciam, nihil ambiens, quin apud omnes veritatis rerumque memorabilium studiosos, Herodoti scripta sacrosancta, velut Apollinis oracula sint futura

ALIUD CONFIRMATIONIS exemplum.

ARGUMENTUM.

Verum esse, cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.

EXORDIUM A LAUDE.

Cum in poetis numen quoddam effulgeat, & eorum spiritus sedibus æthereis venat: quis tam impudens vitiligator, qui maledictis audeat illos proscindere, diuinosque homines genuino morderi? Ego certè vates ut sacros veneror, & exosculor eorum scripta, maximè, que memorie prodiderunt de Elpenore.

AB EXPOSITIONE.

Quem pulcherrimo veritatis involucrio finxerunt unum sociorum Ulyssis, in porcum à Circe per pocula transformatum.

A MANIFESTO.

M 3

Et

Et puero perspicuum est, καὶ τυφλῶ δῆλον
beluinis moribus ac ingenio ferino præditos homi-
nes ab omni humanitate atq; ratione vacuos in
brutorum animalium naturas transire.

A CREDIBILI.

Ratio præstantissima hominis pars est, atq; lu-
men unicum: Quod si libido vel ebrietas extin-
xerit, quid aliud, quæso, nisi sub humana specie
latitans Epicuri de grege porcus relinquetur? e-
tenim in pecudū ferarūq; animalū numero ha-
betur quisquis est ferinis voluptatib. præuinctus.

A POSSIBILI.

Cum dolosus luctator vinum, non modo pedes
soleat constringere, sed etiam omnes animi vigo-
res profligare, atq; mente captos tenere, ut ab an-
tiquis significatissimo vocabulo temetipsum sit ap-
pellatum. Præterea, cum animi clauo cupidinis
transfixi rationis omnis expertes euadant, cur
quæso Elpenor, ad pocula & libidinem procliuus,
sub hominis figura corpus, hoc est, ratione carens
animal esse non potuit.

A COHAERENTI.

Sus gaudet volutabro luti, fœdus (ut Elpenor)
homo voluptates beluinas sectatur, ac porcina
vorandi auaritiam, cumq; Philoxeno gruis col-
lum exoptat. Vide Gellium, lib. 19. cap. 2.

A DECENTI.

Porci natura maximè quadrat in libidinosos,
ebriosos,

ebriosos, quos prouerbio porcos Aconatios vo- Porci Acon-
cant, qui sensus tantum cum bestijs cōmunes ha- naniij,
bent, in pecudes sua sponte conuersi per libidinē,
& quam Seneca vocat insaniam voluntariam,
ebrietatem.

A CONFERENTI.

Iam qua commoditas ex præclaro isto poëta-
rum figmento promaneat, Elpenor in pecudem,
trāsformatus monet omnes bonarū literarū atq;
que virtutis studiosos, ut pocula Circes, hoc est,
voluptatis illecebras, tanquā nocentissimā pestē
fugiant, ac ipsum Elpenora nō secus atq; Helota-
rū Spartiatarū unū contēplantes, turpissima li-
bidinis et ebrietatis crimina deuitent: Illud Ver-
gilij semper fixum in pectoribus habentes:

Cum pedibus Venerē, vinclis cōstringe Lyaū,
Ne te muneribus perdat uterq; suis.

EPILOGVS.

Merito igitur honore prosequi debemus, ut a-
lia, sic p̄sentia de Elpenora scripta poëtarū, quos
non iniuria sacros, & diuū curā Oui. appellauit,
Exempla varijs ex auctoribus multa consimi-
lia, & ingenij & styli exercendi gratia, poteris
colligere, atq; iuxta præscriptos ab Aphthonio lo-
cos tractare, ut.

Verum esse, quod Horatianus Cocles armorū
pōdere grauius Tyberim tranauerit. Cuius mea
munit Linius, lib. 2. ab Vrbe Valerius, lib. 3. ca. 2.

M 4 Itena

Cocles,

M. Val.
Corvinus. x

Item: Verum esse, quod M. Valerius Corvinus pugnae victoriam, auxilio corui obtinuerit De quo Livius ab urbe, septimo. Valerius lib. 2. cap. 16. Gellius. lib. 9. cap. 11.

LOCVS COMMVNIS.

Κοινὸς τόπος

Locus communis, est oratio bona, aut mala, quæ alicui insunt, argumentans. Dicitur autem communis, quod omnibus, qui eius rei, de qua agitur, participes sunt, communiter conveniat, atque congruat. Oratio enim in proditorem omnibus in commune proditioni obnoxius aptatur. Deuterologiæ, id est, argumentationi iam peractæ & epilogo similis est. Quare locus communis non habet proœmion. Attamen iuniorum exercendorum causa, quandam proœmij formam licebit fingere, cui subdere capita. Primum ex contrario. Hinc rei expositionem, non tanquam doceas, res enim nota est. sed ut auditorem incites aut exasperes. Post hanc adferes comparisonem, qua ex collatione, id de quo agitur, in maius extollas. Postmodum collocabis sententiam, vel mentem, caput sic vocatum exprobens, aut calumnians

nians agentis intentionem. Deinde coniecturali digressionem vitam præteritam, in criminum suspensionem devocabis. Deinde misericordiæ exclusionem. In fine autem huius præexercitationis, pones capita finalia.

Legitimum,
Iustum,
Vtile,
Possibile,
Honestum,
Euenturum.

EXEMPLVM LOCI COMMVNIS contra tyrannidis affectatorem.

PROOEMIVM primum.

Quemadmodum legibus constitutum est, ipsaque apud nos iudicia censuerunt, legibus poenas luat is, cuius scelere leges nullæ fuerant amplius permansura. Quod si præsentis liberatus supplicio, foret æquabilior se se præbiturus, aut vitam popularem ducturus, illi forsitan aliquis poenam remittere posset. Quum verò elapsus in præsentia, sit longè violentior eius furus, iniustum certè fuerit, in securæ tyrannidis initium, præsentis delicto condonari.

APHTHONII
SECUNDI PROOEMII
forma.

Ex aliorum abfolutione reorum, non magnum fortaffe iudicibus periculum fuerit emerfurum: Verum fi tyrannus abierit impunitus, certum est, ad ipsos Iudices præcipuū discrimen deuolutum iri, quos cum ipsis legibus è medio tollent, potientes rerū tyranni.

A CONTRARIO.

Videmini autem mihi, Iudices, in eius solum, quod in præsentia est, contemplatione mentem habere defixam, virtutis seueritatisque maiorum nostrorum obliti, quorum iustius erat reputare, animoque proponere sententiam, qui nobis velut maximum, incomparabileque munus. Remp. omni dominatione vacuam, solutamque reliquerunt: Optimè quidem illi, atque rectissimè. Quando enim fortuna ipsa varietate sua inconstantem se diuersamque hominibus præbet: proinde mentes quoque hominum ad rectè secusque agendum multiplici flexu trahuntur.

Hinc inæqualitati fortunæ, legum æqualitatem opposuerunt institueruntque Rempubli. velut vnam ciuium omnium sententiam facientes, vt fortunam nunc prementem

res

PROGYMNAS MATA. 94
res cuiusque nunc extollentem, legum constantia æquaret, essetque in ciuitatibus lex, correctio malorum, quæ fortuna patrasset.

AB EXPOSITIONE.

Cuius iste aut immemor, aut cōtempтор potius scœlestissimo secum consilio instituit, vt Rempublicam deleret, taliæque secū diserebat. Quorsum hoc ergo per Deos immortales? Supra omneis positus, omnibus me patiar æquari? Frustraque permitto cumulare diuitias mihi fortunam, si eadem, quæ vulgus, faciam, eadem feram? & collecti pauperes iudicant, quodque, multis videtur, id mihi tanquam lex obseruandum erit? Quò vsque ergo hæc? Quis modus erit, aut horum quæ liberatio? Occupabo arcem, & pessimè perituras longè abigam leges, eroque reliquis ego lex potius, quàm reliqui mihi. Hæc ipse secum reuoluebat: nondum verò votorum suorum finem affecutus: obstitit enim beneuolentia Deorum. Quid ergo non iniquissimum est si propterea, quæ frustra conatus est, summam Dijs gratiam debemus: propter eadem hæc hunc hodie conseruari?

A COMPARATIONE.

Sceler

APHTHONII

Sceleratus est homicida: sceleratior tamē multò Tyrannus. Ille enim vnum, quisquis is fuerit, perimit: hic verò totas conuellit ciuitatis fortunas. Quantò ergo minùs est parum offendere, aut vnum necare, quàm omnibus occidere: tantò minus est homicidæ malum, quàm atrox Tyranni crimen.

A SENTENTIA.

In alijs autem reis euenit plerunque, vt tametsi grauissima admiserint, mentem eximant delicto, animò que defendantur. Solus autem Tyrannus fiduciam non habet, vt inuitum se dicere queat tatum scelus suscepisse. Itaque si inuitas tyrannidem fuisset aggressus, esset fortasse ratio aliqua huius ipsum conatus absoluere. Verum cum ante rem attentatam ipse multum secum diuque deliberauerit, quomodo iustum cuiquam videbitur culpa carere ipsum, qui ante opera, mente, quoque factus est Tyrannus?

A DIGRESSIONE IN

*coniecturalem
causam.*

Alij ergo, quicumque in ius vocantur rei, presentis solum criminis rationem repositur, & propter prioris vitæ rectè facta sepius absol.

PROGYMNASMATA.

95

absoluuntur, presentibusque delictis significatur: Solus verò Tyrannus vtriusque temporis iudicium subeat, oportet. Lique enim quàm immodestè atque immoderatè vitam præteritam, & quàm crudeliter præsentem exegerit ipse. Itaque vtrorumque det pœnas, & eorum, quæ antè, & eorum quæ præsentis sceleris conatu deliquit.

AB EXCLUSIONE

miseriordia.

Libet autem videre, cuius preces præsentis ipsum discrimine sint exempturæ Liberi nempe: Verum cum supplicantes vobis sentesque illos videbitis, putate vobis assistere leges, quarum vos aspectu moueri multò rectius est, quàm liberorum ipsius. Illos enim speratæ dominationis fuerat relicturus hæredes: leges verò, quòd iudicandi, decernendique de ipso potestatem habetis, præstant. Itaque per quas, quod iudices, estis, vobis datur pro eis iustius fuerit vos sententiam ferre.

A LEGITIMO.

Si enim rectè leges iubent eos, qui patriam in libertatem asserunt, honoribus afficiendos esse, necessariò relinquitur, eos, qui in seruitutè redigere conantur esse puniendos.

A IVSTO

APHTHONII
A IVSTO.

Iustum autem est, ut tantum vobis de peccatis
harum, quantum ipse sceleris admisit.

AB UTILI.

Quod si Tyrannus occubuerit, ad magno
vobis usus futurum est. Quoniam firma præ-
structio confirmandi leges erit.

A FACILI ET
Possibili.

Facile autem & expeditum erit, de ipso su-
mero supplicium. Neque enim quemadmo-
dum ipse ad asserendam tyrannidem satelli-
tibus, ita vos ad opprimendum ipsum auxi-
liis opus habebitis. Sed sufficiet (Iudices) sola
vestra sententia, cuius cum à Repub. ius, po-
testatemque acceperitis, pulcherrimum quo-
que erit, pro Reipub. salute ipsam experiri.

AB EVENTURO
CONCLUSIO.

Qua facile cognitioni totam hanc præsen-
tem tyrannidis potestatem auferetis.

SCHOLIA.

Locus

PROGYMNASMATA. 96

Locus comunis, &c. Principio loci commu-
nes sunt, quas rerum formas appellant, quæ ferè
in usum rerum humanarum, & literarum ca-
dunt, ut: *Fortuna, opes, honores, vita, mors, vir-
tus, prudentia, iustitia, liberalitas, temperantia:*
& his contraria, ut ait *Malenthon primo Rhet-
toricorum. De quorum usu optimè scripserunt,
Rhodolphus Agricola in Epistola de Ratione
studij. Et Erasmus secundo Copia.*

Sunt item, qui alia in causa à defensoribus,
alia ab accusatoribus communiter tractantur.
Horum locus communis, augere peccati atroci-
tatem, & dicere: *malorum non oportere miseris:*
illorum misericordiam captare, & illata crimina
extenuare.

ITEM communes loci cum accusatorum,
tum defensorum, à testibus, contra testes, à qua-
estionibus, contra quaestiones, ab argumētis, à ru-
moribus, & contra: de quibus Cicero ab Heren-
nium 3. Et Georgius Trapezuntius, Rhet. 2.

ITEM communes loci (de quibus potissimum
Aphthonius loquitur) sunt quibus circa personas,
in ipsa vita moris erat perorare, ut in adulteriis,
aleatorem, peculatorem, ut ait Quinti. lib. 2. c. 4.

Communes autem dicti sunt idèò, quia quæ-
nis contra hunc aut illum dici videantur: iamè
ad universos criminis reos efferantur, necesse est:
ut ait Trapezuntius.

Augmen-

Augmentans, &c. Hoc est, per locum commu-
nem amplificamus vel augemus virtutes, qua bo-
nis: vel crimina, qua sceleratis insunt. illic per cō-
questionem misericordia captatur, hic peccato-
rum atrocitas exaugetur. Quod quibus rationi-
bus fieri debebat, ostendit Cicero, in fine libri se-
cundi ad Herennium.

Deutero logiæ, &c. Agricola secundum ra-
tionem reddidit. Quoniam locus communis post
accusatorum argumentationes, quibus primò no-
xi manifestantur, & conuicti supplicijs digni re-
linquuntur, solet tractari. Vnde Quintilianus
ait, ex medijs iudicijs esse. Et Priscianus ita de-
finit: Locus communis exaggerationē habet ma-
nifesta rei, quasi ex argumentationibus iam pe-
ractis. Non enim querimus in hoc, an iste sacrile-
gus, vel vir fortis sit: sed rei conuicta, & manife-
sta exaggerationem facimus, cui tamen legibus
supplicium sit definitum, vel premium, Rodol-
phus Agricola lib. 2. capit. 14. Loci communes,
inquit, ut Rhetores vocant, non sunt aliud, quam
maiores ratiocinationum propositiones, & quæ in
produtorem, in veneficum, adulterum, si carium
dicuntur. Cū volumus enim probare, Calium
damnandum, ostendimus veneficum eum esse,
quod ubi explicatum est, quid restat aliud, quod
ratiocinatione desit, nisi maior? Veneficus est
damnandus.

Epilogo

Epilogo similis, &c. In conclusione, præter
enumerationem sunt Amplificatio & Commi-
seratio: Illa per locos præscriptos à Cicerone cō-
muneis, instigationis auditorum, augendiq; cri-
minis causa sumitur: Hac item per locos suos cō-
mouetur misericordia animus auditoris. Ergo
conclusioni similis est locus communis quem item
honorum & malorum, qua alicui insunt, nos am-
plificatiuum sermonem appellamus, λόγον ἀμυ-
τικόν Greci.

Conclusio
Amplifica-
tio.
Commisera-
tio.

Res enim nota est, &c. Hoc est, postquam
forma quadam proœmij fuerit posita, & a cōtra-
rio locus, tum subiungit ἐκδεξιῶν, id est, expositio-
nem, ut auditorem in odium malefici rapias, ac
instiges, non probes nec doceas rei declaratum.
antea crimen.

In maius extollit, &c. Hoc est, flagitium, in
quod fueris inuictus, ostendes longè grauius esse
atq; atrocius illo, cum quo contuleris, ut sacrile-
gum peculatore deteriolem.

Sententiam vel mentem, &c. Sententiam
veteres quid in animo sensissent, ut supra dictum
est, vocauerunt, Greci γνῶμην appellant. Quod
consilium mente, conceptam, atque voluntatem,
quoq; significat, vult igitur Aphthonius, ut ape-
riamus: quo animo, vel rationis impulsu, & qui-
bus consilijs reus ad maleficium accesserit.

Sententiā.
Cōiectura.

Cōiecturali, &c. Cōiecturam à conie-

N

Locus com-
munis.

Est, id est, directione quadam rationis veritatē, appellatam ait Quintilianus libro 3. cap. 7. Hinc coniecturalis causa. Cuius Cicero ponit sex partes. Et primam vocat argumentationem probabilem, dividitq; in causam & in vitam: illa, per ratiocinationem: hæc ex antè factis suspiciones administrat.

Misericordiæ exclusionem, &c. Ελέη ἰκ. Εὐδὸν, amouendam aut misericordiam esse, et neminem iustum oportere malorum misereri.

Tyrānus.

Leges nullæ, &c. Tyranni periphrasis est, in quem præsens hic locus communis est institutus. Verùm Tyrannus olim dicebatur, fortis & dominus bonus, plenam in subditos potestatem habes. Vnde Vergilius in. 7. Aeneam suam, quem pium semper esse voluit, Tyrannum dixit, inquit. Pars mihi pacis erit, dextram tetigisse Tyranni.

Postea viribus imperij per superbiam cœperunt abuti. Vnde tyranni nomen ad eos restrictum est, qui per insolentiam abutuntur imperijs, & Remp. opprimunt, rediguntq; in seruitutē. Cum his (inquit Cicero Officiorū. 3.) nulla nobis est societas, sed potius summa distractio est. Omne hoc genus pestiferum atq; impium ex hominum communitate exterminandū est, &c. Idem 2. Philippi. Satis est viris fortibus didicisse, quā sit pulchrū, beneficio gratū, fama gloriosum, tyrannū occidere. Idē pro Milone. Græci homines Deorum honores tribu-

tribuunt ijs viris, qui tyrānos, necauerūt, quæ ego vidi Athenis? quæ alijs in urbibus Græciæ? quæ res diuinas talibus institutas viris? quos cantus? quæ carmina? propè immortalitatem, & religionē, & memoria consecrantur? &c. Præterea, lex olim erat: Tyrannicida imago in gymnasio ponatur. Cuius meminit Quintilianus lib. 7. ca. 8.

Videmini, &c. Αφθονίους, δοκείτε δὲ μοι μᾶλλον περὶ τῆς τοῦ παρόντος διανοίας ἀκριβέστερον κρίνειν, εἰ τὰς τῶν προγόνων λογίσηθε γνώμας. Longè, inquit, diligentius, & exactius mea sententia iudicaretis in re præsentī, si maiorum nostrorum iudicia ante oculos vestros posueritis. Iudices nimium indulgentes ac remissos arguit. Maiores autem è contrario diligentiores asserit enituisse. Illos pati Remp. opprimi: Hos in libertatem adseruisse. Et legum iustitiam opposuisse iniustis fortune impulsibus ad maleficia. Est enim locus à contrario.

Fortuna varietate sua, &c. Fortuna potens, ac variabilis appellatur à Vergilio, quam Deam Fortune veteres arbitrati, in terra ratione mortalium solā vtrāq; paginam facere credebant, omnes casus humanos insignabant illi, ut hominum mentes impellerent, iam maleficia, iam ad virtutum studia. Vnde Quintus Curt. lib. 3. de rebus Alexandri, inquit: Etiam naturā plerūq; fortuna corrumpit, & lib. 8. Quis neget eximiam quoque

gloriam sapius fortuna, quam virtutis esse beneficium. Hinc Aphthonius ait, prudenter à maioribus institutum, ut leges decernerent malis poenas, bonis autem premia virtutis.

Attentatam rem, &c. Id est, Misericordiam tyrannus mereretur, si peccasset imprudenter, & inconsulto: sed cum factus sit studiosè, atq; dedita opera tyrannus, erit puniendus: voluntario enim crimini nulla debet esse spes, nec ignoscendi facultas parata.

Inuitum se dicere, &c. Hoc est, crimini suo nihil poterit pratexere, non dicere, quòd inuius vel per imprudentiam scelus suscepit. Et in testamento veteri legimus, is urbem profugij paratam fuisse, qui nescientes aliquè percussissent, ut si ferrum in sylva manum succidentis ligna fugerit & occiderit hominem. Deut. 19.

Liberorum ipsius, &c. Hoc est, filiorum atq; filiarum. Vide Gellium, lib. 2. ca. 13.

Quarum respectu moueri, &c. τὴν ἰσχυρὴν ἐξευχεῖν, id est suffragia ferre. Multò iustius est, inquit, pro legibus suffragia ferre, easq; defendere, quam tyrannorum liberos favore prosequi, illarum enim beneficio iustitia flor et, & Iudices liberè sententiam pronunciant, sed horum maleficio, cum indicibus equitas è medio tollitur.

LOCVS COMMVNIS,
in villarum ac urbium incensores.

EX.

EXORDIUM.

Hominum impiorum nulli grauioribus supplicijs afficiendi sunt, quam, ij quorum maleficio contingit ut funditus per incèdia pereat, quòd à iustitia suum unicuique fuit attributum.

A CONTRARIO.

Quorsum attineret Deorum clementia datas esse facultates, si liceret impunè maleficijs eas per crudelissima scelera tollere, vel omnino flammis abolere?

AB EXPOSITIONE.

Quid in rerum natura poterit atrocius esse, quàm omnia loca miserabilibus lamentis, cunctasq; domos eiulationibus querulis complere? urbes incensionibus, interneçione ciues, vastitate regiones ruina crudelissima Respub. perdere? & breuius omnia, quibus humana vita carere non potest, flammis absumere?

A COMPARATIONE.

Quibus longè mitiores sunt fures, aut Sicarij. Hi unius atq; alterius bona deripiunt, aut rerum inopia protrusi unum aliquem occidunt. At illi Resp. omnes euertunt, & uniuersa tollunt è medio.

A SENTENTIA.

Facinori voluntario nulla esse debet parata excusatio, sed imprudentia iusta deprecatio. Nulla igitur venia digni sunt isti, qui inconsulto maleficia susceperunt, ac sua spontè propter lucellum, omnia

immaniter exusserunt, sola nocendi libidine, & peruersitate mentis impulsi.

A CONIECTVRALI

digressione.

Cum vitam præteritam adeo turpiter exegerint, ut nulla spes melioris sit insequentis, Iudices, iniuste facietis, si eos demiseritis. Quippe vix unquam ad bonam frugem perueniunt, quos ad omnia flagitiorum genera rapuit assidua peccandi consuetudo.

AB EXCLVSIONE

Misericordia.

Quis poterit istorum misereri, quos non publicus luctus ad misericordiam traxit? non tot matronarum ac puerorum eiulatus flexere? non tot virorum singultus atque calamitates maxime permouere, nedum à teterrimo crimine potuerunt deterrere?

A LEGITIMO.

Fas & Iura sinunt, voluntque, ut ij poenas se dignas exoluant, qui iustitiae leges, violando crudeliter uniuersam Rempu. afflixerunt, fortunamque omnium irreparabili damno funditus perdididerunt.

A IVSTO.

Quis tam peruersi iudicij poterit esse, cui videatur iniquum, eos tantis incommodis atque poenis adflicere, quantum bonis innocentium intulerunt?

tano

tantisque supplicijs excruciare, quanta meruerunt eorum maleficia?

AB VTILI.

Sumpto de sceleratissimis hominibus supplicio fiet, ut Respu. liberata possit respirare, item boni ciues quibuscumque rationibus valuerint, suauitate restaurare, & in meliorem pristinam conditionem, atque dignitatem restitui.

A POSSIBILI.

Tanta vobis, Iudices, est dominus concessa potestas, ut citra magnum negotium maleficos tollere: tanta item facultas, ut pro iure vestro Remp. afflictam suffulcire possitis, & in libertatem asserere.

AB HONESTO.

Nihil magis poterit Iudices equissimos decere, quam rerum publicarum hostes opprimere: nihil magis gloriosum estimari, quam prospicere, ne quid damni boni ciues capiant.

AB EVENTURO.

Postquam poenas de rebus hinc dignas sumpseritis, fenestram criminibus reliquis clausuri estis. Nam eorum exemplis multi deterriti cessabunt à peccando, qui alias ad nocendum promptiores erant futuri. Respiciant multi, ubi cognouerint mala consilia consultiorebus pessima cecidisse.

ALIUD LOCI COMMVNIS.

exemplum. In ebrium.

N 4 EXOR.

APHTHONII
EXORDIUM.

Ebrietas.

In Rep. vestra, Iudices, prudenter instituta, nō ferre soletis vlla etiā leuia crimina: quanto minus nobis toleranda est ebrietas, omnium scelerū teterrima, vnde velut alto gurgite profluunt omnia vitiorum genera promanatq; corporum & animarum pernicies certa.

A CONTRARIO.

In homine rerum præstantissimam nouimus esse rationem, bonamq; valetudinem: vtrumque obnubilat, imo dispergit fœda temulentia, sed cōseruat diuina sobrietatis virtus, quæ omnium bonorum est origo, sicut illa malorum.

AB EXPOSITIONE,

Tolerabilior rei presentis esse causa, si vino rariùs sese ingurgitare: sed nullam meretur veniā, cum bestia quotidie cothorissans sese poculis obruat. Qui toties ab amicis admonitus non desinit, ab adsinibus obiurgatus, non cessat ebrietatem sectari, & iuxta prouerbium, canis ad vomitum reuerti, & sus ad volutabrum cœni. Noctes atq; dies in ganeis, in lustris pergracatur, clamat, rixatur, pugnat.

A COMPARATIONE.

Quemadmodum amor turpis nihil boni procreare: sic item ebrietas ingeniorum teterrima pernicies. Et reliqui morbi partem aliquā corporis solent corripere, non diuinā in homine particulam

PROGYMNASMATA. 101

viculam adoriri. Pestilentissimus omnium est ebrietas, hoc est rationis priuatio, quæ temulentia dicta, quod animi vigorem debilitet. Veteres enim temetum appellauere vinum, ex eo, quod tenet, atque labefaciet mentem.

Temulentia

A SENTENTIA.

Alios impudentia, casus atque fata ad peccandum trahunt. Sed ebriosis sponte sua rapiuntur ad malè faciendum. Vnde Seneca ebrietatem nihil aliud ait esse, quàm voluntariam insaniam. Epistolarum. 12.

A VITA ANTECEDENTE.

Non potuit vitam presentem honestè transigere, qui præteritam turpissimè traducendo, se puero, quod aiunt argenteo non desijt ingurgitare. Documento sunt libidines portentose, pallor, gena pendula, oculorum ulcera, tremule manus, quas aliquando vidistis effundere plena vasa. Hæc omnia premia sunt ebrietatis, & vita turpiter exacta euidentia signa. Vide Plinium lib. 14, capite ultimo.

A MISERICORDIAE
exclusionem.

Nulla ratione parcendum est illi, qui consultò facinus patrat, & sua sponte se conuertit in bestia. Quod facit ebriosus homo, cuius turpissima flagitia, sine vlla misericordia reprimere debetis.

N 5 & ex

& exemplis in nocentem aditis reliquos à peccādo deterrere.

A LEGITIMO.

Cum, iuxta Ciceronis ſententiam, Lex eſt re-
cti præceptio, præuiq; depulſio rectiſſimè fecerit-
tis, ſi (quod leges veſtra volunt) teterrimum hoc
ebrietatis crimen é medio tuleritis. Quo factò, vi-
rijs omnibus repurgatam Rempublicam eſtis ha-
bituri.

A IVSTO, HONESTO,

Vili, Poſſibili.

Vos ideo magistratū ſurgimini, et gladios ge-
ritis, ut fontes puniatis, & innocentes tueamini:
Nihiligitur iuſtius, nihil honeſtius facere pote-
ritis, quam ſi fortiter officio veſtro funduri, in
beſtiā hāc ebriofam grauitèr animaduertitis.
Nec erit, quod ab illo vobis metuere debeatis, cū
neminem ſui criminis deſenſorem habeat, et eius
omni vigore corpus exhauſtū, vniq; debilitatū
ſit animus. Noxiū igitur dignis modis tractate,
quod nō ſolum Reipublica veſtra futurum utile
exemplum, atq; ſalutare, ſed etiam gratum Deo,
qui maximo odio perſequitur ebrietatem. Vnde
apud Eſaiam inquit: Va, qui cōſurgitis manè ad
ebrietatem ſectandam, & potandam, uſque ad
veſperam, ut vino eſtueris, &c.

EPILOGVS.

Sed non opus oratione longa nobis, qui bus per-
ſuaſum

ſuaſum eſſe ſcio, ebrietatem crimen eſſe teterrimum,
non leui ſuplicio tollendum.

IDEM ARGVMENTVM VE-
nuſtrijs ac copioſius tractatum, à
Petro Moſellano,

Vereor plurimum, ne qui ſobrijs ſunt operam
hanc meam in ebrios dicendi ceu ſuperuacaneā
rideant. Dicent enim, ſobrijs caſtigatione hac ni-
hil opus eſſe. Ebrios autem ſic vino ſepultos, ut
nullius vocem exaudiant, nullius admonitionem
intelligent, nullius obiurgationis aſperitatē ſen-
tiant: Nimirum, quod ut corpus mortui nullis
punctis, ſic ebrijs animus nullis monitis excitari
poſſe videatur. Quanquam autem optabile eſſet
nō ſepe operā ludicè orrigēdis, q̄ in vitijs ſuis ſic
obduruere, ut omnem medicine ſpem excludat:
tamen quia ſunt, qui certis interuallis ex tanti
mali ſopore experge facti, ad ſe redeūt, ſeq; ſana-
biles per hoc, quod morbum ſubinde agnoſcant,
præbent, vel horum gratia, quanta ſit in hoc vitio
pernicijs, paucis oſtendam. Nam ut pulchri-
us nihil eſt homine ſobrio, & ad quiduis, quouis
tempore, quouis in loco parato, ita nullum mon-
ſtrum foedijs ebrio, cuius, ut Terentianus Chre-
mes ait, neque pes neque manus ſatis ſuum of-
ficium facit. Principiò mirari ſuccurrit his Gra-
corum prudentiam, qui ſua etiam lingua proprie-
tate, quanta virtus, quamquæ ingens bonum ſit
ebri

σωφροσύνη =
VII.

sobrietas, satis declarant. Siquidem ut ostenderent mentem humanā in sua dignitate consistere sine sobrietate non posse, virtutē hāc insigni vocabulo σωφροσύνη nominauerunt. Quid enim aliud sonat σωφροσύνη, quā mentis cōseruationem? ut quantū homo animalia rationis expertia mentis dignitate antecellat, tantum quoque hāc virtus ceteris omnibus sit sublimior cōsenda. Quāquam autem Stoicorum disputatio est, qui unam virtutem habeat, ei et ceteras non deesse: tamen in usu vite humane sapē compertum est, fortitudinem habuisse eum, qui amicitie iura non presterit. At sine sobrietatis fundamento, nullus unquam virtutum domiciliū in animo suo cōstruxit. Nam ut ea oculorum acies sola colorum discrimina discernit, qui nullo vitiosi humoris fluxu lipant: ita quid quāq; in re vel fugiendum, vel sequendum sit, ea tantū mens cernit, quam cibi ac potus moderatio ab omni onere semper seruari expeditā. Hāc prudentibus consiliorū omnium mater, Hāc rectē consulta maturē exegitur, Cum hāc florēt Respub. Hāc discedēte, sensim optima quāq; dilabuntur: Ut vel hinc appareat, quanta sit pestis in Repub. ciuis ebrius. Qui neq; virtuti ulli locum apud se relinquat? nec ullum in rebus dubijs cōsiliū aut inuenire ipse, aut ab alijs inuentū recte ratione exequi possit. Qui nec prae vitare recordari, nec praesentia moderari, nec futura pra-

ra prauidere rectē queat. Qui neque nihil aliud sit, quā quod de otiosis ait Poeta, telluris inutile pondus. Pinge autem tibi cogitationis penicillo talis hominis vitam. A vespera ad multam noctem clamatur, bibitur, luditur, cantatur, ululatur, pugnatur, franguntur scyphi, mensa vomitus conspuuntur. Succedit somnus alij grauis, adeo, ut morti plusquam similis appareat: alij somniorum terrificis spectaris irrequietus, tum equissimum ebrietatis supplicium, vehemens capitis dolor, ac membrorum omnium debilitatio. Manē dolor, & nondum edormitum vinum surgere vetat, & in mediam usq; diem in stratis derinet. Quod si quid operis urgeat, nimis fracti, et vel semimortui ad illud accedunt. Quis autem cū laude in negotio aliquo graui versatur, ad quod inuitus, fractus ac totus languidus ingreditur? Quid expedit impeditus ipse? Quid fortiter faciet languidus? Quem laborem feret hesterni mero non solum fatigatus, verum totus fractus? Attractā dum est aliquid? tremunt manus. Eundem aliquo? genua labant. Res postulat eloquentiā? lingua haeret, vocis meatus est impeditus. Quid multis? inter tot morborum genera, quot humane Naturae miseria est obnoxia, vix ullū est, quod semel adeo totū hominem sibi eripiat, & animum pariter atq; corpus prosternat. Bona morborū pars, cum vel corpus vel corporis aliquam partē affli-

gat,

gat tamē mortalem hominis partē, nēpe animū, petere non audet. Sunt qui soporem, sunt qui torporem, sunt qui frigus, sunt qui aētum immittant salua tamen interim rationis dignitate: At qui illud ipsum quod commune habemus cum Dijs immortalibus, quo solo homines & sumus & re. Etē appellamur, quo à brutis differimus, hoc verò labefactare ebrietas & potest & sole. Atrox sane, & horrenda pestis est ἐπιληψία, qua correpti pleriq; aliquoties vim sibypsis afferunt, dum sua ipsorum membra pulsant, dum capillos sibi velunt, dum se in luto voluunt ipsi. At nullis verbis consequi queas, quanto foediori, quantoque immamori malo laboret ebrius. Quem epilepsia corripit, hunc paulò momento deserit, atque ei mentis usum reddit. Ebrius autem, cum diu munitūque per ebrietatem iactatus fuerit, seque indigna multa tū fecerit, tū passus fuerit (si non, quod saepenumero accidit, in totum extinguatur) totū que penè triduum sepulto similis iacuerit, vix tandem ad se utcunq; redit. Illi mali sensū lenit, quòd nulla sua culpa, sed morbi vehementia poenitenda multa tū dicit, tum facit: Hinc verò malum conduplicatur, quando quòd mali culpam à se transferat, non habet, & minus premere solent, quae nihil cōmeritis graua accidunt. Inter animi vitia nullum est tam noxium: nullū, ex quo tanta malorū aliorum seges pullulet, reperiri potest.

Epilepsia.

test. Quid enim tā est horrendum, quod non ebrius audeat? Fide taciturnitate in rebus humanis, nihil sanctius esse debet. Ebrius nihil rectē credideris: effutit omnia neq; quicquam tam religiose arcantū est, quod celare is possit, q; ad cuiusuis compotoris stultitiam inuitatus, mentis suae dignitatē ipse prodit. Quid enim non proderet is, qui illud, quod charissimū habet, ad alienū affectū eumq; stultū amittere, vel cū auidate paratus est? Cui autem ignotum est, rixarum, vulnerum, stuprorum, adulteriorum, homicidiorū uberrimū fontem esse ebrietatem? Quis enim nescit pugnam Lapitharum factam, ut Horatius ait, super meo? Quis nescit, Tarquinius mero caletēs, primū ad stuprum nefandum processisse: mox & regno amplissimo excidisse? Quis ignorat Alexandrum Macedonem, cetera quidem regē laudatissimum, cōpotandi studio eò prolapsū, ut quibus famularissimè utebatur, ijs interfectis, et per hoc procerū suorum omnium animis à se alienatis, veneno tandem extingueretur? Sed na ego impius, qui quod vitium finem nullum nocendi habet, hoc orationis meae angustijs cōplecti studeo.

ALIUD EXEMPLUM LOCI

communis in sacrilegum, iuxta praescriptos ab APHTHONIO locos:
cuius bona pars ex Prisciano deprompta.

Exors

APHTHONII
EXORDIUM.

In omnes maleficos oportet animaduertere:
maximè in eos, qui contra Deos aliquid audent,
sacra violando.

ALIA EXORDII
formula.

Quòd si vultis committere, Iudices, & ceteri
quoque homines vestra indulgentia pessimi fiat,
sacrilegium impunitum relinquit: sibi hoc non
placet, supplicijs adsicite.

ALIA PRINCIPII FORMA.

Qui in conspectum vestrum adductus est re-
us, videtur solus in periculum venisse, sed vos quo-
que in discrimen precipitami. Iuris enim con-
temptio & religionis violatio impunita relicta,
Deorum iram in homines excitat.

A CONTRARIO.

Vt Di placarentur, maiores nostri ceremo-
nias instituerunt, aras condiderunt, templa Dijs
immortalibus voverunt, hostijs donarijque exor-
narunt, ac festis diebus redeuntibus celebrarunt:
iste autè, ut Deos exacerbatos in capita nostra
instigaret, aras spoliavit, templa prophanavit, &
omnia donaria crudeliter abstulit.

AB EXPOSITIONE

Et quid aliud, animo reuoluit, quid aliud ma-
chinatur sacrilegus, quàm Deos irritando uniuersa
sua ciuitati malum accersere? publicisq; ac priuatis

PROGYMNASMATA 105

natis rebus incommodare? Etenim ex sacrilegio,
& Deorum contemptu, solet agrorum sterilitas
prouenire, omniumq; rerum penuria. Item sedi-
tiones, praelia, regionum deuastationes, urbium
excidia, atq; pestes.

A COMPARATIONE.

Ex reliquorum maleficijs tolerabilius malum
videmus enasci. Latrocinium ac furtum in paucos
committuntur: Stupratorum adulterorumq; crimi-
narijs solùm, qui faciunt, molesta & acerbata fiunt,
et eos maximè, quorum interest, excruciant. Sacri-
legus autè omnibus ex aequo plurimum incom-
modat, qui tyrannis est simillimus: sed tamen ex illis
non omnibus, sed pessimis omnium. Illorum enim
facinus est sensissimum, qui Deorum immortalium
donaria spoliant, sacrasq; diuitias auferunt. Ini-
quissimum igitur esset, furem vel iniuriosum ad-
fici supplicio, sacrilegum verò absolui.

A SENTENTIA.

Sed quid suis ut pretendat flagitijs, habere pos-
test? Inuitus ad scelera non accessit, sed cum ma-
la semper in eo mens, malus animus fuerit, non sine
multis & impijs consilijs atq; conatibus fores tem-
plorum effregit. Iam quali praeiudicium animo cen-
seatis eum, qui Deos immortales, quos omnes crea-
tura venerantur ac adorant, contempserit, imò
diuina sacraria prophanando exacerbauerit?
Quod designare solent, qui Bomolochorum pesti-

mi, nunquam laboribus honestis, ut victū acquireret, operā impenderūt, sed per impias artes atq; sacrilegia maluerunt ad diuitias peruenire.

A DIGRESSIONE CON-
recturali.

Homines alij q; peccant, maleficij p̄sentis labē, vite prioris melius exacta sanctimonia vel excusare, vel expurgare possunt. Sed qui tam horrenda crimina cōmittunt in Deos, satis ostendunt, sese habere peccora, qua ab ineunte atate, nulli pietati adfucuerint, sed assiduo criminum vsu iam contaminata, ut ad meliorem frugem, si cupiant etiam nequeant reduci. Lignum enim tortum, haud unquā rectum. Et difficile est resistere consuetudini, quia assimulatur natura, quam licet expellas furca, tamen vsq; recurret. Quare nihil iam aliud restare cōstat quā dignum meritis supplicij, ut sic arbor mala semel excidatur, ne malos fructus producere pergat.

A MISERICORDIAE EX-
clusione.

Vnde si cum maximo eiulatu ad pedes vestros sese abiecerit, nihil opplorationibus eius cōmoueamini oportet, ne crimen impunitum, alijs similiter peccandi fenestram aperiat, & inconsulta misericordia vestra, Deorum iram, in publica dispendia calamitas exacuat.

A LEGITIMO.

Quod

Quod si leges volunt, ut qui status hominum inquietant, pacemq; publicam inturbant, puniantur: quanto magis animaduertendum erit in eos, qui vobis immortales Deos iniquos & hostes faciunt, ut eorum amicitia spoliati, funditus intereamus.

A IVSTO

Et quid magis equum esse poterit, quam Deos placare, religionem tueri, adiuuq; sacrarum expilatores damnare, ac meritis supplicij adficere?

AB UTILI.

Quod si feceritis, Deos placatos habebitis & Reipublica statim longe tranquillior em atq; prosperiore. Etenim in ys imperijs feliciter omnia solent succedere, in quibus religio vera cōseruata, scelera punita, & ante omnia, regnum Dei fuerit quaesitum.

A POSSIBILI.

Nec erit, quod vindieta vestre iustissima impedimento esse poterit: neminem enim iste habet, cuius patrociniō nitatur, nec credo fore, qui tantus diuūm contemptor Mezentius, istum è manibus vestris cupiat eripere, sed potius omnes instare & urgere, ut rem omnium suffragijs mortē destinatus, meritas pœnas exoluat ne ex eo cōseruatio ἡμῶν πάντων ὑμῶν impendiat.

EPILOGVS.

Quid igitur moramini? quid cessatis in eo tol-

Consuetudo.

APHTHONII

lendo, qui iam pridem omnibus videtur esse dā-
natus?

ALIVD LOCI COMMVNIS

exemplum, in Contumacem,

aut δυσκολόν.

EXORDIVM.

Inter varia criminum genera non infimū est
contumacia atq³ morositas, omnium dissidiorum
uberrimus fons & origo.

A CONTRARIO.

Morum equalitas amicitie vinculum atque
glutinamentum est: unde nazum proverbium:

Equalitas. Aequalitas haud parit bellum. Et obedientia vel
sola virtus, quae menti ceteras virtutes inserit, in-
sertasq³ custodit. At morositas, & contumacia p-
tinax, amicitie pacta rescindunt, omnemq³ con-
cordiam è medio tollunt, ut Pythagoras rectè di-
xerit, equalitatem amicitie parentem & altri-
cem: Contra, inequalitatem, discordiarum, bel-
lorumq³ matrem esse.

AB EXPOSITIO NE.

Ab omni mansuetudine & obedientia dysco-
lus abhorrens, in animū induxit, benè monentib.
nunquam obtemperare, neminemq³ ad honesta
vocantem audire. Se cum igitur assiduo loquitur,
atq³ exequitur ista: Ego satis sapio, satis est indi-
cū, ut quae cum alijs certare, imò vincere. No-
lo alicui morem gerere, cum longè melius, quam
alijs

PROGYMNASMATA.

107

alijs nouerim, quae conueniāt etati mea. Nec ma-
ximoperè alienam sapientiam optārim. Valeat
monitorū odiosa prudentia, ego, quod mihi visum
erit, aggrediar: praceptoribus, cum se feroces praes-
titerint, opponam: quae vetuere, faciam, reiectis
etiam libris indulgebo genio, pergracabor indies,
& mihi in nomen insigne comparaturus, nocturno
tempore velut grassator aut sicarius in plateis per-
uagabor, obuiam venientes laceffam, atq³ proster-
nam: aut velut Achilles in fugum compellam,
exclamabo etiam, ut Stentora vincere possim,
aut propria mercede canoros.

Curetum sonitus, crepitantiaq³ era secutus,

Torna Mimallonis implebo cornu a bombis.

Hec digna sunt adolescentibus exercitia. Meta-
cholicorum est, studijs impalescere, & demorsos
sapere ungues.

A COMPARATIONE.

Graue crimen est ambitio, sed multò grauius
obstinatio, et pertinacia procax, quam ἀσάδεια
appellant. Illud subtile malum, secretum virus
& occulta pestis infestans solos cupidos, quorum
animos inuasit, At homo contumax, in peruersa
ratione persistens, exemplo pessimo multis est a-
lijs, quos veluti cognitione virosa corrumpit, et ad
seditionem, Reipub. perniciem instituit, atque
trahit.

A SENTENTIA.

O 3

Nihil

Nihil habet contumax quod inflexibili menti
prætexat. Facile, si velit bene monentes audire
posset: Sed pernicax. & obstinatus animus relu-
ctatur, ac velut asinus calcitrosus reuerberat.
Ceterum ut πειθαρχία μὴ τῆς εὐπραξίας: sic in-
bedientia crimen & pertinacia scelus omnium in
Repub. peruersitatem origo.

A DIGRESSIONE coniecturali.

Presentis criminis poena remitti posset, si non
turpem ex vita præterita labem, adeoq; ἐξ ἑν
contraxisset, nec vitium ex prava consuetudine ver-
sum esset in naturam, ex cuius genuina malitia
nihil nisi quo Reip. pestilentissimū, potest enasci.

A MISERICORDIAE exclusionem.

Quis iudicij tam peruersi vir esse poterit? qui
rubeo (quod aiunt) a re factio rigidiores atq; præfra-
ctiores à meritis poenis liberatos velit, id effectū-
rus, ut omnis bene monentium ac grauium viro-
rum auctoritas in summū adducatur discrimen?

A IVSTO.

Quod si non in facta modo, sed in voces, etiam
petulantiores olim publicè vindicatum est, ut C.
Fundanius, & Tiberius Sempronius aediles, Ap-
pji Cæci filie multam ob inciuilia verba dūtaxat
dixerint, ut Gellius, libro 10. capite. 7. Quanto
æquius erit, constringere os infrene, & coercere
pesti-

pestiferam rebellandi libidinem eius qui respon-
sator teterrimus, oblatratione, factioq; suo scelera-
to omnia ciuilitatis atq; pietatis officia tollit.

A LEGITIMO.

Quod si vestrum nonnulli iudicauerint vitium
contumacia non capitale crimen esse, arguerint
igitur leges iubere, ne maior poena sit, quam cul-
pa Officiorum. 3. Non petant, ut in reum exem-
pla crudelia nimis edatis, sed per vουδερσίαυ aut
τιμωρίαυ occursum vitij, ita puniatis, ut accep-
to malo resipiscat, peccandiq; licentiam cohibeat,
atq; conpescat.

AB UTILI.

Ad crimina leuiora etiam nihil conuincere,
sed aliquando ad viuum rescare, quantum in
Repu. bonæ frugis afferat, vel cæco manifestū est.

A POSSIBILI.

Res ardua non erit, de presenti reo iudicium
censuramq; facere, sola sufficit auctoritas vestra,
qui nullis in hoc negotio perficiendo copijs auxi-
liarijsq; opus habituri estis, cum vel solo nutu cō-
fundere possitis, cumque nemo sit, qui cupiat illi
subuenire.

AB EVENTURO.

Si presentis peccati scelus reliqueritis impu-
nitū, multos habebitis ad idem flagitiū ala crio-
res factos, quos adhuc expectatio iudicij vestri
remoratur.

APHTHONII
ALIUD LOCI COMMUNIS
exemplum, In auarum.

EXORDIUM.

Vetus dictum est, Iudices, auarum, nisi cum moriatur nihil rectè facere. Quod vel solùm vobis persuadere poterit ut hunc hominẽ ipsam Auaritiã, si non capitali pœna adficere, salteẽ extra patriã aliquò, unde ad nos vel cõtagio, vel hominis fama non possit accedere, statuatis ablegare.

A CONTRARIO.

Admodum benè ac prudenter olim Romani sapientes instituerunt, ut in Aegei maris insulã Gyaros noxiũ deportaretur, ne lacefferent ac diuexarent innocentes, pauperum sudores atq; sanguinem hauriendo. Contrã, vos perperã ac imprudenter feceritis, si hunc reum in patria reliqueritis, & non potius hominẽ pestiferum, & iniuriam, ex hominum communitate exterminaueritis, ne eius presentia perniciofa miseri ciues non modo violenter, sed etiam perdantur. Vniuersum enim mortalium genus deuorare, & omnibus, ut sibi solis possint, esse maximo detrimento solent auari, per omnes genus iniuriarum suos explendo loculos, alienos expilando.

AB EXPOSITIONE.

Cuius rei gratia secum animo resolueret solitus. Quorsum virtutes? quorsum probitas? quelauda-

laudatur quidẽ, sed alget. Vnicum ego pecunia Studium amplectar. Hæc rerum omnium regina, donat formam, nobilitatem, uxorem locupletem. Hæc obediunt omnia, hæc vel Diu capiuntur. In pretio pretium nunc est, dat census honores, quib; diuitijs paratur. Hæc igitur consecutus ego omnibus (qui nunc quæstus uberrimus) assentabor, de fraudabo, terminos proximi transferã, furabor, rapiã, nihil vel Deos, vel homines curaturus.

A COMPARATIONE.

Luxuriosa quidem res est vinum, & tumultuosa ebrietas: sed longè nocetior auaritia fuerit, qua nihil scelestius esse Rex sapientissimus Solomon asserit. Et quò liberalitas gratior, omnium studio forum encomijs celebratur atq; laudatur magis, tantò detestabilior auarus est, qui nõ amicis, non patria, non reliquis omnibus, sed sibi soli natus, quasi hominis portentum, viuit, se solum pascit, & (horredum dictu) nunquam satiatur, quem admodum infernus, & perditio non replentur. Proverbiorum. 28.

A SENTENTIA.

Ebrius post factum agnoscit delictum, ac penitentiam agit. Homicida infuroris vim, ac iram transfert crimen, & fati maleficium assignat. Et uterq; non semper sed raro, & casu quodam, et inuiti peccat. At auarus nihil habet, quo noxiũ repurget animũ: Cũ auritiã penitus insita p-

manet in venas, & in imis pectoribus inharëat, ut auelli non possit, nullum relinquens poenitentia locum, nullamque de hominum genere bene merendi facultatem.

A CONIECTVRALI DIGRESSIONE.

Præterita vitæ sanctitas alijs sæpè reis non vulgarem apud iudices aquos benevolentiam conciliat. verùm, si totam huius rei vitam ad amussim excusseritis, ipsissimam inuenietis ἀυρεὶς Γουσαρίας, monstrum non vna graui correptione vel supplicio dignum.

A MISERICORDIAE EXCLUSIÖNE, atque iusto.

Quare neminem arbitror fore tam stolidum, quem huius rei miserescat. Familiam, quam sui simillimam habet, ad pedes fortasse vestros promoluram videbitis, sed vos legum & iustitiæ ratio magis permoueat, quam iniqua sceleratorum hominum hypocrisis, & ipsissima Crocodili lacryma.

A LEGITIMO.

Cum leges Reipub. gratia conseruanda iubeant in fontes animaduretere, non illegitimum fuerit, imò iustissimum, acriter hunc reum à vobis castigari, vel procul ablegari, cum nihil eo sceleratius, ut dixi, reperiatur.

AB HONESTO, & possibili.

Quo

Quo factò, nihil officio vestro dignius effeceritis. Nec quod iudicium vestrum possit remorari videri. Nam si solum volueritis, dictum ac factum reddetis.

AB VTILI.

Duplicem inde Reipublica commoditatem promanaturum experiemini. Primum, iudices integri, teterrima peste Reipub. liberasse predicabimini. Deinde prudenter effecisse, ut presentis rei supplicio deterriti, reliqui ad consimile maleficcium non facile sint accessuri.

EPILOGVS.

Plura dicere non arbitror opera pretium, cum ipsi satis intelligatis, non leuibus poenis afficiendum auarum, cum eo nihil sit in Reipub. pestilentius, atque magis perniciosum.

L A V S.

ἔγχεμιον.

Laus est oratio, bona alicuius enumerans.

Laudandæ verò sunt

- Personæ, vt Thucydides, aut Demosthenes.
- Res, vt Iustitia, aut temperatia.
- Tempora, vt ver, æstas.
- Loci, vt portus, horti.
- Ratione carentia animalia, vt equus, aut bos,
- Plantæ, vt vitis, aut oliua.

Laudat

APHTHONII

Laudamus verò & Communiter, & Singulatim Communiter, vt omnes simul Athenienses. Singulatim, vt. Atheniensem vnum aliquem. Hæc verò diuisio est Laudis.

Dispones autem ipsam hoc pacto:

Primum proœmion pro qualitate rei ponas.

Deinde subiicies genus, quod diuiditur in

- { Gentem
- { Patriam:
- { Maiores:
- { Patres.

Pòst educationem explicabis, quæ continetur

- { Institutio:
- { ne,
- { Arte,
- { Legibus.

Hinc subdes præcipuum laudum omnium caput, res gestas, quas diuides in ea quæ sunt

- { Animi, vt quæ fortitudinis sunt: quæ prudentiæ.
- { Corporis: vt pulchritudinem, velocitatem, robur.
- { Fortunæ, principatum, potètiam, diuitias, amicos.

Addes inde comparationem, qua id, quod laudatur, alteri collatum tollatur in maius

PROGYMNASMATA

maius. Postremò epilogo, qui precationi similior fit, concludes.

EXEMPLVM.

LAVDATIO THVCYDIDIS.

Aequū est eos, qui vtilia nobis adiuuere, suis ipsorum inuentis ornare, laudibus prosequi, & quod ab illis est proditum, iisdem quoque ceu auctoribus cum gratia reponere, acceptumque referre. Non igitur iniuria Thucydides oratione mihi celebrandus est, qui ipsis plurimum attulerit ornamentis. Omnes enim de vlla humanarum rerū parte bene meritos decet: Thucydidem verò eò magis, quòd pulcherrimo omnium illustrando, curam suam impendit. Neque enim quicquam eloquentia pulchrius: Neque Thucydide quenquam bene dicendi gloria præstantiorem inuenire est.

A PATRIA.

Nactus autem Thucydides eam est patriam, quæ & vitam pariter sibi, & eruditione præberet. Neque enim in alio loco natus est, quàm, vnde omnis bene dicendi ratio profuxit, originemque vitæ fortitus Athenis.

A MAIORIBVS.

Reges generis sui habuit auctores. Itaque ab

APHTHONII

ab vltima protinus origine, clariore maiorum fortuna est illustratus, Vtrâque ergo habens, & generis amplitudinem et ciuitatis statum popularem, quò clarior vtrîque fieret, est ab vtroque adiutus. Etenim ne ad iniustas opes, potentiâque dela beretur, æqualitate legum prohibitus est, néue in obscura reliquæ plebis vilitate delitesceret, felicitatis genere est consecutus.

AB EDUCATIONE.

Talibus igitur procreatus, in Republica Atheniensem, interquæ leges educatur, quæ certè optimas esse vitæ magistras in confesso est. Inter leges autem, armâque viuere instituens, eruditioni, simul atque rei militari operam dare decreuit, neque studia armis deferens, neque arma (vt præcipuam prudentiæ partem) relinquens, vnòque conatu duarum diuersarum artium curam habebat, coniungens ingenio pariter ea quæ natura sunt separata.

A REBUS GESTIS.

Vt tandem ad virile peruenit robur, occasionem quasiut proferendis eis, quæ pulchre

PROGYMNASATA.

12

chrè fuerat in ætate meditatus. Nec obfuit casus, bellumque protinus est ortum, ipseque res ab vniuersa gestas Græcia, literis complexus, posteritati mandauit, conseruator eorum, & velut restaurator, quæ bellorum deleuit iniuria. Nec passus est, quod quisque gessit, temporum situ aboleri. Ex ipso ergo cognoscitur captam esse Platæam, scitur Atticam esse vastatam, tenetur Atheniensium classibus Peioponnesioras esse nauigatas, Certatum est nauali prælio apud Naupactou, non est nos Thucydides id passus latere. Lesbos ab Atheniënsibus est capta, id quoque ab ipso indicatur. Cum Ambraçiotis pugnatum est, hoc & ne diuturnitas aboleret, affecit. Iudicium Lacedæmoniorum non ignoratur. Sphaçteria & Pylos ingentes. Atheniensium labores non latent. Concionantur Corcyræi Athenis, Corinthij ipsis cõtradicunt. Aeginates vt Athenienses accusent, Lacedæmona proficiscuntur. Iam verò à belli consilio Lacedæmonios Archidamus absterrens: contra Stenelidas ad bellum suscipiendum impellens. Ad hæc Pericles legationem Laconicam contemnens, atque passus deficere animo, propter pestilentiam Athenienses. Cuncta hæc, Thucididis opera ingenioque in omne æuum ab obliuione vindicantur.

A COM-

A COMPARATIONE.

Quis autem Herodotum illi comparauerit? Ille enim ad voluptatem legentium scripsit: hic omnia ex rebus ipsis, atque veritate deprompsit. Quantum verò, quod ad alienam fit gratiam, infra id est, quod fit ad veritatē, tātò post se Thucydides Herodotū relinquit

EPILOGVS.

Erāt alia quoq; permulta, quæ de Thucydide dicerētur: nisi quo minùs omnia diceremus, laudū suarum nobis obstaret multitudo.

ALIVD EXEMPLVM.

Laus sapientia.

PROEMION.

SAPIENTIAM adipisci fœlicitatis est. Laudare autem pro dignitate ipsam maius est, quàm vt nostris id viribus adsequi possimus. Tantum enim illi superæ gloriæ, vt commuñe quondam Deorum immortalium bonum esse credatur.

Quum enim Deorum vnusquisque velut descriptam officij sui tueatur partem: Iuno nuptijs præsit: bellis Mars cum Pallade: Vulcanus inter ignes fabriles suas exerceat par-
teis

teis ducat Neptunus nauigantes; & quisque alius aliud sibi vendicet, sapientiam in commune sibi asserunt omnes, præcipuè verò præ omnibus Iupiter, quantum reliquis maior est, tantò omnium quoque sapientissimus æstimatur.

A GENERE.

Vnàque sapientia est, quæ vel maximè æternam Ioui præstat potestatem. Et Dij quidem natiuam ipsam cognatamque sibi habent, munere autem ipsorum in terras quoque delata est, & Deorum filij sapientia sua maximam humanæ vitæ vtilitatem attulerunt. Quapropter poëtæ laudem merentur, qui Palamedem & Nestorem, & si quis alius sapiens olim fuisse canitur, Deorum fuisse filios tradiderunt. Non quidem illi vano commento Deorum naturam velut permutare conati, quam ne Dij quidem ipsi permutare possent, sed generis permixtione communicationem indicantes virtutis, qui diuina quadam cæteris admiratione præstarent, Deorum filij crederentur: Nec immeritò illorum in Deos referebant genus, quorum sapientia maior, quàm humana, originem videbatur adfirmare diuinam.

APHTHONII
A SAPIENTIAE
operationibus.

Sola autem ipsa utroque rerum statu, æquas habet rerum vices. Nam reliquarum alia bello solum probantur, alia laudamus in pace. Sapientia verò, præcipua est utriusque temporis moderatrix. Sic in bello versatur, tanquam prorsus artium pacis ignara: sic pacem continet, tanquam nunquam agnita strepitu bellorum. Denique tam apte utriusque sese accommodat, ut in utro horum æstimes, ei soli videatur esse dicata. Fert pacis temporibus leges, & omni tranquillitatis vitur more, in bello verò victoriam præbet. Neque armis solum superiorum facit, sed in concionibus quoque præstat inuictum. Itaque & inter bellantes, & inter pacatos sola præcellit, primasque sibi vindicat sapientia. Sola quoque diuinitatis proximè exprimit similitudinem, sola enim velut Deus futura prospicit: Quin ipsa quoque terram agricolis attribuit, nauigantibus assignauit mare: aded non fruges colligere sine sapientia, non nauim, nisi sapientis gubernatoris præsidio freti, ascendere auderemus. Itaque quicquid exhibet mare, quicquid hominum vsibus terra profert, meritò sapientiæ munus cuncta censentur, ne cælum quidem, si quid in ipso latet, dimisit

PROGYMNASMATA 114

misit in occulto, quantum Solis se porrigit ambitus, quod spatium stellarum vnaqueque circumscribit, ipsa peruestigabit. Despexit intra terras etiam, & quo pacto vita defuncti agemus, ipsa nobis aperuit. Troiam, quam capere temporis diuturnitas non potuit, sapientiæ astus subegit: & vnius consilium adepta, vniuersam Persarum potentiam dissoluit. Cyclopius oculus erutus est, prudenti Vlyssis inuento. Sicque quicquid est, quo quisquam vindicat, ab ipsa sapientia deriuat.

A COMPARATIONE.

Quis ergo ipsi fortitudinem comparasse velit, quàm quicquid viribus fieri possit, ipsa etiam sapientia præstet? Adeoque si ipsam fortitudini ademeris, per se fortitudo culpanda videtur.

EPILOGVS.

Erant & multa alia, quæ de Sapientia dicerentur, nisi maiora essent, quàm quæ possent modica oratione complecti.

SCHOLIA.

Laus, &c. *Aly laudationem vocant, hoc est, orationem bona exprimentem, quæ alicui*

Encomiō.

Hymnus.
ἕπαινος.

Locus cō-
munis.

Laudanda.

insunt, Εγκώμιον Gracè appellantur, quod iuxta Aphthonij sententiā dictum, εὐ, quòd ἐν κώμῳ, id est in vijs antiquitus canebant. Nam antiqui κώμας, angiportus dicebant. Differt ab hymno & Epico, quod hymnus Deorum sit, encomion verò mortalium. Et quoniā Epicus paucis verbis fiat, Encomion autem secundum Rhetorica artem proferatur. Et cum in loco communi quoque laus sit, hoc differunt, quod in loco communi, pro viro forti dicentes, eo consilio dicimus, ut premium petamus, Laus autem per se virtutis testimonium habet, ut ait Priscianus.

Laudandæ sunt, &c. Porro præterita instantiæque, atq; adeò omnia que nunc laudamus nunc cōtrā vituperamus, res sunt omnis generis, que aut cerni tanq;que, ut homo, equus, urbs, flumen, aut animo intellectuque cognosci atque percipi possint, ut facta dictaq;. Virtutum item virtutūq; tum artū varia genera, ut: prudentia, iustitia, fortitudo, temperantia, eloquentia, medicina architectura, scientia rei militaris, aliq; id genus multa. Virtus autem que sint, hinc cognosci facile possunt, nempe: iniusticia, luxuria, inuidia, &c. Ipsius autem Dei laus (quāquam quidhinc aut nostra laude accedat, ut vituperatio adimatur non video (tota hac pertinet. Rerum aut, que cerni tanq;que possunt, primas partes homines tenēt, qui cū ceteris animantibus brutis, rebusq; mutis ratione

ratione & sermone, tum multis alijs animi naturaq; dotibus antecellant, laudē in primis sibi vōdicant. Laudamus igitur præcipuè personas, vrbes, portus, loca, & his similia: præclarè item facta, dictaq;, que cum virtutibus coniuncta, atq; inde orta esse constat. Iam & iuxta virtutes artesq;, aut in certis hominibus, aut seorsim suis ipsas laudibus exornamus.

Res, &c. Vt Erasmus laudavit Moriam. Et ingenij vires periclitandas, artemq; ostentandā Phavorinus laudavit Quartanam febrim: Eū enim constantius valiturum, qui febrim liberatus vires integras recuperauerit. Cuius meminit Gellius lib. 7. cap. 12. Et Politianus in Epistolis.

Loci, &c. Vt Baie, Tempe,

Portus, &c. Vt in Liguria Luna, vel Carthaginensium. Cuius meminit Vergilius in primo. Item laudari poterit Stoa porticus Atheniensis: Pæcile ex varietate picturæ dicta, in qua Zeno philosophus discipulos docebat, unde et secta Stoica. Item Aulis Bœotie, cuius meminit Ovidius 12. Metamorph.

Horti, &c. Vt Adonidis, qui prouerbio locū fecerunt. Item, Hesperidum, quos amœnissimos in Aprica fuisse memorant. Item Seneca prædixit horti, ut ait Iuuenalis Saty. 10. Itē Alcinoi syluæ, quarum Vergilius Georgicorum. 2. meminit. Idem.

*Adeste Musa, maximi proles Iouis,
Laudes feracis predicemus hortali,
Hortus salubres corpori præbet cibos, &c.*

*Equus, &c. Equus laudare poterimus, ut Pol-
lucis equum Cyllarum, & Graij quorum memi-
nere poëta, ut ait Vergilius Georgicorum. 3. Item
Bucephalum Alexandri, de quo Gellius libro. 5.
cap. 2. Item, Solis equos, &c.*

Bos pulcher. *Bos, &c. Vergilius in Georgicis:
Optima torus.*

*Forma bouis, cui turpe caput, cui plurima cervix.
Et crurum tenus à mento palearia pendent:*

*Tum longo nullus lateri modus: omnia magna,
Pes etiam, & camuris hirta sub cornibus aures.*

*Vitis, &c. Vi Thætie vites, sunt & Marco-
rides alba, ut ait Vergilius Vide Plinium lib. 14.
cap. 3.*

*Olea, &c. Qua laudari poterit ab inuentrice
Minerva, & quod signum fuerit pacti. Unde
Vergilius in 7. Admœnia Regis
Ire iubet, ramis velatos Palladis omnes.*

*ITEM: Brassicam laudat Cato, Maluam
& Albucam Hesiodus.*

*Subijcies genus, &c. Sunt qui hoc loci iube-
ant addenda esse ea, quæ natiuitatem vel miracula
vel prodigia præcesserunt, ut si laudaturus Scipio-
nem, dicat in matris cubiculo anguē visum, unde
cōceptus, & Ionis ille filius fuerit creditus, cuius*

mentis

*meminit Livius li. 6. belli Punici. Itē in encomio
Hecuba recenseas facem, qua prædixerit incen-
diam, & excidium Troianum. Item quid natis
emerit, enumeret, ut Mide formicas, apes Pla-
tonis Valerius libro 1. cap. 6.*

*DE LAVDBVS, DVCTIS AB
animi, corporis atq; fortuna
bonis, ex Buccoldiano.*

LAVS HOMINIS A FORTVNIS.

*De fortunis, quæ & externa bona sunt, sub-
indē nobis est dicendum. Ha autem quanta sint,
quot numero prædia, quo sita in loco, quo tempo-
re, sine dono data, sine suorum testamento lega-
ta, parentibusve relicta acceperit emeritue, ex
adiunctorum loco narrandum locupletandumq;
erit. Deinde ex descriptionis loco, situm prædio-
rum, atq; hortorum, ad flumina seu fontes & fa-
ctas hic ad voluptatem structuras pluribus licet
verbis depingas: quæadmodum Homerus Alci-
noi hortos: & maxime, si is, quæ laudas, Princeps
sit, urbesque, in quas imperium habet, describas.
Quin & huius fortunæ cum aliorū facultatibus
conferendo, ex comparatorū loco, mirè locuple-
tabitur oratio: ostendendq; aut genere, numero,
fertilitateq; maiores amplioresq; putandas, aut
situ ad flumina, seu fontes, rebusque manufactis,
atq; ad voluptatē structuris incūdiore amœnio-
que. Quod si verò eorū, quib; cū nostras cōferimus,*

P 4 omni-

omniū iudicio amplissimas esse copias constiterit, pares ostendisse cōtenti esse possumus. Spectandū etiam, atq; cum materia deliberandum, e qua et à dissimili cōtrarijsq; copia peti possit. A dissimili hoc pacto: nostra pradia esse agrosq; suburbanos, unde certus ferè quotānis fructus redeat: illis nō modo lōgius domo, sed & aliena in ditione sitos ijsq; expositos fluminibus, qua sepius inundādo, sata omnia obruant atq; conuellant. A cōtrarijs: nostros flumina fontesq; irrigando agros utilitatē adferre maximā, illis in sata erūpendo, eadēq; conuellendo incōmodū adducere summum: huic aquarū cursam pdesse, illis eundē ipsum obesse, huic voluptatē adferre, illis mœrorem tristitiāq; dare: huic vel exorto bello omnē ex agris fructum redire, illis nullum: huius pradia urbis horreū, alimentumq; in hostes esse, illorum contrā hostium in urbem his patriā defendi illis oppugnari. Quod si verò principē laudandū suscipias, potentiamq; eius gentis suae urbiumq; genere & numero predices, quo res maior, illustriorque fuerit, hoc magis hic ex locis extendas.

QVAE CORPORIS BONA IN
homine ex locis amplificandi
ratio sit.

Haetenus de externis bonis eius, quae laudamus: quae quidem pro personarum varietate, alia atq; alia existant: quae persequi, cum infirmitū, tū
minūs

minūs fructuosum foret. Quare ad fontes ipsos ducere consilium fuit, usumq; locorum in ijs, qua omnibus communia sunt, laudemq; merentur, monstrare: ut horum usu cognito, pro causa conditione, quantam quisque velit moram, ubique facere in augendo posset. Corporis autem bona esse diximus staturam figuramq; corporis, valetudinem roburq; ipsam denique formam. Hac quantū leniora sunt, suam tamen laudem merentur, certaque interim animorum indicia esse solent. Unde Homerus, cum in Thersite garrulitatem, animique vitium nobis depingi vellet, ne scio quo modo non tā malè facta, quā corporis deformitatem vitiaq; explicādo, vitiosissimū ipsum introduxerit. Idem staturam grandiorē roburq; in principibus magnopere pradicat: ut qui Agamēnoni staturam magnā, cui maiestas inesset regia, tribuit. Ulyssē illo quidē minorē, sed latissimis humeris, et pectore describit. Itā verò Aiacē illū, non ambobus modò his, sed ceteris Achiuis omnibus corporis statura et robore antecellenē introduxit. Nec noster hāc in suis laudē neglexit, qui cum & ceteris, tum maximè Aenea et Turno principibus, corporis bona laudat. Et Daretē cum alta statura, latissimisq; humeris, q; certum virium argumentū esse solet, in singulare certamen produxisset: eius tamen antagonistā Entellum, vel senē, magnitudine corporis viribusq;

adeo superiorem facit, ut illum, non secus ac qui frustra urbem, aut castellum oppugnet, hunc temere infeliciterg₃ adgressum dicat Forma plus laudis mereretur: praesertim in principibus viris granitas oris, maiestasq₃ in vultu: hac in primis pondus orationi, auctoritatemq₃ tribuit: tantuq₃ in animis Galloru hostiu valuisse T. Livius scriptum reliquit, ut cum urbe capta avidi praeda in principum atria irruerunt, cernerentq₃ hos cum ornatu habituque paulo humano angustiore, tu maxime oris gravitate atque maiestate Djs simulos, domi sedentes, ante horum ora, secuti. Dzorū simulachra velut venerabūdi cōstituerint nihilque in hos ferre gravius facturi fuerint, nisi M. Papyrius principū unus prior tram movisset. Atque et hunc augendi modum, usumque locorū explicemus: Statura, robur corporis, orisq₃ decus quantum sit, ubi ab adiunctis satis expresserimus, à causis et eventis deinde dilatemus: Fuisse huius maiores, homines cum insigni statura et robore, tum quadā modestia, orisq₃ gravitate praeditos: semperque operā dedisse hunc, ut quae a natura ad sui nominis dignitatē amplitudinemque acceperit, certa vivendi ratione aleret, proueheretque: nulla, ut Venus, Bacchusq₃ immoderatis or, corporis vires vigorēq₃ auferret. Quare ea iam valetudine esse, ut nulla corporis imbecillitas obsit, quò minus in rebus cū gravitate agendis, suo, ami.

amicorum, & Reip. tempori serviat. Quinetia comparatione rem extendas. si cum alijs amplissimis hominibus conferas, ostendasque in hoc nostro, aut similitudinem, aut excessum esse, aut etiam dissimilitudinem: si aut proceritate, ipsoque robore, & valetudine, aut ipsius vultus gravitate maiestateque multis partibus sit superior.

QVAE RATIO ANIMI

bona ex locis amplificandi.

Restant animi bona, quae ut cuiusque propria sunt, ita praeter ceteris laudem mereri suo iure maximam solent. Haec laudandi duplex via est aut enim ad sua virtutum genera, ut supra visum est, quaeque referentur: sua prudentia, iustitia, fortitudini & temperantiae tribuendo facta, aut quod non minus commodè fiat, temporum servabitur ordo. Itaq₃ dicendū, qui pueritiam adolescentiamq₃ transegerit: quae sequutus studia: quantumque in ijs, & quae brevi assequutus. Atque hic se forte in signe ingenij specimen, indolisque haud vulgaris bonitas eluxerit, pluribus erit verbis extollendū: quo videlicet tempore, quo in loco, apud quos, quae in re alijsq₃ id genus additis circumstantijs, quae adiunctorū locus suppeditat. Quod si forte opera pretiū videatur, & haec ipsa per plures ducendo locos, plurimū extendas. Aetate autem iam magis inualescete, si qua scripta onesti sui

studij, voluntatisq; testimonia in lucem dedit pri-
mum, qualia quantaque ipsa sint, narrandum:
quantusque inde ad plures fructus redeat. Qua
item seu doctorum, seu multitudinis, seu uniuersorum
de ijs testimonia iudiciaq; existant. Quae
ubi ex adiutorum, testimoniorumq; loco, quae
eundem esse diximus prosequutus fueris, a causis
subinde augebis: quod a multis, magnique nomi-
nis hominibus, siue rogatus, siue ultra iuuandi stu-
dio ad scribendum se contulerit. Ab euentis: non mo-
do hominum de se expectationi respondisse, sed vi-
cisse: nec in una atq; altera, sed in plurimis natio-
nibus ipsius scripta legi, laudarique. Atque hic et
enarrandum, quorum expectatione maiora emise-
rit: quibusq; in provincijs plurimum probetur:
Iam vero & huius cum probatis magnorum au-
ctorum scriptis conferas, ostendasque potiora mul-
ta, melioraque hominum consecuta esse iudicia: aut
maximis summorum auctorum monumentis paria
esse atque indicari. A dissimili etiam amplifies: si
in ijs, quibuscum conferas scriptis, dissimilitudine
esse ostendas, ut si Hippocratis & Galeni medico-
rum opera, cum pauli & Pomponij iureconsulto-
rum scriptis conferas: illos rerum naturalium,
hos civilium scientiam tradidisse: illos de vita, hos
de fortunis sollicitis bene consuluisse: illos precepta
dedisse, ne morbus vincat, & aeger moriatur, hos
ne auarus triumphet, & suum alteri eripiat: de-
nique

neque illos canisse, ne ipsa premature vita, hos ne
sua cuiusque res iniuste auferatur. Hinc mire Cice-
ro non sine delectatione corpus orationis auxit,
dissimilitudine studiorum Murenae & Sulpitij
pluribus verbis explicando. Hunc in modum sin-
gula quidem tam domestica, quam publica facta,
quae laudanda videbuntur, seruato temporis or-
dine, enarranda amplificandaque erunt: quae ra-
tione domi vixerit, liberosque educarit, ad quae
studia miserit liberaliterq; aluerit, quos in viros
aut abierint, aut se euasuros, certam de se spem pa-
tri patrieq; praebuerint. Quae si persequaris omnia,
ducasque per locos, incrementum res ipsa summet
maximum. Ita & quid commodi ipse, siue re ope-
raque siue consilio Reip. praestiterit. Quale est, si
dum aliquando, ut saepe, maximis de rebus bene
Reip. consulendum fuit inopsq; consilij multitudo
ea facili momento sequenda putasset, quae probata,
Reipub. statum eueritura penitus fuissent, hunc in
concionem produsse dicas, & prudenti oratione, quae
ex his aut illis inceptis commoda, malae Rei-
pub. impendeant, edocuisse: eaq; suscipienda per-
suasisse, quae cum singulis tranquillitatem, utilita-
temq; tum uniuersis nomen gloriamq; attulerunt.
Atque haec aperienda, pluribusq; verbis ex lo-
cis alijs explicanda erunt, quae res ad ita consulendum
animum potissimum impulerit. quae si ho-
nesta utilisque fuit, euenta votis respondisse pul-
cherrime

pulchrum erit. Quanta autem gloria emolumentaque inde Reipub. euenerint, quis item ad consultorem fructus honosque ab uniuersis uicissim redierit, opiose erit exponendum. Postremo comparationibus rem extendas: cum urbis conditoribus, aut munitoribus huius factum conferendo, et aut maius, aut simile, dissimileque ostendendo. Illos urbem quidem condidisse, hunc conditam prudentia sua ab exitio conseruasse: illos partim fundamenta iecisse, partim moenia, turresque in hostes, propugnacula, non sine summis opidanorum impensis laboribusque altius eduxisse: hunc unum ipsa modo ratione consilioque non moenia solum, urbemque sed et fortunas omnium, vitamque seruasse. Quantum etiam ciues grati uicissim, postea huic honorem gratiaque habuerunt, cum ijs conferas licet, quibus ob preclarissima in Reipub. merita, non ingrati extiterunt: doceasque, aut uaiora, aut paria huic contigisse omnia. Quod si uero is quem laudas, princeps sit, exercitumque duxit, praeterquam quod ex his locis omnibus ab adiunctis, quae late patet, passimque usui sunt, a testimoniis a causis, ab eventis, ex comparatione maiorum minorum, a simili, a dissimili, a contrarijs, copiam petas, etiam a descriptionis loco amplifices maxime: cum aut stratagemata, genusque militum, et armorum, aut urbes, quas coepit, regionesque et gentes, mores, aliaque id genus suo quoque loco describas,

bas. Porro cum temporis hic seruandus sit ordo, danda est opera, ut leuiores aut omittamus, aut paucis perstringamus. Quae uero magna sunt, et prudenter, et iuste, et fortiter, modestique facta, laudem in animis hominum maximam merentur per plures ducenda locos plurimumque dilatanda erunt. Quae autem laudari facta oporteat, horumque numerum persona quas laudandas suscipis, secum adferent, in quibus singulis augendis cognitis his locis, quatenus ipse uoles moratrabas, UT EA EX LOCIS AUGENDA, quae post mortem acciderunt.

Cum igitur hunc in modum, quae toto uita cursu recte fecit, uerbis extuleris, dilatauerisque trasendum, quomodo excessit e uinis, et quae uita iam defuncto uirtutis ergo magna acciderunt. Nam cum magnis uiris, dum uita manet laudemque sequentibus, comes sit inuidia, sit ut morte iam sublatis, ereptisque quos nocitura sequitur, sese auertat: patiatursque mortuis, quem uinis noluit suum honorem deferri. Quare si huic uita defuncto, aut tumba publice magnificentius sit extracta, aut statua erecta, aut demum quotannis ad septem, ternam huius memoriam, rerumque ab ipso gestarum aliquid statis diebus fiat, quanta hac sine quo tempore fiant, quo in loco, a quibus, quantis impensis, quanto studio, aliisque id genus explicatis circumstantijs, quarum adiutorum locus nos admo-

admonet, copiosè erit exponendum. A causis itè
 & hæc, si voles, amplifies: quæ ipsius in Rempub.
 merita constent: cur tantum vel emortuo hono-
 rem constituerint. Ab euentis hic nihil sumas,
 cum explicata ex adiunctorum loco, causas suas
 præcesserint, nisi propterea hæc defuncto contigisse dicas, ut statuto præclarè factis summo honore, plures ad imitandū pellicerentur, exponasque ea ita ex sententia euenisse: pluresque honoris premio incitatos, ipsam virtutem sequendo, nominis immortalitatem venari. Quin etiam ex comperationis loco locupletari res potest maxime: si virtutis premia monumētāq; huic postmortem constituta, cum regū parentationibus funebribusq; honoribus conferas, atque ostēdas, studio hominū ultrò hæc præstantiū illos superasse, rerū antè magnificētia equasse. A dissimilitudinē illis à regijs, regiāque pecunia funebria magnificētius odornata, huic ab uniuerso populo, arēque publico splendida instructa: illis, quia reges vixerunt, mortuūque sunt huic, quod patria conseruator extiterit, mortuūq; sit, habitus est honos: illis ne regium nomē leue in animis vulgi putaretur: huic, ne sua virtuti premia deesse viderentur. A contrarijs: Illos subditi maxime oderunt, hūc sui summo honore prosequuti sunt: illos noua constituēdo vectigalia, annonā, victumque communem aggrauasse agnoscunt: hunc virtute, prudentiq;

dentiq; consilio plurimum leuasse intelligunt: illos viuos tyrannos execrati sunt, hūc patriæ patrem conseruatoremq; appellantes, amplexi sunt: Illos post mortem vel ab alijs honorari agrè ferentes, quātum in sua positū potestate, impediuerunt: hunc contra uniuersi equali studio, summis honoribus ultrò affecerunt. Quæ ratio sit personas laudandi ab externis corporis animiq; bonis, atq; ad eò ab ijs, quæ has tēpore antecedunt, simul iuncta, & post insecuta sunt, ostēdimus. Antecedunt autem homines tempore, patria, parentes: cum ijs coniuncta sunt, fortuna, corporis, animiq; bona omnia: post autem insecuta sunt, habiti post mortem honores, præclarāq; de ijs hominum iudicia. Quæ autē via singula ex locis copiosè instrui, augeriq; possint, vicināq; aperuimus: non quidem eò consilio, quod totam copiam, quanquam paucis rē perstrinximus, cuiusuis hominis laudem (quis enim finis?) temerè adducendam putemus: sed et monstrato locorum vsu, pro causæ conditione, quantam quisque inde velit, copiam peteret. Neque enim hic cuiquam, quid fieri debeat, prescribimus, sed quid possit.

EADEM, QUÆ LAUDANDI,

& vituperandi hominis ratio.

Porrò vituperandi, quæ ratio sit, hinc facile Vituperiū intelligi potest. Siquidem idem ordo, eademq; per omnia via in vituperandis externis corporis, ani-

Q miq;

miq₃ malis erit sequenda. Patriam igitur, parentesq₃ bonos habuisse, atque inde degenerasse, patrimoniumq₃ dilapidasse, ut Catilina, tam vitium, dedecusq₃ est, quam cui hac mala obtigerunt. In corpore autem, si qua sit deformitas, ut in Therpsitate, suis erit verbis exaggeranda: si nulla forma, viribusq₃ male usum fuisse, odio, dedecoriq₃ erit magno. Animo autem perfecta vitia, flagitiaque servato temporis ordine nisi in sua vitiorum genera spargere queq₃ manis, perpetua oratione, quod in L. Pisone facit Cicero, erunt explicanda atq₃ exaggeranda. Quod si forte etiam vita defunctis aliquid accidit, quo turpitudinis odiumque augeatur, non erit silentio pratermittendum. Singula autem ad rem ratione, qua superiora, ex locis augenda amplificandaq₃ erunt.

Postremo epilogum, &c. Sunt qui premitendum esse tradant vite modum, item mortis qualitatem, item, que mortem sint consecuta, ut communem luctum, honores, exequias, statuas, sepulturam magnificam.

DISPOSITIO LAUDIS, Tetrasticho comprehensa.

Principiū sequitur genus, ut gens, natio, patres,

Vita micans studiis, legibus atq₃ bonis.

Res gestas, animus, corpus, fortuna ministrant,

Comparat in maius, vota q₃ finis habet.

Thucydides, &c. Hic (ut ait Cice. de claris

ora-

oratoribus) erat Atheniensis, summo loco natus, summusq₃ vir, qui ad Olorum Thracie regum, seu ad progenitorem suum retulit nomen, affine Miltiadem, necessarium Cimonem, ut ait Marcellinus Græcus, & Plutarchus in Cimone. Hoc auctore funadeo delectatus Demosthenes, ut eū oeties transcripserit.

Athenis, &c. Cice. de oratore lib. 1. omnium doctrinarū inuētrices Athenas vocat: ubi omnis dicendi vis inuēta sit & exculta: & ad filiū scribens, ait verbis auctoritatem eam esse que possit exemplis augere, &c. Quod aut Atunci sint acutiores, in causa acunt esse tenne cœlū, quod qui crassum habent, crassos censeri, ut in lib. de fato Cice. Porro Atheniēsis patrie celebritas multū faciebat ad nomen illustrandum, unde apud Ciceronē de senectute Seriphius Themistoclem, nō sua, sed patrie gloria splendorem assecutum adfirmabat. Et apud Romanos magnificū erat & gentibus venerabile ciuē Romanū fuisse. Vnde Diuus Paulus se Romanum esse dicebat, quā urbē tribunus maxima summa comparārit. Actorum, 22.

Athenæ.

Roman i
ciues.

Eloquentia, &c. Nihil inquit, admirabilius & mbgis populare, quam eloquentia. Hanc Cicero de oratore. 3. vocat unam de summis virtutibus, & de Claris oratoribus, ingenij lumen.

Vitæ Magistras, &c. Leges enim conditas esse constat ad salutem civium, civitatumq₃ inco-

Q 2

lumi-

APHTHONII

lunitatem, vitamque hominum & quietam, & tranquillam, ut ait Cicero. 2. de legibus.

Posteritati mandavit, &c. Id est memoria prodidit, idque libris octo, quos scripsit de bello Peloponnesiaco, & Atheniensium.

Platea,

Plateam, &c. Platea vel Platea pluraliter, clarissima fuit Boeotiae ciuitas, quam Stephanus dicta ait: *πλάτῃ τὴν πλάτῃ*, hoc est, a remo Statius lib. 5. Thebaid.

Nunciat excubijs vigiles arsisse Plateas.

De bello Plathæensi, Thucydides lib. 2. & 3. Et Plutarchus in vita Aristidis & Cimons.

Attica,

Atticam, &c. Ditio vel regio fuit Attica, in qua Athene ciuitas, philosophorum alumna, ubi primus omnium regnavit Cecrops, unde Athenienses Cecropidae, ut infra patebit.

Peloponnesus.

Peloponnesi, &c. Peloponnesus Graeciae regio, alio nomine Achaia, alio, Palasgia dicta. Vide Plin. lib. 4. cap. 4. Nomen habet à Pelope rege, Hippodamiae viro, Tantali filio, quasi Pelopis insula. Sitae fuit inter duo maria, Aegaeum et Ionium, platani filio similis. De bello Peloponnesiaco Thucydides lib. 2. Plutarchus in Nicia.

Naupactus.

Apud Naupacton, &c. Naupactus Aetoliae, quae Acarnania, Phocidi, & Locris contigua ciuitas, nomen habens à nauium compaginatione: *Ναυπηγέω* nauim fabrico, *ναυπηγὸς*, fabricator nauium. Meminit Eras. in Prouerb. Excubijs

PROGYMNASATA.

123

bias agere in Naupacto, cuius nauale praelium apud Thucydides lib. 1.

Lesbos, &c. Celebrissima fuit Aegaei maris insula ante Troadem. Vide Plinium lib. 5. ca. 31. Athenienses, duce Nicia, receptos Lesbios multarunt, muros demoliti, naues & agros ademunt, de qua re Thucydides, lib. 3.

Ambraciotis, &c. Ambracia vrbs Epiri fuit, aspero subiecta tumulo, ut ait Linius libro 7. belli Macedonici. Huius ciues Ambraciote, quorum historiam Thucydides libro secundo complexus est.

Ambracia.

Iudicium, &c. Huius meminit Thucydides, libro 4. & 5. Aphthonius habet *δίχῃ Λακεδαιμονίων οὐκ ἀγνοῖται παράνομος*, Lacedaemoniorum sententia iniusta scitur.

Sphaacteria, &c. Sphaacteria, iugulo, vel maesto est, unde Sphaacteria insulam ab Hero cleotarum maestatione dictam esse, Stephanus ait. Historiam Sphaacteriae, Thucydides habet, lib. 4.

Sphaacteria.

Pylos, &c. Hec fuit olim vrbs Nestoris à Neleo condita, unde Ouidius:

Pylos.

Nos Pylon, antiqui Nelei Nestoris arua Misimus.

Distabat autem, à Sparte stadia circiter quadraginta, in agro Messenio. Hac olim Demosthenis consilio munitam, Lacedaemonij oppugnauerunt. Meminit Thucydides loco citato.

APHTHONII

Corcyra.

Corcyrei, &c. *Corcyra, secundum Thucydem, Peloponensi civitas fuit. Item insula, Alcinoi patria. Lucanus lib. 2. Vela ferantur. In portus Corcyra, tuos, Huius ciues Corcyrei Athenis orationem habuerunt, qua contra Corinthios petebant auxilia. Quibus compertis, & Corinthi miserunt Athenas legatos, qui Corcyreorū orationes refellerēt. Vide primū Thucydidis librū.*

Aeginates, &c. *A. ἐγυῖται, alij vertunt Aeginenses, qui Athenienses accusaturi, Lacedaemona profecti fuerunt, ut ait Thucydides lib. 4. Aeginam autem Peloponensio contra Atticam civitatem adiacentem aiunt. Et insulam Pyreo portui propinquam, ab Aegina Asopi Bœotia Regis filia nomen trahentem Ovidius septimo Metamorpho.*

Oenopiam veteres appellauere, sed ipse Aeacus Aeginam genericis nomine dixit.

Archidam⁹.

Archidamus, &c. *Huius meminit Thucydides libro primo & secundo. Hic fuit Orator, dictus quasi princeps populi. Euit & Rex Spartanorum, quem ciues multarunt, quod exigua stature foeminam uxorem duxisset, ut ait Plutarchus in vita Agefilai. Et ab Archidamo Thucydides interrogatus, uter ipse an Pericles lucta prestaret. Respondit, ubi luctando illum vi cero, mox ille dicendo se cecidisse negat, idq; spectatoribus persuadet. Plutarchus in Politicis.*

Ab.

PROGYMNASMAT.

124

Absterres, &c. *Lacedaemonij bellum propter socios Corinthios iniurijs affectos illaturi erant Atheniensibus. Quod Archidiaconus dissuasit, affirmans eorum vires pares esse aduersum Peloponensios atque finitimos, sed aduersus hostes procul habitantes, esse omnino impares. Quare legatos Athenas mittendos esse, qui nomine sociorum iniurias deprecaretur, atq; pacē exposcerēt.*

Stenelaidas, &c. *Qui finita Archidami oratione apud Lacedaemonios verba fecit, adhortas eos, ne socios haberent contemptui, nec ultionem differrent, sed protinus arma sumerent. Fuit autem vnus Ephorum: Hi apud Lacedaemonios erant Tribuni plebis, Regibus appositi, sicut apud Romanos consulibus. Vide Ciceronem tertio de Legibus.*

Ephori.

Pericles, &c. *Hic fuit Atheniensium Dux, Philosophus & Orator, discipulus Anaxagora, Vide Iustinum lib. 3. Valerium lib. 8. cap. 9.*

Pestilentiam, &c. *Athenienses bello atque morbo pressi, Lacedaemonijs erant cessuri, sed oratione Pericles ad benè sperandum eos exhortatus est. Vde Thucydidem lib. 1. & 2.*

Pericles.

Ad voluptatem, &c. *Quintilianus libro. 10. inquit: Historiam multi scripsere præclare, sed nemo dubitat, longè duos ceteris preferendos, quorū diuersa virtutis, laudem est penè parè cōsequuta. Densus & breuis & semper instans sibi*

Q 4

Thucy

Thucydides: dulcis & candidus & effusus Herodotus. Ille concitatus, hic remissis affectibus melior. Ille concionibus, hic sermonibus. Ille vi, hic voluptate.

IN SAPIENTIAE

laudem.

Exordium ductum à sapientiae praestantia, eamq; laudandi difficultate. Eam Cicero Officiorum 2. scientiam appellat rerum humanarum atq; diuinarum. Vide Tusculanarum quaest. 4.

Adipisci, &c. Sapientiam adeptum asserunt eum, qui cum vituperatur, non irascitur, & cum laudatur, non extollitur. Plato, (ut scribit Laertius Diogenes) interrogatus, quomodo quis sapientiam adipisceretur, respondit: In non expectando, quae non euenire possunt, nec de praeteritis recordari.

Iuno, &c. Cicero de natura Deorum, 2. Di-
Etiam aut à uiuando, Nuptijs praest, unde pronuba. Aperturientibus invocatur, unde Lucina. Apud veteres nihil aliud erat quam aër. Vide Macrob. de somno Scipionis cap. 17.

Mars, &c. Quem apud Thraces natum affirmarunt, hoc est, apud bellicosos atq; feroces homines. Cuius meminit Cicero de re militari.

Pallade, &c. Hanc alio nomine Bellonam, vocabant. Lactantius lib. 1. ca. 21. Mineruâ à minuendo, vel mirando secundum Ciceronem: Pellada auo

Sapientiae,
Iasu

Iunq.

Mars,

Pallas,

da autem, quod hastam vibret, ἀπὸ τοῦ παλλεῖν
Natam aiunt è Iouis cerebro, de qua plura Macrobius 1. Satural. cap. 17.

Vulcanus, &c. Cicero de natura Deorum, Vulcanus tertio, scribit quatuor Vulcanos fuisse. Quorum primus caelo natus. Secundus Nilo progenitus fertur, Opus dictus. Tertius Iouis & Iunonis filius, qui Lemni fabrica traditur praefuisse, quæ Aphthonius hoc loci videtur intelligere. Quartus Menalio natus, qui Vulcanias prope Sicilia insulas tenuit.

Neptunus, &c. Ut Portunus à portu, sic Neptunus à nando, paulum primis literis immutatis deriuatur, Saturni & Opis filius, qui παλαίμωυ inter Deos celebratus. Vide Ciceronem libro de natura Deorum. 2.

Dij cognatam sibi habet, &c. A Dijs progenitam sapientiam asserit, Gellius autem lib. 3. cap. 8. ex Afranij sententia, Sapientiam scribit Vfus & Memoria filia, quod usu vita, multaq; rerum experientia paretur prudentia. Vnde Prouerbum: Senesco semper multa addiscens.

Palamedem, &c. Hic Nauplij Regis Eubœae filius erat, unde Naupliades, Ouidius in Ibin:

Naupliadeque modo fido pro crimine poenas
Morte luas, nec te non meruisse iuuet
Deorum filius, habitus, quod ingenio diuino praediuus, ordinem aciei, & aliquot literarum figuras in

Neptunus

Palamedes.

venerit. Unde Plinium libro. 7. cap. 56. Philo-
Stratum libro quarto.

Nestor.

Nestorem, &c. Huius pater Neleus, & ma-
ter Chloris legitur. Deorum filius putatus, pro-
pter eximiam prudentiam & eloquentiam. Hinc
Agamemnon sibi semper adhibuit consulem. Cic.
de Senectute: Dux Græciæ nunquam optat, ut
Atiacis similes decem habeat, at ut Nestoris quã-
dam. Homerus Illiados α. τοῖσι ἦ Νεσὸρ
ἦδ' ὤσων ἄνδρα, λιγύς πολλὸν ἀγορητῆς.
τῆ κεα ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν
ἀυδῆ.

Deorum filios, &c. Vt Herculem, Aescula-
pium, Mercurium, Aeneam, Achillem, Libe-
tum, Casares. Etenim gentilitas olim magnates
atq; Reges Deos appellabat, siue ob miraculum
virtutis, siue ob prudentiam, siue ob beneficia, qu-
bus etiam ad humanitatē compositi, siue in adu-
lationem. Vide Lactantium lib. 1. cap. 15.

Dij.

Deorum naturam permutare conati, &c.
Sunt, qui hunc locum ita reddant ex Græco. Nō
illis deorum naturam attribuentes. Ita enim ve-
ri Dij fuissent, commune generis commune bo-
num sortiti, sed quatenus id bonum sibi compa-
rarent, Deorum filij existimati sunt.

Vtriusque temporis, &c. Id est, diuinū mu-
nus, ac progenies sapientia principatum obinet,
& pacis belli temporibus. Nos exhorrescere me
in non

tu non finit, & hac praeceptrice in tranquillitate
rectè vivere possumus. Vide Ciceronem, de finis
bus bonorum & malorum.

Futura prospicit, &c. Docet enim sapientia
nihil temerè & precipitantur agendum, sed om-
nia consilio & praemeditato. Cuius propriū est,
nihil quod poenitere possit, facere, ut ait Cicero
Tuscula. Quest. 5. Non autem dicere: non putā-
ram. Valerius lib. 7. cap. 2. Porro sapiens assues-
cit futuris malis, & quæ alij diu patiendo lenia
faciunt, hic leuia facit, diu cogitando. Praecogita-
ti enim mali mollis ictus venit. Ideo stultis fortu-
na cedentibus, omnis videtur noua rerum inopi-
nata facies, ut ait Seneca ad Lucili. Epistola. 77

Cœlum, &c. Id est, sapiētia nobis reuelauit,
quæ sunt in cœlis arcana, τὰ ἀπόρρητα ineffabi-
lia mysteria.

Vita defuncti, &c. Vt & Galli sapientes, qui
persuasum habuerunt, animas hominum immor-
tales esse: soluti pecunias mutuas, quæ apud infe-
ros redderentur, dare. Valerius lib. 2. cap. 1.

Actus sapientiæ, &c. Ad molem immanis
equi respexit. Vergilius in. 2.

Instar montis equum diuina palladis arte
Aedificant, sectaq; intexunt abiete costas.

Et vnius consilium, &c. Aphthonius sic
habet: καὶ πρῶτον ὅλην διέλυσεν δύναμιν
ἃ ἦγός κυροῦσα βελεύματος. Rodolphus
Agri-

Cyrus.

*Agricola, pro κροῖσα, videtur legisse κροῖσ, Fit
it quidem sapientissimus Persarum Rex Cyrus,
qui dicere solitus, neminem debere principatum
suscipere, nisi melior his, in quos acciperet. Is A-
styage, Medorum regē, ano materno victo, regnū
Persicum auextrat, non ademerat. Vide Insti-
tutum lib. 1. Sunt igitur, qui hunc locum referant
ad Alexandrum, qui legitur Persas in fugam
conuertisse, alij malunt ad Aristidē referre sub
quo duce Perse victi, eorūque dux Mardonius
ab Arimnesto Spartiata saxo caput saucius, ut
ab Amphiarai oraculo sibi pradiatum erat, occi-
ditur, ut Plutarchus in vitis refert.*

Aristides.

Cyclops.

*Cyclops, &c. Dicitur ab uno, quem habuit
in fronte, oculo, quasi circularis oculus, de quo a-
pud Vergilium in 3. Ulysses:*

*Nam simul expletus dapibus, vinoque sepultus,
Cervicem inflexū posuit, iacuit que per antrum
Immensum, sanie eructans ac frustra cruento
Per somnū cōmixta macro, Nos magna precati
Namina, sortique, vices una undique circum
Fundimur, & telo numen terebramus acuto,
Ingens quod torua solūm sub fronte latebat,
Argolici clypei, aut Phœbeæ lampadis instar.*

Propertius lib. 4.

*Cessit & Aetneæ Neptunius incola rupis,
Victa Maroneo foedatus lumina Baccho.*

Vide Homerum 10. Odyss.

Forti

*Fortitudo culpanda, &c. Sine sapientia, in- Fortitudo.
quit, fortitudo nō est fortitudo, sed temeritas pro Temeritas.
pterea quod fortitudo est contemptio laboris &
periculi, cum ratione utilitatis, & compensatio-
ne commodorum. Temeritas est, considerata do-
lorum perpeffione, gladiatoria periculorum sus-
ceptio, ut ait Cicero ad Herennium. 4.*

EXEMPLA LAUDATIONIS

Laus Demosthenis.

EXORDIUM.

*Qui parentibus obscuris nati ad decus pracla- Demosthe-
rum virtute propria ascenderunt, non inferiorē nis laus.
laudem merentur, quā, qui nobilitate maiorū
superbi, se iactant. Maior enim est gloria, virtuti-
bus proprijs niti, quā alienis intumescere.*

AGENERE.

*Demosthenis quidem Pater Demosthenes
fuit, vir honestus, atq; probus, sed plebeius ab of-
ficina gladiatorum Macharopæus appellatus, vix
seculo suo notus, ut Valerius inquit. At qui filius
ad summum decus euectus, omnibus maioribus
suis preluxit.*

*Dys ille aduersis genitus fatoque sinistro,
Quem pater ardentis massa fuligine lippus,
A carbone, & forcipibus, gladiosque parente
Incude, & luteo Vulcano, ad Rhetora misit.*

Vitat Iuuenalis Satyra decima.

A PATRIA,

Sortitus

Athena.

APHTHONII

Sortitus fuit patriam, ubi inuenta & exculta bona disciplina. Vnde velut ex equo Troiano complures vires viri celeberrimi prodierunt.

A MAIORIBVS.

Maiores parum illustres habuit, sed eos ipsos eloquentia atque virtute sua nobilissimos reddidit, oratorum princeps estimatus.

AB EDUCATIONE.

Honestè fuit educatus, ac bonis disciplinis institutus, sub oratore clarissimo Iseo, & preceptorum Platone, ad bonarum literarum studia inflammatus à Torasio Eunomo.

A BONIS ANIMI.

Ingenij specimè sub prima aetate statim emicuit. Vis in eo dicendi marabilis, & gloriosa, Remp. tutata fuit. Nactus in Remp. materiam uberè, & honestam, pro Graecorum liberate aduersus Philippum, & in ea praclarè decertans, confestim nomen & gloriam affecutus est, nec solum, ut desertus, verum etiam ut fortis vir suspiciebatur, ut admiraretur ipsum Gracia, observaret Persarum Rex, pluribusque apud Philippum sermo esset, confiterentur aduersarij, sibi aduersus praclarum virum esse certamen.

A BONIS CORPORIS.

Corporis quidè in eo fuit imbecillitas, quam ingenio atque doctrina cõpensauit, atque resarcit. Eternum cõmemorato nomine Demosthenis, maxima elo-

PROGYMNASMATA.

122

eloquentia consummatio audientis animo oborbatur. Lateris quidem firmitate defectus, quas corporis habuit vires negauerat, à labore mutatus est. Qui cum rerum natura preliatus, et quidem victor abiit, malignitatem eius pertinacissimo animi robore superado. Itaque alterum Demosthenem mater, alterum industria enixa fuit, ut ait Valerius Maximus.

A BONIS FORTVNAE.

Patrimonium abundans relictum erat, sed id rutores malè administrarunt. Partem enim subripuerant: partem nelexerant: Ipse tamen satis opum, studio consecutus, & ijs praestantiora bona secum gestabat, non humeris, non oculis visenda, sed estimanda animo, qua domicilio mentis inclusa, nec mortalium, nec Deorum manibus laefactari queunt: & ut manentibus praesto sunt, ita fugientes non deserunt ut de Bia Valerius scribit.

A MORTE.

Pro salute Reip. vitam amisit, unde mortis diem omnium maestissimam egerunt, & inter sacra Cereris ieiunauerunt mulieres. Populus item Atheniensis honorem ille reddens, statuam, atque maximus natu sui generis publicè stipendia

ALIUD EXEMPLVM,

Laus Philippi Regis
Macedonum.

EXOR-

Philippus
Macedonum
Rex

APHTHONII
EXORDIVM.

Ex Græcorum Regibus, meo iudicio, nullus fuit quem non Philippus Macedonũ Rex vel ingenij dexteritate, vel virtutum meritis, exuperarũt.

A GENERE ET PATRIA.

Patrem habuit Amyntam summe prudẽtia virũ, patriam celeberrimã, atque regnũ adeptus cẽtum & quingenta populorum, Plinius. 4.

AB EDUCATIONE.

Epaminũda strenuissimo Imperatore, & summo Philosopho vsus est præceptore (Orosius lib. 3. cap. 12.) A quo & bellicis artibus & philosophia præceptis præmunitus, ad regnum accessit.

A REBUS GESTIS.

Thessaliam domuit: Graciam penẽ totã consilijs præuentam viribus denicit. Nec ita bellicis tumultibus præpeditus, & victorijs affectus, ut à liberali Musa, et studijs humanitatis abesset. Quin lepidẽ comitẽrque pleraquẽ & fecit, et dixit: & egregia ingenij monumenta reliquit. Argumento sunt Epistole, munditiæ venustatis, & prudentiæ plenissima, velut illa, quibus Aristote linatum sibi filium, & ab eodem instituendum, denunciavit. Quibus omnib. omnia ea, quæ fortasse iuueniliter patrãsse criminari posset, abũdẽ satis deleuit.

AB ANIMI BONIS.

Clementia singularis in eo fuit, ac benignitas in victos

victos, unde quibusdã ipsi consulentibus, ut cũ Atheniensibus asperius ageret, respõdit illos absurdẽ facere, qui homini cũcta ad gloriam tum agentium patienti suaderẽt, ut gloriæ suæ theatrũ abijceret: significãs sese hoc agere, non ut Athenas euerteret, sed ut ciuitatis celeberrimæ doctissimorũ virorũ copia florẽti suas virtutes pharet. Itẽ: Quidã petulantioris lingue maledicta conijcere solebat in Philippũ, hunc amici hortabantur, ut eijceret in exiliũ: At ille negavit se hoc facturũ, demiratibus quid ita? nẽ, inquit, oberrans inter plures malẽ de me loquatur. Quod maledicũ non egit in crucem, vel clementiæ erat: q̃ ignouit, vel magnanimitatis: quod contẽpsit: quod noluit expellere, prudẽtia plus enim nocuisset. Vide Er. 4. Apophthegmatatũ, Diodorum Siculum lib. 3.

A COMPARATIONE.

Quis autem Hannibalem Carthaginensium ducem Philippo censuerit comparandum? Ille multa quidem gessit, sed pleraque perfidiosẽ ac crudeliter, hic omnia sapienter ac cũ animi summa moderatione.

EPILOGVS.

Longẽ plura de tanto imperatore dicenda essent, sed finem facio, contemplanẽ meam dicendĩ facultatem longẽ inferiorem esse, quã ut tantis Philippi virtutibus par esse possit

R ALIVD

PHTHONII
ALIVD EXEPLVM.

Eloquentia Encomium.

EXORDIVM.

Cum, auctore Gellio turpius sit frigidè laudare, quàm insectanter vituperare, metuo, ne non encomion eloquentia minus aptum ego dicturus, ingenij magis inopiã proditurus sim, quàm dignis illam laudibus emecturus: At ramem si libet eius principium cõsiderare, reperiemus eã honestissima productã origine, optimisq; rationibus profectã.

AGENERE.

Eloquẽtia. *Que cum una sit de summis virtutibus, ut ait Cicero, nemini dubiũ esse debet, quin ab illo, qui fons omnium virtutum est, & origo profecta sit, nempe à Deo optimo Max. cuius, ut sacra Scriptura meminit, dona sunt linguarum genera, omnesq; sapientiarum ac sententiarum sermones, ex quo, per quem, & in quem sunt omnia.*

AB IIS, QVAS

perficit, rebus.

Orpheus. Amphion. *Cœlitus igitur demissam, admirabile in rebus humanis potentiam recipit: & incredibilem efficitã facultatemq; accendendi mentes ad honestatem, animos ad gloriã. Afflictos consolatur, perterritos timore vacuos reddit, seditiones cõpescit, feros, & agrestes homines ad humanitatẽ deducit. Vnde Poëta Orpheus et Amphion finxerunt demul-*

PROGYMNASMATA. 130

demulsiſſe feras, & cū arboribus montes traxiſſe, ait enim Horatius:

*Agrestes homines sacer interpretq; deorum
Cedibus, & fœdo victu deterruit Orpheus,
Dicitus ob id lenire feras, rapidosq; Leones.
Dicitus & Amphion Thebane conditor arcis
Saxa mouere sono testudinis, &c.*

OBIECTIO.

Sed inquis, Eloquentia scelestos pœnis eripit, falsis veritatem expugnat, status Reipub. euerit, ut bono iure Lacedamony Rhetores videantur expulsiſſe.

DILVTIO.

Esto, sed eadem ratione omnes bonæ artes, omnis magistratus, cum vixit aliquando prouentiant mala, possent expelli. Item è medio tolli, ignis & aqua, unde sapienterò maxima oriuntur dispendia: at qui bonæ res, male non sunt si bene utamur.

COMPARATIO.

Quis Eloquentia præulerit liberalitatem? Hæc paucis poterit prodesse. Illa suas in omnium mortalium salutem vires extendit.

EPILOGVS.

Rerum magnitudine deterritus finem facio: etenim maximis eloquentia laudibus vix ullius dicendi facultas responderit.

R a EN.

APHTHONII
ENCOMIUM MARPUR-
gensis Academiae.

AD DICENTIS OFFICIO.

Ingratissimus omnium haberi merito possem, si
cōcionis huius hodiernae auctoribus, nēpe ys qui-
bus me ipsum debeo, nō in praesentiarum morē gere-
rem, in dicendis, quē scopum huius orationis esse
voluerunt, beneficiorum laudibus atq; optimis in
nos omnes meritis, difficile me perimaciter ex-
hibendo. Rationis omnis expertis volatilis Ciconia
nouimus omnes, officij mutua rependere vicē so-
lere, ut hinc ἀντιπελαργεῖν natum sit proverbiū.
Quanto dignius ac iustius nos, qui ratione duci-
mur, gratia nobis beneficentibus, si fortuna pro-
pter culpā iniquioris non parē referre potuerim?
tamē aliquā scribendo saltē, benē sentiendo, atq;
asiduis illos extollendo laudibus, & habere &
agerē non detrectauerimus? Cū autē Acade-
mia Marpurgensis, veluti mater omnium nostra
cōmunis benignissima, nos tanquā alumnos suos,
& charissima pignora sinu blandiore foueat, nos
bonis terris instituat, nos p̄batis morib; exornet,
nos denique maximis honoribus afficiat, quis vel
pietatis ullo tangi confirmet illū affectū, qui rogā-
tus aut iussus, parentē tā officiosam pro virili sua
nolit, ut ingratitude morose filius, ad sidera
ferre? Hæc cū ipsi vos optimē teneatis meditata,
nihil

Ciconia.

nihil omnino dubitādū erit mihi, quin iā silentiū
pollicentes, vos omnes ornatissimi atq; ydem in-
tegerrimi viri, ac studiosa iuuentus, me patienter
satis audituri.

AB AUDITORVM INTEN-
tione, & argumenti fertilitate.

Iniunctum est mihi Academia nostra Mar-
purgensis Encomion dicere. In primis autē gau-
dendum ac letandum mihi video, partim quod
vos ad audiendum tam avidos contempler, vos
omnes tam attentos, quā pudens, ego, quā he-
sitans ego, quā tremebundus ego, primū huc
ascendi, nunc autem vestro, quo me omnes prose-
quimini favore, atque hilaritatis aspectu, longē
redditus alacrior: Partim, quod talis oblata sit
dicendi materies in qua etiam eruditio parūm,
hoc est, mei simillimo literatura leuioris homun-
cioni, non deesse possit oratio, ut longē difficilior
videatur exitus inuentio, quā principij, nimi-
rūm ut non tam copia mihi, quā modus in di-
cendo querendus existat.

AB AVCTORIBVS ATQVE
Fundatoribus Academiae.

Nam si protinus ab initio ipsos Gymnasy nostri
celeberrimi auctores ac patronos consideres, ac
perpendas, siue Deum Opti. Max. cuius cœlesti
providentia, ac diuino nutu instituantur, erigū-
tur, ac gubernantur vniversa, quæ in terris sunt
R 3 siue

sive illustrissimū nostrum Hessorum principem, statim tibi tam inundans verborum ac rerum flumen occurreret, ut te magis obrutum copia, quoniam inopia pressum iri fatearis. Quid? ut illum ἀνεκφώνητον, ἀνεξέπεννητον ἀνεξιχνίασον qui extra omnem eloquentiæ cœlestis, nedum terrestris aleam est positus, cuius gloria nullum principiū, nullus finis existit, Deum Opt. Max. præterea, vel sole huius terreni numinis, quo Domino ac fundatore nostra Academia merito gaudet, iubilat & exultat, Principis Illustrissimi dotēs, tantā dicenti copiam offendunt, ut spiritus dicturi citius defecerit, quam increscētis beneficio rerum orationis cursus.

AB ILLUSTRIPRINCIPIS

Hessorum genere, factis atq; virtutibus.

Quid enim memorem tot antiquissima stemmata, tot maiorum imagines, tot pacis, tot belli clarissima facinora, atque parta trophies? Quid tantam vitæ integritatem, tantam clementiam, tantam prudentiam, tantum pietatis, ac vere religionis studiū? Quid deniq; innumerabilia alia, quæ omnia & singula, tam splendida, tā lucida, tam illustria, ut si aliene claritatis pollitis, ac nitor fuerint adiuncta, plus obscuritatis sint allatura, quam lucis. Ideoq; tam fertilia, tam copiosa predicatu omnia, ut centum linguas, imò centena principum eloquentia millia fatigare possent.

A D I.

A DISCIPLINA MILITARIA

Quis enim, ut alia transeam omnia: Quis inquam vel Nestore, vel ipso Pericle facundior, eloquentia digna satis expresserit, quanta disciplina militaris arte contuderit horridos Siccingianiterroris insultus? quanto pristinū in regni statum animo restituerit Ducem Virtenbergensem? quanto pectore compeſcuerit seditiosos rusticorum tumultus? quanto denique spiritu vicerit Duces Brunsvicensis, patrem & filium?

Quare digna satis laudatus, satis gloriosa Marpurgensis Academia videretur, si vel solum tot & tantis fundatoris sui decoribus & ornamentis cōspicua floreret. Sed ut uniuersitatis nostra amplitudo fiat admirabilior:

AB ALIIS ACACADEMIAE

Præsidiibus atq; Mæcenatibus.

Accedunt complures, quos omnes enumerare longum esset, natalium claritate, facultatum laureis, ac virtutum meritis præstatissimi patroni, quorū faciūdia plurimum apud exteras nationes promouit, quorum grauitatis excellentia protulerunt & exornauerunt Academiæ nostræ promerita. Quibus omnibus robustissimis veluti columnis suffulta, quibus tutelariis diuis Academiæ Marpurgensis undique circummunita

R 4 qd.

quid ulterius excogitare poterit, quod origini suae, & fortunarum primitijs, vel splendidius, vel excellentius adycere possit?

AB OBSERVATA TEMPO-
ris opportunitate

Iam si tempora, quibus instituta fuit, à primo diligenter excusseris, inuenies profecto Saturni seculis non infœliciora, quibus bonæ artes atque virtutes ubiq³ gentium antea proculcate, capita sua foeliciter exeruerint: Quibus homines nullis inquietati bellis, nullis intestinis seditionibus insantiati, nullis heresibus Anabaptisticis effascinati, nullis denique prelijs funestati, sed velut optimis fortunatissimi fores pulsantis aui auspicijs. At qui si quatum prisca vestigia fraudis remanere, aut malorum lerna videbatur impendere, ea statim omnia ab illustrissimo principe nostris procul à sinibus propulsata fuere.

A QVAESITA LOCI
commoditate.

Quippe si locum, ubi Marpurgensis Vniuersitas erecta, perscrutatus fueris, vix vllum profectò reperies vel amœniorem, vel cōmodiorē. Vbi Marpurgum Hassiæ Metropolis, tot vetustis antiquissimorum adificiorum structuris veneranda: prudentissimorum incorrupto Senatorū ordine conspicienda: florentissimo simul ac honestissimo rerum priuatarū ac publica: statu nobilitata

Marpurgū.

litata resplendent. Cuius forum curia speciosissima marmoreis quasi lapidibus excisa deuenustat: Et aqua fontana, tot fistulis ac Syphunculis iam recenter artificio mirabili factis, emissa, & murmure blandiore delectat, & aspecta pulchritudine totum locum exornat.

A CONTRADI-
ctione.

Verum ut occasio reprehendi semper est obuia, si quis calumnietur ipsam urbem, plus a quo fragilibus cinctam esse muris, responderi poterit, quod olim Aegesilaus ille Lacedæmoniorū Rex percontanti, quam ob causam Sparta non cingeretur muris, responsum voluit, ostendenda ciues armatos, inquiens: Hi sunt Spartanae ciuitatis moenia: quo significauit Respub. nullis munimentis nullis vallorum propugnaculis tutiores esse, quàm ciuium virtutibus. Marpurgum ergo tutissimum est ac firmissimum tot studiorum, tot fortissimorum ciuium virtutibus. Nam lapideo quod operi deest, id animorum robur, ac præstantia compensant, & quod hominum artificijs, id natura loci, tot præruptis undiq̃ue montibus resarcit commodissimè circumsepiendo. Vbi celeberrimus iste fluius Lanus infractum orientali lateri dorsum accomodat.

Sparta.

Lanus.

AB AQVARVM SALVBRI-
tate, & copia piscium.

R 5 Qui

Qui aliàs etiam, quasi Nilus fecundans omnia plurima de licatissimorum genera piscium educat atq; producit: Cuius item tanta potentia medica celebratur, ut cū multis nominum minimè vulgarium Thermis contendere possit. Etenim ipsorum impetigines omnes, quibus communiter studiosi diuexantur, presentissimè sanat, ut nemo tanta scabie laborans huc veniat, qui non semel atque iterum lotus ocysimè curetur. Hinc complures audias, qui, quem cutis glabella nitorem assiduè alibi lauacris experiri non potuerint, eū sese fateantur hic vel citra negotium assequutos, solius beneficio Lani, maxime peculiarem pratorum & aluci Marpurgensis virtutè haurientis.

A LOCI AMOENITATE

& ubertate.

Vbi p̄ter iam dicta, tot amœni prospectus, tot hortorum decora, tot agrorum lumina, ut illud, Nullus in orbe sinus Marpurgo, non Baijs, præbet amœnis, dubio procul scriptū reliquisset. Horatius, si modo cognitum habuisset, & versus non reluctatus. Equidem aureus hic annus, biseriq; rosaria Pestis, Hic proprius adductum credas frondere Tarentum, Hic deniq; Mæsis omnibus gratissimus locus: Vbi rerum omnium uberrimus proventus, ut nō solum innumera ac studioforum multitudo victū acquirere facillimè possit, sed etiā fertilitas nativa, miserrima locorum

extet

exteriorum sterilitati suppetias ferendo non paruas alienarum ciuitatū sitarchias expleat: Resp. aliat, sustentet, letificet.

A COELI CLEMENTIA.

Vbi deniq; maxima aëris salubritas, ut ipsa pestis, ac acutus alius (nam quæ de pleuresi modo feruntur, puerilia sunt) morbus nunquam, nisi fortasse, quod tamen rarissimum, dicennio toto elapso grassetur. Cuius rei causā poterit euidentis esse vel tam placida coeli temperies, vel tam sereni totius machine celestis aspectus, quibus Marpurgensem, ut omnium sibi dilectissimam, æternus ille Pater, singulari quadam clementia commotus, prosperare dignatus est ciuitatem. Quæ nō solaribus nimium aëstibus subiecta iacet, nec frigoribus nimium, Borealibus propinqua, sed temperatiore sub climate constituta.

AB AERIS HORRIDIORI

commoditate.

Veruntamen si tempestuosior aliquando ac immitior aër (ut omnium rerū est vicissitudo) videtur ingruere, longè plus utilitatis ille semper, quàm incommodi solet importare: Sic enim ad omnes fortuna truculentioris impressiones assuefuit: sic ad morbos superados sic ad durissimos labores p̄ferēdos excercetur ac eduratur corpora.

A CLIVOS AE GREGIO-

nis utilitate.

Porrò

Porro si quisquam conqueratur regionē istā montosam, asperā, ac lapidibus confragiosam inhorrescere, hic mihi sapiens Darij maioris factū animo presenti reuoluat. Ille populum suum, regionis scabritiē et asperitatem cāpestri ac molliore tractatu commutare cupientē minimē permittit: affirmans hominum habitus, ut semina ac plantas, ad regionis naturam immutari, sentiendo se malle duros homines, & laboribus accommodos, non molles, non ignaros, non effeminatos, quales regio mollior generare solet. Quod si diligenter animo collectum discussert, nullā in urbe ditionē fore confitebitur, quā cum sua pmutare debeat. Illustrissimus Hessorum Princeps: innumera virorum millia possidens, qui tempore pacis bona studia ac virtutes excolere nouerunt: bellis autem imminentibus, qui labores perpeti, q̄ maximum exercitum ducere, qui summa pericula subire, Qui fortiter arma tractare, Qui munificentissimas urbes euertere. Qui deniq; præcelsas arces demoliri possunt. Quare Pœnorum acerrimus dux Hānibal, in Italiam ab initio, per Alpes, per tot frigora ac nives irupturus maximis olim stipendijs cōmissit tales virorū manus, quales producit Marpurgū: Vbi corpora vegeta, robusta, præstantiaq; proueniunt, ac procerā grandescunt.

AB INGENIORVM
dexteritate.

Sed

Sed ne prouerbum ἐὺς ὁ μακρὸς, id est, Amens qui longus est, in eadem quadret: accedat acutior mentis & ingeniorum sagacissima perspicacitas. Non enim Marpurgesi multū auersus equos Soliungit ab urbe. Quæ nec ut alia quædam, in vallibus profundis, in locis cauernosis, in lacunis atque speluncis palustribus est condita, ubi perpetuo fœtore grauiter olentes nebulæ, ubi putres exhalationes, ubi pestiferæ mēphites, uirōsa crassitie corrumpunt ærum. Deinde mentiū humanarum acies habent, & Saturnias quasi lemas offendentes, ingeniorum vires obnubilant. Vbi ferarum latibula, luporum ac uersorum spelea: Vbi horrenda denique serpentū ac draconum antra, beluiam ad naturā animos transformēt humanos. Sed potius ut nobilissima regina, Marpurgesis ciuitas, bonarum artium omnium receptaculum, puriorem, eminentiorem, et ingenijs bonis aptiorem cœli partem elegit, & ita solertem sese composuit, ut proximē ad figuram hominis ac virtutis simulachrū accedere uideret.

AB VRBIS FIGVRA

vel habitū.

Enimuerò, quemadmodū à Deo Opt. Max. videmus hominem effictum, erecta facie rigidū, ut scilicet ea speculetur, unde origo est, nēpe cœlestia. Reliquum autem uniuersum animantium genuit, pronum, et ad terram versum. Quod etiā

Ouidius

Ovidius innuit, dicens:

Pronaq; cūm spectent animalia cetera terram.
 Os homini sublimē dedit, cœlumq; videre
 Iussit. & erectos ad sidera tollere vultus.
 Sic clarissimū, ubi nostra Academia pulcherri-
 ma sedes est, Marpurgum, non aliter atque ho-
 mo princeps, caput erectissimum ac eminentis-
 simum, suis turribus, ut diademate regio corona-
 tum habet, nempe quā admiramini toties ἀρχο-
 πολιν, arcem istam. Qua candidam frontem sua-
 am velut inter nubila condit. Cuius collum mo-
 nili baccato suis velut umionibus irradians, pro-
 minet, illino nitidis clarissimi Domini Cancellar-
 ij Ioannis Ficini palatij, hinc illustris. Princi-
 pis sapientiæ domicilio, quod Βαλεουήριον, aut δι-
 κασηριον appellamus, exornatum. Corpus est tot
 membris & articulis, id est, domibus ac palacijs
 insigne, quicquid intra civitatis Marpurgensis
 moenia sitū esse novimus, Pectus est ipsum tēplū.
 Curia ista, ut alimentorum dispensatrix, est sto-
 machus. Vtrunq; collegium, Pomerij, & (ubi iā
 hæc dicamus) Lani, sunt præcordia: duo vici, al-
 ter quē vulgò den Grien, alter, quē Wiltgenstein
 appellant, femora sunt aquis proxima, q; circū ea
 corporis partes crebris lotionibus indigeāt, ideo-
 quē mediastinis assignati. Brachiorum alterum,
 nempe dextrū, est ista platea, quam vernacula
 lingua, den Stein wech vocant: Sinistrum, quod
 suburā

suburbium, Weydenhausen) Pedes autē instar
 fortissimi bonis (iuxta proverbiū) altius in
 terræ viscere defixit. Sic dispepsis veluti mani-
 bus, & commodissimo sua vastitatis immobilia
 vis anfractu. Studiosos omnes, quasi gremio sinuo-
 so, ut benignissimo, sic tutissimo complectitur &
 exosculatur.

A MERITORVM COMPENSA- tione, studioque iustitia.

Ceterū, ut honestate cōspicuos peculiari qua-
 dam humanitate, quæ suā est benignitatis excel-
 lentia, prosequitur: sic in discolos ac nebulones
 omnes meritam ac iustam (ut æquum est) severi-
 tatem exercet, ut suis flagitia, suis ipsam virtutē
 bravij conddecoratum iri cognoscas. Etenim, cū
 alterum Brachiū, nempe dextrum, id est platea
 der Steinweg, incundior quidē, sed ascensu dif-
 ficilis videatur, non immeritò virtutis illi dextro
 calli poterit cōparari, quo ad virtutis & honorū
 præmia traducuntur homines. Cōtrā cūm Wey-
 denhausen ostendet viā latam decliviorē et facie-
 tendis molliorē: sed ubi progressus fueris, satis lu-
 tosam, ac etiā calamitosam, ubi Lictores & Car-
 nifices habuant, sceleratorū calli nobis denūtiādo,
 poterit assimilari, iuxta illud: Hæc via virtutis,
 nimirū der Steinweg, dextrū perit ardua callē.
 Difficileq; aduūm primum spectatibus offert,
 Sed requiem præbet fessis in vertice summo.

Molle

Molle ostētant iter via plana (Sweydenhausen) sed ultima meta Precipitat captos, voluitque per dua sexa: intellige cruces ac tormēta. Cuius Vergiliani carminis quasi dilucidā paraphrasin cernis, si Marpurgū ipsum penitus aspexeris. Nonne metam callis dextri, & requiem vides? Germanicam istam domum, ubi praestantiss. D. Cōmendator, vir ut nobilitate clarus, sic omni bonitate praeclatus, omnes literarum, meliorum, ac virtutis cultores, itineris difficultate, ac studiorum assiduitate subinde defatigatos, curisque confectos, comiter excipere, ac generosissimo vino, quod cum spe diuite manet in vinas animumque tuum, quod verba ministrat, reficere, & curas diluere semper est assuetus.

A LIBERALITATE DOMINI
Commendatoris aduim Teu-
tonicarum.

Quoties ad coenas Academiae nostrae fautores illē vocans, velut accepturos virtutis premia, refrigerauit? & non semel ita bonae fortunae calicibus ex hilarans obruit, ut neque mentes illorum, neque pedes officio suo sacris functa conspexerimus. Quoties ad prandia Musarum antistites studendo defessos, & laboribus exhaustos, veluti literarum fructum percepturos inuitas, humanissime tractauit, et ferculis recreauit opiparis? Et ne longius exempla petantur, quoties ille M. Casparū,
iam

iam Academiae nostrae Decanū digniss. tot piscibus delicatioribus, utpote sardonibus ac lupis exornauit, atque tot alijs lautitijs labore publico et domestico delassatum refecit, ut vel ille solus satis abunde testari poterit, Aedes Teutonicas esse, dextri apud Marpurgum callis, amuli virtutis metam, & requiem inibi placidissimā. Quo admoneri possimus, Radices literarū, ut Isocrates ait, amaras esse, fructus verò dulciores: callem virtutis ascensu difficiliorē, sed metam omnium iucundissimam. Atqui non moueat, quod hic illius terminus et apex summo vertice non pendeat, sed magis ad locum inferiorē recesserit. Id enim mysterio non caret, quo sapientissimus ille quicumque fuit primus architectus, admonere voluit, eam virtutis naturam esse, ut elata nunquam superbiat, nec summo fastu, quod habet pulcherrimum, vulgò prophanis oculis ostentat, sed potius thesaurū, ceu vili tortice dissimulans, quod habet eximiū, intimis recondat & occultet. hinc, est quod Elisabethica domus, fastigio sublimitatis posthabito, locum humiliorē praecipitando, seclantibus virtutem maluerit in occulto munera digna conferre, quam in excelsō loco gloriam sortiri.

AB ALTERIVS LITERAE

Pythagorica callis expli-
catione.

Sed ad alteram virtutis viam redenti, Met-
den-

APHTHONII

Denhaufen illud sese offert, quod quā miserabilis, quā flebilis vitæ scelerata sit exitus, luculenter ostēdit, ubi via patefcit εἰς κυνόσαργες, εἰς μαργαρίαν καὶ εἰς κόραργς. Vbi ipsissimū sustaurariū, ac teterrimo tot morticinorum porcorum ac cadaverum vorago atque baratrum. Vbi fames & atris volitans infamia pennis. Vbi sera pœnitentia. Vbi damnatorum gemitus, & emulationes sæpius audiuntur: Vbi tortorum feracia: Vbi carnisificum crudelitas: iam fontes virgis cadit, iam cauterio, vel cādenti ferro buccas facinorosorum perforat, in siccariorum membra rotis distringit ac contundit. Iam furtireos in crucem tollit, iam latrocinij aliorumquæ criminum conuictos, alio atq; alio mortis genere dilaniat, atq; immaniter obruncat.

AB EPILOGO

Ergo ex his omnibus, ornatissimi viri & studiosa iuuentus, opinor intelligitis, quanto consilio, quantis rationibus adductus Illustris. Princeps noster, voluerit apud Marpurgēses Academiam erigi atq; fundari, q̄ inibi vicus penè omnis, omnis angiportus, omnis platea, studiosos homines virtutis admonere, turpissimos autem nebulones à vitiorum ac scelerum maleficis deterrere possit. Hac de patronis, origine, & loco Marpurgensis Academia.

AB

PROGYMNASMATA.

AB VBERRIMO STUDIO-

forum, bonarumq; disciplina-
rum prouentu.

Nunc ad ea digrediar, quorum utilitate proænecta, cum omnibus ferè Germania totius Academicis certare possit. Quenam igitur hodie nobis Vniuersitas vsquam proferrî poterit, ubi tãto labore ac fidelitate genus omne studiorū tradatur? Vbi purissima maiore cum fructu Theologia doceatur? Vbi facultas Medica, vbi iuris prudentia feruētore caltu tractentur, & sic omni, ut nihil prorsus in linguarum nobilissimarum cognitione, nihil in omnibus nisi vnâ (cuius me vel inuitum professorem esse voluistis) excipiendam putetis Rhetoricam: nihil in quâ in omnibus artibus bonis, & optimis disciplinis desiderari possit.

AB OPTIMORVM PRAE-

ceptorum, atq; doctissimorum
hominum celeberrima turba.

Vbi tot & tanti professores, tot noui, tot veteres doctores effulgeāt, grauitate, doctrina ac vitæ sanctimonia, non solum apud nostrates, sed magis apud exteros nobilitati, atque ad eò quotquot hic videas, quotquot intuearis, tot Homeros, tot Aristoteles, tot Appollines, tot denique numina quadam te iraueris videre. De singulis iam, nominatim disserere, & illorū prohibet modestia

Et temporis oportunitas non concedit. Sed ut generatim et modestè dicam: purissima vasa sunt et habitacula, in quibus omnia studiorum optimorum genera vigeant, regnent, ac triumphent, à Deo Opt. Max. clementer erogata. Quare, si à Appollonius ille viueret, non opus haberet Caucasum laboriosissimè pertransire, nec Schythas, Massagetas, ne Albanos diuisissima India regna, tantis cum periculis, bonarum literarum gratia, denuò penetrare. Item Pythagoras, si Plato si Architas ille Terētinus in vinorum adhuc cōtubernijs agerent non haberent, necesse Persas Lacedæmona, Cretas, Aegyptum, tot deniq; regiones alias studiorum causa peragere, cum omnia Marpurgi quàm plena manu habere, et multò minore temporis ac rerum in Elura consequi possent.

A DISCIPULORVM

copia, studijs, et officijs.

Et tamen numerosa satis discipulorum turba adest, quorum indies tantam diligentiam experimur, ut nec Cleanthis, nec Aristophanis, quorum viriusq; pertinacissima fecit proverbio loci vigilantia, maior nunquàm extiterit. Vnde non opus praeceptoribus ultrò currere, ut doceant, aut manè ad fores sedere et operiri (ut Gellij verbis utar) propè ad meridiem, donec discipuli nocturnum omne vinum edormiāt. Sed potius et litera-

rum

rum, et praeceptorum adolescentes amantiissimi, quicquid officiorum iura praescripserunt, sua sponte faciunt, ut subdere stimulos nunquam necesse sit sed magis, quod de suo Theopompo Socrates inquit, adhibere frena.

AB ALIARVM ACADEMIARVM collatione.

Ergo, quanam exotica tanto superbiens Academia fastu, suas iactare solum ac praeferre, nostra autem Academie dotes audeat eleuare ac contemnere? cum praediuite lectionum optimarum copia, professorum electissimorum numero, studiorum diligentia, nostram aut superiorem, aut omnino parem esse, iudicis equioris sententia constitierit?

A SEVERIORE IN IV-

uentutem disciplina.

Quid? quòd apud nonnulla gymnasia, malorum consuetudine iuuentutem corrumpi, aut indulgentia nimia disperdi? Bona item studia ac discipulorum numerum indies euanescentem decrescere percipiamus, et exercitia scholastica, aut vulgò nimium frigescere, aut omnino cessare? Tempora deniq; quibus nihil est charius, vel pretiosius, aut nugis perdiscendis, aut inhonestis rebus patrandis infumi turpiter, ut inde fieri consideremus, passim discipulorum greges, quasi pecus montanum, agrestibus moribus horrentes, aut dispalari

S 3 vaga-

vagabundos, aut pergracari furibundos, aut in omnium scelerum volutabris atatem exigere nō putibūdos, atq; adeo, ut longè rudiores & nequiores etiam plerunq; in patriam reuertantur, quā inde fuerint egressi. Quarum rerum portenta hic penitus nulla conspici, nostra bono iure poterit Academia gloriari.

A MAGISTRO RVM HONESTIORVM
 consuetudine, atq; conmercio magis piorum.

Nam cum à cōuersantibus (auctore Seneca) mores sumantur, non praeceptores hic otiosi degunt, quorum veterno discipuli perdantur: Non ebriosi, vnde pessimum cōuictores exemplum bibendi trahunt: Non blasphemī, qui virosam prauitatem in proximos trāsferant: Nō impudici, q; pueros emolliant atque effoeminent: Nulla denique improborum commercia, quorum contagio serpat in cohabitantes. Sed adsunt duces optimi prorsus, qui bonos iuxta prouerbiū, comites reddunt, hoc est, ad manus habentur omnium candidissimi. Magistri, qui in suos mores incorruptos trahunt ac transformant discipulorum gregem. Quorum magna satis (licet nō tam numeri, quā ipsius honestatis hic habeatur ratio) studioforum corona praesens, non minuitur, sed bonis amibus in dies augetur.

A STV

A STVDIORVM.

pramijs.

Et tantus qui bonas, ut aiunt, artes alit, honor optimarum literarū cultoribus hic defertur, ut in spectaculis (ubi statuarum & imaginum sculpturis & picturis homines immortalibus Dijs aequiparabantur) Olympicis, nunquam maior exhibita fuerit gloria. Exemplo fuit proxima celeberrima novorum Doctorum festiuitas. Exemplo tot Magistrorum novorum solennitas, quos ornatissimis, ut eorum studia ac virtutes meruerunt, insignijs officiosissime nostra, ut vidistis oēs, condecorauit Academia.

A SCHOLASTICORVM EX-
 ercitorum assiduitate.

Adde, quod tanta & diligentia & industria studiosi omnes hic in officio contineantur, tantis conatibus exerceantur indies, ut maioribus non possint. Nullus enim est dies, in quo linea non ducatur, nulla septimana, in qua nō aut publicè disputetur, aut declametur, atq; adeo. (ut
 Et schola nostra Lanī, conuulsaq; marmora claussemper, & assidua disrupta voce calumnae.
 Missam facio, frequētissimi, quo nullū liberaliū erectum, nullū accuratius administratur, pedagogij disciplinā. Missa facio tot saluberrima vere pietatis studia, quae cum alibi aut omninò squalida iaceant, aut penitus è medio tollantur. Hic

S 4

non

non solum feruenter excoluntur, sed etiam ad-
mata in pretio habentur maximo. Vnde fit, ut
eruditorem multo longe³ melius nostram iuue-
nitatem moratam ad suos redire percipiamus, cum
laude & gloria Marpurgensis Academia summa.

AB INCORRUPTA

uiuendi ratione.

Neque id mirum, cum hic sanis doctrinis &
bonestate colluceant omnia, nulla penitus nequi-
tatum illeclamenta subreant, sed ubique p̄b̄is-
sima (ut dixi) societas & consortia sancta. Quae
ipsa partim indissolubile religionis Christianae
vinculum, solidis adeo atque adamantinis con-
strinxit retinaculis, ut nulla ratione dirumpi
queant.

AB AMOLITIONE

calumnie.

Quare vanitatis illos pudeat, qui disidere, ac
mutuis odijs conflagare scholam nostram calum-
nati sunt, cerdonum factores, cum nusquam con-
iunctius, nusquam denique amcius uiui queat,
quam in gymnasio nostro, quod non ex morosis cer-
donibus, aut Lycambae secta conflatum, sed op-
timis virorum eruditissimorum ordinibus sele-
ctum consistit, quos bonarum literarum artes huma-
nos fecerunt, quos Philosophia plus quam homi-
nes reddidit, quos Medica facultas officiosos in-
formauit, quos Iurisprudencia ciuiles informa-
uit: Quos denique sacra Theologia diuinos effin-
xit, con-

concordi studiorum omnium harmonia, virtua-
rumque unione conglutinatos.

A FRUGALI VICTU,

atque temperantia.

Quibus omnibus non incommodum adiecero, fru-
galissimam (ut hinc Germania grauitatem ac
temperantiam agnoscas) studiosorum dietam,
Nusquam enim Sybariticus ille, ne & calami-
tas eiusdem comitetur, luxus, & insani conuiuio-
rum apparatus, quae sunt ipsissima studiorum pestes,
praedominantur. Nam ut edulia praeferam, quae
munda quidem ac simplicia in studiosorum hos-
pitijs apponuntur, non ambitiosa, non luxuriosa,
sed interdum eiusmodi, quae apud nonnullas scho-
las ventri deditas, Squalidus in magna (ut cum
Iuuenale dicam) fastidiret compede fossor: Qui
meminit, calida sapiat quid vulua popinae. Ut fer-
cula, inquit, magis salubria, quam artificiosa, aut
luxuriosa iranseam. Iuncera, propter excellenti-
am appellatione nobilitatis sic vocitatae, studio sis
ut habitu iucundissima, ita saluberrima portio-
nis crebrior usus adhiberi solet: vini rarior, quod in
illo castitas & sobrietas, & in hoc impudicitia
ebrietas regnent. Vnde D. Paulus: Ne inquit, in-
briemini vino, in quo luxus est.

A VINI TEMPERAMENTO.

Ergo vinum, quod clauo (iuxta prouerbium)
saret, ubi paulo largior interdum usus admini-
stratur,

S s stratur,

stratur, non merum infundi solet, quod optimam hominis partē, hoc est rationem debilitet atque enervet, sed prorsus innoxium, nēpe aqua infusa temperatum, sic longē melius redditum, & humanā ad naturā maximē appositū. Quo præclaro beneficio, qui præcellit apud nos, cenopole, hoc est, qui aquis diluere egregiē vina callent, ad summos & honores & opes, iure optimo p̄uebuntur. Sed hoc ipsum adhuc ignorare nostrū D. Propositum agerrimē ferens doleo, cū una ista faciat inscitia, quo miser & inhonorus pauperiorē apud nos vitam sese degere conqueratur. Indignū quidem, sed p̄meritam tamen ignorantia p̄cā auferens, qui locupletior euasurus, sitam utilem, tā probatam, tam insignem illius Staphili Syrrheni filij disciplinam, ut alij, consecutus esset. Hic (auctore Plinio) cū rudis ac simplex olim vetustas, meracius non sine plurima noxa biberet, vinum aqua miscere, et Bacchū temulentū Deū, Nymphis Deabus sobrijs temperare docuit, ut sic māsuēfactus ac domitus ille cornutus pater, fieret moderatior, masuetior, nulloq; sapientissimorū testimonijs salubrior. Et qd aliud innuit fabula de Baccho, qui fulmine cōflagrans, in Nympharū aquas singitur iniectus, nisi viri ardorē, sobrio elemento restinguendum esse? Quod etiam illud Epigrammatis Meleagri testatur ac cōprobat, sic decens.

Aī

Αἰ νόμφαι τὸν Βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἔλυθ' ὁ
κοῦρος,

Νίψαν ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.

Τούνεκα σὺν νόμφαις θρόμιος φίλος, εἰδ' ἐνὺν εἰργῆς.

Μίσγεσθαι, δέξῃ ὡδρ' ἔσι καιόμενον.

Id est.

Bacchus ut è flammis puer exilisset, in undis

Tinxerunt Nymphae sordidum adhuc cinere.

Hinc iudatus Nymphis est Bacchus gratius, at ignē
Ardentem capies, hunc nisi miscueris.

Sed quorsum iste verborū excursus tendit? in-
quies: nempe ut ostendam, hinc esse, quod neminē
apud nos studiosum cupidineis facibus incendi:
hinc esse, quod neminē astu Venereo captum, aut
laqueis irretitū, ac honestis artibus turpiter ab-
duci, et veluti bouē ad lanienā rapi cōperiamus:
hinc esse, quod nulla Circe referatur imminere,
qua veneficijs adolescentes in bestias cōuertat, id
est, nulla prestigiatrix Voluptas, qua suis affectu
um illecebris illos dementans ad pudicitia nau-
fragia perpetranda bladiatur, aut libidinū vene-
nis adeo puertat, ut in brutorū trāsformati natu-
ram, p̄ter hominis vocabulū, nihil hominis habe-
ant: Sed cōtrā tot Ulysses, fortes videlicet ac cō-
stantes hic viri præsto, qui iam longa rerum
experientia sapientum habitus sibi induc-
runt, maiestate veneranda persequi, quibus
impetillior atas imitatur, quorū exemplis
infer-

informata discat Syrenum voces dulcedine mel-
lita venenum inspirantes auersari, ab omnibus
spurcarum cupiditatum alimentis alienissima.

A STUDIO RVM FRVCTV.

His igitur rebus euecta iuuentus no-
stra, & eruditionis & honorū morum pulchri-
ma proferens ubiq; specimina, quid Deo Opt.
Max. quid parentibus, quid magistratui debeat,
intelligit, & expedire gaudet unde laudatissima
civilitatis ac omnis honestatis observantia pro-
moueat, ut animorū integritati, & externū cor-
poris habitum cōgruere, & nusquam mentis api-
cem a rationis amissi delirare videamus: tan-
tūm abest, ut cum aliarum quarundam Acade-
miarum cessatoribus, nostri adolescētes pessimē
vivant, & pulcherrimū immortalis Dei munus,
ut potē tempus, inhonestis rebus vecorditer infu-
sant. Sed potius, quō charius, quō pniciosius est
illud, tantō diligentius ab illis asseruatur, tantōq;
circumspectius impenditur, ne sine bonis frugibus
effluat. Dū faciant, ut in nostris discipulis exteri-
fic rerū satagentes resipiscant, ac ratione simili
reueluant amissas opes aliū de re sarciri posse, tē-
poris irreparabilem iacturā nō posse. De illis ne-
quiter impensis fortasse rationem parētibus sese
reddituros: de horis autem turpiter exactis Deo
omnipotēti. Quod ex aequo siferet, nemini dubiū
foret, quin multo fertiliore plātaria studiorum,
pro-

prouentu accrescentia, res humanas iam ubique
gentium afflictas restauratura, atq; prosperatura
essent, cū fortunatissimo disciplinarum omnium
successu, qualem apud nos, inuidia dictis absit, e-
mergere videmus indies. Argumēto sunt optima-
rum arborum fructus, nempe sanctissima vita
inst. tuta, modeste, iuste, pieq; videntis tum uni-
uersorum tum singularum, atq; adeo, ut nihil in
factis, audiatur, quod vel ipse Mornus reprehen-
dere possit. Quare cūm virūq; hoc est nō modō
facta, sed etiam voces petulantiores olim Roma-
ni vindicasse legantur, ut nobili etiam femina
Appij Ceci filie paulo leuius & inconsideratius
locute C. Fundanius & Tiberius Sempronius
multam dixerint aris 23. millia, nihil profectō
in Academia nostra reperiri confirmauerim, in
quod prisca illa seueritas, ac rigor animaduerte-
re possent, cūm omnis non modō perperam viuen-
di licentia, sed etiam in consultō loquendi teme-
ritas videatur exclusa, ut omnium cordibus illud
Hesiodi credatur inscriptum.

Γλωσση τοι θεσαυρος εν ανθρωπω ποισιν αριστος.
Φηδωλης, πλειση η χαρις κατα μετρον ιουσης

Optimus est homini lingua thesaurus, &
ingens

Gratia, que parcis mensurat singula verbis.
Vnde cōtingere cernimus, viri ornatis, quod ubi
que gentiū Academia nostra non immeruō ple-
rimus

rimum celebretur. Hinc etiam multi non obscūri ac tennes, sed opulentissimi aliarum urbium cives ac Satrapæ liberos suos huc ad omnium vultu bonarū literarū ac virtutis mercaturā, certim assiduò transmittunt, perspectum habentes, quantū utilitatis et gloriæ estudij Academia nostra proficiat.

AB VBERRIMO DO-

ctorum hominum pro-
uentu.

Nec illi fallūtur, cum vel caco appareat, plurimos huic prodire, & velut ex equo Troiano turmatim emergere, qui facundè concionentur in templis: qui sapienti eloquentia moderentur Senatū, qui prudentissimè iura dicant, qui cum laude publicis de rebus legationes obeāt: Qui deniq; quavis in re & iudicio valeāt et eruditione.

A CONTRADICTIONE.

Ceterum, si quisquam Zoilus obyciat, nonnullos aliquādo à literario nostro, ad sodalium, nescio quod exoticum deficere discipulos: Huic commo dum responderi poterit illud Agefilai, quo interroganti qui fieret, ut ab alijs seclis deficerent ad Epicureos, ab Epicureis nulli deficeret ad alios? solerter occurrit, inquit: Quomā ex viris Galli sunt, ex Gallis viri nequaquam. Gallos disciplinarum ac virtutis ofores, & voluptatum mancipia vocans. Apud nos igitur permanentes, viri sunt

sunt, qui studiorū ac virtutis amore iā sudare iā agere nō grauantur, imò paulo durius etiā exerceri nō molestè ferunt. Desciscentes autē Galli sunt, aliò concedentes: solū à labore ad libidinē procliuiores, ut apud sponfos Penelopes, nepulones, Alcinoosq; multò liberius ventri ancillentur, disciplinarum bonarum excutiendo iugum, inferuiant abdomini, ad nullam ingenij bonam frugem peruenturi, cœlum duntaxat, non animum mutaturi, etiam si trans mare currunt.

A MELIORVM DISCI-

pulorum virtute.

Verūm quantò turpior horum est defectio, qui liberius, imò licentius alibi aetatem exigant, hinc & ingrati & peruersi discedūt, tantò maior illorum est gloria, quos longè doctiores & honestiores vel hic presentes habemus, vel hinc consilio dimittimus, Academia Marpurgensis Encomiō per totū terrarū orbem decantaturos. Ergo quis nostram satis commendare poterit Academia? quam velut è locupletissimo cunctarū laudū penuario, longè vberiora dicēdi argumēta suggerere videtis, qui ut humane vocis organa sufficiat eloqui? Artemisia quōdā (referēte Gellio) dicendis ma-
Mausolus.
riti Mausoli Regis Caria laudib. agona fertur instituisse, atq; p̄ma pecunia possuisse, aliarūq; rerū amplissima. Ad quas laudes decantādas venisse dicuntur viri nobiles, ingenio atq; lingua p̄stabilis, Theo

Theopompus, Naucrates, Theodectes, in quo certamine vicisse Theopompum iudicatum est. At qui de laudibus Academia nostra certaturos, non tam facilis partu victoria sequeretur, sub iudicibus lite ac victoria palma semper invidiare, manente. Illic Mausolus nullis, aut omnino paucis rebus præclaris famosus, sed delicatule duntaxat uxorcule plus a quo dilectus, certandi materiam, & eam valde ieiunam præbuerat: Hic autem Academia celeberrima, tot rerum gravissimarum argumentis exuberans, tantos ἀγαθῶν (ut Græco proverbio dicam) σὺν ἅμα μὴ μὴ, Δάδουσι καὶ Δάσσοις offundit ut omnes eloquentia potentes, non solum de lassare, sed ad nihilum etiam redigere possit. Hic enim ipsissimum est omnium Musarum domiciliū. Quarum vel minimarum laudes singulatim promulganda, & maximos omnes eloquentie buccinatores obtunderent. O ter foelicem igitur Academiam Marpurgensem, qua quoniam amœnitate præfulges, omnium rerum ubertate præponderas, dignitate præcellis, merito dicata es omnibus, quæ otio gaudet, honoribus aluntur, bonis Musis delectatur. Quæ tot propriis tuis dotibus perlucida, ad tanta honoris fastigia conscendisti, quæ tot Mæcenatum tuorum virtutibus illustrata, ac patrocinijs circumvallata, propediem ad altissimos amplitudinis tue perfectissime gradus progressura, cum tot Heroës & Ailames

fortissimi-

fortissimi ut charissimam humeris suis fulciant atque sustentent nunquam humi prostraturi, sed potius inter sidera foeliciter collocaturi.

CONCLUSIO.

Habetis iam, viri ornatiss. quæ in presentiarum de Academia nostra laudibus dicere constitui. Longè plura ex tanta argumenti fertilitate veniebant in mentem dicenda, sed malui brevior haberi, quam plura nimis oratione vestram audiendi patientiam offendere. Et ineptum planè videri potuisset, si præsumpsissem verbis exprimere omnes illius Academia laudes, quæ tanti Principis illustriss. virtutibus, quæ tot celeberrimis patronorum tantorum titulis, quæ tot professorum dotibus, quæ denique tot studiosorum decoribus illustrata, totius orbis terrarum oculos in se converterit. Vos igitur omnium disciplinarum generibus instructiss. viri, Academiam nostram excolite, & quam estis sortiti (ut sedulo faciatis) Spartam exornate. Vos studiosa iuventus, quo soletis, honore merito preceres, & Magnates Academicos assiduo prosequimini, & vos ita gerite, ut bonis literis & probatis moribus diligenter studuisse deprehendami. Sic omnes apparebuis grati: Sic Magistratus, sic leges et statuta Academica, quæ proximo Solis die prælecta sunt, vobis virtutum calcavia magis, subditura, quam terrorem sunt incussura. Sic denique Academia nostra pluri-

T

munum

mum (ut audistis) ornata, indies magis atq; magis erit ornatio futura. Dixi.

COPIOSA VRBES LAU-
dandi ratio, ex Bucol-
diano.

Urbes laudantur nō secus atq; homines. Principio sunt ea spectanda, quae tempore presentem urbis celebritatem antecesserunt; ut conditor, ciuesq; qui administrānt, inhabitaueruntq; deinde quae ipsi sunt tempore coniuncta, ut ager, flumina, montes mare, portus, mœnia, fovea, tecta, et ciues, qui inhabitant: postremo quae insecuta infortunia, quibus commemorandis commiserationem moueamus, ipsisq; enersoribus odium constemus. Ut si quis Athenas, aut Romam, ut quondam fuit, laudet, dicatq; quibus artibus iam inde à primis iactis à Romulo fundamentis incrementum acceperit, ut nō modo Italiae urbium celeberrima, sed totius terrarum orbis caput, lumenq; extaret: & quorum deinde vitio inertiaq; concidere, retroq; labi cœperit. Sed cum ferò laudem sibi hac potissimum vendicet, quarum celebritas dignitasq; in omnium posita oculis elucet maximè, quae has ab ijs, quae tempore antecedunt, simulq; iuncta sunt, prædicandi via sit, indicabimus.

VRBIS LAUS A
conditore.

Condi-

Conditorum igitur comode primum ex descriptionis loco, atq; adeo ab adiunctis describemus unde cognosci potest, quae ipsius potentia, & præsertim quae animi virtutes, prudentia, iustitia, fortitudo, temperantiaq; fuerit. Deinde à causis erit augendum, cur eo in loco urbem locarit, quae si maritima, fertiliq; in agro posita sit, eo nimirum consilio fecisset, dicendum, ut hinc mari hinc agro magnavis hominum ali sustentariq; posset. Tum euenta erunt explicanda, quanta iam inde à condita urbe hominum multitudo victū hic, quomodo, & quā facile querat. Postremo cōferendo hanc cū aliarū urbium agro situque, mirè rem extendas ostendendoq; huius agrum aut fertiliore, aut certè parem esse, nullaq; in re deteriore. Dissimilitudinē aut ex situ fortè colligas hanc maritimā, illas esse cāpestres: huc cum terra magna, tū nauibus maxima onera aduehi: illuc plaustris modo res asportari. Ita et actus in primo illo urbis conditore spectandos esse adiunctorū idē nos locus admonet. Quid si igitur legibus & religione Rempub. nouam primum bene constituit, à causa extendenda res erit: eo nimirum consilio fecisse, ut iuste, pieq; uiueretur. & quos lex non passet, religio in officio retineret. Deinde euenta explicanda erunt: qui mores, ex eo usq; tempore iuste, modeste, pieq; uicentium, tum uniuersorum, tum singulorum extiterint. Quae omnia, si ut gesta sunt, copiose exponas, in-

cremētum sumet oratio, maiora quidem, si quæq;
 & ex comparatorum loco dilates. Præter hæc, si
 quid rectè instituit, considerādum: ut, si idem si-
 mul cū urbis primordijs literarum belliq; studia
 erexit: illis ut animi diuinarum humanarumq;
 rerū cognitione imbuerentur, his ut suas suorūq;
 fortunas tuerentur. Consilia ubi exposueris, euen-
 ta inde ab urbe cōdita enarrāda erūt: quot quā-
 tosq; viros vndecunq; doctissimos, & quo queng;
 tempore tulerit: quæ cuiusq; eruditionis testimo-
 nia scripta extent. Atq; hæc subinde comparādo
 dilatantur maxime. Hunc in modum, & quæ
 interim belli studia, & fortia facta extiterint, p-
 sequēdū erit: quæ nunc vniuersorū, nunc singulo-
 rū militie fortitudo virtusq;, & quo tēpore, quo in
 loco cognita perspectaq; sit. Atq; hic non solum ex
 cōparationis loco, si vales, quæq; variè extendas,
 sed & personas describas: consiliaq; faciendi ape-
 rias. Breuiter, quæ ratio vrbes laudādi ab ijs quæ
 tempore præcesserunt, vsūq; hic locorum osten-
 dimus. Verum si, ut sæpe de conditore, bonis eius
 institutis, nihil certi in mediū adferre poterimus,
 solumq; in confesso sit, urbē vetustā esse, semperq;
 ferè in cremētum sumpsisse, nihilominus quorum
 id administratione virtutesq; cōtigerit, narrādū
 erit: quæ nunc singulorū, nunc vniuersorum pru-
 denter, iustè piè, fortiter, tēperanterq; facta exti-
 terint, quo Resp. nomen viresq; accepit. Atq; hic
 singu-

singula cuiusq; facta ex adiūctorum loco copiosè,
 omnibus expositis circūstācijs, enarrari personæ
 quæ describi possunt. Tum, quæ causæ iā vniuer-
 sos, iam singulos ad faciendum impulerint, dicen-
 dum. Variè autem per cōparationem vniūquod-
 que amplifies, dum aut excessum, aut similitudinē,
 aut dissimilitudinē, aut deniq; rerum pu-
 gnantiam, contrarietatemq; ostendas.

URBIS LAUS AB IIS, QUÆ

huic simul tempore coniuncta
 sunt, & primum ab aëris
 temperie per locos
 ducitur.

Restant ea persequenda, quæ vrbi, quam lau-
 damus, simul tempore sunt coniuncta. Hic primū
 spectādum, quo in climate, cœliq; parte sit posita,
 unde aëris temperies cognosci potest. Neq; enim
 parū refert, languidioribus, ac feruentioribus, seu
 tēperatis Solis radijs sit subiecta, ut sunt ferè oēs
 hæ, quæ inter Cancrī Vrsæq; circulos sunt posite.
 Deinde dicendum erit de agris, qui adiacent: de
 fluminibus, stagnis, piscinis, mōtib; ipsoq; mari,
 si aut vicinum est, aut urbē alluit. In ijs aut omni-
 bus ea, quæ fructuosa amœnaq; sunt, laudibus e-
 uehēda esse, idē, qui omnium, adiūctorum nos lo-
 cus admonet. Siquidē agros fertiles fluuios pisco-

fos, navigabiles, mōtes vitibus consitos, eum mare
 nauibus frequentatum, hoc ipso quod fructus vo-
 luptatesq; maximas adferat, & urbis nomen di-
 genitatemq; in primis conseruare dubiū non est.
 Spectari uē potest, in orā ne an meditulo puincia
 sit posita: quod genus circunstantias copiose Graci,
 ut quos uerba nō deficiunt, persequuntur, presera-
 tim Menāder Rheior, qui de laude seorsum scri-
 pta reliquit. Verūm dum hic in laudando ex loci
 positione circunstantias, q; infinitum est, studiosē
 prosequitur, eorū quae omitti minimē debuissent,
 quae uidelicet publica munitiones, interiorq; ciui-
 um structura esset, ne meminit quidē. Atqui nos
 ad locos atq; adeo ipsos ad fontes laudaturū du-
 cimus: Vnde quantum pro suo quisq; arbitrio vo-
 let, hauriat. Nā cum urbium ad laudē pertinen-
 tes circunstantias explicari infinitum sit, quod u-
 nicuiq; ferē, praeter diuersa hominum studia, ra-
 tionemq; quarendi uictus sua quaedam propria à
 natura sunt attributa, alijs nēpe aurifodina, alijs
 therma, alijs alia id genus innumera, cognitio ad-
 iunctorū loco, hoc instructus sit, ut sciat, quaecunq;
 praeterita praesentiaque splendorem urbi commo-
 dumū seu proprium, seu cum ceteris commune
 adferant, laudari oportere: quae per reliquos de-
 inde deducta locos augeatur plurimū. Postremo
 igitur de publicis munitionibus, interioriq; ciuiū
 structura, & ipsis ciuibus, erit dicendum. Hec
 igitur

igitur ab adiunctis ministrata, copiosē erūt singu-
 la, omnibus enarratis circunstantijs, explicanda:
 et per reliquos subinde locos ducenda, amplificā-
 daq;. Itaq; si in bono climate sita sit ciuitas, primū
 aëris temperies, coeliq; clementia, & iēperata sub
 ipsa solstitia, dierum nocturniq; lōgitudō, pluribus
 erit describenda. Deinde à causis haec erunt locu-
 pletāda. Non enim aut Solis ignibus, aut septen-
 trionalibus frigoribus nimis esse subiectam: sed in
 medio positā, hinc frigora, aestum fuisse, unde &
 illud dierum nocturniq; suo tempore nec maius
 nec minus iusto incrementum, quorum alterum
 sub Arcto, alterū sub Solis cursu positis accidit.
 Ab euentis, quare homines nulla aëris intēperie
 impediri, quo minus toto anno uictū domi et foris
 querat: omniaq; in agris foelicū pueniat. Acci-
 dit eō, & ipsa ingenia, coeli beneficio praesentiora,
 perspicatioraq; reddi. Et haec quidē omnia mul-
 tis explicari possunt. Postremo & ex cōparatione
 petenda copia est: ut si hic aurā salubriorē homi-
 nibus, maturescendisq; frugibus accōmodatiorē
 declares, quā eius, quae cum cōfers urbe. A simili
 aut extendas, si cum ea urbe conferas, cuius posi-
 tū pluribus notū maximeq; probatū uides. Hunc
 in modum, si uoles, & dissimilitudinē repugnā-
 namq; collatione aperias. Quod aut hac uia, or-
 dinēque ex locis amplificandi commode utamur:
 tamen, cum et aliter rectē fiat, nemo sibi hic legena

prescribi putarit. Nam postquā ex adiunctorum loco, qui omni rei, de qua agitur, adiūctus est, maxime, qua volēs ob oculos posueris: deinde ex comparatione copiam sumas: et si magis augere volēs, subinde à causis augeas, licet. Verū id aliter atq; aliter fieri posse, in uniuersum sit dictum, volo: adēò, ut sēpē dum uno in loco longiorem morā trahimus plures interim alij ex suo aliquid, vel antequam inde digredimur, communicent.

LAVS VRBIS AB AGRIS, FLV-

mimibus, publicis item munitionibus, tectis, ipsisq; ciuibus.

Hec de aëris temperis: de agris subinde dicēdū, de fluminibus, stagnis, mōtibus, piscinis, & ipso deniq; mari aut vicino, aut urbe alluēt: quantaq; ex singulis utilitas, voluptasq; capiatur, ab adiūctis copiosē erit exponendū: nunc ea ipsa describendo, nunc aut classicorum auctorum, si fieri potest, aut vicinarū gentiū testimonijs confirmādo. Atq; hac via res quidem ipsa mirē augeatur. Quod si verò magis hac extēdi volēs, singula celeberrimis urbibus cōparādo, ostēdes, hāc siue agri ubertate, siue fluminū copia, voluptateq; siue demq; ipso maris usu alijs longē superiōrē, aut certē per omnia parē esse iudicandā. Itā & de publicis urbis munitionibus, tectisq; dicendum: quātaq; sit

sit fouearū, aggerum, murorumq; altitudo, latitudoque erit describēdum: quis portarum, turrium, propugnaculorūque numerus, quae magnitudo firmitasq; quod bellicis machinis rebusq; ad arcendā vim accommodatis, sint omnia referta. Hec ubi plurib. exposita verbis, descriptaque fuerint, à causis est augendum, cur foueas, moenia, aggeresq; ita duci, ponique placuerit: quo cōsilio hac distātia, hoc in loco, turres propugnaculāq; locarint: cur tātis sumptibus, tot tantisq; laboribus eò omnia euexerint, nēpe, ut q; minima manu hostiles incursionēs, impetusque sustinēdo, propulsaq; vitā, fortunasque suas defensarēt. Atq; hic subinde euentia narrabūtur, quorū hostium impetū, oppugnationesque, quo & quanto tēpore fortiter sustinuerint, furorē fregerint, discedere demū cū ignominia pauci plurimos coegerint. Quin & postremo comparatione omnia maiora amplioraque reddas, maximis munitissimisque urbibus hanc, aut munitione per omnia parē docendo aut multis etiam partibus superiōrē. Atq; hac vicinarum gentium testimonijs, praclarisq; regnum, atque magnorum hominum iudicijs dilataripossunt. Tecta autem ciuium frequentiora magnificesque extructa, tum plateas, foraque ad hominū usum latiora. Diuorumque tēpla augustiora esse, quod nō parua laus sit, ut, quaeq; maxime excellunt, ita pluribus erunt verbis ornada.

T 5 homi-

hominūque, de ijs testimonia iudiciaque afferenda: tū cum vicinis pulcherrimisq; ciuitatibus cōferenda, quo ipso aut parum, aut longē maiorem huius celebritatem magnificentiamq; edoceas.

Quod si lubet, & hac ipsa alijs locis licet extēdas. Restat de ciuibus esse dicendum: horū iam viuētium, cum de vita defunctis dixerimus, que studia, qui mores, que praeclare facta existant, spectandum. Cōmode autem quaeq; in sua virtutum genera spargas: & sua prudentia, sua iustitia, que erga Deos religio, erga parentes pietas dicitur, sua item fortitudo, temperantiaq; assignes. Ceterum cum supra in patria laudibus, laudandi amplificandiq; rationē ostenderit, que insistēda hic vita sit, inde peti potest. Hec de urbiū laudibus, unde que vituperari oporteat, res nempe contrarias, facile colligi potest.

QVAE FACTA EX LOCIS

copiosē laudandi sit ratio.

Facta ornandi & amplificandi, que ratio sit, subinde intueamur: in quibus laudandis vituperandisq; cum & Rhetores, tum maxime Historici, Heroiciq; vates versantur. Temporis autē seruato ordine laudare oportere ipsa nobis praescribit ratio: poētis tamen id de industria mutanribus, Praecipui autem hi loci sunt, Cause & Euentus: quanq; alij omnes qui supra, & huc adhiberi possint: expositis primū causis, deinde que

eueni

euerint explicentur. Quare Vergilius post quam paucis proponendo, Musas inuacando, hominum animos sibi benenolos attentoque reddidit, causas statim commemorat, cur Aeneam Iuno, insignem pietate virum, tot labores periculāq; adire cōgerit.

Urbs antiqua fuit, Tyriū tenuere coloni,
Carthago, Italiam contra, Tiberinaque longē
Ostia: diues opum, studijsq; asperrima belli:
Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam.
Post habitā coluisse Samo: hic illius arma,
Hic currus fuit, hoc regnum Dea gentibus esse,
St qua fata sinant, iam tum tēditque, fouetque,
Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci
Audierat, Tyrias olim qua verteret arces,
Hinc populum latē regem belloque superbū,
Venturum excidio Lybia: sic voluere Parcas.
Id metuens: veterisq; memor Saturnia belli,
Primò, quod ad Troiā pro charis gesserat Argis
Nec dum etiam causa irarum, seuique dolores
Exciderant animo: manet alta mente repositum
Iudicium Paridis, spreteque iniuria formae:
Et genus inuisum, & rapit Ganymedis honores.
His accensa super, iactatos aequore toto
Troas, reliquias Danaū, atq; immitis Achilles,
Arcebat longē Latio, multosque per annos
Errabant, acti fati maria omnia circum.
Tanta molis erat Romanam condere gentem.

His

*His irarum Iunonis è causis, quæ infortunia
Aenea Troianisque euenerint, dum complures
annos mari errare, et deinde in Latium bellum ge-
rere coguntur, poëta subinde fufsum narrare os
cipit: & vix duodecim libris absoluit.*

*Vix è conspectu Siculae telluris in altum
Vela dabant lati, & spuma salis ære ruebant,*

&c.

Causarum.
locus

*Sic & ante hunc, in utroque suo opere Home-
rus, primò causas, deinde insecuta canit euēta.
Hunc in modum & T. Livius secundo suscepti:
à Pœnis in Romanos belli, antequam euēta resque
gestas enarrat, causas primùm dicit, quod vide-
licet Sicilia Sardiniaque, illa nimis celeri rerum
desperatione Romanis concessa, hæc fraude ab
illis intercepta esset: tum quod Annibal, cum puer
adhuc esset, à Patre Amilcare Imperatore aris
admotus iurasset, & se quam primùm per ætatem
posset, hostem fore Romanis. Quin & Salustium i-
de facere, ipsius argumento est historia. Quid? nõ
igitur aliò hic causarum locus valet, quàm ut causas
rerum, quæ euenerunt, quod ab his auctoribus fa-
ctitatum esse videmus, primùm exponendas esse
sciamus? Est profecto multiplex huius passimque,
nec certo in loco usus: cum nunc precedant, nunc
suos sequantur euētus. Nam quanquam pri-
mæ quadam principalesque summa rerum causa
sunt, quas nosse principio lector, auditorque cupit,*

tamen

*tamen cum subinde alia atque alia actiones ca-
susque existant, & ipsorum alias atque alias causas
esse constat, unde si inter narrandum obiter am-
plificetur, mirè orationis exiēditur corpus. Qua-
re Cicero, cum suarum se laudum minus grauem
scriptorē fore intelligeret, videretque L. Lucei-
um, Q. F. insignem sui temporis historicum, bel-
lum civile scribendum suscepisse, scripta ad eum
epistola, omnibus petit modis, suas ut res, exemplo
Græcorum, seorsim perscribat, atque in se ornando
historiæ leges negligat. Posse autem inde, si à
continentibus suis scriptis seungat, & à causis,
euētis, adiunctisque, amplificet, quoddam corpus
confici. His porro ex locis augeri rem oportere, L.
Luceium admonet, dum causas, consiliaque re-
rum suarum, casus etiam & euēta explicanda
esse scribit. Adiuncta autem sunt, tempus, testi-
moniaque Lucij, quem ea, quæ suo iudicio laudanda
putaret, ornare, quæ contra vituperanda, re-
prehendere voluit. Atque huc etiam pertinet mul-
torum in Ciceronem perfidia, insidia, proditioque
quæ & putauit esse notanda. Hic nemo mirabitur
consilia, & actiones, quæ supra in lecorum ex-
positione adiunctorum loco complexi sumus, hic adiuncta
causas & euēta dici. Sunt namque hi, quorum con-
silia & facta sunt, adiuncta maxime. Verum cau-
sarum & euētorum nomen accipiunt, cum sum-
pta ab adiunctis, unde omnis, rerum ducitur co-*

pius

copia, inter sese componuntur: et causa, effecta, et haec vicissim illas ostendunt. Quare causas & ea uenta, magnam cum adiunctis cognitionem habere nemo mirabitur. Inde namque hi licet nati loci sint, tamen & ipsi latissimè patent. Itaque his locis, unde ornatur historia, si & comparationis locum adiecerit, non video, non modo, unde historici, sed Rhetores Poëtaeq; qui maximè solent magis amplificarent. Hinc Caesar, ut Brutus apud Ciceronem disputat, quia minus rerum suarum historiam vestit, commentarios inscripsit, ceterisq; scribendi ansam praeiuit, ut q; uellet, eadem copiosius tractaret, et quasi calamistris qbusdã inureret. His ipsis ex locis lactea illa Tui Lini uertitas est petita, unde tamen Dionysium Halicarnassensem, q; & ipse Romanas res p̄scripsit, multò magis auxisse intelligas, ut mihi is, q; de Demochare Brutus Ciceronianus iudicat, non tam historicum, quam rhetorè egisse uideatur. Hinc Maro noster, hinc Homerus ea sumpserunt, qbus que uoluerunt, non tam dilucidè enarrasse, q̄ facta ubiq; mora omnia ob oculos posuisse uideatur, hic fusissimè, ille modo quodam usus: id quod is facile animaduertet, q; cognitis locis & amplificandi ratione, utrunque cum iudicio legit. Sed hac de re suo dicetur loco, nunc, quod uolumus, usum locorum, augendiq; rationem celebrãdis factis diligentius, & ad cuiusq; magis captũ indicemus.

Vnum

Vnum igitur factum si oratione laudandum sumamus, sit Theodosij Imperatoris, quod, in signe Bonienfis Academiae, maxime Gymnasium Bononiae instituit: primum ex descriptionis loco, atq; adeò ab adiunctis ipsis describamus, unde ingenium et mores principis eluceant: & causa tam honesti et utilis facti, quasi per transennam appareant. Fecit id & T. Linius principio historiae suae de secundo bello Punico ubi pluribus Annibalem depingendo, animiq; bona, uitiq; plurima exprimendo, q; cum uiro Romanis futura res esset, lectorè statim instruit. Secundum haec, ab adiunctis res ipsa erit explicanda, quãtis, et unde sumendis fructibus, qui in professores expederentur, hanc scholam adornarit, confirmaritq;e. Deinde à causis, cur hoc in loco, ut tot tantãque stipendia professoribus constituerit, ut certè hinc in reliquam totã Europã, q; relictè Rempub. administraret, docti mitterentur. Tum ab euentis mirum in modum augeas, si qua interea loci emolumenta, alia, alièq; nationes hac ex Academiae & ceperint, & quotidie capiãt, psequaris, qui qbus in locis hinc misit, siue cognitione rerum humanarũ, physicarũq; utiles Rempub. exiterint, siue legum scientia, qd aquum & iniquum esset, & edocuerint, siue demique medicina beneficio laborantibus opem tulerint. Postremo, ex comparationis loco quantam uoles copiam sumas, factum hoc aut cum alijs ipsius, aut

cum

cum aliorum Imperatorum præclare factis conferendo.

EXEMPLVM, FACTA EX
locis amplificandi apud
Ciceronem.

Interdum factū laudamus & dilatamus, non tam fere à causis, & quæ has sequuntur euentis, sed saltem ex adiunctorum & comparationis loco: id quod Cicero fecit, gratias Casari agens, ipsumq; laudans, quod Marcello ignouisset. Postq; igitur exordium à tempore, eiusq; quo dixit, diei circumstantiis duxisset, clementiam sapientiamq; Casaris ab adiunctis statim laudat ornatq;, nempe à sua totiusque Senatus letitia, factū hoc probantis, & propterea de Rep. subinde melius sperantis. Aspergit & paucis obiter laudem Marcelli, quod ipsum & hos ipso loco est ductum: et eò valet, ut clariùs illustriusque factū eius reddatur, quòd præstantissimo, amplissimq; viro ignouisset. Deinde ex cōparationis loco Cicero amplificat, & confert hoc Casaris factū cum maximis eius bellis, rebûsq; gestis, quibus omnibus iure anteferrî, pluribus ostendit. Porro hac in cōparatione orator tantā moram trahit, dum interim ab adiunctis circumstantiis admiscet, ut omnia quæ ad laudē pertineant, totaq; oratio, nisi q; pauca ad finē aliò spectantia adiecit, hoc solo ex loco vestita, amplificatq;, deprehēdatur. Quare quantum

Oratio.
Cice. pro
Marcello.

tū hoc ex loco res extendi possit, cum plurima apud Ciceronem ex. empla, tum hoc studioso perspicuum esse potest.

EXEMPLVM, RES EX LOCIS
amplificandi, apud T. Liniū historicū
breuiterq; easdem explicandi.

Hinc autem quis locorum vsus, quæ laudandi, amplificandiq; ratio sit, quāquam satis liquere putem: tamen non abs re fuerit, & hac ipsa in historia, classicisq; auctoribus paucis indicare. Narraturus T. Linius contra Romanos res ab Annibale gestas, ut statim intelligi posset, qualis is esset, qui tantum in discrimen Romanum nomē adduxerit, primum ipsum Ducē ex descriptionis loco depinxit his verbis: Missus Annibal in Hispaniā, primo statim aduentu omnē exercitū in se conuertit. Amilcārem sibi reditū veteres milites credere eundem vigorem in vultu, vimq; in oculis habitū oris, lineamētaq; intueri. Deinde breui effecit, ut pariter in se minimum momētum ad fauorem conciliandum esset. Nunquam ingenium idem ad res diuersissimas parendum, atq; imperandum fuit. Itaq; haud facile discerneres utrū Imperatori, an exercitui charior esset. Neq; milites alio duce plus confidere, aut audere: plurimū audacie ad pericula capeſcenda, plurimum consilij inter ipsa pericula erat. Nullo labore aut corpore fatigari, aut animus vinci poterat. Caloris ac
V frigo-

frigoris patientia par, cibi potionisque desiderio naturalis, non voluptate modus finitus vigiliarum, somniq; nec die, nec nocte discriminata tempora, id q; agendis rebus superesset, quieti datum. Ea neq; molli strato, neq; silentio accersita. Multi saepe militari sagulo operitum, humi iacentem inter custodias stationesq; conspexerunt Vestitus nihil inter aequales excellens. Arma atq; equi conspiciabantur. Equitum, peditumq; idem longe primus erat. Primus praelium inibat, ultimus conferto plio excedebat. Has tantas viri virtutes ingentia vitia aequabat, inhumana crudelitas, perfidia plus quam Punica, nihil veri, nihil sancti, nullius Dei metus, nullum insurrendum, nulla religio. Haec tenens mores, ingeniumq; descripsit, quae quidem omnia ab eo, qui rem nudam explicari voluisset, omitti potuissent. Subiicit autem ex adiutorum loco, his verbis: Cum hac indole virtutum ac vitiorum, triennio sub Asdrubale Imperatore militavit, nulla re, quae augenda audendaq; magno futuro duci esset, praetermissa. Hac quidem cum illud tempus praecedat, quo bellus dux declaratus est, omitti potuissent: Quae sequuntur, ex adiutorum, seu, qui inde nascitur, causarum et euentorum loco sumuntur, cur videlicet Annibal in suscipiendo bello, nihil prolatum arbitrat, et dum Saguntinos petit, in Olcadum fines exercitum ducat? sic ille. Ceterum ex quo die dux est declaratus, vel ut Italia ei provincia decreta, bellumq;

Roma-

Romanum mandatum esset, nihil prolatandum ratus, ne se quoq; ut patrem Annibalem, deinde Asdrubalem, cunctatam casus aliquis opprimeret, Saguntinis inferre bellum statuit. Quibus expugnandis, quia haud diu Romana arma, movebantur, in Olcadum fines prius ultra Iberum, eages in parte magis, quam in ditione Carthaginiensium erat, induxit exercitum: ut non petisset Saguntinos, sed rerum serie finitimis domitis gentibus, iungendoq; tractus ad id bellum videri posset. His demum subiicit euenta, gesta q; rei narrationem. Carteiā urbem opulentam, caput eius gentis expugnat, diripitq;: quo metu percussa minores civitates, stipendio imposito imperium acceperunt. Victor exercitus, opulentusq; praeda Carthaginem novam in hyberna est deductus. Ibi large partiendo pradam, praeterita cum fide exolvendo, cunctis civium suorum sociorumq; animis in se firmatis, vere primo in Vacceos motum bellum. Nuda haec satis narratio est: nisi quod obiter petitas ab adiunctis circumstantias inferat nonnullas: quod genus sunt, urbem esset Carteiā opulentam, et suae gentis caput: tum exercitum opulentum praeda deductum esse. Prosequitur autem narrationem temporis cuius mentionem facit servato ordine. Hermadica et Arbacala Carteorum urbes, vi captae, Arbacala et virtute, et multitudine oppidanorum diu defensa. Ab

V 2

Hec-

*Hermannica profugi, exulibus Olcadum priore
estate domita gentes, cum se iunxissent, concitant
Carpentanos, adortiq₃ Annibalem regressum ex
Vaccetis, non procul Vago flumine agmen graue
prædaturbauere. Pura hæc, nudaq₃ sunt omnia,
nisi quod ab adiunctis est, oppidanorum virtute
et multitudine, Arbacalâ diutius esse defensam:
neq₃ procul Toga impetum in Annibalis agmen
esse factum. Quæ sequuntur, paulo copiosiora sunt.
Nâ & consilia Annibalis aperit propterea am-
nem traicientis, ut in transitu fluminis hostes in-
uaderet, & causas ferocia hostium Carpentano-
rum, cū sua multitudine, tū fuga Annibalis mi-
nus timētium. Atq₃ hic Linius, & à suo obiter te-
stimonio amplificauit: dum inuictâ aciem dicit, si
equo certaretur cāpo: sic ille Annibal prælio ab-
stinuit, castrisq₃ super ripam positis, cum prima
quies silentiumq₃ ab hostibus fuit, agmen vado
traiecit, valloq₃ ita producto, ut locū ad transgre-
diendum hostes haberēt, inuadere eos transuen-
tes statuit: equitibus præcepit, ut cū ingressos
aquam viderent, adorirentur. Peditum agmen
in ripa elephantés quadraginta disposuit. Carpen-
tanorum cum apendicibus Olcadum, Vacceo-
rumq₂ centum millia fuere. Inuicta acies, si equo
dimicaretur campo. Itaq₃ & ingenio feroces, &
multitudine freti, et quod metu discessisse crede-
bant hostem, id morari victoriâ rati, quod inter-
esset*

*esset amnis, clamore sublato passim, sine ullius im-
perio, qua cuiq₃ proximum erat in amnem ruūt.
Hactenus cōsilia, causasq₃ exposuit, quibus subij-
cit euenta: nempe infelicem Carpentanorum pu-
gnam, & deditionem. Et hæc quidem ipsa, satis à
circumstantijs quas explicat, illustrat his verbis:
Et altera ex parte ripæ, vis ignis equitum in flu-
men immissa, mediog₃ alueo, haud quaquam pa-
ri certamine concursum. Quippe ubi pedes insta-
bilis, & vix vado fidens, vel inermi equite, equo
temerè actō pueri posset. Eques corpore armis-
que liber, equo vel per medios gurgites stabili, co-
minus eminusq₃ rem gereret, pars magna flumine
absūpta: quidā verticoso amne, delati in hostes,
ab elephantis obruti sunt. Postremi, quibus in-
gressus in suam ripam tutior fuit, ex varia trepi-
datione cū in vnum colligerentur, priusquā ex
tanto pauore reciperent animos, Annibal agmi-
ne quadrato amnem ingressus, fugam ex ripa fe-
cit: vastatisq₃ agris intra paucos dies Carpentanos
quosq₃ in deditionem accepit. Hunc in modum re-
liqua toto corpore, alia magis, alia minus, ut qua-
que postulat, his ipsis ex locis extenduntur. Ra-
riores autem cōparationes sunt locus, in hoc præ-
sertim genere, omninò ad ornatum, amplificatio-
nemq₃ accommodatissimus: unde poëtis, rhetori-
bus copiam, sequentibus, crebrior historicis, ne
adornandum magis, quàm ad narrandum ratio-*

rem sumpſiſſe videantur, minus familiaris. Porro Saguntati oppugnationes, excidiumq; q̄ proximè ſequitur, pluribus adiectis per iſta ſibus copioſiſſimè explicatur. Verum hac ipſa Liviiana ex locis aucta amplificataq; nuda omni ornatu, quaſi veſtitu ſpoliata, ob oculos ponamus: unde quid inter ieiunam, neceſſariamq; narrationem, et copioſam locupletemq; interſit, cognoſci poteſt. Miſſus Annibal in Hiſpaniam, poſtquam mortuo Aſdrubale dux belli eſt declaratus, Saguntinos bello petiit. Quod dum facit, in Olcadum fines exercitiū ducit. Carteiam urbem expugnat, diripitq;. Minoribus deinde ciuitatibus metu ſubactis, exercitum Carthaginem nouam in hyberna deducit. Hiſc largè prædā partiendo, præteritaq; eum fide exoluendo, cunctis ciuiū ſuarum ſociorūq; animis in ſe firmatis vere primo in Vacceos motum bellum, Hermandica & Abracala Carteiorum urbes vi capta. Ab Hermadica aut̄ profugi, exulibus Olcadū cum ſe iunxiſſent, concitant Carpetanos: adorti q; Annibalē reſſum ex Vacceis, nō procul Tago flumine agmen turbauere. Annibal aut̄ traiecto anſe temerè inſequentes hoſtes ad centū millia partim equitatu in flumine oppreſſit, partim in fugam cōuertit vaſtatisq; agris & Carpetanos, paucos intra dies, in deditionē accipit. Breuis hac, nudaq; narratio eſt, quam ut vir ille eloquentiſſimus ex locis locupletari viſū eſt.

VITV.

VITUPERATIO.

ΥΟΓΟΣ.

Vituperatio eſt ſermo expoſitiuus mala, quæ alicui inſunt. Differt, autem à loco communi vituperatio, quod locus communis pœna, expoſcit: vituperatio verò ſolūm habet velut nudum conuiuium.

Diuiditur autem in eadem capita, quibus Laus, poſſuntque vituperari eadem omnia, quæ & laudari,

- Perſonæ,
- Res,
- Tempora,
- Loci,
- Bruta animalia,
- Plantæ,

Vituperamus verò, & cōmuniter, & Singulatim. Vbi verò pro cœmion feceris, adiunges genus, quod diuides eadem, qua in laude, ratione. Deinde educationem & res geſtas, & Epilogum ita facies, quemadmodum in laude.

VITUPERATIO
PHILIPPI.

EXORDIUM.

NEquè virtutem merita laude fruſtrari
V 4 rectū

rectū est, neque itidē sine reprehensione de-
decora relinqui. Quoniam si non ita fiat, id
quod præcipuum est amborum, præmiū v-
trique aufertur: Laudandis quidem gloria
rectē factorum, vituperandis verò scelerum
turpitude. Omnes autem malè audire æquū
est, qui malos sese præbuerunt, tantò magis
verò omnibus Philippi, qui omnes impro-
bos longè omni scelere superauit.

A GENERE VEL

Natione.

Macede-
mones.

Natus est ex ea gente, quæ pessima est o-
mnium Barbarorum, & quæ non certis con-
sistere sedibus potuerit, propter ignauia, sed
coacta sit locum è loco permutans, varijs er-
roribus iactari. Argui enim primū ipsos
finibus exturbauerunt. Hinc diū vagi, ad eā
tandem, quam nunc incolunt regionem, per-
lati sunt. Duplici itaque infelicitate implexi,
& quod melioribus coacti sunt cedere, quod
imbecilliores violenti, iniustiquē fuerunt,
nunquam tutò habitare, aut vacui metu age-
re potuerunt.

A PATRIA.

Et cum ex gente ignominiosa oriundus
sit:

fit: tamen ex ciuitate magis etiam infami-
tus est. Vt enim abiectissimi Barbarorum
censentur Macedones. Ita Macedonum eius-
quē terræ velut quædam sentina est Pella, vt
in qua ciuitate ne frugi quidem seruorum vl-
lus sit prouentus.

A MAIORIBVS.

Hac ergo progenitus patria, maiores ha-
buit, patria ipsa longè magis pudendos. Phi-
lippus enim inter maiores ipsius fuit, cui q̄
minús eius terræ regnum obtingeret, obstitit
generis indignitas atque dedecus. Huic suc-
cessit pater Amyntas, qui regnum alienis o-
pibus tenuit: pulsū enim, in regnum Athe-
nienses reduxerunt.

AB EDVCATIONE.

Tali igitur ortus patria tales sortitus ge-
neris auctores, apud Thebanos moratus,
primū obses fuit. Nec quamuis media in
Græcia versaretur, mores conuictu mutans,
ad meliora deflexit, sed barbaricam semper
impotentiam, inter Græcam retinuit insti-
tutionem. Quūque sit omne humanum
genus in Græcos atque barbaros diuisum, i-
pse velut ex vtriusque commixtus, similem
improbiter in dissimilibus gentibus ex-

Excercebat.

*A REBUS PER TYRANNI-
dem atq; perfidiam gestis.*

Orsus ergo primum à cognata gente, ipsam in seruitem redegit, velut à perfidia rerum suarum initia auspicatus. Inde & finitimos aggressus populos, perdomuit: captisque de inde Pæonibus. Illyricos est adeptus. Tribellorum quoque gentem inuadens, & quicquid præterea in proximò erat terrarum, omnia velut vno impetu deuicit. Et corpora quidem Barbarorum pugnando cepit. mentes autem cum corporibus nequiuit capere, nec eorum animos pacis partibus sibi conciliare. Quoniam am subinde deficiebant, & quanquam victoris crudelitatem horrebant. tamen rebellionem per omnes penè dixerim noctes somniabant, ut qui opere foris seruirent, intus cogitatione essent liberi. Subactis ergo finitimis Barbaris, & Græcos castra mouit, atque aded antequam ipsam Græciam inuaderet, ciuitates quæ in Thracia Græcæ ditionis erant, euertit, cepitque Amphipolin, Pydnam subegit, istisque Potideam adiunxit, neque Pheras extra Pagafas, neque Magnasam extra Pheras omisit. Sed cunctæ vrbes Theffalorum capiebantur, & velut generis mercedem seruitutem ferebant.

A MOR-

*A MORTIS
genere.*

Dignum sanè fuerit, exitum quoque ipsius recensere. Postea enim quam pleraque, quæ inuasit oppresserat, subieceratque contra fœdera eos, qui fuerant fœderibus deuincti, offensi violatis fœderum sacris Dei, convenientem perfidiæ suæ finem dederunt. Neque enim in prælio pugnantis ceciderit, quo fortissimum aliquem mortis suæ testem reliquisset, sed in medio turpium voluptatum gurgite suffocatus, se dignum sepulchrum in earum fœditate inuenit. Videlicet, ut quemadmodum eius vita, sic & mors intemperantiæ fœdum exemplum posteris esset.

*A COMPARA-
tione.*

Quis autem est, qui Echetum illi putet posse conferri? Echetus enim præcissis extremis aliquibus corporis membris, reliquum saltem corpus reliquebat. At Philippus totos corporibus ipsis homines perimebat. Quantoque sauius est totum deleri hominem, quam partem aliquam auferri, tantò perniciosior est Echeto Philippus.

PERO-

APHTHONII
PERORATIVNCVLA.

Cessare autem è sceleribus suis philippus nesciebat, cum mihi victo magnitudine flagitiorum eius, necesse sit, vt plura de ipsis facere verba desinam.

SCHOLIA.

Omnia quæ laudantur, contraria vituperari possunt ratione. Ab Aphthonio causa exercitationis reprehenditur Alexandri pater, Amyntæ filius Philippus, qui tamen vel dictorū urbanitate vel vt relatum, est supra dexteritate ingenij superabat seculi sui reges omnes. Vide Eras. 4. Apophthegmatum. Quemadmodum autē laudari, ita vituperari possunt Personæ vt Thersites Rex, vt ebrietas: Tempora, vt hyems: Loci, vt Euxinus: Nora, apud Plutarchū in Eumene: Bruta animalia, vt crocodilus: Plātæ, vt crābe.

Adiunges genus, &c. In genere, nationis, patriæ, maiorum, atq; parentum circumstantiæ sunt exciende. Quæ omnia si clara contigere, ostendendum est, illa vitiorum omni genere contaminasse, quem vituperandum susceperis.

Educatione, &c. Quod si is, quem vituperare cōstitueris claris natalibus, & egregijs animi, corporis atque fortune dotibus conspicuus præfuerit, dices à maioribus illum degenerasse: Animi
dotibus

PROGYMNASMATA. 159

tibus ad dolos & fraudes abusum: Bonis corporis ad libidinē, clades, rapinas: Diuitijs ad multorum perniciem, & publicas seditiones fouendas.

Frustrari, &c. Frustrum actuum & frustror commune verbū legitur. Est autem sensus. Quis crimina non accusant, ij non minus peccant, quæ qui virtutes non laudant: non enim decet virtutem sine laude, nec malitiam sine vituperio atq; reprehensione relinqui.

Aequum malè audire, &c. Vi sementē, iuxta prouerbiū, quis fecerit, ita metet. Et q; quæ vult dicit aut facit, quæ nō vult, audiet. Bene dictis aut factis certat, audiet bene.

Pessima barbarorum, &c. Huius gētis barbariēm Stratonius Musicus Atheniensis notare solitus fuit. Qui ad discipulum stupidum solebat exasperatus dicere, eis μακεδονία, pro eis μακαρία, quo dicto prouerbiali precamur exitium. Meminit Eras. 6. Apophteg. Macedonia autem descriptionem habet Pomponius Mela, lib. 2. ca. 3. Lius lib. 2. belli Macedonici.

Ad historia verò præsentis cognitionē pertinent ea, q; Iustinus habet lib. 8. & 9. Thucydides belli Pelopon. lib. 2. Plutarchus in vita Alexandri Paulus Orosius lib. 3. cap. 12. ac. 15.

Argui, &c. Argos et Lacedemō duæ clarissimæ urbes, Græcia quondam lumina fuerant, vt ait Lius

ait *Linus lib. 4. belli Macedonici. Ab Argos Argini & Argolaci. Inde Macedonum reges oriundos fuisse, Linus testatur.*

Duplices, &c. *In duplex, inquit, malum inciderunt, & quod Argivis fortioribus cedere, & iam exules ad inopiam redacti, alys imbecillioribus vim inferre coacti fuerunt, quorum illud indigna, hoc capacitatis atque impietatis evidens fuit argumentum.*

Pella, &c. *Urbs est Macedonia, quam, auctore Pomponio Mela fecerunt maximè illustrens Philippus Græciæ domitur, Alexāder etiā Asiæ. Hinc Pellæus. Iuvenalis, Satyra 10.*

Vnus Pellæo Iuveni non sufficit orbis.

Aestuat infœlix angusto limite mundi;

Ut Gyare clausus scopulis, paruaquæ Scripho.

Philippus, &c. *Philippus, inquit, q̄ Alexāndri pater erat, avum habuit eiusdem nominis hominem ignobilem, sed in Græco πρῶτος est, hoc est proavus. Ex Iustino igitur Philippi genealogiam ita colliges:*

Coranus in Aematia urbem Edyffam, oppidanis non sentientibus, per imbres et nebulas, caprarū greges secutus, occupavit. Corano successit Perdica, hunc Aegens, qui successorum filium reliquit Philippum huius proavum. Philippus autem parvulus reliquit Europū, patrem Amyntæ. Amyntas Philippū genuit Alexāndri patrem.

Apud

Apud Thebanos obses, &c. Obsides ob fidem servandam dabantur, obsidionis tēpore. Thebis autem obses fuit Philippus. Orosius, lib. 3. cap. 12. Iustinus, lib. 6. Philippus, inquit, obses triennio Thebis habitus, Epaminonda, & Pelopidarum virtutibus eruditus. Aphthonius ait, τὰς ἀδελφείας ἐμὴν εἶναι, id est, apud Athenienses obses fuit, ut intelligas à patre, Atheniensibus obsidem datum.

Pæonibus, &c. *Sunt enim Macedonibus finitimi. Macedonia enim à Septentrione, Illyriā ab Occidēte, Thraciam ab Oriente, Thessaliā à Meridie: fuit olim centum quinquaginta populorum ac duobus inclita regibus, Philippo scilicet & Alexandro. Vide Plinium libro. 4.*

Illyricus, &c. *Illyrici sunt in sinu maris Adriatici: occupat enim Adriatici latus Illyris, ut ait Pōponius Mela, lib. 1. cap. 3. Philippo autem primū certamen fuit cum Atheniensibus, quibus per infidias victis, in Illyricos bellum transtulit, multa millia hominum occidit, orbemq̄ nobilissimam Larissæam cepit, ut ait Iustinus, lib. 7. Diodorus, lib. 2. de rebus Alexāndri, ait: Philippus anno secundo regni sui, habita concione, et militibus animatis in Illyrici fines cū decē millibus peditum, & sexcentis equibus intravit.*

Tryballorum, &c. *Illyricorum id genus est,*

ut ait

APHTHONII

ut ait *Linus lib. 7. belli Punici, qui scribit, Philippum, cum urgeri sunt videret, in cohortem Romanam incurrisse, atq; ibi equum pilo traiectum in caput Regem effudisse, Plinius lib. 4. cap. 20. Triballos in finibus Macedonia collocat.*

Ad Græcos, &c. *Nulla fuit apud Philippum turpis ratio vincendi. Securis omnibus Thermopylas occuparat. Vide Iustinum lib. 8. & 9. Græciam totam propè consilijs præuentam viribus domuit Orosius lib. 3. cap. 12.*

Thracia.

Thracia, &c. *Antè Sythion fuit dicta. Vide Gellium lib. 15. 7. de qua Plinius lib. 4. cap. 11. Appellata fuit ab asperitate, vel secundum Tortellium à feritate, ἄσπερον, forum & temerarium.*

Amphipolis.

Amphipolis, &c. *Inter Neston et Strymona urbes Philippi, fuerunt Apollonia & Amphipolis, ut ait Pomponius Mela lib. 2. cap. 2. Nestos autè & Trymon fluuij sunt in Thracia. De amphipolitanis Diodorus Siculus, lib. 3.*

Pydnam, &c. *Ab Amphipoli subito Pydnam occupauit, & Olynthijs ad obtinendam Potidæam tulit auxilia, ut ait Diodorus Siculus.*

Potidæam, &c. *Pomponius Mela lib. 2. cap. 2. Pallene, inquit, soli tam patentis, ut quinq; urbium sedes sit atq; ager. Tota in altum abiit, angusta satis, unde incipit. Ibi est Potidæa. Eius meminit Plutarchus in Alexandro.*

Pheras

PROGYMNASMATA.

161

Pheras, &c. *Phera ciuitas in Thessalia. Plinius lib. 4. ca. 8. Hinc Pheras. Ouid. in Epist. Ipse repertor opis vaccas panisse Pheras Fertur, & à nostro saucius igne fuit.*

Pherai.

Extra Pagafas, &c. *Mosellanus ita reddidit hunc locum: Victorias cumulare adproperans non quieuit, donec Phera Pagasæ Magnesiæque, in Thessalia ciuitates omnes Barbarie seruitutis inagum acciperent, & generis ipsius veluti nota portare sustinerent. Pagasam autem Plinius li. 4. capit. 8. oppidum Thessalia tradit. Meminit eius Pomponius Mela lib. 2. cap. 3.*

Pagasæ.

Magnesium, &c. *Μαγνησίον, Magnesium Græcie regionem, annexam Thessalie Plinius tradit, lib. 4. cap. 8. Argo Magnetida, hoc est, Thessalicam appellat Ouidius in Epistolis.*

Magnesiæ.

Fœderibus deuincti, &c. *Cum Philippus se exclusum ab ingressu Græciae, perstructis Thermopylis vidisset, paratum in hostes bellum vertit in socios. Nam ciuitates, quarum antè dux fuit, sibi gratulantes & excipientes, hostiliter inuasit, crudeliterq; omnia deripuit, liberos, coniugesque sub corona vendidit, Orosius lib. 3. capite. duodecimo.*

Voluptate gurgiti, &c. *Etenim destinato latius die fuit interfectus in theatro per Pausaniam, cum regnasset annos quatuor supra triginta. Diodorus, viginti quatuor anni Philippi: Orosius*

Philippi mors.

X lib.

lib. 3. capite decimoquarto: Cum ad ludos magnifice apparatus, inter duos Alexandros, filium atq; generum, cōcederet, à Pausania nobili Macedonum adolescente, in angustijs sine custodibus circumventus, occisus est. Mortis eius meminit Valerius lib. 1. capite ultimo, de miraculis.

Echetus,

Echetus, &c. Echetus Epirotarū tyrannus, qui regionem hominibus ingressis, nares, aures atque pudenda rescindere solebat, et obycere canibus. Vnde Antinous Odiseæ decimo octavo, apud Homerum ait ad Irum: Si te vicerit mendiculus, mittam te ad Echatum, ut tibi nares & pudenda præcidat & canibus obyciat.

VITUPERATIONIS
EXEMPEVM.

Phalaris.

PHALARIDIS VITUPERATIO.

Ut virtute præditos gloria: sic vitijs contaminatos perpetua comitatur ignominia. Qua dignissimus Phalaris, cuius crudelitas ante quàm nasceretur, matris somnio comprobata est. Vide Ciceronem primo de Divinatione libro.

A MAIORIBVS.

Cuius parentes turpissimos, ut indignos æterna fama, sed tenebris Cymmeris obruendos, pleriq; auctorum silentio præterierunt.

A PATRIA.

Natus præclarā Agrigentum patriā. Quā
vi

ut Empedocles eximijs animi dotibus illustrior: Empedita magis famosam crudelitate sua reddidit ille. cles.

A REBUS GESTIS.

Phalaridis imperium fuit tam truculentum, ut proverbia locum fecerit. Qui tauro inclusos æneoreos torrebat, et igne subiecto cruciabat. Meminit Plinius, lib. 39. ca. 8. Ovidius in Tristibus: Valerius lib. 9. cap. 2.

A MORTE.

Factis igitur digna morte succubuit. Nam in eum impetum faciens Agrigentorum multitudo, occidit, & tyrannum lapidibus obruit. Vide Ciceronē Officiorum secundo: Valerium libro tertio cap. tertio.

A CONMPARATIONE.

Crudelis quidem Proustes, longè crudelior Phalaris. Ille solebat in Attica regione nonnullos hospites interimere, post, ut Plutarchus refert, à Theseo interfectus, odio minore dignus. Hic autem eò crudelitatis processit, ut eius supplicio non debuerit una parari simia, nec serpens unus, nec culenus unus.

EPILOGVS.

Finem dicendi faciā, perpendens meam dicē di facultatem, imparē esse tot criminibus illius recensendis, nedū oratione cōdigna vituperādis.

Paris:

APHTHONII
ALIUD EXEMPLVM.
PARIDIS VITUPERATIO.

Cum nullā hominibus immortales Dii capita liorem pestem dederint, quā voluptatem, bono iure vituperādi sunt, qui posthabitis omnibus virtutibus, veluti pecudes, illam malorum omnium escam sunt amplexi: Quorum in numero Paris, Epicuri de grege porcus.

Phrygia:

ANATIONE.

Natus in Phrygia, quae neminē frugī produxit, sed quos tympana & buxus iuuat, nō classica, ut ait Vergil. 9 Hinc barbaris, seruilibus, ac stupidis ingenijs horrentes prodierunt homines, ut prouerbij locum ferceint, Phryx plagis emendatur. Et: Serō sapiunt Phryges.

APATRIA.

Patriam sortitus Troiam, quācum illustran virtutibus debuerant, omniumq; beneficiorum genere beatam reddere funditus perdidit.

AMAIORIBVS.

Laomedō.

Nulla refulsit in eo maiorū claritas. Et si qua fuit, eam turpissimis facinoribus conspurcavit, ac tenebris (ut aiunt) Cymmerijs inuoluit. Ausus fuit Laomedon insignis perfidia. Qui pactam pro cōstructis Troia mœnibus mercedem negauit Apollini atq; Neptuno, violauitq; sacrā iurifurād religionem, quae semper ab alijs inuiolatē sanctissimaq; habita. Vide Gell. lib. 7. cap. 18.

APA.

APARENTIBVS.

Patrem habuit, qui seruitutem perpetuā seruisset, si non pretio fuisset redēptus. Etenim puer ab Hercule captus, cum Hecione sorore, pecunia solus redimi potuit, unde Priamus dictus, q̄ prius appellatus Podarces. Porro si qua fortasse fuerūt in eo virtutis ornamenta, Paris tamen ab ijs deflexit ad omnem libidinis turpitudinem.

AB IIS, QVAE NATI-
uitatem praecesserunt.

Cum in utero mater Hecuba gestaret Paridē somniauit se faciem parituram, quae totā incendio Troiā esset absumptura. Nec vanū fuit somnium. Vnde fortunaciores floruisse Troiani, si responsis Aruspicum & oraculis numinum obtemperantes, pestiferum partum ē medio tulissent.

AB EDUCATIONE.

Quem mater occidere debebat, Iudaeis pastoribus educandū tradidit, ubi ferinā inter pecudes & lustra ferarum barbariē imbibit, turpissimamq; libidinis crimine animum coinquinavit, vltus infamiae turpis Oenones consuetudo.

Oenone.

AB INSTITVTO VITAE

Cum duae sint viae, altera virtutis asperior, altera vitiorum planior, & amoenior, non illam, ut Scipio Africanus, apud Sillum Italicum lib. 15. sed hanc, quam stulti solent, ingressus: consecutus

etiam digna meritis premia, nimirum. Iliada
malorum.

A DISCIPLINIS.

Studia virtutis aduersatus, neminem audiuit
recta monentem. Vnde salutarem Palladis exa-
hortationem respuit, amplexus ille cebras pestife-
ras Veneris. Quae blando quidem, sed perniciofa
lenocinio permulsū, rapuit ad crudelia fatorum
discrimina. Vide Plutarchum in Homeri vita.

A DOTIBVS CORPORIS.

Egregia forma cōspicuis enituit. Atqui in-
ta Socratis praeceptum, inspecto sapiūs speculo, nō
cauit, ne quid illa committeret indignum. Vide
Erā. 3. Apophtheg. Accessit tantum robur, atq;
laterum firmitas, ut in agonali certamine vicerit
Hectorem: sed omnia luxu, atq; voluptatibus ex-
hausta defluerunt. Hinc non immeritō repre-
hensus ab Hectore, apud Homerum. Iliad. 2.

A FORTVNAE BONIS.

Quas opes habuerat, in turpissimos amoris fo-
dioris abusu profudit: & quibus patriam debe-
bat viuare, perniciem adduxit.

A REBVS GESTIS.

A Priamo receptus in regnum, nō virtute re-
gia dignū aliquid meditatus fuit, sed deterrima
libidinis impulsu nauigauit Sparten. Ubi hostius
Menelai in Cretam abeuntis uxorem illecebris
expun-

Melena.

expugnatam abduxit, & in patriam, ipsissimam
malorum Lernam inuexit.

A GENERE MORTIS.

Condigno quod flagitijs meruerat, supplicio
affectus mortem obijt, qualem Tyranni scilicet,
non siccam.

ALIVD EXEMPLVM.

ANNIBALIS VITUPERATIO.
EXORDIVM.

In Repub. libera magnam se penuriam cōmo-
ditatem afferunt conuiciatores. Solent enim effi-
cere, ut ex vitioforum hominū reprehensione pu-
rior vita, cum oratione, tum moribus exoriatur.
Unde Philippus ille Macedonū Rex, calumnias
toribus suis plurimam se dicebat habere gratiā,
quod suis conuitijs efficerent, ut ipse melior eua-
deret: Dum conor, inquit, illos dictis pariter ac
factis mendacij conuincere. Et Annibal ipse, aut
eius similes hominis improbs, non excandescunt, im-
mō gratiam habebunt, quod iusta vituperandi li-
bertas meliorem afferat viuendirationem.

Philippi
dictum,

A GENERE.

Natus est ex ea gente, quae factio Barchina
dicebatur à Barcha Didonis socio, qui natale so-
lum in arida Labya tenuit ita obscurum, infacū-
dū, barbaricisq; hostibus refertū, ut id relinque-
re, & in Africam transigrare cōpulsus fuerit,
vel rerū inopia coactus, vel hostiū metus percussus.

Punica
fides,

Iam in Africa talis contigit populus, cuius propter infigentem perfidiam suspecta fides proverbio locum fecit.

A PATRIA.

Oriundus itaque ex horrido, & tam infausto loco, patriam sortitus est Carthaginem. Cuius ciues odys semper, atq; uiuis propè maioribus certarunt, quàm uiribus aut uirtutibus, unde per ignauiam & rerum omnium imperitiam amiserunt Siciliam atq; Sardiniam, prouincias omnium florentissima.

A MAIORIBVS.

In maiorum eius numero, quem laudandum magis existimauerunt, Asdrubal erat, is scilicet, quo nemo fuerat crudelior. Cui efferrata seuitia dolo, & insidijs Xanthippi Marcum Attilium Regulum spiritus religiosissimi uirum capit, & miseris modis excruciatum interfecit. Quod uel solium immane facinus Dijs uidere non potentes, seruum immiserunt, qui de viro deterrimo poenas sumeret, ac diuinum factum, quasi miraculo comprobaret. Hic enim, quod Dominum suum occidisset, tyrannum subito egressus, interemit: cumq; comprehensus omni modo cruciaretur, letitiam tamen quam ex uindicta ceperat, in ore constantissimè retinuit, eoque fuit habitu oris, ut superante letitia dolores, ridentis etiam speciem praeberit.

Valerius

Valerius libro tertio cap. 3. Linius in praefatione bellorum Punicorum.

A PARENTIBVS.

Patrem habuit Amilcarem, tyrannum pestilentissimum. Qui ut sui simile, hoc est, naturae crudelitatis heredem filium relinqueret, undecim annos natum aris admouit, ut odium in Romanos perrenne iuraret. Et hic maturè patris uestigia secutus, odij finem ostendere cupiens, infixit in terram pedem, suscitauitq; puluerem, dicens: Tum belli finis erit, cum alterutra pars in habitum pulueris redacta fuerit. Vide Valerium lib. 9. cap. 3.

Amilcar,

AB IIS, QVAE NATI-

uitatem secuta.

Patris igitur uestigia subsequaturus, certa praedictionis somnium uidet, uotisq; suis conuenientem imaginem hausit. existimauit enim missum sibi à Ioue mortali specie excelsiorem iuuenem, inuadenda Italia ducem. Cuius monitu, primo, uestigia nullam in partem secutis oculis, mox humani ingenij prona uoluntate uitia scrutandi ponere respiciens, animaduertit immensae magnitudinis serpentem, cum ingenti arborum ac uirgultorum strage ferri concitato impetu, omne quicquid obuium fuerat, proterentem, postquam eam magno cum caeli fragore irrupentes nimbos, lucemq; caliginosis inuolutam tenebris. Attonitus deinde, quidnam

X 5 esse

effet monstri, & quid portenderet, interrogauit: Hic dux, Italia, inquit, vastitatem vides, ut ait Valerius lib. 1. cap. 5. Eadem Livius habet primo belli Punicis secundi. Silius lib. 3. Cicero de diuinatione libro primo.

AB EDUCATIONE.

In pratorio patris educatus fuit, ubi nihil praeter mera tyrannidis exempla vidit. Et Asdrubal vix dum puberem ad se accerserat, ut militia assuesceret, inque paternas opes succederet, sed optimus vir Hanno, factionis alterius princeps, animaduertens pessimam adolescentis indolem, ipsum domi tenendum sub legibus, sub magistratibus docendum, vivere a quo iure cum ceteris senserat, ne quando paruus hic ignis incendium ingens exsuscitaret. At pacis, ac formae optimus quisque Hannoni assentiebatur: sed (ut plerumque fit) maior pars meliorem vicit, ut ait Livius. Prudenter autem Hanno, nam Annibal ferus immanisque natura, adiunxit à pueritia prima disciplinam, qua non iura, non leges, non civiles consuetudines, sed bella, caedesque, & hosteleis proditione tractare didicerat. Itaque crudelissimus euasit dux, & in fallendis hominibus. Nam ad decipiendum hostem semper intentus, quos aperto Marte superare non poterat, dolis aggrediebatur, ut refert Plutarchus.

A INSTITVTIONE.

Optimos

Optimos quidem praeceptores cōsecutes erat, sed omnes naso suspendens per arrogantiam in bonis disciplinis nihil promouit: etenim oratorem atque philosophum eloquentissimum Peripateticū Phormionem audiuit Ephesi, de imperatoris officio, & de omni re militari copiosissimè differentem, pauloque post rogatus, quidnam de illo philosopho iudicaret, respondit: multos se deliros vidisse senes, sed quae magis, quam phormio deliraret, vidisse neminem. Cuius rei meminit Cicero de oratore lib. secundo.

A LEGVM CONTEMPTV.

Legum iustitiam nihil curauit, foedera rupit, Legatos P. Valerium Flaccum, & Q. Fabium Pamphilum à socijs & pro socijs missos, contra ius gentium non audiuit, nec in castra admisit. Et quas in leges patrias delinquendo poenas meruerat, & astutiam mirè solitus auertere Sic à Duillio Consule nauali praelio victus, timensque clausis amissa (capitale enim ex publico legum decreto fuit, si quis ducem iniussu pugnasset infeliciter) poenas dare, ex illa infœlici pugna prius, quam cladis nuncijs domum perueniret, quendam ex amicis compositum & ornatum, Carthaginē misit. Qui postquam civitatis eius curiam intrauit, Consulit, inquit, vos Anibal. cum dux Romanorum magnas secum maritimas trahens copias, adueniret, an cum eo configere debeat: acclamant uniuersus Senatus

Hanno.

Senatus non esse dubium, quin oporteret. Tum ille: conflixit, inquit, & superatus est. Ita liberis his non reliquit id factum damnare, quod ipsi fieri debuisse indicauerant, ut ait Valerius libro septimo cap. 3.

A REBUS GESTIS.

Rupto, quod primo bello Punico fuit ictum, foedere, totius Italia agros ferro & igne vastavit, & scelus, ut pro sua libidine patraret, occasionem quaesivit, nec quaesita defuit. Erant in Hispania Saguntini, quasi medij inter Romanorum & Carthaginensium fines, iure foederis in libertate relicti. Hi postea totis se Romanis addixerant, iniquae societate, Romani imperij fidiissimi cultores habebantur. Quare Annibal constituit animo, nihil opportunius fieri posse, ad elicendum Romanorum iram, ac incendium, quod sibi optatissimum erat, concitandum, quam Saguntinos armis belloque laceffere. Sed priusquam socios populi Romani aperte adoriretur, statuit in Olcadus, aliosque trans Iberum populos exercitum ducere. ac ipsos ad deditiōem compulsi, aliquam Sagunto nocendi causam reperire, qua non tam mendacitate consilio a se illatum, quam a Saguntinis contractum bellum videri posset. Primum igitur Olcadum gente ad deditiōem compulsam, Vacceos deinde aggreditur, agros deinde populatur, oppidaque multa expugnat, ut ait Plutarchus.

Saguntini.

AB

AB ANIMI DOTIBVS.

Annibalis maiore ex parte virtus sanctitas constabat: argumēto fuerunt multa, cum primis illud, quod in flumine Gelo corporibus Romanis ponte facto, exercitum traduxit, ut equum terrestrium scelestum Carthaginensium copiarum egressum terra, quam maritimarum Neptunus experiret tur. Idem captiuos oneribus, et itinere fessos, prima parte pedum succisa relinquebat. Quos vero in castra perduxerat, patria fratrum & propinquorum iungens, ferro discernere cogitabat, neque ante sanguine explebatur, quam ad unum victorem omnes redegisset. In isto ergo illum odio, verum tamen tarso supplicio, Senatus, Prusia Regis factum supplicem, ad voluntariam mortem compulsi, ut ait Valerius lib. 9. cap. 2. Nonnullis quidem virtutibus Annibal praeditus erat, sed eas ingentia vitia equabant, inhumana crudelitas, perfidia plus quam Punica, nihil viri, nihil sancti, nullius Dei metus, nullum insurandum, nulla religio, & Livius scribit.

A CORPORIS DOTIBVS.

Nullo quidem labore aut corpus Annibalis ab initio fatigari, aut animus vinci poterat. Caloris & frigoris patientia par, cibi potusque desiderio naturali, non voluptate modus finitus, vigiliarum somnigque nec die nec nocte discriminata tempora

pora id quod gerendis rebus superesset, quieti datum, ea neque molli strato, neque silentio acersita: sed tantum id corporis bonum luxuria fregit, maxime Campana, per quam ut: lis imperio Romano, Inuictum enim armis Annibalem illecebris suis complexa vincendum Romano militi attribuit. Illa vigilantissimum ducem, illa exercitum acerrimum dapibus largis, abundantia vino, unguentorum fragantia, Veneris usu lasciuiose ad somnum ac delicias euocauit, at tum demum fracta & cōtusa Punica feritas est, cum Sephasia ei, & Albana castra esse ceperunt. Quid ergo his vitis foedius? quibus virtus atteritur, victoria laesque, sopita gloria in infamiam conuertitur, animique pariter & corporis vires expugnantur: adeo, ut nescias, ab hostibus ne, an ab illis capipniciosius habendum sit, ut ait Valerius Maxi. lib. 9. cap. 1.

A FORTVNAE BONIS.

Opes, quas apud milites plebemque plus quam modicas habebat, assiduis rapinis auxit, quibus hominum animos sollicitauit & corrupit, ut largitiobus sibi fauorem aucuparetur, viamque ad dominationem praestrueret. Libido enim maxima inuaserat Reipublica capiunda, sibi que regnum parandi.

AB IIS, QVAE SUPREMUM VITA DIEM PRACEFERUNT.

In-

Ingratos Carthaginienses appellat Valerius Maximus, quod in animum induxerint est conspectu suo submouere Annibalem, qui pro eorum victoria tot Imperatores, totque exercitus Romanos trucidauerat. Sed illi iudicio meo prudentes, in istis rationibus adducti, nocentissimam bestiam relegarunt, inter turbatorem publicae pacis, totque cladum auctorem truculentissimum.

A MORTE.

Eiectus igitur in exilium, ad Atiochum Regem Syriae confugit: quo victo, ut Prusiam Bithyniae regem concessit, unde Romam legatione repetens, hausto, quod sub annuli gemma habebat, veneno, absumptus est: ita morte non gloriosa succubuit, vitam insecuta turpissimam.

A COMPARATIONE.

Pestilens & crudelis C. Flamminius erat, qui C. Flamminius. miserabilis illius ad Thrasumenum pugna causa: Sed longe pestilentior, atque crudelior Annibal. Illi semel Reipublica affligere stultitia coegit, hunc autem furor ad maximas clades saepenumero pertraxit.

CONCLUSIO.

Plura dicere super sedeo: ineptus enim haberi possem, si crimina Annibalis omnia, quae nullis nocendi finem habuerunt, studerem exigua, quam habet oratio mea, facultate complecti.

COM-

APHTHONII
COMPARATIO
ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ

Comparatio est oratio, ex collatione aliquid disquirens, quo id, quod comparatur, in maius extollat, aut ostendat æquale.

Comparantur autem vel bona bonis, vel bona malis, vel mala malis, vel parua maioribus conferuntur. Prorsusque comparatio duplicem habet vel laudem, vel vituperationem, vel alterutrum ex laude vituperationeque compositum. Omnis autem comparationis locus admodum difficilis est, præsertim, si parua maioribus conferas.

Comparari verò omnia possunt, quæ laudari, quæque vituperari:

Personæ,
Res,
Tempora,
Loci,
Irrationalia animalia,
Plantæ.

Non oportet autem comparantem totas res totis conferre, id enim superinum, inefficax, & nequaquam est pugnax, sed caput capiti conferendum, hoc enim vehemens: atque

PROGYMNASMA TA. 169
atque diuidere totas, laudis est, non comparationis. Comparatio autem in hoc non est posita, quando totum hoc præexercitamentum comparatio vocatur.

COMPARATIO ACHILLIS
& Hectoris.

PROOEMION.

Volenti mihi virtutem conferre virtutis cum Achille haud immeritò componendus fuerit Hector. Sunt quidem ipse Virtutes nimirum abundè honestæ, comparatæ tamen admirabiliores videntur.

A LOCO.

Patria ergo nati sunt non eadem, laudata tamen uterque. Ille enim in Pithia vnde Græciæ ipsius primùm prodijt cognomen. hic verò Troiæ, Cuius conditores Deorum quoque primi fuerunt. Quod si paritatum esse loco affert aliquid ad laudem, nihil quidem hac in parte Achilli posthabendus est Nestor. Achilles.
Hector.

A PARENTIBVS

Nati autem uterque præclara patria, patrem quoque generis habuerunt dignitatem, uterque enim ad Iouem originem suam initiumque generis sui refert Pelei enim filius
Y Achil

APHTHONII

Achilles fuit, Aiaci verò Peleus, & Aeacus Iouis. Sic quoque Hector Priami, Priamus autem Laomedontis, & Dardani Laomedon filius. Dardanus quoque Ioue prognatus est.

A MAIORIBVS.

Progenitore autem Ioue nati uterque, reliquam quoque maiorum seriem habuerunt claritudine æqualem. Vt enim Achilles Aeacum habuit & Pelea, quorum ille Græcos à siccitate penuriaque liberavit, Hic Lapithis deuictis ob egregiam virtutem Deæ coniugium est affectus: Sic Hectoris Dardanus progenitor fuit, Deorum primum dignus habitus conuictu: pater autem Priamus imperavit vrbi, cuius muros ipsi quoque Dij fundauerunt. Quod si non minus est, quam Dea fortitum esse coniugia, Deorum, idque optimorum mensa conuiuioque vsum esse, nihil est, quod quisquam maiorum gloria Hectori præferat Achillem.

AB EDUCATIONE.

Talibus autem uterque maioribus procreati, ambo ad fortitudinis sese studia contulerunt: & ille quidem à Chirone educatus est. Huic Priamus ipse præceptor velut Naturæ quadam via, virtutis monumenta tradebat.

Par

PROGYMNASMATA.

170

Par itaque similisque educatio, parem utriusque conciliat laudem.

A REBUS GESTIS.

Vt autem ad virile peruenire robur, eodem in bello par uterque animi virtutisque specimen præbuerunt. Hector enim Troianos ducebat, solusque velut obex propugnaculumque ciuitati datus tuebatur ipsam, stetitque quamdiu fauentibus Dijs & auxiliariis est usus. Cadens deinde, ipsam quoque Troiam post se traxit atque euertit. Achilles verò Græcorum præerat armis, terrorisque omnes vincebat Troianos, Palladis fultus numine atque auxilio: occumbensque spem victoriae in reliquum abstulit Græcis.

A MORTE.

Et ille quidem victus à Pallade interiit, hic autem cecidit ab Apolline confixus. Nati quoque ambo ex Dijs, ambo quoque Deos habere mortis auctores, utque diuinitus generis initia: ita vitæ exitum accepere. Quod si similis utriusque vita fuit, similisque mors utrunque abstulit, quid est, quo non Hector par sit, quoque cedere debeat Achilli?

EPILOGVS.

Plura erant, quæ dicerem de utriusque vir-

Y 2

rute

APHTHONII

tute nisi, quem admodum his, quæ dixi, ita in reliquis per omnia ipsorum gloria esset æqualis.

SCHOLIA.

Comparatio secundum Priscianum, est vel similitum, vel diuersorum, vel minorum ad maiora, vel maiorum ad maiora collatio.

Differt ab ea, quæ inter Schemata sententiæ numeratur à Rhetoribus, quod hæc breuis sit exornatio, illa exercitationis studio suscepta inter laudis vel vituperationis fusiùs tractari solet.

Bona bonis, &c. Vt: si Aeneam Numa comparaueris, Sapientiæ fortitudinem. In iustitiam pietati.

Bona malis, &c. Bonitas enim ex malorum comparatione magis enitescit ac effulget, ut Sapientia comparata stultitiæ: Pax discordiæ. Sobrietas ebrietati.

Mala malis, &c. Vt si ebrietas cum adulterio conferatur, Philippus Echeto, Procustes Phalaridi.

Parua maioribus, &c. Rex exigua urbis atrolli possunt, ut si ex musca feceris elephantum.

Duplicem habet laudem, &c. Per loca laudis processuri, comparabimus & urbem urbi, ex qua sunt viri: & genus generi, & victum victum, & professiones professionibus, & gesta gestis, & ea, quæ accidunt extrinsecus, ut diuersos mor-

PROGYNASMATA.

is modos, & quæ eam sunt secuta. Similiter si arbores cõparare volueris, conferres etiam præfidentia eis numina et loca, in quibus nascuntur, & fructus & utilitatem, & similia. Res quoque si compares, extolles, qui primi eas inuenerint, & eos conferes, Præterea qualitatem animi & corporis.

Alterutrum, &c. Alterutrum aliquando vituperantes, alterutrum laudamus, ut: si comparemus iustitiam & diuitias.

Modus difficilis, &c. Vnde fortè, ut Priscianus ait. oratorem exigit, & callidum, & celerem, ut agiles possit semper facere transitiones.

Personæ, &c. Vt in oratione pro Cluentio, ubi Mælia & Oppianicus conferuntur. Illa à secundis heredibus pro ab ortu pecuniam acceperat: Hic idem effecerat per alieni corporis cruciatum. Vide Erasmus secundo Copie.

Res, &c. Ita conferi potest Academia aliqua cum alia: urbs cum urbe: locus cum loco, &c.

Totas res totis, &c. Nõ fuerit necesse, inquit ut aliquam rem per omnes suas partes cum alia cõferas, ut caput Demosthenis cum capite Ciceronis, humeros cum humeris, manus cum manibus, pedes cum pedibus: Sed magis, ut secundum locos generis Demonstratiui compares genus Demosthenis cum genere Ciceronis, patriam cum pa-

ria, educationem cum educatione. Res gestas cum rebus gestis, &c.

Non est posita, &c. In hoc comparationis progymnasmate non est comparatio Caput, quia comparatio est tota præexercitatio. Non quidem est caput, sed cōparatio diffusa per omnes locos, atque partes.

IN EXEMPLVM.

Phthia.

Phthia, &c. φθία ὁ θεὸς τῆς ἑλλάδος προῖλθεν ἐπιόμυμος. Vnde Helladis cognomentum prouenit. Est autem Phthia Thessalia oppidum & regio, Achillis patria illustris. Dido apud Ouid. in Epistolis:

Non ego sum Phthia, magnisq; oriūda Mycenis
Hinc Phthius. Idem in Briseide:

Quam sine me Phthijs canescant aquoraremis.
Pomponius Mela Phthiā in Phthiotide ponit, regione Græca. Et Hellas, Achaia regio, alio nomine Attis eadem Thessalia cognominata fuit, auctore Plinio lib. 4. cap. 7. Plura apud Thucydidem lib. 1. ἑλλῆνες Græci appellati sunt. Hellas autē dicta fuit à Deucalionis & Pyrrhæ, filie q̄ ἑλλῆν appellatur.

Troix conditores, &c. Apollo et Neptunus, cum Laomedonte, Ili filio, patre Priami, mercede pacta muros Troianos condiderunt, unde Ouid. ait: Utilius starent etiam nūc moenia Phœbi
Et Vergil. in 3. Ceciditq; superbum.

Ilium.

Ilium, & omnis humo fumat Neptunia Troia.

Pelei, &c. Iupiter ut Ouidus in 6. Metamorphos. in ignem transformatus, ex Aegina Asopi filia (quā inde vocat Asopida) genuit Aeacum, Aeacus Pelea, Peleus ex Thetide Achille unde ab auo Aeacides appellatur, à patris nomine Pelides.

Praimi, &c. Dictum aiunt ἀπὸ τοῦ πριάμει εμο, q̄ ab Hercule captus, auro fuerit redēptus. Priamus.

Dardanus, &c. Iouis & Electræ filius.

Ouidius, quarto Fastorum:

Dardanon Electra quis nescit Atlantide natū,
Scilicet Electra concubuisse Iouem?

Dardanus.

Hinc Dardania dicitur Phrygia. Sicut à Dardani filio Troë, Troia. Ab Illo Trois, filio Ilios vel Ilion.

Alij genus Hectoris paulò aliter deriuant. Iupiter, inquiunt, ex Electra genuit Dardanū, Dardanus Assaracū & Ilium, Ilius Laomedontem, Laomedon Priamum, Priamus Hectorem. Vide Tortellium.

Græcos liberauit, &c. Aeacus tam cateris virtute prestitit, ut cū maxima siccitate in Græcia plurimi hominum corrumperentur nullius quē malo huic auxilium inuenirent, postquam magnitudo calamitatis excreuit, eum ciuitatum principes adierint, rogantes, ut tantum maas um tantamque pestem ab eis propulsaret.

*Sperabant enim propter ipsius generositatem atq;
eximia pietatem, quam celerrimè à Dys presentium
malorum liberatione inuenire. Nec ea spes
viros fefellit, sed voti cōpotes facti, in Aegina, ubi
votum ille, precesq; fecerat commune omnibus
Graecis sacrū edificauere. Atq; per id temporis,
donec inter homines fuit, summa cum gloria vitā
duxit. Postquā verò migravit è vita, cum apud
Plutonē Proserpinamq; maximos honores asse-
cutus esset, ad iudicandas animas eis assedisse fero-
tur. Hac ex Plutarchi Euagora.*

*Lapithis deuictis, &c. Hi Thessalia populi,
Ixionis & Nubis filij, frenorum & stratorum inu-
ventores, Ver. 3. Georgicorum.*

*Frena Pelethronij Lapitha Gyrosq; dedere,
Impositi dorso: atq; equitem docuere sub armis
Insultare solo, & gressus glomerare superbos.*

Lucanus, libro 6.

*Exiit primus chalybem, frenosq; momordit,
Thessalicus sonipes, bellis feralibus omen.*

Spumauitque nouis Lapitha domitoris habenis,

*Plura de Lapithis et Centauris apud Ouidiū
12. Metamorphos.*

*Dea coniugium, &c. Hoc est, Thetidos
Fuit autem Thetis, Dētis, Pelei uxor, Achillis
mater, ut Tethys, rēbūs, Cœli & Vestæ filia, Ne-
ptuni cōiunx, mate Nympharum. Hoc primā p-
ducit, illud autem corripit. Vergi. 2. Georgicorum*

Teg;

Teg; sibi generum Tethys emat omnibus undis.

Claudianus lib. 1. de rapto Proserpina:

*Hinc latrat Getula Tethys, Lilybaeaeq; pulsae
Littora. Verg. 5. Aeneid.*

Lana tenet Thetis & Melite, Panopaeaq; virgo.

*Ob egregiam virtutem, &c. Cū Pelus in
pugna contra Centauros strenuè dimicasset, mul Pelius.
tisq; alijs bellis atq; periculis probatus esset. The-
tida Nerie filiam immortalē, quamuis ipse mora-
talis, uxorem meruit, atque ex omnibus, quae an-
tè fuere, solum in istis nuptijs, Hymnaum Deos
cantasse ferunt, ut ait Plutarchus.*

Chiron,

*A Chirone educatus, &c. Centauri ἀπὸ τοῦ
κεντέριον, hoc est, à p̄gendo aut stimulando dicti,
equorum stimulatores. Quorum vnus erat Chi-
ron, Saturni & Philya filius, optimus Cytharæ-
dius, Medicus, Astrologus. Ab eo Musicā A-
chilles didicit.*

Ouidius. 1. de arte.

*Philyrides puerum cythara p̄fecit Achillem,
Æacidae Chiron, ego sum preceptor amoris.*

*Ab eodē medicinā Aesculapius, Astrologiā
Hercules didicit. Fuit autem iustissimus omnium,
qui cū tractaret sagittas Herculis, vnaq; lapsa
pedem vulnerasset, post nonum diem in signum
Sagittarij versus dicitur. Ouidius. 5. Fastorum,
Nona dies aderat, cū iustissime Chiron,*

Bis septem stellis corpora cinctus eras.

T 5 Pre-

*Thetis,
Thyetes,*

APHTHONII

πρόβαλος. Propugnaculum, &c. πρόβαλος accipitur protutore, defensore, ppugnatore. Aliàs dicitur scopulus, velemiens in mari saxum.

Fata Troianorum. Fauentibus Dijs, &c. Troia tantisper fauentes Deos habuit, nec capi potuit, dum fata Troianorum permāserunt integra. In fati autem fuerunt Troili vita, Palladij cōseruatio, illesum Laomedontis sepulchrum, Equi Rhesi.

Victus à Pallade interiit, &c. Hector ab Achille fuit interfectus, unde Vergilius in primo: Ter circum Illiacos raptauerat Hectora muros. Ex animūque auro corpus vendebat Achilles.

Sed Palladem habuit adiutricem, συναγαγίζο μένιν, in pugna sociam.

Ab Apollinis, &c. Paris Achillem interfecit in Apollinis Thymbræi templo, sed ab Apolline directis in Achilleū corpus sagittis. Verg. 6. Phœbe graues Troia semper miserate labores, Dardana qui Paridis direxiti tela manusque Corpus in Aeacida. Quidius. 13. Metamorph.

At postquam cecidit Paridis, Phœbiq; sagittis. Plutarchus in cōparatione Lysandri, & Sylle, ait, Achille interfectū à Paride inter portas.

COMPARATIO DEMOSTHENIS & CICERONIS.

EXORDIUM.

Quod

PROGYMNASMATA. 174

Quod si non paruam laudem merentur, qui diuinorum ingeniorum gloria, ceterarumque rerum conspicuarum claritate pares euituerunt, non vulgarem sibi vendicant Demosthenes & Cicero, quos viros summos per omnia pares Natura produxit.

A PATRIA.

Patriam uterque sortitus illustrem: ille Græciam, uberrimū Attica eloquentia fontem. Hic Italiam, latina lingua parentem faciūdisimum.

A PARENTIBVS.

Obscuro natus uterque parente, clarissimus euasit. Ille vix seculo suo notum habuit, de huius item patre nihil (ut Plutarchus inquit) certum est proditum.

A MAIORIBVS.

Generis seriem, quam à maioribus humilem, & ingloriam acceperunt, ita virtutibus proprijs illustrarunt, ut maxima laudis claritate polleat, in æternum.

AB EDUCATIONE.

Ingeniorum specimen sub prima iuuenta statim emicuit. Unde bonas inter disciplinas educati, & præclaris artibus dicendi protinus additi, summos in oratores euaserunt, summamque è foro, curiaq; gloriam sibi quaesierunt.

AB INSTITVTIONE.

Ab

Ab optimis præceptoribus instituti fuerunt, Demosthenes ab Isæo, eloquētissimo doctores: Cicero à Philone Academico, & Milone, viris in docendo prudentissimis.

AB EXERCITATIONE.

Cicero Gracè & Latinè declamando se plurimam exercuit, cū M. Pisone, & Q. Pompeio: Et Demosthenes vadosis littoribus insistent, declamationes fluctuum fragoribus oblectantibus ededat, ut ad fremitus cōcitatarum concionum, patiētia duratis auribus, in actionibus uteretur, ut ait Valerius. Fertur & Ciceronem primum, in pronunciatione non minus quàm Demosthenē laborasse, unde omni cura & Roscium, & AEsopum Tragedum observasse traditur. Ut ait Plutarchus.

AB ANIMI DOTIBVS.

In utraque refulsit integritas, benivolentia, & humanitas. Vnde cū Demosthenes ab Atheniensi populo iussus esset accusare quendam, recusavit id facere: ut ergo aduersus eum reclamatio populi, quemadmodum consuevit, facta est, surrexit Demosthenes, & inquit: Vos me, viri Athenienses, consultorē habetis etiā inuiti, calumniatorem verò nec si velitis quidem. Et Cicero cū prefectas annonæ esset sortitus quæ Siciliã, in missione frumenti, quam apud urbem agere coactum erat. plerisq; Siculis molestus grauisq; videbatur: sed

tur: sed mos, cū eius integritatem, humanitatem que experti forent, eum veluti neminem ex alijs ducibus suis honore summo dignati sunt.

A REBUS GESTIS.

Ad Rempub. salutis publicæ conseruandæ studio se contulere. Nactus autem Demosthenes vberem in Repub. materiam & honestam, pro Græcorum libertate aduersus Philippum, & in ea præclare decertans, confestim nomen & gloriam assecutus est. Nec solum ut disertus, verum etiam, ut fortis vir suspiciebatur, ut admiraretur ipsum Græcia, obseruaret Persarum rex. plurimus apud Philippum sermo esset, confiterentur aduersarij, sibi aduersus præclarum virum esse certamen. Et Cicero maximis periculis Rempub. liberauit. Vnde Iuue. Saty. 8. eleganter inquit: Quis, Cætilina, tuis maioribus, atque Cethegi Inueniet quicquam sublimius? arma tamen vos Nocturna, et flamas domibus, templisq; parastis, Vi Braccatorum pueri, Senonūmque minores Ausi, quod liceat tunica punire molesta. Sed vigilat Consul, vexillaque vestra coercet Hic nouus Arpinas ignobilis, & modo Romæ Municipalis eques, galeatum ponit ubique Præsidium attonitis, & in omnigente laborat. Tantūm igitur muros intra toga contulit illi Nominis, & tituli, quantū nō Leucade, quantū Thessalia campis Octavius abstulit vdo

Cædibus

*Cadibus assiduis gladio : sed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.*

AB AVCTORITATE.

*Auctoritas in Rep par fuit, praesidio uterq; mi-
litariū hominū egebat. Demosthenes Charetis
Diophetis, Leosthenis: Cicero Pompeij, Augusti
id quod Augustus ipse ad Agrippā & Maccæna
rem scribit.*

AB IIS, QVAE MORTEM
praecessit, fortuna.

*Duos Rhetores alios haud inuenio, qui ex obscu-
ris parvisq; facti sint tanti, qui tyrannis fereq; ob-
iecerint, filias amiserint, patria sua exularint,
reuerſi sint cum honore, rursus fugitantes in ad-
uersariorū prouenerint manus. Quod si natura
fortunaq; utri utriusq; sic quemadmodum ar-
tifices quidam inter se cōtendāt, difficile iudica-
tu est magis ne morib. an rebus gestis similiores
reddiderit.*

A MORTE.

*Vnā cū patria libertate fuerunt extincti. De-
mosthenes Antipatri imperio per Archiā Phyllo-
totheram satellitum principē : Cicero Antony
iussu, per Herennium centurionē. Et quod mirū
certis praesagijs utriq; mors dinunciata fuit: illi
somnia, huic auspicijs. Demosthenes enim nocte
per quētē visus erat cū Archia tragœdijs in thea-
tro certare, et cū illum superasset, tamen defectu
apparatus ab illo vinci: Et Cicero cū in villa Ca-
ietana*

*ietana esset, cornis in cōspectu eius horologij fer-
rum loco motū excussit, & prius ad ipsum ten-
dit, ac laciniam togæ eò usq; morsu tenuit, donec
seruus ad occidēdū eum milites venisse nūciaret.*

AB IIS, QVAE MORTEM
consecuta.

*Vt Demosthenis gloriosam, ita Ciceronis mor-
tem aeterna gloria fuit insecuta. Atqui tyrannos,
quorum nefario scelere succubuerunt, infamia
crimen perpetuum est comitatum.*

EPILOGVS.

*Plura dicenda essent, sed cū cetera compa-
raturis facilia sint collatu, opera pretium est vis-
sum, hac paucis indicasse: qua restant autem, sty-
lo manum incidituris reliquisse.*

*Ad cōsimile genus exercitationis conferre
poteris Philippum cum Pyrrho, ex primo belli
Macedonici libro, apud Liniū, aliosq; auctores
Item Phāphilū cū Alexādro, apud Iustin. li. 9.*

Publicole & Solonis.

Alcibiadis et Coriolani.

Periclis & Fabij.

Annibalis & Scipionis.

T. Flamini & Philopœmonis.

Aristidis & Catonis.

Timoleonis & Aemylj.

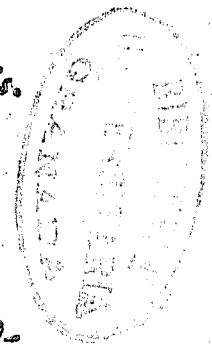
Lysandri & Sylle.

Agelilai & Pompeij.

Dionis & Bruti, &c.

*Item ex Plu-
tarcho petas
icebit exem-
pla compara-
tionum.*

ETHO.

APHTHONII
ETHOPOEIA
ΗΘΟΠΟΙΙΑ.

Immitatio.

Ethopœia (id est, vt ita dicamus, imitatio) est expressio morū personæ subiectæ.

Imitationis autem tres sunt differentia.

{ Εἰδωλοποιία.
{ Προσωποποιία.
{ Ἰδωλοποιία.

Est quidam Ethopœia, quæ natum habet personam mores solum effinxit, vt qualia feceret verba. Hercules Eurystheo sibi imperante. Hic notus quidem est Hercules, dicentis verò effingimus mores.

Idolopœia est, quæ personam habet notam, sed defunctam, & loqui non potest quemadmodum ἐν Δήμοις. Eupolis finxit, & Aristides ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν τεσσαρῶν. Vnde etiam Idolopœia vocatur.

Prosopopœia est quando finguntur omnia & mores, & personæ: quemadmodum Menæder fecit argumentum. Argumentum enim necrem, nec personam habet propositam, vnde Prosopopœia est dicta: fingitur enim ipsa cum moribus persona.

Diui-

Passiua, quæ exprimit adfectum, ad quæ pertinet, quæ prorsus animi significat motū: vt qualia verba Hecuba faceret, Troia subuersa.

Moralis, quæ mores solos depingit, vt quid diceret mediterraneus, primum conspicatus mare.

Mixta, quæ mores habet pariter, & affectū, vt qualia loqueretur Achilles, super ecciso Patroclo. cum pugnare decreuisset. Mores enim consilium habet, adfectum verò amicus occisus.

Diuiditur autem Ethopœia, namq; alia.

Ehopœiam verò tractabis dicendi genere dilucido, breui, florido, disincto, omni flexu, atque figura remota. Proquæ capitibus diuides tribus ipsam temporibus: præsentis, præterito & futuro.

Z EXEM-

APHTHONII
EXEMPLVM ETHOPOEIAE

passima.

ARGVMENTVM.

Nioba.

Quæ verba dicere posset Niobe, iacentibus libris.

A P R A E S E N T I.

ME miseram, quam aliam præ alia de-
flebo calamitatem, orbata nunc libe-
ris, quibus antea fueram insignis? Quæ
copia infœlici mihi ad quam redacta est ino-
piam? Non sum iam misera vnius filij mater,
quæ antea tam in ultis conspicua, incedebam.
At quantum satius foret sterilem fuisse potius
quam in lachrymas atque luctus secundam?
Longe enim infœliciori loco sunt hæ quæ or-
bitatem suam desunt, eis quæ nunquam pe-
pererunt. Hoc enim quod experimentum a-
moris filiorum sumpserunt, destituti postea
acerbissimi mihi sunt.

A P R A E T E R I T O.

Sed felicem me quæ parem ei qui me ge-
nuit, sum experta fortunam. Orta enim ex
Tantalo, qui conuictu Deorum fœlix tan-
dem ab ea est Deorum amicitia euolutus, hu-
ius quoque cladibus meis approbo me esse
ge-

PROGYMNASMATA. 178

genus. Coniuncta enim sum Latonæ, perque
hanc ipsam nunc his opprimor malis, & i-
pſius familiaritatem filiorum orbitate de-
ploro. Hicquemihifinis cumDea coniun-
ctus, vt in calamitatibus degam. Prius namq̃
quam ipſi sum cognita Latonæ, fœlicior ipſa
fui mater: vt autem sum illi notior facta, de-
solata sum liberis, quorum antea quam me
noſſet ipſa, inſigni fui multitudine beata. Ia-
cet ille sexus vtriusque latus numerus mihi
summum in luctum. Quod me verã infœlix?
ad quæ deflectar? quod mihi ad tot defun-
ctos liberos ſufficiet ſepulchrum? Miseram
me, in tantis malis meis ipſe quoque me de-
ſerit calamitatum mearum honor, & infœli-
ci iuſta intermittuntur.

A F V T V R O.

Verum enimvero, quid iſta queror ac de-
ploro, cum à Dijs, vt me in aliam naturam
transmutem, impetrare liceat? Vnum hoc a-
licuius, quod ſenſus vitæ quæ ſit expers formã
commuter. Sed vereor miſera, ne & ſic quo-
que, quamuis mutata, inter lachrymas agere
non ceſſem.

SCHOLIA.

Ethopœia, Prifciano vocatur alloquutio. Ethopœia,

Z 2 ser-

sermonis imitatio, ad mores, & suppositas personas accommoda. Quintilianus libro nono, capite secundo: Imitatio, inquit, est morum alienorum quæ ἠθοποιία, vel (ut alij malūt) μιμησις dicitur, versatur & in dictis, & factis. Expressio morum est, & adfectuum: unde nomen habet.

Hercules. Alcmena filius. Vide Ovidium Metamorpho. nono. Dicitur quasi aëris gloria. Macro. i. Satur. cap. 20. Reuera Herculem Solem esse, vel ex nomine claret. Heracles enim ἧρακλῆς, id est, aëris κλέος? quæ porro alia aëris gloria est, nisi solis illuminatio? cuius recessu, profunditate spiritus occultatur tenebrarum. Coactus fuit multa adire pericula, Iunone impellente, et imperante Eurystheo. Vide Bocatium lib. 12. cap. 34. Fuit autem Εὐρυσθέης Stheneli Mycenarum regis filius, Ovidius in Epistolis.

Quem non mille fera, quæ non Stheneleius hostis,

Non potuit Iuno vincere, vicit amor.

Vergilius in. 8. Duros ut mille labores,

Rege sub Eurystheo fatis Iunonis inique.

Pertulit.

Εἰδωλοποιία, & c. Hæc simulachri fictionem appellat Priscianus. Fit, cum mortuis verba datur. Quod facit Cicero pro Coelio, verba dans Appio Cæco contra Clodiam. Liuius lib. 6. belli Punic: Si ab inferis existat Rex Hiero, fidiſſimus imperij

rij Romani cultor, quo ore Syracusas, aut Romæ ei ostendi posse, cum ubi semirutam ac spoliatam patriam respexit, ingrediens Romam in vestibulo urbis propè in porta, spolia patriæ suæ visurus sū? Item Cicero in Conformatione: Quod sinunc L. ille Brutus reuiviscat, et hic ante pedes vestros adsit, non hac utetur oratione? Ego Aeges eieci, vos tyrānos introducitis. Ego libertatem, qua nō erat, peperī, vos partam seruare non vultis. Ego capitis mei periculo patriam liberaui, vos liberi sine periculo esse non curatis.

Itē, Hector occisus apud Vergiliū, in secundo:

Heu fuge nate Dea, teq; his ait, eripe, flammis,

Hostis habet muros, ruit alto culmine Troia.

Sat patria, Priamog; datū, si Pergama dextra

Defendi possent, etiam hac defensa fuissent:

Sacra suosq; tibi commendat Troia penates,

Hos cape fatorum comites, his moenia quere,

Magna pererrato statues que deniq; ponto.

Item Polydorus in tertio:

Quid miserum Aenea laceras: iā parce sepulchro,

Parce pias scelerare manus, non me tibi Troia

Externū tulit, haud cruor hic de stipite manat.

Heu fuge crudeles terras, fuge littus auarum.

Nam Polydorus ego, hic confixum ferrea texti

Telorum seges, & iaculis increvit acutis.

Idem apud Euripidē in Hecuba, inquit:

Sum profectus à profundis manibus. & c.

Eupolis.

Εὐπόλις Eupolis, &c. In comœdia, cui nomen id fuit inditū. Eupolis autem erat veteris, cuius magna fuit licentia, comœdiæ scriptor.

Horatius. 1. Sermon. 4.

Eupolis atque Cratinus, Aristophanesq; Poëta,
Atque alij, quorum comœdia prisca virorum est.
Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur,
Quod mœchus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus multa cum libertate notabant, &c.
Submersus autem ille fertur ab Alcibiade, quod
quædam illius crimina carpisset.

Aristides.

Aristides, &c. Hic in oratione quadam Rhetoricen defendit: & encomio canit introductorum quatuor, Themistocles, Miltiadis, Cimonis, & Periclis.

Protopopœia.

Protopopœia. &c. Hanc Priscianus reddit conformationem. Que est, quando alicui rei contra Naturam datur persona loquendi. De qua vide Ciceronem. 4. ad Herennium. Idem patriam loquentem facit in Catilinam, inquit: Nullum iam tot annis facinus extitit, nisi per te, nullū flagitium sine te. Tibi uni, multorum civium neces, tibi vexatio direptioq; sociorum impunita fuit, ac libera. Tu nō solū ad negligendas leges, & quaestiones, verum etiam deinceps perfringendasque valuisti Superiora illa quanquam ferendi non fuerunt, tamen ut potui, tuli. Nunc verò metum esse in metu propter te unū, quicquid increpuit

puerit, Catilinam timeri: nullum videri contra me consilium iniri posse, quod à tuo scelere abhorreat, non est ferendum. Quamobrem discede de atq; hunc mihi timorem eripe: si verus, ne opprimar: si autem falsus, ut tandem aliquando timere desinam.

Et Ovidius. 2. Meta. introducit Tellurem, ita loquentem:

Si placet hoc, meruiq; quid ò tua fulmina cessant
Summe Deūm? liceat peritura viribus ignis,
Igne perire tuo, cladēque auctore leuare.
Vix equidem fauces, hæc ipsa in verba resoluo:
(Presserat ore vapor) tostos en aspice crines,
Inque oculis fumum, volutant super ora faville.
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem,
Officijsq; refers, quod adunci vulnera aratri,
Rastrorūque fero, totūque execror anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia, fruges
Humano generi, vobis quoque thura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse, quid vnde?
Quid meruit frater? cur illi tradita foris
Aequora decrescunt, et ab aethere longius absunt?
Quod si nec fratris, nec te mea gratia tangit,
At cœli miserere tui: circumspice, utrinque
Fumat uterque polus, quos si violauerit ignis,
Atria vestra ruent, Atlas en ipse laborat:
Vixque suis humeris candentem sustinet axem.
Si freta si terræ pereunt, si regia cœli,

In chaos antiquum cōfundimur, Eripe flammis.
Si quid adhuc superest, et rerum consule summa.

Menāder.

Menander fecit argumentum, &c. Menāder Poëta Comicus fuit, Gellius libro 17. cap. 4. scribit ab eo relictas fuisse Centum & Octo, vel (secundum alios) centum & novem comedias, sed omnes ad nostra tempora non pervenerunt. Caterū ut Menander habuit φῶσμα, ita ἔλεγχον en quo res erat: nulla autem vera, sed ficta persona. Cataneus reprehensionem vertit, Aphthonius ait: ὁ γὰρ ἔλεγχος πράγμα μὲν, οὐ μὲν ἐτι καὶ πρὸς ὄπλον, hoc est, Redargutio res quidem, non autem persona. Ut si quis illam introducat, & loquentem, carpentemq; faciat hominum mores, aut vitia. Sic Moriam Erasmus introduxit. Agricola reddidit argumentum, quod (ut ait Cicero ad Heranium) est res ficta, qua tamē fieri possit, ut argumenta Comœdiarum.

Passiva, &c. A Prisciano passionalis appellatur, in qua passio, id est, comiseratio perpetua inducitur, ut quibus verbis uti potuisset Andromache, occiso Hectore fuit aut ea uxor Hectoris, animo virili p̄dita, unde à virilipugna nomē sortita.

Moralis, &c. In qua continentur mores, ut quibus verbis potuisset ut rusticus, cum primum aspexit nauim.

Patroclus.

Patroclo, &c. Hic cum in patria cadem fecis-

fecisset, in Thessaliam confugit ad Achillis patrē: Menœtiy Regis Locrensis filius fuit.

Ouidius primo de Ponto:

Cede puer facta, Patroclus Opuntæ reliquit,
Thessalicamq; adiit hospes Achillis humum.
Amicus fuit Achillis, & sub huius armis interfectus.

Ouidius in epistolis:

Sine Menœtiaden falsis cecidisse sub armis,
Flebam successu posse carere dolos.
Achillis autem verba, qua potuisset Patroclo interfecto facere, complecterentur passionem, funeris amici, & moram de bello in Troianorū vindictam suscipiendo cogitantis.

Adfectum amicus occisus, &c. Huius enim progymnasmatibus usus est, ut exercitij studio, personarum omnium affectus imitari, aptasque materia sensuum sententiarum verborumque formas accommodare coneris. Alia enim oratio prudentis hominis & pacati, aliam sperētis & irati. Alia rimentis, gaudentis, lugentis, senis, iuuenis, viri, foeminae, matronae, scorti. Vide Emporium Sophistam.

Amicus occisus, &c. In Aphthonio habetur: ἦθος. γὰρ ἡ βελή. πάθος ἢ φίλος πρὸς ὧν Quintilianus libro sexto, capite tertio: πάθος, inquit, atq; ἦθος ex eadem natura sunt, ita, ut illud maius sit, hoc minus, ut amor πάθος, charitas ἦθος: πάθος cōcitat, ἦθος solet mitigare: ἦθος mores sunt, ἦθος.

Z s qui.

quibus plerumq; rusticos superstitiosos, auaros, timidos, secundum conditionem propositurum, effingimus, mores eorum imitamur, & ex his ducimus orationem. Diuersum est huic q; πένθος dicitur, quòdque nos effectum propriè vocamus, & ut proximè utriusque differentiam signem, illud comœdia, hoc tragedia simile.

Sunt qui ethopœia ponunt triplicem expressionem:

Morum, quam prolixiorè tradunt, ut ingeniorũ, virtutũ, vtiotorũ, Thraſonis, aut Tyanni.

Naturalium propensionũ, inclinationũ φυσικῶν προσηγῶν, hoc est, affectuũ innatorũ, ut amoris paterni in liberos, charitatis affinium, cognatorũ, quæ inter sese.

Affectuũ leniorũ ut quum animos erigimus in spem, aut letitiam.

Dicendi genere dilucido, &c. Σαφῆ perſpicuo, de quo supra in Narratione, Microbius quinto Saturnali. cap. 2. ponit dicendi genera. 4.

Copiosum, in quo Cicero dominatur:

Breue, in quo Salustius regnat:

Siccum, quod Frontoni ascribitur:

Floridum & pingue, in quo Plinius Secundus luxuriatur.

Plura

Plura dicēdi genera profert Erasmus primo Copia, cap. 123.

Tribus temporibus, &c. In Presenti, instantis fortuna permutatio, & ærumne recensentur. In praterito potissimum ea congeruntur cum infortunijs parentum vel maiorum. In futura rerum euentus, malorum fines adducuntur, vel cōsilia, quorum ratione tantis malis succurri possit.

Niobe, &c. Hac Tantalifilia, Pelopis soror, Amphionis uxor. Fuit autem fecundissima.

Hinc Iuuenalis ait Satyra 6.

Atque eadem scropha Niobe fecundior alba.

Que secundũ Diodorũ Siculum 5. Historiarum, septem filios, totidemq; filias: secundum Ouidium in Metamorph. septem filios, Ismenon, Stipulum, Phœdiniũ, Tantalum, Alphenora Damafichtbona, Ilionea: secundum Bocatium libro quinto, cap. trigesimo primo, quatuordecim habuit. Vide Gellium, libro 20. capite 6. Homerum Iliados ultimo.

Sed infœlicem me, &c. Fabula Niobes significat, mulierum superbiam exitiosam esse. In summum enim illa malum incurrit, ut Niobes mala prouerbialiter maxima dicerentur, & acerbissima, qua passa fuit, quòd se Latona preposuisset. Etenim apud Ouidium,

Quis furor auditos, inquit, preponere visis

Cesle

Tantalus.

*Celestes, aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc sine thure meum est?*

Orta ex Tantalos, &c. Vnde Tantalus ab Ouidio dicitur. Tantalus autem, Iouis & Plotes filius, Rex Phrygia ditissimus. Vnde Tantalita lenta abiierunt in proverbia. Primo fortunatus fuit, deinde cum decorum secreta hominibus prodidisset, detrusus fuit ad inferos. Ovidius secundo amorum eleg. 2.

*Querit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantulus: hoc illi garrula lingua dedit,
Porro Tantalus fabulam paucis explicat Petronius, inquiens:*

*Nec bibit inter aquas, nec poma natantia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Dimittis hec magni facies erit, omnia late
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.*

Huius genus, &c. In similem, inquit, parentis calamitatem incidit. Quemadmodum ab initio pater foelix erat Tantalus, ita ego beata. Iam ego misera, sicut et ille. Quem in Cratylo scribit Plato dictum quasi τολάγτατος, hoc est, infelicissimus. Huius supplicia adeo graua, ut proverbio locum fecerint, Tantalus supplicia, & Tantalus Lapis.

Latona.

Latone, &c. Hec Cei Titani filia, Apollinis & Dianae mater, à pariete Titanis appellata, ut

ta, ut à matris nomine Apollo Latoides, & Diana Latois.

Vnde Niobe apud Ovidium Metamor. sexto: Quoque modo audetis natam Titanida, Cae Latonam preferre mihi, cui Tantalus auctor, Cui licuit soli superiorum tangere mensus?

Atque contra sententiam Ouidij, Diodorus Siculus, lib. 6. dicit Phœbes & Saturni filiam.

Aliam naturam, &c. Nioben præ nimio dolore in saxum vel marmor conuersam aiunt, illud innuentes, maximo dolore eam diriguisse. Ovidius in Metamor.

Dirigit quæ malis, nullos mouet aura capillos.

Idem in epistolis.

*Quæq; superba parens saxo per corpus oborto,
Nunc quoq; Mygdonia flebilis astat humo.
A Statio in syluis Sipyleia mater appellatur,
quoniam facta saxeo, turbine venti.*

In Sipylum raptæ est, ubi fixa cacumine montis. Liquebit, & lachymis etiã nunc marmora manant.

Sensus vitæ quæ expers, &c. Fabula Niobes hoc habet verum: Niobe fingitur ex homine conuersa in lapidem, quoniam imaginem lapideam, supra natorum suorum sepulchra posuerat. Quod Palephatus se vidisse scribit.

ETHOPOEIARVM

exempia.

AR-

Gerhardus
Noviomagus.

APHTHONII
ARGUMENTVM.

Quae nam verba Gerhardus Noviomagus ex
Ipothymia ad sese rediens olim, potuisset dicere,
cuius Vitebergam profecturi caput latrones se-
curi diffiderant, ipsum apud Brunonis vicu hu-
mi stratum spoliauerant, & fugitiui mortui cre-
dentes, in sylua reliquerant.

A PRAESENTI.

Vetus illud dictum. Nemini fidendum esse, ni-
si cum quo prius modum salis absumpseris, esse ve-
rissimum experior: quos fidos intimeris comites
arbitrabar, et crudelissimi sicarij iugulum mihi
petierunt, multisque vulneribus inflatis, synteclion
reliquerunt, qui ab inenante aetate bonis literarum
virtutibus inuigilando persuasum habebam sum-
mum diosis hominibus tutam ubique profectioem pa-
tere. Credebam Horatio qui scripserat, integros
vita scelerisque pueros, non egere Mineri iaculis, nec
arcu siue per Syrtes, siue per inhospitalem Cauca-
sum iter essent facturi. At ego, licet non apud Scy-
thas ἀνδροποφάγους versari videbar, sed apud
homines (quos a germana charitate non alieno-
sperabam fore) Germanos: tamen longe prudentium
fecissem, si nostri (quod friget omnis charitas) seculi
tam imprauiam peccandi licentiam ante oculos
mihi posuissent, nec solus, nec inermis profectioem
hanc instituissem. Ita securi nimis imprudetia mihi

nocuit.

ROGYMNASMATA.

184

nocuit, qui stratus humi, sanguine meo terram,
hanc intingo herbasque coloro. Nunc maximo peri-
culo meo cauior factus, tandem disco, nunquam
tutam esse fidem, ubique rapti viui, non hospite ab
hospite tutum, nec generum a genero. Sed quid de-
ploro? Qui libenter ego, quam delictis fortasse mea
promeruerunt, calamitate patior, aequiorque ani-
mo iniurias fero? Sed utinam caput illa sum et in-
tegrum esset, ut bonarum disciplinarum capax a
rationis amissi nunquam deliret. Utinam hoc
casu Caenijs ille Perrhaebus fuisset, et hoc mihi
donatum, ut nullo ferro sauciari potuissem. Eheu
quam plagam profundam, quam vultus altum sen-
tio, quod pacis semper amicus ego, praeter mirum
accepi, et ab illis, quod beneficio persequerbar, quos
amicos atque fidos incognitarum mihi viarum duo-
ces amplexabar, pro quorum incolumitate inco-
lamis ipse, hoc corpusculum amittere non detre-
tabam, eorumque inopiam mea qualicumque rerum
copia subleuare (si modo postulasset) minime gra-
uatus fuisset. Id quod e bonarum literarum studio
semper addidici facere, nec ego unquam pecunia
seruus, congestis undique saxis indormire solutus,
neque itaquam sacris parcere, quae tortum digna
sequi potius quam ducere funem. Sed o per fidam
pecuniam, et sacram auri famem, quid non mor-
talia peccata cogis? O mores, o tempora. Pauca li-
cet portes argenti vascula patri:

Coeneus.

Auaritia.

Nocte

Nocte iter ingressus gladium, cōtūmq₃ timebis,
 Et mote ad lunam iripidabis arundinis umbrā.
 Ut ingulēt homines, surgunt de nocte latrones.
 Hos etiam de media luce surgere, testimonio fu-
 erit calamitas mea, quæ est evidenti argumento,
 quā fragilis, & quantis vitæ nostræ periculis
 sit obnoxia. Omnis mea, quæ valdè gloriosus iam
 pridè effulgebam, dignitas hic, ad nihilum ferè
 iacet redacta. Gloria mea quasi flos agri pre poma-
 dum demissus, flaccescit. Quid ergo futurus? aut
 quidnā victuri gignimur? ordo q₃ datus, aut me-
 te quā mollis fluxus? Deū immortalem, quot
 periculorum genera vitæ nostræ indies insidiatur.
 Quot accidūt casus, venena, naufragia, cedes,
 pestes? Aliud acini granum gluciens, prefocatum
 interyt. Fuit, quem potus cum lacte pilus stran-
 gularunt. Fuit, cui stiria gelu durata, delapsa tecto
 subitum attulit exitiū. O lubricas igitur res mor-
 talium, & hominem verè bullam.

A PRAETERITO.

Onimiam hominum teterrimorum crudeli-
 tatem. O meam insignem imprudētiam, atq₃ se-
 curitatem, qui omnia prospera atq₃ tuta mihi p-
 sua seram, in hac tanta mala incidi, hic vulneris
 bus cōfectus, atque pulveribus obsitus iaceo, ami-
 ci gloria magna parētes honore sūmo claruerūt.
 Hic miserabiliter iaceo, qui iam olim in gymna-
 sio Louanienfi clarum nomen atque decus labo-
 rum

Homo bulla

vum meorum, atq₃ virtutis beneficio consecutus
 fueram: celebris poëta, celebrior orator, celebra-
 rimus Theologus salutatns. Hic flebiliter iaceo,
 quem Episcopus Traiectensis D. Philippus, nobis
 lissimo Burgundionū sanguine procreatus maxi-
 mis honoribus affecti, tot muneribus opimis, tot
 sacerdotus pinguibus exornare nunquā intermi-
 sit, qui tot heroas atq₃ principes amicos bonarum
 literarum cultu, vitæq₃ sanctimonia mihi demin-
 xeram, ut cælum citius rueret, quā in hanc fa-
 talem arumnā me putauerim ire precipitatum.
 Sed quorsum ista mihi? ò res humanas variabi-
 les, ò vanitatem rerum, & inconstantiam.

A FUTURO.

Sed quid istorum recordor, quæ magis refris-
 cant memorata, quā dolorem minuant. Vnum
 restabit, ut supplex ad asylū Dei Opt. Max. cō-
 fugiā. Hic est unica salutis arx, ipsū orabo, huic
 supplicabo, huic peccata mea confitebor, atque
 precabor, ut me liberet ex hoc tanto malo conso-
 lator optimus. Cuius diuina providētia ad nostri
 emendationem atq₃ salutem, omnia fieri permit-
 tit: ille Pharaonē, ille alios induravit, & ad af-
 fugendum sibi dilectum populū, sapiens instigavit.
 Ille rursus Tyrannum fluctibus obruit, & ab o-
 mnibus miseris in fontem gregem eripuit: in hoc
 foris apparere, in hunc unum spē erigere, præ-
 sentissimum arumnarū cunctorū remedium est.

La Quo

Quo post habito, rebus inhumanis mentem occupatam habere, magis erit dolorem augere, quā mitigare, aut omnino tollere.

ALIVD.

QUAEVERBA HERCVLES,

Eurystheo sibi imperante, potuisset facere.

APRAESENTI.

Multi sunt infortunati, sed nemo magis, quā ego sum, infelix. Qui miser, quarta natus luna, calamitates varias & plurima mala patior.

APRAETERITO.

Non sufficiunt, quae retrò aditis annis animo fortissimo tuli. Quae nouerca Iuno mihi preparauit. Hac serpentes immisit, quae me puerū in cunis occiderent. Mox Eurysthea stimulis nouercalibus impulit, ut in varia periculorum genera me protrudens, è medio tollexet. Varijs igitur iēpestatibus ego iactatus, sedantem peregrino iēpla cruore, Busyrin domui, &c.

Solus Amazonio cinctus & tymphalides arcu.

Non cadere Anteo, non crescere profuit Hydra,

Non cervenam volucres eripuerunt pedes, &c.

AFVTVRO.

Sed quis finis, quis modus Eurysthen furoris atq; tyrānidis tuae futurus? Quin parcis aetate cōfecto? Manliana atq; Phalaridis imperia longē tuis humaniora. Tu quā Lycha vestē à Deia-

nira

nira missam huc pertulisti, nimirum Iunoni gratā, mihi perniciosam futuram, imbutum veneno Lerneo, munus est, unde nonā pestem profuocurū video, cui nec virtute poteris resisti, nec telis neque armis, pulmonibus errabit, ignis edax imis, & p omnes pascetur artus. Vide Ouid. 9. Meta. Et Claudianum in praefatione libri secundi, De rapto proserpine: Virgilium Aeneidos octavo.

ALIVD.

QUALIAVERBA DIVES AD

Inopiam redactus posset

facere.

EXORDIUM EX PLAVTO

sumptum.

APRAESENTI.

Multa mihi in unum locum confluent incommoda, quae meum pectus pulsant, simul multiplex arumnam exercitam habet paupertas. Vbi spes meas collocem, non habeo. Nunc tandem experior infelix, omnes modis omnibus, qui pauperes sunt miseros vivere. Quid enim, me hercule, non miser est homo, qui ipse sibi quod edat, cogitat querere, & id ipsum agrè inuenit? Longè inferior, qui & ipse querit, nihil inuenit. Omnium miserimus, quicum esse cupiat, quod edat non habet. Humus farinae sum ego miser, qui Craso iam dudū felicior habitus, iam autē Codro pauperior, atque Leberede nudior, non possideo, ubi pedem

Aa 2

ponā

ponam. Etenim omnia vel hostis abstulit, vel incendium absumpsit.

A P R A E T E R I T O.

Florentissimo iam pridem mihi, diuina quasi virgula suppetebant omnia. Et diuitiarum copia fretus, omnia vel facere, vel dicere audebam, ut re ipsa fontes argenti locutos animaduertisses. Mala etiam laudi dabatur, cum foelicibus sint et trimestres liberi, stultitiamque patiantur opes. Proinde mihi Suffenus eram, qui oppido fortunatus, plurimos habebam, et mihi adherescebant, fautores.

Donec eram felix, multos speculabar amicos,

Tempora cum modo sint nubila, solus ero,

Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Etenim pauperem modo me factum nemo consolatur, nemo fert suppetias. Qui iam pridem aderant non vocati, iam rogati fugiunt, et qui fideles amici visi, eos calamitas mea falsos coarguit. Erant enim, (ut prouerbio dicitur (αὐτὸ λυκοῖσι.

Verum nimis est, quod ait Ouidius. 2. de Ponto:

Turpe quidem dictu sed si modo vera fatemur,

Vulgus amicitias utilitate probat. Iu. Saty. 3.

Quantum quisque suorum seruat in arca,

Tantum habet et fidei.

A F V T V R O.

O me miserum. Cum non sit omnis hominis, sed tantum sapientis paupertatem ferre, iuxta illud Menandri:

206-

πεινῶν φέρειν πάντος, ἀλλ' ἀνδρὸς σοφοῦ. Ego per inopiam mentis inops factus, tanta mala diutius tolerare non potero. Inter duo igitur mala pendens, quod lenius videbitur, eligam. Longè melius arbitratus fore, ut mihi mortem consciscam quam ut in paupertate viuam, aut ad turpe compendium me compellat inopia. Quare, quod Theognis Cyreno consilium dedit, amplectar:

In mare fluctuagum, ne me premat aspera egestas,

Præcipitabo, altis desiliamque iugis.

Quid? Mors ultima linea rerum, quæ nihil sentit: quod autem nihil sentit, nihil ad me, &c. Gelius libro secundo, cap. 8.

A L I V D.

QUALIA VERBA DIXERIT Hecuba post excidium Troianum.

Fuit autem Hecuba Cyssæi Regis Thraciæ filia, unde Cyssæis vocatur. Vergil, in sept.

Cyssæis pugnans tædas enixa iugales.

A P R A E S E N T I.

Fortunam Euripum, siue æstuariam non iniuria vocatam, re ipsa iam infelix experior. Quæ statu beatissimo gloriabar, Regis filia, Regis uxor, pulcherrimorum atque fortissimorum heroum mater, iam in tantas quantæ ne quidem excogitari, nedum exprimi poterunt, calamitates incidi. Fortuna me sublimius euexit, ut illisura grauiore casu præcipitem daret. Utinam in humili aut obscu-

ro loco nata aut crudelissimi Scyronis filia fuissem, sic equiore animo, qua patior, ferrem. Promeritam enim genitoris poenam in me quoque derivatam arbitrarer.

A PRAETERITO.

Sed in fatis esse video, ut eius generis, in quod ascita sum, discrimina subeam, eiusque malorum particeps fiam. Socer Deos iratus habuit. Glos monstris marinis exposita. Maritus occisus à Pyrro Filius fortissimus ab Achille. O me miserā, quid Polidorum, quid Parin, quid Troilum, quid Helenum, quid dulcissimam filiam Polyxenā ad patris sepulchrū ingulatā commemorem? O me infelicem. Vinam nunquam viro nupsissem, nec in magnam calamitatem tot liberos peperissem.

A FUTURO.

Sed quid lamentor? Multo consultius fuerit Deos precari, ut in aliquod sensu carēs, aut irrationis expers animalculū me trāsforment. Quāvis erummarum miseri Diij me exaudierint, & in canē mutare decreverint, tamen ego, quod humana voce non potero, id latratibus assiduis deplorare non sum cessatura.

ALIVD.

QUAE VERBA TAVRORVM

cornibus alliganda protulerit Antiope.

Qua

Que Nyctae in Lesbo regis filia, unde Nyctaeis appellatur, uxor Lyci Thebanorum regis: Peperit ex Ioue Zeibum & Amphionā, varias erumnas experta, A Circe in montem abducta, ut iavorum cornibus ardētes tadas habentibus suspensa interficeretur. Persius Satyra prima:

Antiope.

Antiope erumnis cor luctificabile fulta.

A PRAESENTI.

Quānā in terris faemina poterit viuere, quae tantis malis iactetur, quantis in praesentiarum ego, cuius luctus miserabili prouerbio locum facit? Omnium beatissimā me fore putabam, quae regina duos Ioui Opt. Max. filios peperissem: Alterū à Diana dilectum, venationibus illustrem, alterū artis Apollinea peritissimū, qui non solum Deos atque homines, sed etiam feras & saxa testudinis cantu promouere potest. Quae duo clarissima pignora iam non amplius videre, nec amplecti datur, sed heu mihi, genere mortis teterrimo iā dilaceranda, cogor relinquere.

A PRAETERITO.

Vinam ego nunquam fuisset in hac lucem edita. Quid mihi profuit regis filiam, quid regis uxorem, quid ab ipso Ioue gravidam fuisse? Quorum omnium, quō maior gloria praefulsi, tantō casus grauior, & acerbior mihi modo calamitas insurgit. O fors fortuna, ut nunquam perpetuo es

Aa 4 bona.

bona. O quam potens, quā variabilis. Tantum
iuris atrox quæ tibi vindicas.

A FUTURO.

Ceterū quid prodest fletibus indulgere? Quin
potius ad Deorum auxilia cōfugio, supplicuer o-
ratura, ut oppressæ subueniant, finemque malorū
faciant. Sed qui propiores estis vicini, succurri-
te: O populares auxiliamini, & erumnas meas
commiserescentes, ab hisce crudelissima Circes
vinculis semimortuam eripite.

ALIVD.

QUAE VERBA ANDROMACHE
captiva, patrio solo everso, & mari-
to occiso, potuisset
dicere.

Erat autem andromoche uxor Hectoris, &
Eetionis filia, Regis Thebarum in Cilicia. Vnde
Ovidius in tertio de Arte ait: — nunquam
Thebais Hectoro nupta residit equo.

Homerus Iliados sexto:

Ἀνδρομάχη θυγάτηρ μεγαλήτορος ἠετίωνος:
Filia magnanimi fuit Andromache Eetionis.

A PRÆSENTI.

O me miseram, quæ diuitijs & honore siderā
iam pridem adibam, nunc maximas in erumnas
precipitata sum. Omne mihi gaudium, omnis vo-
luptas, omnis deniq; vitæ incūditas est erepta. So-
lus me dolor assiduus excruciat, continuus mœ-
ror

Androma-
che.

ror exhaurit, perpetuæ lacrymæ consumunt, ene-
cor deflendo fortissimum, meiq; amantissimum
Hectorem maritū, extinguo lugēdo filiū dulcissi-
mū, quæ pater ipse Scamædrion, alij maluerunt
Astyanacta, quod urbem tutaretur, vocare. Qui-
bus occisis omnem spē amisi, ut orbata iam nihil
superfit, nisi suspendio arbor deligenda.

A PRÆTERITO.

Fatalis quadam necessitas incumbit mihi, &
adamantina erumnarum catena traxit, ut in ip-
sissimā malorum lernam inciderim. Quippe, ut
modo Troiā Græci, sic olim Achilles patriā The-
bas euerit, patrē Eetionā sustulit, septemq; uno
die fratres interemit, et precio matrē redemptā,
ante paternas ades interfecit: ubi pater olim ac
fratres beati regnarūt, ibi nūc ingēs solitudo, fru-
ticeta, pecorūque sunt pascua. Et Troia iam in
cineres conuersa, cū marito filius occisus, ut nihil
solatiij restet, vel apud amicos vel affines: quò igitur
infœlix me conferam? quò locorum abducar
captiua? O utinam, quo die me parens enixa fuit,
aliquis turbo rapuisset, aut tellus ima debiscens,
ad umbras me pallentes adegisset.

A FUTURO.

Sed cur me luctu macero? cur non potius ad vi-
ctoris pedes promoluo, enixe rogatura, ne in mise-
ram nimum seniat, tot alioqui malis oppressam?
Ab quā vereor, ne victuriam forsitan insolescēs

At 5 ille mihi

ille mihi grauiter sit insultus, ut mors potius, q̄
uita sit exoptanda.

IDE M argumentum Sophista Libanius
tractauit, ab Erasmo Roterodamo Latinum factum,
cuius uerba non piguit ascribere.

QVAE DIXERIT AN-
dromachs, interfecto
Hectore.

DECLAMATIO.

Euenit quod timebam, et uerba mea despici-
ens Hector, ad optima hortatam esse cognouit.

Andromache Admonueram, ut sibi parceret, ille uero contra,
suam salutem uilem habuit, ergo extinctus est,
non meis, proh Di, in manibus, uerū ab Achille.
Quod ille occubuit, hoc est, interuisse priamum
Hecubam, fratres, hunc ipsum puellam, me, ciui-
tatem omnē. Ille tuebatur Iliū. A quo igitur post-
hoc seruabitur? Interierūt, occiderunt omnia fa-
cta sum mulierum infelicissima. Quāta me felici-
tate, cuius gustum modō dederat fortuna, spo-
liauit. Erant mihi in regis pater ac mater, tū fra-
trū chorus, nitidaq; ac laudata omnia. Accede-
bat ad hoc aliud maximū omnium cōiunx, Hector,
bellator insignis. Spectabar, beata dicebar. Et si
qs adies me Andromachen appellabat, cognomi-
nis uice adiebat, imperatoris, uictoris fortun-
natā. Oportebat igitur in eadē fortuna pariter
cōsenescere. At nō passus est sanus iste Achilles,
quem

quem quidem in meum exitium p̄duxit Thetis,
patrē mihi ademit, trucidauit fratres, seruitutē
matri inierit. Deinde restituta est, ac ne ea qdē
superest. Et hac graua qdem, uerū tu tolerabiles
reddebas erumnas Hector, atq; unus p̄stabas om-
nia, & quibus erā orbata, ea rebar adesse per te,
sed occisus es, accepisti uulnus, nos rapimur, p̄di-
mur, instant tristitia, impendet periculū, immi-
net incendium. Videre mihi uideor Troianos ca-
di, uxores per uim indignē tractari, liberos trahi,
videre ferrū, uidere flammam. Aptā est hostibus
Troia, te haud amplius p̄ portis ppugnante. Ab
puer, fortē prehēsum te q̄spiam hostiū ad turrim
adiget. Sirennus erat pater, à te poenas repetent
Graeci. Me forsitan occidet alia uis. Atq; in hoc
qdē fortunati erimus. At nō cōtinget, seruitus me
manet, et famulatus, plaga, et in extremū usq; ea-
ui, lachryma. Haud etiā scio an uisura sim terrā
unde nobis hostis iste aduenit. Mox etiā, q̄ acer-
bissimum est concubitum cogar pati eius, qui in-
terimit Hectorem.

Medea.

QVAE DIXERIT MEDEA,
suos mactatura filios.

DECLAMATIO LIBANII
Sophista. Erasmo interprete.

Fuit et mihi mea ars auxilio, ut accepta contu-
melia, nō tantūm angerer, sed & poenas sumerem.
Non amplius Rex Iason, nō amplius Corinthio-

rū potitur. Omnes opes subuertit corona, omnia
 velum perdidit, omnia conflagrarūt incendio. Et
 accedit ad calamitatis cumulū dementia genus,
 q̄ illi de me nihil etiā subolet. Quid igitur? Suffi-
 cere hac putabimus, ac prater ea nihil require-
 mus? Minime gentium, imò superesse alia vindi-
 candi ratio superiore atrocior, nihil egens venefi-
 cys aut arte clancularia, verum animo presenti
 viriliq̄ et dextra, qua facinus nullū refugit. Sunt
 liberi mortaliū omniū impijsimo, & vocatur
 pater. Hoc ē filys solatiū, unā cum ipsa appellatio
 ne illi adimemus. Haudquaē me finit, qua iusta
 sunt, expēdere meorū tū multitudo tum mag-
 nitudo. Sed rationem ineunti mihi, p̄ quibus fa-
 ctis, quem fructū receperim, omnia ad poenam
 minora videtur. Aeëta mihi pater erat, isq̄ Scy-
 tharum Rex tū virginitas, & fama egrigia, ac
 multi inter finitimos p̄ci: deniq̄ spes presentibus
 bonis potiores. Appulit scelestus iste, neque deos
 metues, neq̄ homines reuerēs. Atq̄ erat omnib.
 malis circūuallatus, & necesse habebat inuinci-
 bilia vincere, tauros ignem efflātes, armatā aci-
 em ē terra p̄siliētē, draconem puigilem. Ac di-
 gnus quidē erat, qui in his omnib. vinceretur, ut
 ista cadēte victoria, penes patrē meū esset potius,
 quā Aeëta regnū ludibrio haberet, vnius nauis
 gij Dominus. At ego, quicq̄d est p̄ditorum scelea
 re p̄currēs, quicq̄d amentū stultitia superans, fa-
 milia

miliares p̄ hostib⁹, hostes familiarū loco habui.
 Et contra patriam, ab alienigenis stabā. Porro
 artē opposui natura ferarum: extinctus est ignis,
 tauri iugū duxerunt, cessit aratro solū longe du-
 rissimum, sopitus apparuit Draco, id q̄ antea nū-
 quam, manu tenebā adhuc trementem Iasonē,
 ego porro super hac omnia nauem conscendi, mul-
 tis magnisq̄ persuasa pollicitationibus, sacramen-
 tis meis ipsius beneficys: accepit & beneuolentia
 mea argumentū, & Ioculus, ubi Rex Pelias inio-
 micus senex, ab ijs quas genuerat discriptus est,
 iuuentutis spe, vltro se fraudi tradens. Et huius-
 modi quidem mea in Iasonem, partim domi, partim
 in Graecia beneficia extiterunt. Graecia verò
 cuiusmodi? Corinthum vidit. & Creontis impe-
 rium, ac de Glauce audiuit. Ceterum nulla habi-
 ta ratione eorum qua feceram, uxorem duxit,
 cum ex me liberos haberet, me vna vidit nupti-
 as, atq̄ illa omnia exciderūt animo: praq̄ imperij
 cupiditate, mea merita neglecta sunt. Atqui ne
 ista quidem sufficiebāt, insup̄ expulsa sum, contra
 melia affecta sum, minis onerata sum. hac quidē
 iustam indignādi causam prabuerunt, artē verò
 effugit tantum gratia tenebā, & haetenus suffe-
 ci. Incedamus iam, & per aliqua, quaeq̄ licet ea-
 mus. Feri Medea filios, maeta filios Iasonis, viri
 scelerati, imperij patris, hospitis mali. Ne quid te-
 rerum omnium reuocet, non natura, non gestatio,

APHTHONII

ius recordatio, non nutritio, non vox, non forma, plectatur Iason in filijs: hi verò hostium nomine plagam recipiant, nō eripiāt eos cognati Glauca, neque iram in illos euomant. Atrox equidem facinus, sed ad prius illud consequens. Contranaturam impiè agemus? At istud olim ausa sumus. Fratris cades ad liberorum cadem deducit. Eiusdem est & hoc animi, eiusdem dextera. Obsecro filij, sub enses venite, hic in vos p me adigendus est. Enimvero si probus ille fuisset, nihil horum, bonæ formæ, bonæ figura corporum, sed patris imaginem referunt. Id facit ut occidat libertus. Hi quidem igitur mox iacebunt. Ego verò è sublimi medioq, aère scelestum aspiciam. Atque ille gemens, & nihil nō faciens, vociferabitur quidem, me verò nequaquã attinget. Eiusmodi Draconum iugo freta vehar. Supra Athenarum verò urbem ingrediens, inde cruciatum spectabo.

ALIVD EXEMPLVM.

Quæ nam dixerit Cornelia, cum audisset vitium à Cesare Pompeiū. Vide Plutarchum in vita Pōpei. Itē, Quæ Cleopatra ad Antoniū sepulchrum. Vide Plutarchum in vita Antoni.

DESCRIPITIO.

ΕΚΦΡΑΣΙΣ.

Descri

PROGYMNASMATA.

193

D Escriptio est oratio oppositiua, quæ narratione id quod propositum est, diligenter, velut oculis subijcit:

Describuntur autem	{	Personæ,
		Rex,
		Tempora,
		Loci,
		Bruta animalia, Plantæ,

Personæ, vt Homerus in Odysea Eurybaten.

Latus erat humeris, ore ater, crinè que crispus.

Res, vt nauales pedestresque pugnae, quemadmodum Historicus fecit,

Tempore vt vera autæstas, differendo, quòd multi proferant in his se flores.

Loci, vt idem Thucydides, portum Theoprotarum χιμέριον, id est, hiemalem, quamque teneat formam dixit.

Describentes verò personas, à summis ad ima vsque ire oportebit, id est, à capite ad pedes.

Res verò ab antecedentibus, & eis quæ insunt ipsis, quæque ex ipsis solent provenire.

Tempora verò & loca, ex eis, quæ ipsis continentur.

De

Descriptio-
num autem
aliæ sunt.

Simplices, vt quæ pedestres,
vel nauales explicant pu-
gnas.

Compositæ, vt quæ res pa-
riter tēporâque coniungunt,
velut Thucydides, q̄ noctur-
nam in Scilia pugnam descri-
bit. Simul enim & pugnam,
quomodo facta fit, & nocte
quomodo gerebatur compre-
hendit.

Oportet autem describentem dicendi fi-
guram vti tenui, & multiplicib. orationem
variare schematibus, prorsus quæ res imitari,
quas describit.

DESCRIPTIO ARCIS

Alexandriæ.

Arces quasi
arctrices.

Arces in urbibus, ad publicum præfidiū,
atque munimenta sunt constitutæ, veluti ver-
tices urbium, hostiūque arctrices, firman-
tūrque non magis ipsæ urbibus, quàm ipsas
urbes tuentur. Atheniensium autem arcem,
media Athenarum complectitur regio.

Acropolis.

Cæterum Alexâder suæ vrbi, quæ ab illo co-
gnomentum accepit, arcem construxit, quâ
iustius Acropolin appellare licet, quod in vr-
bis extremo & excelso posita fit, quàm illam

qua

qua multum Athenienses gloriantur. Hinc
autem sicuti se habet, ita oratione quoque
prosequemur. Cilius quidem medio è so-
lo extollitur, ingenti in sublimi spatio se pro-
ferens, hunc arcem vocant. Propter vtra-
que hæc, & quod hostes arceat, & quod sit
in vrbis arce, id est, summo locata. Viæ ad
ipsam ducunt duæ, sed dissimiles. Hæc e-
nim viæ est, illac verò patet ingressus. Mu-
tatisquæ proinde nominibus, id ipsum quod
sunt vocantur. Nam pedibus hæc ire licet,
capaxque curruum est viæ. Illi verò, quæ
curribus inuia est, additæ sunt scalæ, gra-
dusque supra gradum, ex inferiori in sub-
lime deducens. Neque prius quàm cente-
narium expleuerint numerum desinentes,
hic enim absolutus numerus scalarum ter-
minus est. Vestibulum dehinc gradus exci-
pit, cancellis mediocribus circumseptum,
quatuorquæ sublimes, & maximæ colum-
næ, quæ vias omnes ad vnum deducunt in-
gressum. Columnis autem domus quæ-
dam est imposita, multas mediocres osten-
tans columnas, quæ vario colore conspi-
cua, eximium præbent loco ornatum. Te-
ctum autem diætæ in rotunditatem circum-
actum, ingentem multiplicemquæ imagi-
nem complectitur rerum. Introeunti au-
tem arcem, locus offertur quatuor eisdem
æquis lateribus [diuisus, proinde tota quo-

Bb

que

que ædificij figura efficitur quadrata. An-
 la medio est columnis vndique sufful-
 ta, eam porticus excipiunt, & eæ quo-
 que æqualibus distinctæ columnis, ita in
 medio dispositis, vt neutram in partem sint
 nihil quicquam deflexæ. Vnaquæque au-
 tæm porticus ad transuersam alteram fi-
 nitur, & duplex est columna ad vtram-
 que porticum diuisa, vt illa quidem de-
 sinat, hac verò rursus incipiat. Addi-
 ta autem porticibus introrsum armaria, qui-
 bus libri reconduntur, eaque semper, si
 cui vacet, aut libeat legere aliquid, pa-
 tent, totamque velut urbem ad Pphilo-
 sophiæ cultum adhortantur. Alia item lo-
 ca sunt ad venerationem Deorum vetu-
 storum instituta. Tectum porticuum au-
 ro distinctum, vertices columnarum ære
 fabricati, auròque supernè inclusi. Ne-
 que verò aulæ simplex ornatus est, ve-
 rum alius atque alius, quorum hic quidem
 Persei continet certamina, ille autem a-
 liud. Media autem arce columna immen-
 sa altitudine se profert, quæ locum ipsum
 facit illustrem. Haud enim in promptu
 quis quo progrediator habet, nisi indicem
 viarum, hanc subinde respectet columnam
 Quin & arcem ipsam terra marique con-
 spiciam præstat. In vertice principia re-
 rum, primaque elementa sunt expressa.

Prius

Prius autem quam media transeat, ædificium est quoddam, pluribus hostijs pa-
 tens, quorum cuique à Deorum vetusto-
 rum aliquo est inditum nomen. Duæ de
 hinc Pyramides lapideæ positæ, & fons
 profluens. Pisistratarum fonte haud pau-
 lò melior. Mirandum etiam id quoque
 spectaculum, eò quod eorum qui fabri-
 cati sunt arcem, velut vno tanto operi non
 sufficiente, numerum nominaque com-
 prendit, duodecimque pariter in ipso
 arcis fastigio conspiciuntur artifices. De-
 scendenti autem ab arce, planus offer-
 tur locus, stadjo assimilis, idque ipsum
 loci nomen. Alia item parte, alius quo-
 que ad similia accommodus, verum illi &
 planitie, & magnitudine impar. Cæte-
 rum præstantior huius artis forma, & or-
 natus pulchritudòque maior est, quam
 vt paucis narrari possit. Quod si quid
 prætermisimus, admiratione rerum in se
 rapientium animum, est effectum. Sed
 & quæ pro magnitudine explicari non
 poterant, ea relinquere satius est visum.

SCHOLIA.

Bb 2

Des

Descriptio est oratio, colligens & representans oculis quod demonstrat, ut ait Priscianus. Idem refert, quosdam non potuisse descriptionem in praexercitamentis, quod praecipua sit & in fabula, & in narratione, in quibus etiam describuntur personae, loca, tempora, res. Sed quoniam eloquentissimi viri eandem, ut ad ingenia exercenda commodissimam, tradiderunt inter progymnasmata, seorsimque tractandam prodiderunt, non incongruum est eos imitari: Erasmus secundo copiae vocat ἐπέγειαν, cum amplificandi, vel ornandi, vel delectandi gratia rem non simpliciter exponimus, sed cum coloribus expressam, in tabula spectandam proponimus, ut nos depinxisse, non narraisse, lector spectasse, non legisse videatur. Id fiet, si prius ipsi totam rei naturam, omnesque circumstantias ac velut faciem animo lustremus: deinde ita verbis ac figuris idoneis effingamus, ut quam maxime reddatur evidens, perspicuaque lectori.

Descriptio.

ἐπέγειαν.

Ea constat de-
 scriptione. { Personarum,
 Locorum,
 Temporum,
 Rerum.

Oratio expositiva, &c. Sic reddidit Catullus.

neus. Aphthonius enim vocat λόγον περιηγηματικόν ἢ περιηγήομαι, quod narro est, vel expono, unde & περιήγησις.

Personae describuntur, &c. Persona descriptionem, προσωπογραφίαν appellant, sit cum depingimus personam amantis, luxuriosi, avari, voracis, temulentis, somniculosi, invidi, sycophanta, parasiti, lenonis, garruli, aut gloriosi ostentatoris: ^{προσωπογραφία.} ut si velis non divitem, sed pecuniosum ostentatorem describere. Isse, inquit, qui se dici divitem, putat esse praclarum, primum hunc videte, quo ^{Thraso.} vultu vos intueatur, nonne vobis videtur dicere: Darem, si molesti non essetis? Cum vero sinistra mentem subleuat, existimat se gemma nitore, aut auri splendore aspectus omnium perstringere. Cum puerum respicit, alio nomine appellat, deinde alio atque alio. Heus tu, inquit, veni Sannio, ne quid isti barbari perturbent: ut ignoti, qui audiunt, vnum putent eligi e multis, &c. Vide Ciceronis notationem ad Herennium quarto. Annonnullis alijs dicitur εἰκὼν, imago, effigies. ^{Icon.}

Virgilius in I.

Virginis os, habitumque gerens, & virginis arma
 Spartanae, vel qualis equos Threissa fatigat
 Harpalice, volucrumque fuga praerititur Hebrui.
 Namque humeris, de more, habile suspenderat arcum
 Venatrix, dederatque comam diffundere ventis,
 Nuda genu, nodoque sinus collecta fluentis.

Bb 3

Latius

Latus erat humeris, &c. Verba sunt Ulyssis ad Penelopen. Odyssæ, 19. Ille se Cretensē esse simulabat. Interrogatus igitur à Penelope de Ulyssæ habitum eius describit, & amicos, in quorum numero Eurybatem præconem fuisse recenset, qui.

Γυρός ἐν ὤμοισι, μελανόχρους, οὐλοκάρηνος, Rotundus humeris, nigricolor, & crispus crine. Aphthonius habet, γυρός ἐν ὤμοισι, μελάχρους, &c.

Describuntur res, &c. Cū videlicet id quod fit, aut factum est, non summam ac tenuiter exponimus, sed omnibus fucatum coloribus ob oculos ponimus, ut auditorem, siue lectorem iam extra se posuimus, velut in theatrum auocet. Quam ab effingenda rerum imagine, ὁποῦπωσι Græci vocant, etiam si vocabulum hoc commune est, quoties aliquid oculis subicitur, veluti si quis expugnatam ciuitatem dicat, cū etiam nimirū in summa complectitur, quæcumq; talis fortuna recipi: Vt ar enim Quintiliani verbis. Ac si apertes hæc, quæ verbo uno inclusa erant, apparebunt effusa per domos ac templa, flamma & ruentium tectorū fragor, & ex diuersis clamoribus vnus quidam sonus, aliorū fuga incerta, alij in extremo cōplexu suorum coherētes, & infantium, foeminarūq; ploratus, maleq; vsq; in illū diem seruati fato senes. Tam illa prophætorum, sociorumq; direptio, effe-

fferentium prædas, repetentiumq; discussus, & ante suum quisque prædonem cathenati, & conata retinere infantem suum mater, & sicubi manus lucrum est, pugna inter victores. Licet enim hæc omnia complectatur euersio, minus est tamen totum dicere, quàm omnia. Vide Erasmus secundo Copia.

Nauales, &c. Vt apud Actium Epiri oppidū & promontorium, ubi Cesare Augustus nauali prælio vicit Antoniū: et naualis pugna D. Quintij Romani Democratis Tarentini, apud Lium lib. 6. secundi belli Punico.

Pedestres pugnae, &c. Vt pugna Annibalis & L. Sempronij apud Lium l. 1. belli Punico. Apud eundem libro 2. Varronis & Annibalis ad Cannas. Ibidem Annibalis & C. Flamini ad Trasimenum lacū. Item equestris pugna Iubellij Taurea, & Claudij Aselli apud Lium libro 3. eiusdem belli. Vide Erasmus in prouerbio: Cantherius in fossa.

Historicus, &c. ὁσυγγραφὸς per excellentiā, intelligit, Thucydidem.

Ver ætas, &c. Verni temporis descriptionem habet Horatius Odarum quin. Od. 7. Diffugere nives, &c. Porro temporis descriptionem, χρονογραφίαν appellant, Vnde non raro sumitur narrationis initium. Chronographia.

delectandi duntaxat gratia adhibetur, veluti quoties Poëta diem, noctem, aurorā, aut crepusculū exprimunt. Sapiūs amplificādi causa assumitur. Vergil. 4. Aeneidos.

Nox erat, & placidum carpebant fessa soporem Corpora, per terras, sylvaq; & seua quierunt Aequora, cum medio voluntur sidera lapsu, Cum tacit omnis ager, pecudes, pictaq; volucres, Quaq; lacus latè liquidos, quaq; aspera dumis Rura tenent, somno posita sub nocte silenti Lenbant curas, & corda oblita laborum.

Loci, &c. Huius generis est, quoties tota loci facies veluti spectanda depingitur, ut urbis, montis, regionis, fluminis, portus, villæ hortorum, amphitheatri, fontis, specus, templi, luci, quæ si vera sint, τοπογραφίας, appellari volunt, sin ficta, τοποθεσίας ut ait Erasmus. 2. Copia.

Tesprotarum, &c. Thucydides libro primo belli Peloponnesiæ, Centum, inquit, quinquaginta naues velificantes Leucadis tendunt in Chimerion, quod est ora Thesprotidis. Est autè portus, & super eum urbs à mari distans in plaustribus Thesprotidos sita, nomine Ephyre, iuxta hanc exit in mare palus, Acherusia cognomen nata, à flumine Acheronte, quem excipit sinus Thesprotius ex Masside profluentem. Oraculis autè fuit Alexander admonitus, ut caueret Achærusiam

Topographia.
Topothesia.
Portus descriptio.

rufiam. Hinc in Italiam concesserat. Meminit huius rei Livius lib. 8. ab urbe condita.

A summis ad ima, &c. Vi si dicas: Totus animo & corpore monstrum est: Nam quacunque vel animi vel corporis parte contempleris, monstrum reperies. Ingenium excute, prodigium inuenies: Mores expède vitam scrutare, omnia monstrosa comperies. Oculos, os, vultum, totam denique corporis figurā inspice: quid aliud quàm monstrum præ se ferunt? Linguam et vocem, belluinam illam observa: portentum dices. Pedus, ventrem, pedes considera: quid aliud quàm bestiam pronuntiabis? Hic si quis velit in singulis veluti depingēdis immorari, satis apparet, quantum ubertatis sit accessurum orationi, ut ait Erasmus 2. Copia.

Res ab antecedentibus, &c. Vi si Carthaginem expugnatam velis describere, proferas omnia, quæ præcesserunt, deinde omnia, quæ in expugnatione contigerunt. Postremo quæ subsequuta fuerunt. Hanc descriptionis speciem, nonnulli vocant ὑπορωτωνισμῶν, ab effingenda rerum imagine.

Nocturnam in Sicilia pugnam, &c. Thucydides lib. 7. belli Peloponnesiæ.

Quomodo gerebatur, &c. Ancipiti scilicet praelio. Noctis quidem fulgebat luna, sed bellatores ita se invicem conspiciebant, ut conspici

Bb 5 ad

Pompeius.

ad lunam licet. Speciem corporis cernebant, familiarē ab alieno non discernēbant. Et Pompeius cum Mithridate pugnaturus, tempus elegit dimicationi nocturnum. Ac aciem ita constituit, ut Ponticorum oculos aduersa Luna perfringeret, suis autem illustrem & perspicuum praeberet hostem, ut ait Iulius Frontinus lib. 2. cap. 1.

Figura tenui, &c. De generibus dicendi Cicero in opere de perfecto Oratore, & quarto ad Herennium. Alij figuras, alij formas, Gellius χαρακτήρας appellat. Et Aphthonius χαρακτήρα ἀειμένον

Res imitati, &c. Quemadmodū pictor formas rerum coloribus ex amussatim depingit: ita oportet eum, qui res descripturus est, excutere virtutes atque naturas earum circumstantijs expressas.

IN EXEMPLVM.

Alexander.

Descriptio est arcis Alexandria, quam Alexander condidit per architectū Dimocratem. Vide Solinum Cap. 41. Ammianum Marcellū li. 24. Plutarchum in vita Alexandri. Et Diodorum Siculum. Notabis multas, secundum Ptolemaeum, Alexandrias fuisse. Alia super Tanaim in Scythia. Alia in Asia. Haec in Aegypto, quae in orbe prima aut secūda habita. Vide Diodorum. Sioul. lib. 2. de antiquis gestis. Liniū lib. 8. Qui ait, ab Alexandro Epiri Rege conditam Alexandriam

Ariam in Aegypto. Exordium autem dictum à conditoris consilio, arcisq; commoditate.

Acropolin, &c. Ita vocarunt arcem, quasi summis atq; urbis. Ibi enim solebant arces extrui. Et Graeci ἀκρον, summum verticem dicunt. Acropolis.

Clius quidam, &c. In locorum regionumq; situm describendo, diligenter positionem eorum sequatur oportet, & orationem velut per loca circumferenti sibi, ut primum quodq; occurrit, sic apertissime primum dicitur, auctore Rodolpho Agricola lib. 1. cap. 23.

Armaria, &c. Alexandri Musaei Strabo meminit, lib. 17.

Persei, &c. Sunt qui intelligant Philippi Regis filium, de quo sic Linius lib. Macedonici belli 1. Nec Philippus segnius apparabat bellum, filium Persea puerum admodum, datis ex amicorum numero, qui etatem eius regerent, cū parte copiarū ad obsidendas angustias, quae ad Pelagoniam sunt, mittit: Sciatum & Peparētū, haud ignobiles urbes diruit, &c. Sunt quibus libeat ad Persea, qui Iouis & Danaës filius erat, referre: Qui Medusam occidit, & Andromaden alligatam saxo, liberavit. Propertius lib. 2.

Andromade monstris fuerat deuota marinis,

Hec eadem Persei nobilis uxor erat.

Cuius gesta, quae Aphthonius vocat ἀθλήματα, Vide apud Ouidium 4. Metamor. Vide prouer-

bium

hinc Erasmi: Gorgonē Perseus aggreditur. Quod dicitur de egregio facinore.

Quod deorum antiquorum nomina, &c. Sunt autem, iuxta quorūdam sententiam, Deorum antiquorum nomina, Iupiter, Iuno, Neptunus, Minerva, Mars, Ven⁹, Apollo, Diana, Mercurius, Vulcanus, Vesta, Ceres: & tot ut Apollonius recenset interpretes. sunt à Græcis culti: Ζεύς, Ἥρα, Ποσειδῶν, Διμήτρις, Ἔρμης, Ἥφαιστος, Ἄπολλών, Ἄρτεμις, Ἔστια, Ἄρης, Ἀφροδίτη Ἀθήνα.

Pyramides, &c. Elato in arcum tendentes, erant constructe moles. Quorum nonnulla tam fuerant alta, ut miraculi loco fuerint. Vide Solinum, cap. 41.

Pyramides.

Pisistratarū fonte, &c. Per Pisistratas vel Πισιστρατίδας, intelligit Pisistrati nepotes, vel posteros, hoc est, Atheniensis, qui pulcherrimum fontem habuerunt, nouem fistulis aquam fundentem. Unde συνέκρυσνον appellarūt. Ἰεὲ καλλιρόνη pulchrè fluentem, cuius meminit Thucydides li. 2. belli Peloponnesiaci.

Stadium.

Stadium, &c. Eius duplicem rationem Suidas tradit: Alteram qua intelligitur spatium, quod homo unico spiritu, cursūque suo conficere potest, q̄ nunc breuius, nūc longius, pro currentis aut robore, aut fragilitate redditur: Alterā q̄ Geometrica, qua utuntur Cosmographi, cuius meminit Plinius libro 2. cap. 33.

autem

autem sexcentos & 25. pedes.

EXEMPLA DESCRIPTIONUM.

Descriptionem habes subita tempestatis, apud Virgilium in primo.

Apud eundem in sexto, Caci domus.

Diluij, apud Ouidium. 1. Metamorphoseos.

Inuidia, lib. 2. Famis. 8. Somnij 11.

Aetna, apud Claudianū & Gellium lib. 17. capite. 10.

Iustitia apud Gellium. lib. 14. cap. 4.

Arcis Tarentina, apud Plutarchū in vita Annibalis: Et Cleopatra nauis in vita Antony Crotonis apud Liuum lib. 4. belli Punici.

Cyzici, apud Florum lib. 3. cap. 5.

Templi Ammonis id est, Iouis Arenarij, apud Diodorum Siculum in gestis Alexandri.

Regia Psyche, apud Apuleium.

DESCRIPTIO HABITATIONIS sancti Antony, apud D. Hieronymum, in Hilarionis vita.

Saxeus & sublimis mons per mille circiter passus ad radices suas aquas exprimit, quarum alias arena ebibunt, alia inferiora delapse paulatim riuum efficiunt, supra quē ex utraq; ripa palme innumerabiles, multum loco & amoenitatis & commodi tribuunt. Hic psallere, hic orare

his

hic operari hic fessus residere solitus erat. Vites et arbutulos plantauit. Areolam manibus suis ipse composuit. Piscinam ad irrigandum hortulum multo sudore fabricatus est. Erat autem cellula non plus mensura per quadrum tenes, quam homo dormiens extendi poterat. Præterea in sublimi montis vertice, quasi per cochleam ascendentibus, arduo valde visis, duæ eiusdem mensuræ cellule visebantur, in quibus venientium frequentiam, & discipulorum suorum contubernium fugiens, moratus est. Verum hac in vino excisa, saxo, ostia tantum addita habebant.

DESCRIPTIO GYMNASICA

domus Reinhardi Lorichij

Hadamarij.

Quod si nemoringitur, aut sugillat, quod Plinius omnem ville suæ Lanætis formam situmq; calamo depinxit, quæ (malum) in solertia fuerit, me naso suspensum, aut calumnijs procissum iri, si ad imitationem prudentissimi viri nouam meam, quæ in patria non venustatis, aut vana iactantia, sed urgentis quam incedia fecerunt, necessitatis causa, modo fabricor, domum descripsero? Et cum diuersis ab auctoribus variarum etiam humilimarum genera videamus descripta, eademq; extra omnem interpretatum malignitatem posita, quis nisi Momo sit iniquior, mihi viuo dederit, quod multorum honesta imitatu exemplum

empla secutus, ego musam meam declinauero. Quæ longitudine multo spaciosior, quam latitudine, propius aquilegium, siue puteum civicum, Hadamaria constructa videtur insula, Cuius lapideus quo undiq; cingitur paries, altus est triginta duos pedes, crassus autem in fundamento quatuor in sublimi tres. Duos in effossa terra formices habet satis profundos, atque pro facultatibus capaces, fenestellas modicas ferratas in curuaminitus in recto sua continentes armariola. Quorum prior terram quinque pedibus supereminens, hypogæum potest appellari, quod locus subterraneus, cellarum variarum, ut oleracea aut salsamentaria vicem explere possit. Inde ianua ducit in alterum muro discretum, qui paulo profundior, et à Sole remotior, vini apotheca est, saxo stratus & lacusculo, unde si forte ruptis circulis vinum effluerit, commodum exhauriri possit, adornatus. Viriusque incuruo solaris semper unci grandes ferrei ex ordine sunt firmiter infixi, ut miculis oblongis perticis, superimpositisque tabulis constituatur pomarium, quod oporothecam vocare licet. In imo viriusque fundo terra fuit arenosa, alicubi etiam glareosa, ad tollerandam molem grauiorem incommoda, unde complures procera simul ac crassa sunt alni posita, quibus alia transversarie breuius fortiter adfixa nec non grandiora saxa confertim fistucis impacta, firmamentum

sta-

statuunt immobile, & quod negavit Natura cō
pensant arte, Duos admittunt ingressus, alterum
angustum, ex ipsis adibus per compendiosum co-
chlidium descendente, alterum multo laxiore,
per quem culearia dolia, magniq; cadi vinarij, ci-
sjs aut curribus aduecti deuoluuntur: huius ter-
go satis robusto superadificata est turris hexago-
nia, podio tenus lapidea, cum muro, cui adberet,
domestico sursum uersum ducta, pari crassamen-
to. Quae non vulgarem adificio commoditatem,
ornatumq; reddit. Sinum à dextra recipit angu-
losum, ad flexos propaginis arcus idoneum. Ibidē
planularum firmiterum ianua domus, à platea
tribus erecta gradibus pandit atrium. In quo sta-
tim quatuor aliae conficiuntur. Quarum una,
quae spectat Occidentem, hypocausto prabet intro-
itū: quae Septentrionem, culinae. Rursus quae Ori-
entem, duae sunt, altera deducit in cryptam, alte-
ra uergit in contignationem domus infimā. Prin-
cipio gradibus quatuor ex atrio scāditur in astua-
rum à culina muro separatum, testudinis dorso
prioris impositum, eò salubrius, quo magis subli-
matū à terra grauedinoso squalore, sitiq; pemi-
nosa recedit. Ingressenti statim offertur à sini-
stra lapideus aqualis. Ibidem pictus. ΟΥΓΙΣ
ille, conqueritur de hominum, quibus indies ad-
ficitur, iniurijs. Qui cum nihil facit, accusatur
omnia perperam facere. A dextra basi ferrea
suffu-

presurnium peculiari ductu fumum transmittit
in caminū. Ex aduersa autem mensa non omni-
nā rustica, incitegra, uel abaco proxima. Nec
procul in muro sunt repositoria, ubi cum cenopho-
ris cululli, calcēsque reconduntur. Fenebris illu-
minatū est pellucētibus, in quibus, ut in alijs,
resulget Musarum, Patronarum atq; Mecœna-
rum insignia, cum primis eorum, qui aliquid opis
absoluendo huic adificio contulerunt. Solem asse-
ribus abiegnis contabulatum est. Mediū eius quā
patet Meridies, in imā ducta iam turris sedem
excurrit, quae nō modo incundum prabet hospiti-
bus discumbendi locū, sed etiā omnia, quae tribus
in plateis geruntur, speculādi. Sedilia undiq; di-
spōsita, non solum id sunt, q̄ uocantur: sed ita per
ingeniosos arcularios constructa, ut cistarum ue-
stiarum, lintearam, aut etiam, si uelis, scruta-
riarum poterunt officio fungi. Circa easdē mi-
concularum variarum peristromata siue tape-
tes ita picti sunt, ut uerorum desideratorum esse
loco possint. Quorum in superficie Bias ille con-
spicitur: Qui cum patriam eius Prienen hostes
inuasissent, omnibus, quos modo sauitia belli incol-
lumes abire passa fuerat, preciosarum rerum pō-
dere onustis fugientibus interrogatus: Quid ut
nihil ex bonis suis secum ferret? ego, inquit, uera
bona mea mecum porto. Pectore enim illa gesta-
bat, non humeris, quae domicilio mentis inclusa,
Ce nes

nec mortalium, nec immortalium manibus poterunt labefactari. Lucanaria coloribus distincta renident. Nec tabule coronamenti amoenis, tortuosæq; corymborum anfractu conspicua desunt, in quibus ex ordine supellex stannea vel aenea disponi potest. Applicatum est cubiculum dormitorium, quod, si voles, diem, clamorem, somnumq; excludit, vicinum item calorem recipit atq; retinet, aut, ut ratio exigit, effundit. Inibi lectus est pedibus eligneis factus, circa quem tota parietis aequalitas historiâ Solonis atq; Cræsi, quæ apud Plutarchum habetur, coloribus expressam ostendit, ut animum à diuitiarum, mundanæq; gloria curis (quæ diu noctuq; discruciare solent homines) abducens, ad quietem inuertet, aut magis honesto studio dignam meditationem ingerat menti. Non procul inde Cræsi caput cū dextera manu rescisum, et ad Regem reportatum, videtur, & aurū liquidū in rictum oris infusum, ut cuius animus arserat auri cupiditate eius etiā mortuū & exangue corpus auro vreretur. Et inibi Regina Tomyris caput Cyri amputari, atq; in vitrem humano sanguine oppletum conijci iubet, nō muliebriter increpitans. Satia te sanguine, quem sisti. Locus illustratus est tribus, binas in muro sediculas habentibus, fenestris, quæ vel Aquilonē inhibere, vel mitiorem, si volueris, aurā admittere possunt. Quarum in confinio nugis vxorij

apiū

apium loculamentum est, insertum muro: tali arte, ut si fures effregerint prima claustrī repagula, non tamen quod charum maximè celatum asseruari velis, inuenerint. Solum atq; lucanaria respondent ijs, quæ sunt in hypocausto. Coquina ab atrio cæcellatis intersticijs discreta est. Vbi focus ferratis ferramentis, clarisq; stipatus. Et per quod fumus exit (quod alij vocant infumulum, Græci καπνοδόχον spiraculum, saxo constructum est. Cuius gremium in aspida curuatum, cacumeng; pedes aliquot altius tecto molestias omnes fumi, atque scintillarum enormis in aërâ, tantum quod carnario sufficiat, relinquens. Et vitrea fenestra borealem nullam intemperiem admittit. Propè quas inclusa muro capsâ porrigitur, varijs vsibus idonea. Hinc aquariolum, quam nonnulli lauatinam appellant. Non procul offertur locus tabulis abiegnis concinnatus, ubi tudicularum, frixoriorum, patellarum, veruum, catinorum, ollarum, abenorum, creagarum, lebetum, cōsimiliumq; repositoria. Solum pavimenti lit hostroton est, ut etiam atrij. Ex hoc discensus est sex graduum in cryptā. Quæ breui posticula fenestrisq; elatratis illustrata, triplicem in primis utilitatem adfert. Etenim à dextera tū opaco baptisterio, colloquijsq; balineum habet vel asamintinum, ibiq; adiunctum apodyterium, quod ita conditum, ut aliàs etiam penuria cella possit esse.

Cc 2

esse.

esse. Nec deest anaclyterium, quod ab alijs ac-
cubitum appellatur. E regione gurgustium est. e-
quorū etiam vacerris, lignisq; recipiendis accō-
modum. Eius tabulatum, quam contignationem
domus infimam appellant, solerter aduersus incē-
dia pauimentatum est. In id ex atrio gradisculis
quinq; scanditur, & pedes decem à primo totius
domus solario distat, cōmoditatem totidem quot
locus inferior importans. Nam quā culinam spe-
ctat. Padagium est, seu potius famulorū cubile,
cui adstruētum ornitrophion, siue Gallinarium,
ut excubitorū alitum cantibus excitatæ, surgant
ad absoluenda pensā. Ex aduerso, ubi farinario,
gurgillis item atque rhombis est locus, scāle sunt,
quibus ascenditur ad dictarū iam partiū domu
solarium primū, quod hoc modo complanatum
atque confectum est. Querne complures valida
trabes ex ordine, parū admodū inter se distā-
tes, ita muro sunt insertæ, ut utrinque capita ex-
trema ruderibus camentitijs obiecta, nihil emi-
neant: Deinde earum lateribus in rimas tanquā
sulculos duos ungues profundos distiscis, impatti
sunt differtim paxilli sesquipedales, habentes un-
dique circumuolutos, regyratosq; septenos aut
octauos funiculos longiusculos, nexos stramine, q;
limo lutoq; tenacissimo perlitum, contortum
atq; subactum est. Postmodo rectorium, omne li-
gnum occulians, arenatum super indictū, cemen-

viii.

titiumq; pauimentum, cylindro coæquatum, cer-
tissimum contra incendia tutametum. Huic se-
perstruēta sunt, cum suis scimpodijs, & appara-
tu Musas non dedecente, conclauia, quorum pro-
pria trabes & fabrica, lapidibus quadratis secti-
libus suffulta, non attingit inferiorum lingua, ut
incendij fortuitu subortæ flamma subiectis nocere
non possit. Circa eadem præcestrion est, ex quo per
murum transitus in æstuarium, inferiore maius,
quod vel diata, vel si uoles, triclinium in signe, cū
heliocamino poterit esse. Eius quoque, ut inferiori,
medium euagatur in turrim, quod non mino-
ris commodi, quam amœnitatis cœnaculum præ-
dicari potest. Apparatus autem & dispositio ferè
eadem, quæ substructi hypocausti. Diuersa tamē
picturarum genera. Nam, ut reliqua transeam.
Hic Aristippus naufragus coloribus effigiatus
suis ciuibus enunciat, & suadet, ut eas possessio-
nes filys parent, quæ cum naufragis enatare pos-
sint. Hic inter Reges Plato, Beatum terrarum or-
bem futurū predicat, cū aut sapientes regnare,
aut reges sapere cœpissent. Nec cubiculum (ut e-
riam cominūs insurgentium xysticorum passit esse
capax) annexum, neque solum dolatis asseribus,
sed aduersus ignescementis obductum est. Prope
scalas quas dixi, latrina secessum habent. Nō pro-
culinde murum trabes due, crassiores penetrant,
& tantū sublimi supra plateam extant, quan-

Cc 3

iiii

rum anabathra, quibus in supremum solarium, a sceditur, sustentanda sufficiunt. Quae sunt extra domum erecta, quo maius spatium intrinsecus relinquunt, nec incendia suborta locum peruium habeant, unde de super cadant, aut ex edito delabantur in structuram subiectam. Ad eadem ianua, transiuntq; scansilis tam latus est, ut cum frumentario sacco rusticus expeditus, peruenire possit in granarium. Quod supremum, ut recensui, solarium, eodem modo, & qua substructura ratione complanatum est. Omnes enim trabes, quantum fieri potuit, contra flamas integumentis & incrustationibus obiecta sunt. Earum tamen extrema capitata, quibus igni, quos alij vocant telamones, inseruntur, atq; his tectum quasi fulturis sustinetur ignibus ita sunt obnoxia, ut vim patientibus facile poterit succurri. Hoc in loco muri desinunt, tectumq; succedit. Sed impositum est terri sequisipedextans adificiolum amœnum, quod podium vel exedram vocare libet. Id si blicijs validioribus suspensum est, undique fenestras habens, in quibus Sol nascitur conditurque. Quod si iuxta sententiam Horatii, Domus laudatur, longos que respicit agros, hoc laudibus euehendum erit, cum velut e specula totam ferè Hadamariam intueatur, latosq; prospiciet campos, atque nemuscula, cum primis Trupeliana. Musis igitur destinata, que cacuminibus delectantur. In eo cum grama-

rophy-

rophylacijs bibliotheca, qua totam Hadamariam ad bonarum artium disciplinas inuitare videtur. Cuius in parietis spatio dormiens Alexander Iliadem Homeri sub puluino habet. Eius tectum non fastigiatum, ut in sine pinnaculum ostendat oberatum. Subest tabulatum peristerotrophio non incommodum. Atqui multo laxior ad eruiliam, auenamq; recipiendam contingnatio tabulata est sub totius contigua domus tecto. Quod si ipsum coctibilibus laterculis, aut lapis deis regulis instratum, sed pro tempore contextum hoc modo: Tigillis atq; scandulis adfixa sunt valida crates viminea, que luto tenacissimo constipata, atque ita strictum condensate sunt, ut utrinque nihil appareat lignorum. Huic conspissato glutinamento stramentorum fascies ingesti, ligneaq; pala, sunt equaliter adaptati. Quae tectorum genera sunt agrestia quidem, sed Musis tamen, operoso nullo splendore gaudentibus, non indecora, & durabilia satis, incendiiorumque tempore multo conducibiliora, quam vel lateritia, vel lapidea. Siquidem illis correptis flamma parum incommodat, sed stramentitia tegumenta solummodo lambit, atque raptim sine horrore magno depascit, reliqua tanquam vaporibus indurata crusta relinquit intacta. Atqui Vulcanus in hac magnam exercet tyrannidem. Etenim tota non modo corripit, & absurbit,

Cc 4

sed

sed etiam auxilio venientibus terrorem incutiq;
atq; profligat. In aduersos enim fragmina candē-
tia voluit, & crepitationibus flammis horrifonōque
fragore, tanquam igneam grādinem ei aculat, ut
hostiumq; more tela fulgurātia torquet, auferiq;
prospēctum, & auxiliū spem omnem. Documento
fuit ipsa Hadamaria, & stadium ab ea distans,
Iosti Studei clarissimi Doctoris patria Elssa, per
clandestinos Germania vastatores nuper incēsa.
Vbi certa didicisses vitrorumq; discrimina. Porro
medijs in flāmis cum circumsecus omnia flagra-
rent, vidisses illa stare, magnoq; conatu se defen-
dere, aut laborantia manus pōscere: hæc autem
ignibus superata non modò concidere, sed etiam
(ut dixi) auxiliaturos in fugā crudeliter cōpelle-
re. Hæc de domus tecto, atq; ijs, que sunt intrinse-
cis. Iam si vacat, que formsecus, audi. Totus un-
dig; murus leuigatus, ac dealbatus est. Coria la-
terū atro distincta colore. Illius in medio tria tri-
bus in locis foramina propemodūm tetragona vi-
detur, inscriptionibus destinata. Primum igitur,
quod in turris medio conspicitur, talibus versiculis
exornatum est, qui lachrymabile tempus, quo
toia deflagrauit Hadamaria, domus hæc quoque
reedificari cœpta, memoriæ produnt:

Diua redemptoris post incunabula Christi,
Mille ac quingenti cum quadraginta fuerunt
Anni, mensis habens cognomina Martis, & eius
Nun.

Nuncia post decimam fati lux quarta sinistra.
Solis & hæc retinens à iudice nomen, & huius
Nona furens siccis ventis borialibus hora:
Qua sacer emisit verbum cœleste Minister,
Cum caderet rapidis Hadamaria prodita flammis.

Post domus hæc anno reparari cœpta sequenti.
In supremis eius loci fenestris aurea Stoicorum
illa sententia legitur: ΟΤΙ ΜΟΝΟΣ ΣΟ-
ΦΟΣ ΠΑΟΥΣΙΟΣ. Qua mortalium, quorū
in infinitis ubiq; numerus Philargylia perditō-
rum greges monent, longè pluris virtutem quā
diuitias æstimandas esse, quòd hæc gloria fluxa
sit, atq; fragilis, sed immortalis illa, que nec eripi,
nec surripi possit, neq; naufragio, neq; incēdio a-
mitti: qua præditi qui sunt, solos esse diuites, cum
soli possideant res & fructuosas & sempiternas,
soliq; (quod, auctore Cicerone propriū est diuitia-
rum) contenti sint rebus suis. Duo reliqua in me-
dio sunt eius muri, qui portam anteriorem, siue
molarem spectat. Quorū priori tale tetrastichon,
quod ipsa domus p̄loquitur, est insculptum:
Quòd mihi sit nomen, queris fortasse viator:
Siste gradum, tali carmine certus eris.
Huc Mæcenas quia dona tulere, quòd ausus
Heres me tenuis condere, Musa vocor.

Alteri, tale Sapphicon.
Ipse Reinhardi pater huc amussis.

APHTHONII

Contudit prima lapides, nepoti
Debet hinc nostro domus ipsa longe
Charior esse.

Et quibus profecto liberis non charissimum
id fuerit, quod vicinorum testimonijs boni paren-
tes, vel dixerint, vel fecerint memoratu dignum?
Sub imis autem eius loci fenestris, logum, idque
paulorudius et grauius, ne possit aliorum trans-
ferri, scannum faginum est positum, ubi transe-
untes viatores delassati quiescere, aut senes aprici-
cari, aut ciues Hadamarij considerare possint, de
rebus publicis tractaturi, aut animi demulcendi
gratia nugās acturi, retisq; ventos (q; aiunt) vena-
turi.

DESCRIPTIO SAPIENTVM,
è Lucani libro nono de-
sumpta.

Illam tamen sterilistellus fœcundaque nulli
Arua bono, virtus stillantis, tabe Meduse
Concipiunt, diròsque fero de sanguine rores,
Quos calor adiuuit, putrique incoxit harena.
Hic que prima caput mouit de puluere tabes
Aspida somniferam tumida ceruice leuauit,
Plenior hinc sanguis, et crassi gutta veneni
Decidit: in nulla plus est serpente coactum.
Ipsa caloris egeat gelidum non transit in orbem,
Sponte sua, Nilòque tenuis metitur harenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur,

Hinc

PROGYMNASATA. 206

Hinc Lybica mortes, et fecimus Aspida inertè,
At non stare suam miseris passura cruorem
Squamiferos ingens Hemorrhoids explicat orbis.
Latus et ambigua coleret qui Syrtidos, arua
Chersydros, tractique via fumante Chelydri,
Et semper recto lapsurus limite Cenchris.
Pluribus ille notis varit atam pingitur aluum,
Quam paribus tinctus maculis Thebanus Ophites.
Concolor exustus, atque indiscretus harenis
Ammodites, spinaque vagi torquente Ceraeta.
Et Scytale sparsis etiam nunc sola pruinis
Exuias positura suas: et torrida Dipsas
Et grauis ingeminum vergens caput Amphisbena,
Et Natrix violator aqua, Iaculique volucres.
Et contentus iter cauda sulcare Phareas:
Oraque distendens avidus spumantia Præster:
Osaque dissoluens cum corpore tabificus Seps:
Sibilaque effundens cunctas terrenia pestes,
Ante venena nocens, late sibi summonet omne
Vulgus, et in vacua regnat basiliscus arena.
Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis aurato nitidi fulgore dracones,
Pestiferos ardens facit Aphrica, ducitis altum
Aëra cum pennis, armenta que tota secuti
Rumpitis igentes amplexi verberare tauros.
Nec tutus spacio est elephas, datis omnia letho:
Nec vobis opus est ad noxia fata veneno.

THE.

APHTHONII
T H E S I S .
Θ Ε Σ Ι Σ .

Consultatio **T**hesis, id est, consultatio, est rei alicuius inuestigandæ per orationem considerationem, vel disquisitio. Consultationum autem aliarum ciuiles sunt, aliarum contemplatiuarum. Ciuiles sunt, quæ actionem habent ciuitati accommodatam, velut: An ducenda sit vxor, an nauigandum, an muri faciendi: His enim omnibus ciuitatis status continetur. Contemplatiuarum verò, quæ ad solam animi considerationem pertinent, videlicet: An globosum cælum: an multi sint mundi? Hæc enim in usum hominibus non veniunt, sed mente sola peruiidentur. Differt autem Consultatio ab Hypothesi, id est, causa, quod causa definita est, Consultatio verò indefinita. Definitio autem fit Persona, re, causa & reliquis, vt muri sunt ne faciendi: perquisitio est, sine persona. Quod autem inuadentibus Persis Lacedæmonij consulunt, muro Spartam circumdare, causa est. Personam enim habet. Lacedæmonios deliberantes: Rempub. murum Sparta addere. causam verò, inuadentes Persas. Prima autem omnium præexercitamentorum consultatio contradictionem, & solutionem, secundum quæstionem admittit. Diuiditur ergo Thesis primum in Ephodū, id est, in proœmion, ex directo ad narrationem

PROGYMNASMATA. 107
nem tendens. Quem aggressum proœmij loco pones. Hinc finalibus vteris capitibus, legitimo, iusto, vtili, & possibili.

T H E S I S A N D V .

ducenda vxor?

A G G R E S S V S V I C E

Proœmij.

SI quisquam omnia pariter laudare volet, is mihi matrimonium laudet. Demisum enim ex cælo est, ipsumque rursum Cælum Deis impleuit, eosque procreauit, quorum munere paternū hominibus tribuitur nomen, eisdemque, quos progenuit, dedit rerum naturam tuendam. In terras autem acceptum, reliquis omnibus originem dedit, quæque singula natura sua fluxa caducæque erant ea stabiliuit posteritate, æternitatēque ipsis successione adinuenit. Primum autem maximè ad fortitudinem, subeundaque constanter pericula homines impellit. Quoniam enim vxores liberosque defendit, pro quibus suscipiuntur bella, certū est eo quod ad sumenda arma hortatur, eo quoque vt recti bellorum euentus subeamus. Quin iustos etiam, nedum fortes homines efficit. Cognationum enim necessitudines iuræque tribuit, quorum respectu metūque ad inferenda iniuria

iniuria homines cor̄cet, itaque iustitiã simul docet cum fortitudine, Sed & sapientes facit, quippe quibus charissimorũ pignorum inijcit prouidentiam atque curam: quodque maximè quis miretur, ipsam temporentiam secum adfert matrimonium, & in medijs voluptatibus modestiæ quoque inuenit locum. Legem enim libidinibus præscribens, temperantiæ sine voluptates cōrcet Quæque ipsa per accusatur voluptas, eam matrimonio coniunctam laudamus. Si ergo matrimonium Deos dedit, & procreando posteritatem omnem firmat, si fortes item iustosque fecit, & sapientes præstat & temperantes, quis est, qui non pro virili quatenus possit, ipsum sibi putabit laudandum?

CONTADICTIO.

Sanè, inquis, sed, calamitatum multarum matrimonium est causa

SOLVTIO.

Fortunam mihi videris, non matrimonium accusare. Quæ enim aduersa hominibus accidunt, eorum fortuna est causa, non matrimonium. At contrà quæ læta matrimonium

hium tribuit, ea certè nequaquam fortunæ accepta possunt referri. Rectius ergo est matrimonij bona laudare, quàm accusare mala quæ ex ipsa afferuntur fortuna. Iam verò si quis maximè humanorum casuum aduersa volet matrimonio assignare, nihilò tamen idcirco magis fugiendum erit. Num si quareliquis in rebus nos offendunt ea continuo nos ab ipsarum cura deterrebunt? Agendum singulas excutiamus artes. omnes habent aliquid quod quis accuset. Agricolæ procellis infestatur, & per grandinem fame corabescunt: non tamen, si quostempestas offendit, ideo statim agros relinquunt, sed perseverant colere. Neque nautæ, si quid ex cælo accidit ipsis, continuo post tempestatem dissoluunt naues, cessantque navigare deinceps metu eorum quæ pertulerunt:

Verùm difficultates fortunæ tribuentes ad opes quas mari parauerunt, reuertuntur. Bella etiam pugnaque militantium absumunt Vitam, non quia occumbunt aliqui, idcirco deserunt militiam, sed quia pugnantes ob fortitudinem laudantur, hoc ipso etiam, quod ceciderunt, gaudent: & instantem fortunæ asperitatem præsentis gloriæ bono rependunt. Neque enim propter mala, meliora fugienda sunt, sed bonorum causa & asperrima perferenda. Nonne ergo absurdum est agricolas, nautas, item & milites

test difficultates meliorum gratia tolerare?
matrimonium verò nobis auersandum pu-
tare, quia habeat aliquid quod offendat?

CONTRADICTION

Sanè, inquis, sed viduitatem mulieribus,
puerisque orbitatem affert.

SOLVTIO.

Mortis hæc mala sunt, hæcque nobis dif-
ficultatem circumdedit Natura, quàm tu qui
dem accusare mihi videris, quod non homi-
nes effecit, vt Dijs essent: accusareque matri-
monium, quod non Dijs mortales cõiunxit.
Quid infimulas matrimonium, eorum, quo-
rum est apud mortem causa? Cur nuptiarum di-
cis, quod ipsius est naturæ? Patere perire eum,
qui natus est quocumque tandem pereat mo-
do. Quid si occidunt homines, qui nati sunt,
edemque via cõiungem viduam relinquunt,
natosque ex se filios faciunt pupillos? Quid
hæc matrimonij dices culpa fieri, quæ solum
ab ipsa fiunt Natura? At ego econtrariò orbi-
tatem, viduitatemque puto matrimonium re-
farciri. Mortuus est illi pater, eoque nomine
pupillus est, reddit rursus alium sibi matri-
monium patrem. Itaque hoc malum non ex
matrimonio prodit, sed matrimonio occul-
tatur, sitque matrimonium non causa orbi-
tatis,

tatis, sed abscondit potius ipsam & restaurat:
Sic viduitatem quoque quæ obitu mariti at-
tulit Natura, matrimonium nouis iterum
nuptijs immutat. Quam enim mors reliquit
viduam, hanc rursus matrimonium viro cõ-
iungit: atque velut conseruator muneris sui,
eaque dedit initio, ablata quoque restituit. Au-
ferre ergo viduitatem solet matrimonium,
non facere: Pater quoque morte liberis orba-
tur, rursusque alios matrimonio assequitur,
sitque secundo matrimonij munere pater, cui
id, quod semel habuerat, paternum nomen,
erat ablatum. Quod ergo matrimonij bona
in crimen ipsius conuertis? Videris mihi non
arguere, sed laudare nuptias velle. Quando
enim enumerare nuptiarum bona cogis, lau-
dator matrimonij factus eo potius quàm re-
prehensor, vituperansque matrimonium vt re-
censeamus, laudes ipsius adducis, causamque
præbens munera sua recognoscendi nobis,
eo ipso quod crimina tua refutamus.

CONTRA-
dictio.

Esto, inquis, sed laboriosa tamen res est
matrimonium.

SOLVTIO.

Verum, sed labores quoque matrimonij
Dd soluit,

APHTHONII

solvit, & auferuntur per nuptias quæcunque exercitatos homines reddunt. Vitæ tranquillitas est, cum muliere fociari: quantum autem virum in thalamo vxori coniugis iam quanta cum voluptate puer expectatur speratusque se profert, & in lucem prodiens, mox patrem appellat. Addicitur deinde arti alicui discendæ patrisque fit laborum particeps. In concionibus exinde versatur, pasciturque in se. necta patrem, & prorsus in quodcunque res ipsa poposcerit, aptum expeditumque præbet.

EPILOGVS

Adeo non est oratione recensere, quanta matrimonium deferat bona. Ingens ergo res est matrimonium, & Deos procreans, & mortalibus vt Dij esse videantur, successione præstans: ac omneis qui nuptiis initiantur, instituit, vt iustitiam colant, temperantiam obseruent: quin & reprehensas alioqui voluptates, honestas facit. Idcirco plurimi faciendum esse matrimonium, inter omnia facile constat.

SCHOLIA.

Græci Rhetores *Thesin* appellant questionem *vagam*, nullis circumstantiarum cancellis inclusam,

PROGYMNASMATA.

210

sam, Latini *questionem infinitam*. Cicero in *Topicis*, *Propositionem*. In *Partitionibus*, *consultationem*. Priscianus *Positionem* dixit, vt, *An ducenda vxor*, *An colenda sit amicitia*, *An nauigandū*, *An bellum sit gerendum*, *An discēda literæ Græcæ*.

Hypothesin autem vocat *questionem finitam*, Hypothesis. *qua habet in questione certas personas, loca, tempora, & reliqua genera attributorum*. Hanc Cicero in *Partitionibus* *controuersiam*, in *Topicis* *causam* appellat, vt *sit ne Casari bellum suscipiendum aduersus Pompeium*. *An Sylla administranda Respub.* *An Græcæ literæ discendæ destinatio Theologia.* *An Cato tempore belli civilis recte duxerit Martiam uxorem*. Vide *Quintilianum* libro 8. cap. 5. Idem libro. 2. cap. 1. ait: *Antiquis hoc fuisse ad augendā eloquētiā genus exercitationis, vt Theses dicerent*. Et Cicero in *Oratore ad Brutum*: *Aristoteles inquit, adolēcentes ad copiam Rhetorum, in utramque partem, vt ornatus et uberior dici possit, exercuit*. *Rodolphus Agricola* lib. 2. cap. 8. *Thesin* *questionem* vocat *ὑποθετικὴν*, id est, *prædicatiuam*, *qua nullis certis finibus temporum, locorum, aut personarum concluditur*, vt: *An accedendum ad Rempubli.* *Hypothesin*, *conditionalem*, *ὑποθετικὴν*, vt: *Sit ne Socrati accedendum ad Remp.* Locus cōmunis à Thesi differt.

MAGNAM autem habent *δέσεις* cum loco *communis similitudinem*. Sed hoc differunt, quod

Dd 2

Locus

Locus communis ad amplificandam & augendam causam assumitur, Thesis ad explicandam & probandam. Et ille quasi certare declamatur. Hec disputatur & differitur. Denique ille effectuum, hæc considerationis est. Priscianus, inquit, inter Locum communem & Positionem hoc est differentia. Quod Locus communis est coniecta & manifesta res exaggeratio: Positio autem divinæ rei quaestio.

Theses civiles.

Aliæ civiles, &c. Has Græci πολιτικάς appellant. Quæ sunt earum rerum, quæ in civitatibus usurpatur ac fiunt, publicè an privatim. Dm cende ne uxores nauigandumne sit, adificadum, ambulandū. Huiusmodi et ille Ciceroniane sum, de quibus ipse Attico scribens libro nono. Sed tamen, ne me totum agritudini, inquit, dedam, sumpsi mihi quasdam tanquã dēseis, & quæ πολιτικά sunt, & temporum horum, ut & abducã animum à querelis, et in eo ipso, de quo agitur, exerceat. Ea sunt eiusmodi, εἰ μὴ τετέον ἢ πατριδι: τυραννιμένης ἢ τῆς εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσ πρακτέον, &c.

Theses Contemplatiuæ.

Contemplatiuæ, &c. Has alij speculatiuæ appellant, Græci θεωρικάς, quòd sola animiratione explicari, & intelligentia soleant comprehendì, ut Anima sit ne natura aliqua. Et eadem ne mortalis, Et mundus ne extiterit aliquo tempore. Item sit ne syderum Musica. Plinius lib.

lib. 2. cap. 22. Item sintne Antipodes. Earum quaestionum magnam copiam habent Scholasticorum παραδιατριβαί, cuius generis, hoc est. An homo creari potuerit ἀνναμάτητος. Et id genus alia innumera.

An globosum cœlum, &c. Priscianus, inquit, An pile formam habeat mundus.

An multi sunt mundi, &c. Quod nonnulli voluerunt. Vide Ciceronem de vniuersitate. Vnde de Alexander, cum eius comes Anaxarchus, ex auctoritate Democriti, mundos innumerabiles referret: Heu me, inquit, miserum, qui nec uno quidam sum potitus, ut recenset Valerius libro 8. cap. 15. Vide Plutarchum in Alexandri vita. Et Q. Curium, Vide Ciceronem. 1. Tuscul. quaest.

Democritus.

SUNT item Quaestionum alia simplices, alia composita simplices, ut. An luctatione sit exercendum, An declamandum. Composita, ut, An luctatione exercendum, siue agricultura. An declamandum ex chartis, siue memoriter cum decora vultus atq; gestus moderatione.

Inuadentibus Persis, &c. Historia habetur apud Thucydidem. Et bellorum Lacedæmoniorum cum Persis, Orosius meminit lib. 3. cap. 11. Plutarchus in vita Aristidis scribit Lacedæmonios à Persis trophæa retulisse.

Sparta, &c. Sparta vel Sparte, fuit vrbs Laco Sparta, nullis ab initio muris cincta. Vnde Agesilaus

percontanti quam ob causam Sparta nō circumdaretur muris: Hi, inquit, sunt Spartana moenia, significans nullo Respublicas munimento tutiores esse, quam civium virtute.

Diuiditur Thesis, &c. Primum inquit, ingressus aliquis ad argumentationem vice exordij erit. Deinde excutiendi loci suasoriarum, honesti, utilis, facilis, necessarij, &c. Et si quid p̄babiliter contradici posse videatur, hoc suo loco refutandū erit. Postremo breui Epilogo velut perorandum, auctore Mosellano.

IN EXEMPLVM.

Dij̄s cœlum impleuit, &c. Vnde Cicero, primo Tusculanarum: Quod totum prop̄ cœlum, nōne humano genere cōpletum est? &c. Diuus Ambrosius 32. quest. Nuptiæ, inquit, terras replent, virginitas Paradisum: At Varro putabat ut se homines Dijs genitos meminerentur. Vide Augustinum de ciuitate lib. 3. cap. 4.

Aeternitatem adinuenit, &c. Vnde Plato de legibus, quarto dialogo: Genus, inquit, hominū immortale hoc modo in sempiternum perdurat, quod filiorum filios relinquendo, unum & idem semper per generationem immortalitatem adipiscatur. Nefas autem immortalitate seipsum spontē priuare. Hac verò ex animo ille se priuū, qui filios & uxorem negligit.

SAC.

SucceSSIONE, &c. Hoc est discessionem aliorum, in aliorum locos. Etenim morientibus alij rursum nascuntur: Hinc Homerus homines arborum folijs cōparauit. Vide Erasmus in proverbio, Homo bulla.

Ad fortitudinem, &c. Cives enim, ut liberos & uxores defendant, fortiter pugnant. Et Scipio ultimo conflictu cum Annibale congressurus, milites adhortando, dixit adesse finem belli. In manibus esse prædā Carthagini. Si fortiter pugauerint reditum datum iri in patriam, ad parentes, liberos, coniuges, Penatēque Deos.

Fortitudo.

Prouidentiam, &c. Qua perspicuntur parentes, quæ liberis bona, vtilia honestaque sunt. Pars est prudentiæ, quæ bonarum aut maliarum rerū & vtramque scientiā, ut ait Cicero secundo de inuentione.

Prouidentia.

Temperantiam, &c. Hæc est firma animi & moderata dominatio rationis in libidines, atq; alios non rectos impetus, ut ait Cicero. Cuius pars Clementia, Continentia, Modestia.

Temperantia.

Accusatur voluptas, &c. Cicero secundo de finibus scribit, maximas virtutes iacere dominas te voluptate. Quam malorum escam Plato vocauit, quod homines ea, velut hamo pisces, capiuntur. Et Architas Tarentinus ait: Nullam capitaliorem pestem hominibus à natura datā, quam voluptatem. Cuius meminit Cicero de Senectute.

Voluptas.

Del 4

Si

Si ergo, &c. Epilogus est hactenus dictorum que ab honesti partibus deduxit, matrimonium laudando. Diuiditur autem honestum in laudabile, & rectum. Hoc ipsum rursus diuiditur in iustitiam, fortitudinem, prudentiam, modestiam Vide Ciceronem ad Herennium.

Calamitatum causa, &c. Vnde Menander
ὁ μὴ γὰρ μὲν ἀνθρώπος οὐκ ἔχει κακὰ.

Qui non ducit uxorem homo, non habet mala.

Πλοῦτον ἔξῃς τὸν βίον χωρὶς γάμου.

Matrimonij
mala.

Matrimonium, ut Erasmus ait 4. Apoph. Comitatur perpetua sollicitudo, dotis exprobratio, affinium graue supercilium, molesta socrus, incertus liberorum euentus, iuges, querela atque rixæ.

Iuuenal. Sat. 6.

Semper habet lites, alternâq; iurgia lectus,
In quo nupta iacet, ~~in quo~~ dormitur in illo.

Agedum, &c. Fidei faciendæ gratia vititur inductione. Et ostendit nullum vitæ genus esse, quod non habeat molestias. Sapienter Solon aiebat: Si in unum locum cuncti mala sua contulissent, futurum, ut propria deportare domum, quam ex omni miseriarum acervo portionem suam ferre, mallent, ut ait Valerius libro septimo cap. 2. Meminit Erasmus tertio Apophtheg.

Cœlestis
iniuria.

Per grandinem, &c. Vt si de cœlo, vel arbores, vel segetes fuerint tacta. Cœlestis autem iniurie duo sunt genera. Vnū, quod tempestatem vocamus,

camus, in quibus grandines, procelle, ceteraq; similia intelliguntur. Quæ cum acciderint, vis maior appellatur. Alia sunt illa, quæ salente cœlo, serenisque noctibus fiunt, nullo sentiente, nisi cum facta sunt. Publica hæc, & magne differentie, alijs rubiginem, alijs vredinem, alijs carbunculū appellantibus, ut ait Plinius lib. 18. cap. 28.

Dissoluunt naues, &c. Tempestatibus tacta non statim deserunt navigationes, sed mox reficiunt rates quassas, indociles pauperiem pati.

Laudantur, &c. Qui fortiter in prælio rem administrarunt, ab Imperatoribus laudabatur atque fortitudinis præmia consequiebantur coronas ciuicas, obsidionales, murales, vallares, castræses, statuas, triumphos. Mortui etiam laudibus euehebantur.

Epaminundas.

Gaudent, &c. Letantur, qui fortiter pugnant do succubere. Sic Epaminundas, qui sanguine & spiritu deficiens, non finis est, inquit, vitæ meæ, sed melius & altius initiū adinuenit. Nūc enim vester Epaminundas nascitur, quia sic moritur. ut ait Valerius lib. 3. cap. 2.

Laboriosa res, &c. Vnde illud Cynici Cratetis, τὴν κατὰ νόμον. Vide Erasmus in proverbio, Optimum non nasci.

Labores soluit, &c. Hinc Metallus ille Numidicus asseuerabat, nullas plerunq; esse in matrimonio molestias: Si quæ tamen accidere non

D d s nunquam

APHTHONII

nunquam viderentur, paruas & leues, facilesq₃ toleratis esse dicebat, maioribusq₃ eas emolumentis & voluptatibus obliterari, eas deq₃ ipsas nunquam omnibus, neque natura vitio, sed quorundam maritorum culpa & iustitia euenire. Vide Gellium libro primo, capite sexto.

Pascit in senecta, &c. Iuxta prouerbiū ἀντιπελαργεῖν, quod est, parentes etate fessos nutrire, mutuamque vicem rependere.

EXEMPLA.

QVOD NON DUCENDA SIT
uxor, Thesis, contrarijs Aphthoniane
locis tractata, studio exercitij.

EXORDII FORMULA.

Uxor non
ducenda.

Cum iuxta vetus prouerbiū: Ignis, mare, mulier, tria mala sunt, mihi plurimum desipere videtur, qui se coniecerint in flammās, in fluctus, & in matrimonij calamitates. Hoc ipsum dissuadendi studio cum primis Homerus ait: Usque adeo nihil improbius vel muliere peius. Et temporibus hodiernis strenue dant operam mulieres ne Poëtarum grex vaniloquus omnino fuisse reputetur, qui foemina nihil pestilentius esse confirmarunt. Et mulierem omnem esse malum, per quam venuste significauit Lacō quidem, qui cum uxorem duxisset per pusillam, dicebat a malis q₃ mmi-

PROGYMNASMATA.

214

minimum esset, eligendum. Quippe λόγους ἀρθῶν τοσ γυνῆ πᾶσα ἡ αὐτή.

AB INDIGNITATE MATRIMONIJ.

Nō eo inficias, matrimonium institutū à Deo, sed ab eodem etiam, adiectos tot laborū sudores, tot molestias, denique dolores inficias, non eo. Et quod ab initio bonum erat, iam vel temporum iniuria, vel hominum malitia factum est longè deterius, ut multo citius Plutonia regna casodamnis repleat, quam Dijs cœlum.

A PVSILLANIMITATE.

Milites ignaui sunt, & cor in pedes ijs decidere solet, quibus domi sunt uxores atq₃ liberi. Etenim extra telorum iactus esse, & post principia se continere, laborant, id unum curantes, ut integri maneant ac ille si, nisi fuerint interfecti, relinquunt viduas atque pupillos. Caterum qui paulo fuerint animosiores, à suis obiurgantur, iuxta illud Penelopes:

Ausus es ò nimium, nimiumq₃ oblituorū, &c.

AB INIUSTITIA.

Iniquos facit ad iram concitans coniugiū. Hæc ipsissima est officina rixarū, ut portus tranquillitatis

APHTHONII

ratis coelibatus. unde illud: Qui nō litigat, coelebs est. Deinde, qui obstricti sunt matrimonio, coguntur indies magnam in usus domesticos sumptum facere ad uxores, liberos & familiam alendam. Et deficiente crumena, per fas, perque nefas pecuniam corradere, secum assiduo dicentes:

Unde habeas nemo querit, sed oportet habere
Lucrum pudori prestat.

Et genus & formam regina pecunia donat.
O ciues, ciues, quarenda pecunia primum,
Virtus post numos.

Quātum quisq; sua numerum seruat in arca,
Tantum habet & fidei.

Certe prima ferē vota, & cunctis notissima
templis,

Diana ut crescant, ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro. Vt ait Iuuenalis

AB INTEMPERANTIA.

Quotusquisque est, qui non matrimonium contrahat, ut sponsi (quod aiunt) vitam victurus, perfruat̄ voluptate, ac subet in libidinē, curetque hoc unum, ut lasciuum interuenat illud. Ζὼν καὶ ψυχὴ.

EPILOGVS.

Quis igitur matrimonium laudibus euehendum

PROGYMNASMATA 219

dum estimet, cum inferorum regna magis quā celorum adaugeat, cum iniquos faciat, contineatq; vitam obscœnis plenam voluptatibus, ac eorum venenatis illecebrarū prestigijs incubās, adducat malorum (quod, aiunt) Iliada, ut γυναικῶν ὀλεθροὶ proverbio locum fecerint.

CONTRADICTIONO.

Sed: Quae sunt in matrimonio mala, ipsi fortuna sunt assignanda.

SOLVTIO.

Id immerito facis: Nam si viri coelibes viuerent, à plurimis afflictionibus liberi manerent, nunquam agricola assiduo tanto labore terram colere, nunquam genus cerdonum tāto sudore difflueret, nunquam tantis periculis mercatores nauigare cogerentur, si non querulis uxoribus atq; liberis egentibus victum & amictū querere compellerentur. Verē igitur diuus Paulus de coniugatis inquit: Afflictionem in carne sunt habituri: & beatores predicat, qui hoc frantum nō morderint.

CONTRADICTIONO.

Sed viduarum & orborum pupillarūmq; conditiones morti, non matrimonio refers acceptas, & per hoc refarciri dicis, q̄ per illam aufertur.

SOLVTIO.

Esto,

Esto, Mors tibi patrem eripit, noua nuptia uiricum reddunt. Sed haec ipsa pensatio, ipsissima est Diomedis & Glauci permutatio, qua pro patre scorpium accipitur, pro charissima matre datur nouerca, ut rideatur, qui ad eius tumulum fuerit lachrymatus.

CONTRADICTIONIO.

Esto, inquis. Sed tamen laboriosa res est matrimonium, cum laborum participes uxores sint uiris solatio. Et filij parentes ipsos omni malorum fasce lenent, foneantque fessos etate.

DILVTIO.

Sapius molestant viros, quam cōsolantur uirum greges. Quarum paucissima fideles, ut ueridictum sit: Mulieri ne credas, ne mortua quidem. Quod monet usque adeo non esse fidendum mulieri, ut etiam, si morientem uideas, putes, fingere. Et filiorum incertissimus est euentus. Longe plures dedecori sunt parentibus, quam ornamento. Qui ut arietes, nutritionis mercedem persoluant, argento senes emungendo, turpissimisque facinoribus excruciendo, ut Crates ille recte dixerit, τέννα τώνοι & c.

CONCLUSIO.

Ergo, cum tot undique malorum fluctibus matrimonium impetatur, quis uel sana mentis solutum ab uxore, quasuerit uxorem?

ALI,

ALIVD EXEMPLVM,

QVOD SENECTVS NON
molesta, nec onus Aetna grauius.

THESIS.

Quod si uina uetera nouis quasi de musto & lacu haustis praestantiora iudicamus, cur non senectutem iuueti a meliorem, laudatūque magis dignam arbitramur, cum, ut illic omnia defecata & salubria, ita hic omnia matura & graua contemplamur esse?

Senectus laudabilis.

A LEGITIMO.

Senectutem omnes, ut adipiscamur, solemus optare, Quod cum ita sit inique faciunt, qui adeptam accusant, ac in illa genuinum frangunt, quam diuina scriptura coronam dignitatis appellat, eam praecipue, qua reperietur in uis in stitia, Pro uerbiorum decimo sexto.

AB VTILI.

In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia pro uerbo nobilitata: Seris enim uenit usus ab annis. Hinc est, quod iuuetus olim cum uolatum & circum spectum honorem reddebat senicus, ut ait Valerius. Et Iuuenalis.

Credebant tum grande nefas, & morte piandum.

Si iuuenis uerulo non assurrexerat, & si

Barbato

Barbato cuiusque puer, licet ipsa videres
Plura domi.

A FACILI.

Nec difficilis adeo senectus est, neque tam molesta, sed tolerabilis & incunda, quam tot rerum bene gestarum praemia exornant, quam recordatio multorum tot benefactorum oblectat, quam denique gravitas, constantia, consiliorum rationes, auctoritas & reuerentia plane diuinam efficiunt.

A NECESSARIO.

prudencia.

Prudenter instituta res pub. sola, qua senum propria virtus est, prudentia conseruentur oportet. Edenim florentis aetatis est temeritas, senectutis prudentia. Illa ciuitates multas enersas, haec conseruatas esse, tot veterum exempla testatur.

CONTRADICTION.

At senectus ipsa morbus auocat a rebus gerendis, ac inutiles reddit.

SOLVTIO.

Multo plura, quam iuuenes, efficere possunt senes, rerum studijs assueti. Quorum arma sunt artis, & virtutum exercitationes. Nec viribus aut velocitate corporum res magna geruntur, sed consilio, auctoritate, atque prudentia.

OBIECTIO.

Sed oblivionem inducit, memoriam minuit, vires adimit.

DILV-

DILVTIO.

Memoria perit nisi exerceas. Prudenter ergo Memoria. senes intentum animum tanquam arcum habentes, non languescunt, nec succumbunt senectuti. Senibus ingenia manent, modo permaneat studium & industria. Vnde Cato Pythagoreorum more, exercenda memoriae gratia, quae quoque die dixerat, Cato, audierat, egerat, commemorabat vesperi. Haec sunt exercitationes ingenij, haec curricula mentis, in his desudans, atque elaborans, corporis vires non magno opere desiderabit, ut ait Cicero.

CONTRADICTION.

Sed caret voluptatibus, ut recte Horatius dixerit: Multa ferunt anni venientes comoda secum, Multa recedentes adimunt, Venerem, comuia, lusus.

SOLVTIO.

O praeclarum munus aetatis, siquidem id auferre nobis, quod est in adolescentia vitiosissimum. Omnem malorum escam voluptatem eripit, & libidines pecunias animis eximit, ac instillat verae pectoris dona. Porro nihil pestilentius voluptate, ac nihil praestabilius ratione. Haec fouet senectus, illam autem expellit.

CONTRADICTION.

At sunt morosi, & anxij, & iracundi, & difficiles senes: si querimus, etiam auari.

DILVTIO.

Sed haec morum vitia sunt non senectutis. At

Ee

mo-

morositas tamen, & ea vitia qua dixi, habent a liquid accusationis. Vide Ciceronē in Senectute.

CONTRADICTION.

Sed appropinquatio mortis est, qua certè à senectute non potest longè abesse.

SOLVTIO.

O miserum senem, qui mortem contemnuenda esse in tam longa etate non viderit. O infelicem Christianum, qui mortem metuit, ac non potius cum Paulo dicit: Cupio dissolui, et esse cum Christo. Quid enim hæc vita commodi, quia nō potius laboris habet? Cur in malis, non potius omnia, que secundum naturam sunt, sunt habenda in bonis? Quid est autem tam secundum naturam, quam sembus emori, quod idem cōtingit adolescentibus aduersante & repugante Natura? Itaque adolescentes mori sic mihi videntur, ut cum aqua multitudine vis flammæ opprimitur. Senes autem sicut sua sponte, nulla adhibita vi, consumptus ignis extinguitur. Et quasi poma ex arborib⁹ si cruda sunt, vi auelluntur, si matura & cocta decidunt: Sic vitam adolescentibus vis aufert, senibus maturitas.

CONCLUSIO.

Finem dicendi faciam, nihil ambigens, quin in dicaturi sitis, dignissimā esse laudari & amplexi senectutem, cum ea rebus gerendis consilia suppeditet, prudentia valeat, auctoritate polleat,

rene.

reuerentia praluceat, omnium deniq; malorum liberationem maturitatis naturalis beneficio subministret.

ALIVD ARGVMENTVM

Thæseos.

Diuitias non esse summum bonum.

EXORDIVM.

Qui sententias iniquas defendēdas suscipiūt, mendacia verborum lenocinijs fucare solent, & morbido sermoni exquisita adhibere medicamēta. Quorum in numero sunt, quos non pudet asserere. Summum bonum diuitias, & solum diuitie esse beatum. Contrā, qui veritatem, cuius est simplex oratio, amplectuntur, non in diuitijs sed potius summum in virtute bonum collocant. Etenim, perpendunt opum affluentia non beatos, sed magis infelices reddi, cum maxime sollicitudines atq; calamitates inde soleant provenire. Nāque, ut Iuuenalis inquit, plures nimia cōgesta pecunia cura Strangulat, & cuncta exuperans patrimonium census.

Diuitias.

Pauca licet portes argenti vascula puri Nocte iter ingressus gladium, conumq; timebis, Et mota ad lunā trepidabis arūdinis umbrā, etc Et quid aliud olim Lacedæmonios perdidit, quā pecunia cupiditas? Qui oraculo responsum acceperant, tum demū vincendam esse Spartam, cum aurum & argentum in precio cœperint habere.

Ee 2 Accē-

Accedunt alia, quae licet per se videantur le-
uiora aut inferiora, tamen turba valent atq; cō-
firmant: diuitias malis plurimis tentari, stultitia
regi, pusillanimitate enervari, libidine corrupti
ac iniustitia deniq; prophanari. Nā quotusquisq;
diuitum est, qui non fortuna ebruius, arroganter,
& confidēter loquatur, & agat, opibus scilicet, fre-
tus, ut inde natum prouerbiū: Ἀργύρου κρήνην λα-
δοῦσι: Argenti fontes loquuntur. Quod notam
Horatius, Mecum, inquit, contendere noli, Stul-
titiā patiuntur opes. Quotusquisq;, qui non tu-
multu quoquam suborto, aut bellis ingruentibus,
in morem Galli cuiuspiam (ut aiunt) trepidet at-
que magis sibi thesaurisq; suis quā Reipub. ve-
lit consultum. Quotusquisq;, qui non plura, quā
plura possideat, assiduō petat. Crescit enim amor
numi, quantum ipsa pecunia crescit.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor.

Quotusquisque quem non diuitie ad genus o-
mneturpitudinis inflāment, luctu resoluant, furi-
ditusq; perdat, ut multo plures crapula, nimiaq;
libidinis enervatione credantur perire, q̄ gladio.
Quis igitur diuitias summum bonum vocet, &
non potius iniquitatis appellet māmona: & diui-
tes aut iniquos, aut iniquorum heredes, cum ille
sub

stultos, infelices, effœminatos, auaros, & peruer-
reddant, ut facilis sit camelum per foramen a-
eui trāsire, quā diuites in regnum Dei ingredi.

CONTRADICTION.

Ac diuitie afferunt gloriā parant amicos pau-
peritas contemptos facit. In pretio precum nunc
est dat sensus honores, pauper ubiq; iacet. Nil ha-
bet infelix paupertas durius in se. Quā quod
ridiculos homines facit, &c.

SOLVTIO.

Sed quā opes pariunt, fluxa est gloria. Et ol-
laris, quae χύτρας φίλια dicitur, amicitia, nihil
aliud est, quā adulatio.

Donec eris felix, multos numerabis amicos:

Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Nec ad veram gloriam via recta contenden-
tes impedit paupertas, sortita sapientiam Nonne
Cicero, nonne complures alij pauperes ab initio
conscenderunt ad summū gloria culmen, ita stu-
diorum honestissimo cultu p̄uecti, ut maioribus
omnibus suis virtute preluxerint.

CONTRADICTION.

Esto, Verum haud facile pergunt, quorum
virtutibus obstat Res angusta domi. Vt ait Iuue-
nalis Satyra tertia.

SOLVTIO.

Desidia torpentes non emergunt, sed qui per
honestos labores ad summa nituntur. Respice Clea

Ee 3 anthē,

Cleantes.

anthem, qui licet obtusi tardioris fuerit ingenij, adeoq; pauper, ut tempore nocturno cogeretur in hortu aquas haurire, quò posset interdum studijs liberalibus operam impendere, tamen ad summam eruditionis & honoris cultum peruenit, atq; consecutus tãtas facultates, ut alium si voluisset, Cleantes alere potuisset. Vide Laërtium Diogenem lib. 7. Quam matrem Euripides, aut quem patrem Demosthenes habuerit, ipsorum quoq; saculo fuit lignotum. Alterius autem matrè olera, alterium patrem cultellos venditasse, omnium penè doctorum litera loquuntur. Sed quid aut illius Tragica, aut huius Oratoria clarius? ut ait Valer. Max. lib. 3. ca. 4.

Euripides
Demosthe-
nes.

CONTRADICTION.

Sed inopia pressos homines ad varia designanda flagitia paupertas impellit, ut per fas & nefas vitæ subsidia querere cogantur.

SOLVTIO.

Nilil repugno, si mali intelligantur, quorum cordibus illud fixum personat. Lucrum pudori prestat quod Græci dicunt κέρδος ἀίσχυνος ἀμειον. Sin boni, reluctor: cum ij longè satius ducant, rei iacturam facere, quàm famam simul ac animam dissipari. Quin potius, ad omnia scelerum generari piuntur ipsi diuites, nec diuitie semper optimis contingunt, ut Homerus rectè dixerit:

Zeús

Zeús αὐτὸς νέμει ἄλλων ὀλύμπιος ἀνθρώποισι.

Ἐθλοῖς ἠδὲ κερχοῖσιν ὄπως ἐθέλῃσιν ἐκάρσω.

Multo facilius pauperes criminum occasiones fugere poterunt, quam diuites, cum desint illis opes, irritamenta malorum: his autem opus sit multis preceptis, ut bene & honestè uiuant, ut Diogenes rectè pauperpertatem αὐτοδίδακτον appella-uerit.

CONCLUSIO.

Ego non in diuitijs, unde malorum (ut aiunt) mare profluit, sed potius in virtute summum est bonum collocandum.

LEGISLATIO.

Νόμος εἰσφορά.

LEgis quoque inductionem, quidam exercitamentum esse putauerunt. Est enim propemodum rota causa, non tamen omnia, quæ in causa sunt, intra se continens. Adfert personam quidem, sed incertam, & non omnibus notam. Vnde & in consolationis magis est parte, quàm causa. Quatenus enim figuram in se habet personæ, superat consultationem: sed qua definitionem non habet, minor est causa. Est autem duplex Legis inductio: Confirmatio positæ legis,

Ee 4 atque

atque confutatio. Lex autem est inuestitio, & donum Deorum communis constitutio ciuitatis, correctio vtrinque erratorum. Diuisio autem inducendæ legis est ista: Tractabis eam capitibus eiusdem, quibus negotialem: Legitimo, iusto, utili, possibili. Proœmion facies: postquam proœmion, subiicies contrarium hic capitibus prædictis veteris. Vnde & hoc exercitamentum à causa differt.

EXEMPLVM.

ACCVSATIO LEGIS IVBEN.

*tis adulterum, in ipso adulterio
deprehensum,
interfici.*

PROEMION.

NEc mihi videtur per omnia lex ista laudanda, nec rursus ea quæ scripta, prorsus reprehendenda crediderim. Quòd enim poenam adulterijs decernit, laudo planè quòd verò iudicium sententiam nò expectat culpàdum certè videtur. Si nanque largitionis metu, ne qua iudices corrumpan- tur, iudicia præuenit, suspicax nimirum est & iniquæ nimium erga iudices mentis: Sin autem iusta iudicare vos, quemadmodum facitis certè arbtiratur, iniquū esse constat, si lex iudi-

iudicēs quidem laudet, tollat, autē iudicā-
di potestatem.

CONTRA-
rium.

Aliæ sanè leges, quæcūque demuñitæ sunt, & quacunque ratione perlata discrepāt for-
tè ab alienæ ciuitatis legibus, sed & alterius rursus legibus conueniunt. Hæc autem sola lex omnibus simul repugnat ciuitatum insti-
tutis. Videmini autem mihi multò rectius de hac lege cognituri, si omnia recenseatis con-
sulta vestra atque de creta. Duces bellorum, sacerdotia, plebiscita, omniâque aded quæ circa rem militarem pertinēt, iudicum sube-
unt diligentiam. Fitque dux ille, quem iudex constituit: sacrificat qui iudici videtur: iu-
stūmque decretum est, quod populi senten-
tia perrogatum est. Victores quoque præmia non accipiunt bellorum nisi iudicata. Quo-
modo ergo non absurdum est, omnia iudi-
ciorum arbitriū expectare, solam verò præ-
sentem legem iudicium subterfugere cogni-
tionem.

CONTRA
dictio.

Sanè, inquit, magnæ sunt mœchorum in-
iuriæ.

APHTHONII
SOLVTIO.

Quid autem homicidarum scelera nonne sunt grauiora? an proditores alijs sceleris minores arbitramur? an te sacrilegi proditoribus peiores sunt? Attamen in his criminibus deprehensus iudicium examini subiacet, neque proditor poenas dat, nisi decernente iudice: Neque perimitur sicarius, nisi eo qui accusat, coarguente delictum: Neque qui numinibus dicata praeipperunt, puniuntur antequam iudex admissum cognouerit scelus. Nonne ergo iniquum est, maiora iudicium vindictae referuari, neque quicquam eorum criminis loco, nisi iudici liqueat aestimari: solum autem adulterum sine cognitione interfici? quem in primis, quia leuior in eo quam in caeteris culpa est, iudicium examini subijcere oportuit.

CONTRA
dictio.

At quid refert, inquit, occidam adulterum an iudicibus tradam, si vtraque via morte poenas luat?

SOLVTIO.

Quantum inter tyrannum ac legem, inter popularem statum ac vnius principatum differt,

PROGYMNASMATA. 212

differt, tantum ista inter se diuersa sunt. Tyrannus enim vnumquemque pro libidine sua perimit. Leges autem coniunctum istum occidunt, & populus disceptione omnia atque contentione tractat, quo sint explicatoria omnia. At rerum Dominus etiam indicta causa occidit: Contra, populus & lex, indicta causa non occidit, sed omnia ab rerum Dominis & tyrannis diuersa facit. Quid ergo? multum ne intererit occidere a dultero, & iudicium sententijs puniendum tradere? Ad haec quoque qui per se adulterum occidit, se ipsum arbitrum poenae admisi sceleris facit: qui vero iudicibus tradit ipsum, penes illos vult esse potestatem, iusque animaduertendi. Neminem igitur dubitare crediderim, quin aequius sit, eius, qui accusatur arbitrium esse apud iudicem quam apud accusatorem. Quin etiam, qui suo arbitratu adulterum occidit alterius rei gratia occidere ipsum se suspicionem relinquit. At qui iudicio exhibet, solum iusta sectari, praesentisque sceleris dolorem videbitur vlcisci.

CONTRA
dictio.

Esto, inquit, sed grauiores dabit poenas subito peremptus, Quonia si ad iudices defer-

deferretur, illam temporis intercapèditam
pro lucro habebit.

SOLVTIO.

At contra porrò habebit, si iudicibus sub-
ijciatur. Etenim iudicio destinatus acerbio-
rem vitam exiget. Nam qui poenā expectat,
grauiora supplicia, quàm si illam fuisset illi-
co passus, sentit. Quippe poenæ dilatio, poe-
næ videbitur additio, morieturque sæpè, qui
iam pro mortuo habitus est, expectationem
que sustinebit morte duriolem. Atqui occi-
sus de improviso adulter, non dolet, sensum
que mortis poenæ celeritas aufert. Insensibi-
lis enim est exitus, qui antequam expectetur,
contingit. Mors autè sæpius expectata, post-
quam semel illata, poenas expectatione ad-
auget: Age verò, si libet, considera hæc con-
ferque inuicem. Ille per se ipsum occidit a-
dulterium, nullumque facit ultionis suæ te-
stem, alius iudicibus tradit, multosque adhi-
bet supplicio spectatores. Acerbior haud du-
biè ultionis modus, quicumque est oculis plu-
rimū subiectus. Et optabilius alioqui adul-
teris vtcunque fuerit, occultè perire, opinio-
nem apud plerosque relicturis, inimicitiarū
causa esse occisos. Conuictis autem apud iu-
dices crimine, indubitaram iam reus, & nul-
lis obnoxiam interpretationibus poena subi-
bit. Itaque plurimum interest, adulter an oc-
cultè

cultè trucidetur, an iudicibus tradatur affi-
ciendus supplicio.

CONTRA

dictio.

Res atrox est adulter, omnium scelerum
magnitudinem supergressus.

SOLVTIO.

Coarguatur ergo prius, hinc occidatur: iu-
diceturque potius, quàm poena ante cognitio-
nem incerto crimine, indictaque causa luat.
Quòd si publicè necabuntur adulteri, certio-
rem facient procreationem, neque quisquam
cuius sit filius deinceps dubitabit, vbi pater-
ni nominis infidiæ, adulteria fuerint adem-
pta. Itaque cum sit adulterium publica quæ-
dam rerum naturæ iniuria, publica quoque
sententia plectatur. Vereor enim, ne adulter
secretò occisus, multos post se alios relin-
quat. Nā quia cur occidatur, nesciatur, eius
improbè facta multi imitabuntur. Sic eius-
modi poena, non adulterij finis, sed exordi-
um erit.

Adulterium.

SCHOLIA.

Legis latio. Alij promulgationem legis ap-
pellant, De qua sic Quintilianus lib. 2. ca. 4. Lea-
gis latio.

quint

APHTHONII

gum laus et vituperatio iam maiores ac ppe sum-
mis operibus suffecturus vires desiderant, que
quidem suasorjs, an controuersijs magis accom-
modata sit excercitatio, consuetudine & iure ci-
uitatum differt. Apud Gracos enim lator carū
adiudicem vocabatur, Romanis p concione sua-
dere ac dissuadere moris fuit.

Lex.

Lex inuentio Deorum, &c. Demosthenes
in Aristoginem, oratione priore, τῶς, inquit, ἐστὶ
νόμος εὐρημα μὲν καὶ δῶρων θεῶν δόγμα. ἢ φρο-
μῶν ἀνθρώπων, &c. Id est, Omnis lex inuentum
ac munus Deorum est, Decretum prudentium
hominum, Cicero Philip. 10. Lex, inquit, nihil al-
ud est, nisi recta, & à numine Deorum tracta-
ratio, imperans honesta, prohibensq; contraria.
Idem 1. de Legibus, Lex, inquit, est ratio summa
insita à natura, que iubet ea, que facienda sunt,
prohibetq; contraria.

Quibus negotialem, &c. Cicero secundo de
inuentione, duas generalis constitutionis partes
facit: Iuridicialem, ac Negotialem. Hanc aut in
ipso negotio iuris civilis implicitam controuersi-
am habere, In ea autem quaritur, iustum sit, an
iniustum, utile, an inutile, ut ait Marcus Fa-
bius Victorinus.

IN EXEMPLVM.

Nec

PROGYMNASMA TA.

214

Nec mihi, &c. Solon constituit fas esse depre-
hendēti mœchū interfecere in ipso adulterio. Et
nono de Legibus Plato sanxit, Adulterā depre-
hensam impunè occidi à viro posse. Idem censuit
Cato, cuius meminit Gellius. Et Augustus Legē
Iuliam tulit, gladiōque iussit in adulteros ante
maduerti.

Adulteris
pœna.

Lex Iulia.

Iudicum sententiam non expectat, &c.

Non licet, inquit, adulterum occidere, nisi iu-
dicum sententijs damnatum. Et Valerius Publi-
colatulit legum, qua neminē licebat indicta cau-
sa necare.

discrepant, &c. Ciuitatibus, inquit, alijs alie
sunt leges, Est prouerbium, Lex & Regio. Sed
que sunt alijs, contraria, cū alijs conueniunt. At
qui lex de occidēdis indicta causa adulteris, dis-
crepat ab omnibus.

Duces Bellorum, &c. Inductione vel enu-
meratione vitur. Imperatores, inquit, populi iu-
dicū atq; magistratum suffragijs creati, bella ge-
runt. & cum hostibus manum conferunt. Et ca-
pitale apud Carthaginēses erat, si quis iniussu pu-
gnasset infeliciter. Unde Annibal amissa classis
pœnas dare timens, offensum astutia mirè auer-
tu. Vide Valerium lib. 4. cap. 3.

Plebiscita expectat, &c. Multò grauior
expectata, quā illata, mors est. Quippe certi sup-
plicitij dilatio pœnā adauget. Vnde Ouid. 1. de Pō.

Et gra-

APHTHONII

Et gratia longa sit mea poena mora.

Et tertio:

Mors qualis
optanda

Mitius ille perit, subita qui mergitur unda,
Quam sua qui liquidis brachia lassat aquis.
Unde Rex Macedonum Philippus subita mor-
tem letè pposuit. Quis cum interrogaretur, Quis
homini finis maximè optandus esset, respondet:
Qui subitus & celer inopinato ferro possit accide-
re. Vide Orosium lib. 2. cap. 14. Et Iulius Caesar
subitam ac celerem exoptavit mortem, ut scribit
Suetonius Tranquillus.

Lex Roscia

EXEMPLA.

Roscia, qua Roscius Otho ca-
uit, ne quis in ordine equestri spe-
ctacula videret, nisi haberet se-
stertia quadraginta.

Talionis.
lex.

Confutatio
Legis.

Talionis, & eius, qua in beat
corpus dissecari eius, q multa cre-
ditoribus deberet, nec esset soluen-
do. Gell. lib. 20. cap. 1.

Cincia

Cincia, quam Cincius tulit,
qua cauebatur, ne q s ob causam
orandam pecuniã acciperet, aut
domum. Cuius suaser fuit. Q. Fa-
bius admodum senex, ut ait Cice-
ro in Catone Maiore.

Confirmatio
Legis.

Sumptuaria.

Sumptuaria, de qua Gellius li.
2. cap. 24.

Fusia

PROGYMNASMATA.

225

Fusia, qua malis ac pernicio-
sis legibus resistebatur.

Fusia.

Voconia, qua suaserit M. Ca-
to, ut ait Cicero in Senectute. Vi-
de Gellium lib. 17. cap. 6.

Voconia.

Confirmatio
Legis.

Oppia, qua tulit M. Oppius,
ne mulieres superfluo ornatu ute-
rentur neque pilentis, id est, rhedis
pensilibus veherentur. Vide Li-
nium in principio quarti libri Ma-
cedonici.

Oppia.

EXEMPLVM CONFIRMA-
tionis Legis Oppia.

EXORDIVM A LEGIS-
latoris encomio.

M. Oppius tribunus plebis fuit, summa p-
culdubio prudentia vir, qui publici magis cõmo-
di, quam glorie private studiosus, hanc utilissi-
mam omnibus imperijs legem tulit, à suo nomine
dictam Oppiam.

M. Oppius.

A CONTRARIO.

Que si iuxta M. Fundanij & L. Valerij sen-
tentias abrogaretur, omnibus alijs legibus repu-
gnaret, que volunt, in Repub. vivendi rationem
honestam conservandam esse, non superbia, sed
virtutum studia semper excolenda.

A MANIFESTO.

Que per superfluos mulierum ornatus conta-

Ff

mina-

Democrit⁹.

minari, imò per datum iri quis non videt? Etenim cultu nimio conspicua foemina, non solum in se convertunt virorum oculos, sed etiam animos in libidinem rapiunt. Illecebroso enim nugarum amictu pellecti viri, nitorem admirantur ac sequuntur, donec telo iecur ictum findatur, pudicitiaque fiat naufragium. Rectè igitur Iesus Syrach, Averte, inquit, faciem tuam à mulere compta, & ne circumspicias speciem alienam. Propter speciem mulieris multi perierunt. Cum autem, ut proverbio dicitur, Ex aspectu nascatur amor, ait Democritum sibi met oculos ademisit, tanquam omnium matrum cupiditatum auctores. Cuius meminit Gellius lib. 10. cap. 17.

A LEGITIMO.

Quòd si reliqua leges, quae maximam Reip. utilitatem adferunt, sanctè conseruantur, contra earum placita fuerit, eam è medio tolli, quae cum optimis sentiens, Reipub. statum incorruptum conseruat ac illustrat.

Lex Licinia-
Aemylia.

A IVSTO.

Liciniam vel Aemyliam legem, quae frugalitas exigebatur, admisit ordo Senatorum ac tribunitia potestas: quanto iustius eam ad miserunt, quae modestiam introducit, & superbiam omnium malorum radicem explodit.

AB UTILI.

Nulla res uberiora commoditatis bona potest

111

rit ad Reip. statum immaculatum conseruandū importare, quā lex Oppia: Quae libidinem, fastum, ac omnem insolentiā intolerabilem reprimunt mulierum, quarum mala tot proverbijs locum fecerunt. Quae quò minus habent mèus, tantò plus in honestis voluptatibus sunt addictiores. Quantum autem ruboris civitatibus omnibus mulieres turpiter ac impotenter sese gerendo incutiunt, tantum laudis afferunt graviter punita: quemadmodum illa, de quibus olim Senatus Romanus uestimenta severitate mandauerat, Spurio Posthumio, & Q. M. Philippo Coss. ut de ijs quae sacris Bacchanalium incestu usae fuerant, inquirerent, & in omnes intra domos cognatas animaduertent, damnarentque. Multae igitur damnatae fuerant, lateque patens opprobrij deformitas, severitate supplicij emendata ut ait Valerius lib. 6. cap. 3.

CONTRADICTIO.

Sed ais: Foeminis olim vini usus fuit interdictus. Verum ne tristis earum & horrida pudicitia, sed eleganti ornatu genere ornata esset, indulgentibus maritis, & auro abundantia, & multa purpura sunt usae.

SOLVTIO.

Esto, Sed, auctore Valerio, tunc nulli subseffores alienorum matrimoniorum oculi netuebantur, sed pariter & videre, et aspici mutuo pudice custodiebantur. Nunc alij sunt mores, alia tempora.

Ff 2

CON

APHTHONII
CONCLUSIVNCULA.

Non opus est pluribus verbis, cum Oppiam legem approbatu dignissimam esse constet, utpote omnis luxuria atq; superbia expultricē, omnisq; contrā pudicitia, atq; modestia conseruatricem.

ALIVD EXEMPLVM CONFIRMATIONIS legis, quae iubet, ut liberi parentes alant, aut vinciantur. Cuius meminit

Quintilianus lib. 7.

cap. 7.

Liberi parentes alāt. Cum nihil tam sanctum sit, quod non aliqui soleat impia temeritate violari, sapiēter promulgata lex est, quae licentiosam filiorum in parentes iniuriam coërceat, ac pietatem, quae (ut Cicerō ait) fundamentum est omnium virtutum, sancte colendam atq; conseruandam velit, iubens, ut liberi parentes alant, aut vinciantur.

A CONVENIENTI.

Quid autem Natura, quam optimam (ut Cicerō scribit) ducem, & tanquā Deum sequi debemus tā consentaneū fuerit, q̄ eos, unde vitā accipimus, venerari, cōfectosq; senio, & omni ope humana destitutos, beneficis p̄seq. atq; nutrire.

A LEGITIMO.

Hoc ipsū lex diuina requirit, ac iubet, ut parentes honoremus. Exod. 20. Item, Si qua vidua liberos ac nepotes habet, discat primum propriū domum piē tractare, & vicē rependere maioribus

PROGYMNASATA.

227

bus 1. Timot. 5. Quippe Dijs, parentibus, ac magistris non potest aequualens reddi, ut ait Aristoteles. 9. Ethic.

A IVSTO.

Quid enim iustus, quā si parentes à te tua charitatis & beneficiorum officia perceperint, iuxta prouerbiū: οὐτ' ἀγαθὸν ἀγαθ' ἔσται. Iniquissimum enim habetur, ijs qui nostra causa tot molestias atq; labores perpessi sunt, malā gratiam referre, ac arietū more nutritionis mercedem persolvere, hoc est, pro benefactis maleficium reponere. Quod tam atrox crimē est, ac detestabile, ut iustissimē pari quadam vindicta parentum ac Deorum violatio sit expianda.

AB UTILI.

Vix vllum Dei praeceptum inuenies, quod promissionis Diuina premium habet adiunctum, q̄ Parentes illud, quo parentes honorari iubetur. Exod. 20. honorandi. Vbi Deus omnipotens promulgata lege pollicetur longam vitam, atq; caelestem benedictionem ijs, qui parentes amore, beneficijsque fuerint profecuti. Quod idem docet Ecclesiasticus capite 3. Qui honorat patrem suum, iocundabitur in filijs, & in die orationis suae exaudietur. Qui honorat patrem suum, vita viuet longiore, & qui obedit patri refrigerabit matrem. Qui timet dominū, honorat parentes, et quasi dominis seruiet his, qui se genuerunt.

APHTHONII
CONTRADICTION.

Honorare quidem parentes, assurgere, et caput aperire possum, sed nihil dare, cum ipse rerum mearum indigeam, atque norim, quam sit mihi curata suppellelex.

SOLVTIO.

Recte Plutarchus, inquit: λιμῶν γὰρ οὐδὲν ἐστὶν ἀντεπιτέμνωσ. Hoc est, contra famem nulla contradictio. Non officiosus orationis fucus inopiam parentum tollit, sed compensatio beneficiorum, et adminicula qui verbotenus amici sunt, non amici, sed adulatorum habentur. Vnde Ecclesiasticus, In opere inquit, & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, ut superueniat tibi benedictio à Deo. Et S. Ioannes: Filioli mei, ne diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate.

ANEGLECTAE PIETATIS
incommodo sequente.

Videmus hoc vulgo contingere solitum, ut qualis quisque fuerit in parentes, tales experiatur in se liberos. Exemplo sit ille, qui cum à filio criminibus pertraheretur, ventumque esset ad domus limen: Desine inquit, fili, nam & ego patrem hucusque. Et accusatus ille, quod patrem pulsasset, hoc modo defendit impium facinus. Et ille, inquit, patrem suum verberavit, Et hic (ostenso filio) me verberavit, postquam adoleverit. Primus, iuxta Ambrosij sententiam, pietatis gradus est iste, ut quos auctores

vita

PROGYMNASMAT. 218

vita voluit esse Deus, honores obsequijs, abstineas contumelijs. At qui contempserit, aut maledixerit, patri atque matri, extinguetur lumen eius in medijs tenebris. Et oculum eius cornu iuxta flumen effodient. Proverbiorum. 20. & 30.

A POSSIBILI ET
facili.

Nec res ardua, neque dura factu, parentes venerari, atque alere, cum filijs corpora integra, sana ac robusta sint à Deo concessa, quo possint imbecillibus victum querere. Nec etate confecti multa requirunt, cum effectorum emarcuerint vires, cum edendi cupiditas absumpta, cum adempta voluptas, atque luxus, cum denique Natura, in proximè senem paucis contenta, Respice Pollionem Romulum, qui centesimum ingressus annum, non magno sumptu, sed exiguis impendijs corporis vigorem seruasse legitur, intus mulso, foris oleo.

Pollio
Romulus

CONTRADICTION.

Valde molestum est illos fouere, qui fastidiosi sunt, ac nauseosi, quibus edetulis gingiua frangendus panis inermi, Vt ait Iuuenalis.

SOLVTIO.

Ista vox hominis est, non hominis. Quod si rationis expertis ciconia, parentes non auersatur, neque fastidit, sed defectos senectute vicissimalit, & volandi impotentes humeris gestat, ut inde

Ff 4

natis

ἀντιπε-
λαργεῖν.

APHTHONII

natum sit proverbium, ἀντιπελαργεῖν: Quid tu feceris immanior, mutuā officij vicem grauaris rependere, maxime nutricandi fouendiq; eos, à quibus aliquando fueris enutritus?

CONTRADICTION.

Sophocles. Sed admodum difficile, eos alimentis sustinere, qui morosi, inatiles, deliri sunt, & iracundi, ut Sophoclis filij patrem merito videantur accusasse, &c.

SOLVTIO.

Parentum mores & vitia noueris, non oderis. Illud officij tui scias esse, Pietatem colere, legibusq; sacris optemperare. Suscipe igitur senectam patris tui non contrista. Si defecerit sensu, veniā da, & non spernas eum in virtute tua. Ecclesiasticiterio. Quod si feceris, ad fortunatā cum laude summa peruenies senectutem, quam Bion ille Borysthenites malorum appellauit portum, eoq; properandū omnibus malorum finē sperantibus.

Senectus

CONTRADICTION.

Sanè quidem, Sed quis tam pius est, qui possit equiore animo ferre tot molestias atq; labores nutriendi eos, quorum bis puerorum senum paupertas sordida, atq; miseria queant alicui horrorem incutere?

SOLVTIO.

Non diffiteor, egenorum ac senum parentum horri-

PROGYMNASMATATA

229

horridam atq; miseram conditionem esse, ut Diogenes percontanti, quid esset in vita miserimum, respondit: Senex egenus. Atqui tu vera pietatis affectu flagrans, omne tadium deuorabis, cunctoque praesidio destitutos suffulcies, quē olim te parentes genuerunt, futurū senectutis suae baculū, solatium vitae, & spem posteritatis. Admodum piē quondam illa fecit Ethnica femina, quae patrem custodia traditū, iam ultima senectutis, uelut infantem pectori suo admotum, aluit, ut ait Valerius lib. quinti cap. 4.

CONTRADICTION.

Sed, inquis, Mihi uxor alenda, liberi, numerosa familia, idq; in tanta annonae grauioris caritate, ut nihil sit reliqui, quod parentibus imperiri possim.

SOLVTIO.

Nemo requirit, ut libertaliatis tua benignitas maior sit, quam facultates. Quomodo poteris, ita misericors esto, Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum, parcis, ut Tobias docuit. Quod si iuxta S. Iacobi sententiam, is qui nulla charitate praeditus, fratrem oderit, homicida est. Item, qui uiderit egentē, & ab eo clauserit viscera sua, reus habetur eiusdē criminis: Quando magis erit is homicida, imò parricida, qui parentes inedia contabescere, ac rerum inopia marcescentes perire sustinuerit? In quod bipedum nequissimorum hominum genus sapientes olim

uixi

Parricidij
poena.

viri supplicium excogitarunt singulare, ut quem ipsa Natura in officio retinere non potuisset, is magnitudine poena, maleficio summoneretur. Insuebatur enim parricida culeo, cum cane, gallinaceo, vipera, & simia, & inter eas ferales angustias comprehensus in vicinū mare vel amnem projiciebatur. Etenim, ei repente coelum, solem, aquam, & terram ademerunt, ut qui eum necasset, unde ipse natus esset, careret quoque iis rebus, ex quibus omnianata esse dicuntur, ut ait Cicero pro Roscio Amerino.

CONCLUSIO.

Ergo quibus pietas est cura, promulgatam de parentibus alendis atque sustentandis legem tuebuntur atque conseruabunt, cum multarū virtutum atque praeiorum diuinorum fons sit vberimus, & origo.

ALIUD EXEMPLUM COMPRO-

bationis legis, qua apud Helucios cauetur, ne quis inuitatione ad bibendum urgeatur, Auctore Petro Mosellano.

Ebrietas.

Multa quidem praclare in sua ditione institunt fortissimi libertatis suae defensores Helucij. Sed nihil praclarus, nihil laudabilius, nihil Reipub. utilius quam quod ab illis nuper scitum est. Nam cum per ebrietatem passim peccari videret, ut aditus ad id vitij omnes pracluderet, in sua

sua ditione statuerunt: ne cui deinceps alios vulgarium istarum inuitationū pretextu, ad ebrietatem sollicitare impunè liceat. Quid autem, per Deum immortalem, aut honestius, aut praclarius temperantia, atque omnis vitae moderatione? Imò quid sine hac vel in civitatum curijs, vel populi concionibus, vel principum aulis, rectè aut consulitur, aut consultū factū praestatur? Sed hac in peruersa illa bibendi necessitate, qua per inuitationes illas mutuas irrepit, vigere non potest. Citius enim ex pumice aqua haureris, quam ebrius sobrium aut dictum, aut factum extorseris. Quod si sobrietas ac vitae moderatio sola est, quae omnium virtutum officia parit, alit, conseruat ac tuetur: rursum ebrietas omnem mentis usum peruertit, omnem vitae humanae dignitatē commaculat: an non votis omnibus expetita erat lex ea, quae & sifteret ebrietatem, & potionis moderationem procuraret? Quid autem perinde utile, atque in Reipub. cauere, ne sit impunè illud, cuius licentia omnia corrumpit, omnia perdit? Quid enim tam emollit, imò frangit & animos & corpora civium, quam liberior comessatio, compotatioque? An non Respublica Romana, quam diu frugalitatem seruauit, tam diu aduersum omnes hostium insultus inexpugnabilis stetit? At posteaquam luxu certari inuicem coeptum, ita cecidit, ut ne ruinae quidem vestigia aliqua supersint.

Sobrietas.

Num

Num Annibal tum primum vinci coepit à Romanis, cum exercitum suum Campano luxu solui enervariq; passus est. Vnde tot insani amores? tot stupra? tot adulteria? nisi ex otiosorum hominum temulentia? Verum est illud: Sine Cerere & Libero frigere Venerem. Vnde rixae? tot vulnera? tot caedes? nisi ex temulentorum computationibus. Cui alij tot ac tantas rei familiaris dissipationes, tot patrimoniorum abligurationes debemus, quam conuiujs in ebrietatem solutis, atque horum parenti luxuria? Quae res tam multos adolescentes, alioqui foelicissime natos, ab artium optimarum virtutumq; cultu abducit, quam studium computationum? Primum, corporis oculi, in quo fere degunt, qui literis adhibentur, mater est variarum cupiditatum. Quod si huic computationi quoque licentiam addideris, queso te, qui fieri potest, quin in animis parum firmis, pro virtutum bonarumq; artium cultu, omnium libidinum seges sensim pullulescat? Quod si spes omnis in hac etate recte formada, velut agricolis in herba posita est, nihil poterat ea lege excogitari vitiosius, quae, quod unum omnem eam spem semel praecidit, hoc tollit. Neque enim audio eos, qui in tanto errantium consensu, nihil valituram legem iactat Nihil enim vel rectius imperatur, vel facilius recipitur, quam quod tacitus naturae sensus non potest non probare. Quis autem tam efferatus, & ab om-

ab omni humanitate remotus est, cui non rem re-
 Et via reputanti, supra quam Natura postulet,
 ad aliene stultitia praescriptum bibere, & Natu-
 ra inimicissimum esse videatur? Corporeis ho-
 minis privati, puerilis, & stultus esse etus, ut me-
 ipse ebrietatis probro afficiam, persuadebi: &
 patrie, in cuius verba iuratum est ab omnibus,
 aequissima cunctisq; saluberrima lex, ut sobrie a-
 gam, & me hominem esse meminerim, non impe-
 trabit? In gratiam ne potoris alicuius immodica
 portione ita me prosternam, ut praeter figuram, hu-
 mani mihi reliquum sit nihil: & populi fortissi-
 mi laudatissimiq; cui parere summa est utilitas,
 legem omnium ornamentorum vitae parentem,
 & altricem recipere grauabor? Amplectenda
 ergo omnibus ea lex, qua nihil neque ho-
 nestius, neque praeclearius, neq; factio
 incundius, fortissimi populi
 magistratus ferre
 potuere.

FINIS.

IN APHTHONIVM
A REINHARDO LORICHIO HA-
damario illustratum, ad Christia-
num Egenophum, Idyllion
Poeta Bruschi.

Cum prodire novos hac tempestate libellos
Et varios videamus, & infœliciter ortos,
Utq; immaturè genitricis ab ubereraptos
Sic nihil ingenij, nil utilitatis habentes:
Tu nobis Egenolphe tamen non deside dextra,
Precipua dignos auctores cognitione,
Et veteres simul atque novos excudis, & ornas
Præli dexteritate tui. Hoc tibi nomine grates
Perpetuas omnis debet studiosa iuventus.
Ac nisi non grata esse velut, te semper amabit,
Te semper venerabitur illa, & ad æthera tollet
Et quoniam Aphthonij nunc incluta scripta re-
cudis,
Qua variè doctus solersq; Lorichius auxit,
Significas non obscurè, quod amare iuventam
Imprimis soleas, cuius servire labori,
Ac studijs cupis hoc excuso Egenolphe, libello:
Qui docet ornatèq; loqui, & sapienter & aptè
Dicere, qua cupias aliorum pectora scire.
Est equidem liber exiguus, quemq; ære iuventum
Exiguo facillè possit studiosa parare:
Sed non exiguum est, quod cõtinet ille profectò.

Quid

Quid sermone datū est homini præstātius à Dijs
Immortalitū? aut qd lingua est pulcherrima illa,
Qua sine barbarie, sine labe, & serditus effere
Hæc, qua vult, animo prius & conclusa tenebat?
Quid maius mūdo? hunc quoque parvula lingua
gubernat,

Qua regit innumeros populos, componit et urbes,
Ac renocat scissos in amorem & fœdera reges.
Hæc plebem docet, hæc animorū vincula soluit
Atque reglūinat, accendit, mollitq; superbos.
Hanc dominam eloquij veteres dixere Suadā,
Qua, quia post rerum sacrarum cognitionem,
Nil mortalibus est concessum munere diuinum
Amplius ac maius: tu rectè Egenolphe iuventa
Consulis, Aphthonij q; scripta vetusta recudis,
Ex quibus hauriat hos dulces illa ipsa liquores,
Mens humana quibus perfusa, per henna fundit
Ne tæreo veluti diuinum de flumine dona.
Vive igitur fœlix longos Egenolphe per annos,
Et similes nobis permultos ede libellos.
Vivat & ipse Lorichius, omni munere laudum
Dignus, honoratis senibus iungendus, ut ipse
Amplius indocili possit prodesse iuventa.

FINIS.